

JEZIČNIK.

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

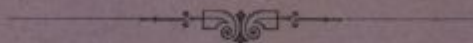
C.

Spisal

J. M a r n.

XXV. Leto.

V Ljubljani.

Natisnil in založil Rudolf Milic.

1887.

JEZIČNIK.

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

C.

Spisal

J. M a r n.

XXV. Leto.

V Ljubljani.

Natisnil in založil Rudolf Milic.

1887.

„Učiteljski Tovarš“ — „Jezičniku“
o njegovi petindvajsetletnici.

(1862 — 1887.)

Ti delavnico v hiši moji
Imaš že petindvajset let,
Kar v nji si storil dôbi svoji,
Kakó ne znal bi tega svet?
Poslopje si obširno stêsal,
V njem kipe naših móž izklêsal,
S cvetovi njih vrlín
Okitil jim spomín.
In vsega tega truda
Jaz gledam prvi čuda!
Od tod se širi prvi glas
O delih Tvojih v trg in vas,
Da rod spozná očete,
Gojitelje prosvete!
Daj Bog, da krêpek slehern hip
Ustvarjaš nam še kip na kip,
Da s pridnostjo le sebi lastno
Zgradiš poslopje veličastno,
Kjer národ vrl
Na dede vrle bode zrl!
Tedaj pa on s čestjó in slavo
Ovenča tudi Tebi glavo,
A Ti si viješ sam spomín
Iz dúševnih vrlín! —

A. Funtek.

Iz malega raste veliko.

Koseški.

Letos se mi je v „Knjigo Slovénsko“ nabralo dokaj slavno čislo mož, kterim gré hvala, da Slovenci imamo vže nekaj slovstva. Pač so med njimi taki, ki so — priprosti ali celó tuji — našo književnost pospeševali le posrednje, a so mnogim — na njihovem mestu sedaj vñemarnim ali celó sovražnim — na ukor. So med njimi taki, ki slovijo v svojih spisih po obliki, drugi po tvarini, spet drugi po besedi in stvaréh, ki so jih razpravljali. Mnogi so pisarili samo v časnike, toda z boljším vspehom nego oni, ki so vkvarjali se s knjigami. Slovénski časniki so bili in nekteri so še nam koristnejši mimo slovečih knjig, ktere se tu in tam živo priporočajo v poduk ali zabavo.

Kakor ni vse zlato, kar se svéti; tako tudi **Jezičnik** o srebernem svojem jubileju, star XXV let, o „Knjigi Slovénski“ čitateljem njenim velí: „Vse poskusite; kar je dobro, ohranite (I. Tes. 5, 21)!“

Pričel sem letos „Knjigo Slovénsko“ z A. Janežičem, dragim svojim prijateljem, a sklenil s Fr. Cimpermanom, ljubim učencem svojim. Pri prvem sem razun „Cvetja iz domačih in tujih logov“ ob kratkem opisal „Društvo sv. Mohora“ v dobi od l. 1852 do 1859, in „Družbo sv. Mohora“ v dobi od l. 1860 do 1868, dokler je ranjki bil jej tajnik ter oskrboval njeni knjižici „Koledarček pa Večernice“, da se popolnoma pokaže velika njegova pomemba v našem slovstvu.

Kakor v vseh prejšnjih — bodimo iskreni! — tako so tudi v pričujočem stoletju vprav svečeniki našemu narodu vedno najzvestejši književniki. Med 200, doslej iz sedanjega veka v „Knjigi Slovénski“ naštetimi, jih je 140 stanú duhovskega, in le 60 svetovskega. To me veselé tem bolj, ker se nadejam, da mu bodo duhovni i v prihodnje — buditelji v veri in omiki — zvesto tudi po knjigah kazali pot, po kteri se ne zajde v novo poganstvo, ki bi bilo mnogo hujše od nekdanjega, marveč se po njej dospé do prave slave in stanovitne blagosti.

Da se zadela vrzél mej knjigopisjem Čopovim in Costovim, treba bode lotiti se i pisateljev še živočih. Sicer je še znatno število vže zamrlih, ki bi zadostovalo za prihodnji tečaj. Mika me vendar, da bi „Knjigi Novoslovenski“ dal vsaj nekako podlago s Knjigo Staroslovensko. Osnove so mi v ta namen lepe; bom-li mogel jih zvršiti? Rad bi jih; v to pomози mi Bog!

V Ljubljani dne 8. decembra 1887.

Josip Marn.

Razgled.

C.

	Stran		Stran
CXIX.	1	CLX.	52
CXX.	18	CLXI.	53
CXXI.	19	CLXII.	54
CXXII.	19	CLXIII.	54
CXXIII.	19	CLXIV.	55
CXXIV.	20	CLXV.	58
CXXV.	20	CLXVI.	59
CXXVI.	21	CLXVII.	59
CXXVII.	22	CLXVIII.	61
CXXVIII.	22	CLXIX.	62
CXXIX.	23	CLXX.	62
CXXX.	24	CLXXI.	64
CXXXI.	24	CLXXII.	65
CXXXII.	25	CLXXIII.	65
CXXXIII.	26	CLXXIV.	66
CXXXIV.	26	CLXXV.	68
CXXXV.	27	CLXXVI.	69
CXXXVI.	27	CLXXVII.	71
CXXXVII.	28	CLXXVIII.	72
CXXXVIII.	28	CLXXIX.	73
CXXXIX.	29	CLXXX.	74
CXL.	30	CLXXXI.	75
CXLI.	32	CLXXXII.	77
CXLII.	32	CLXXXIII.	78
CXLIII.	35	CLXXXIV.	78
CXLIV.	35	CLXXXV.	79
CXLV.	36	CLXXXVI.	80
CXLVI.	36	CLXXXVII.	81
CXLVII.	37	CLXXXVIII.	81
CXLVIII.	38	CLXXXIX.	82
CXLIX.	39	CXC.	83
CL.	40	CIXC.	85
CLI.	40	CVIHC.	85
CLII.	41	CVHC.	86
CLIII.	45	CVIC.	87
CLIV.	46	CVC.	88
CLV.	47	CIVC.	90
CLVI.	48	CHIC.	91
CLVII.	48	CHC.	94
CLVIII.	50	CIC.	94
CLIX.	51	CC.	95

Knjiga Slovénška

v

XIX. veku.

*

„K življenju lepšemu se rod moj zdrami!“
Bil klíc je tvoj, slovenski korenjak.

In tako mili, blaženi glasovi
Vžigali čudovite so moči;
Junaški so se družili sinovi
Na delo — v boj za slavo novih dni!
To bilo ti najslajše radovanje,
In najprijetniša svečanost ta;
Nikdar za prazne nisi maral sanje,
Nikdar za blišč neumnega svetá!

Naj drugi svitile stavijo gradove,
Zaklade drage zbirajo na kup,
Z bliščobo svetno kratijo si dneve,
Za slast kupujejo življenja strup:
Kar vekomaj poganja zalo cvetje,
Pokojnik dragi! bilo tebi mar,
Kar poznim vnukom sveto bo imetje,
In rodu zdanjemu je rajski dar. —

Anton Janežič, kteremu poje tako A. Umek Okiški (Besednik 1869. l. 17), se je rodil 19. dec. 1828 v Lešah, vasi sv. Jakoba duhovnije sredi Roža na Koroškem, zvršil srednje šole v Celovcu, na gimnaziji bil namestni, na viši realki pravi c. kr. učenik, tajnik družbe sv. Mohora, u. 18. sept. 1869.

„Leta 1843 so jele izhajati Novice, prvi slovenski časnik, krog kterega se je zbiralo, kar še ni bilo odmerlo popolnoma svojemu narodu. Za gotovo vem, da jih je Anton že prebiral leta 1845 in 1846, piše L. F. v Večernicah 1870. . . Priburilo je osodepolno leto 1848. Vrelo je po vsem svetu, kakor v hramu, polnem novega vina. . . Dogodki, ki so sicer zoreli po več let, so takrat dozoreli v malo dneh. . . Slovenski domorodci osnujejo v Celovcu slovensko društvo; mladega Janežiča izvolijo v odbor, ker ga je njegova marljivost in iskrenost priporočala. Česar bi si pred njihče ne bil upal le misliti, dogodi se jeseni leta 1848. Anton Janežič je začel učiti na gimnaziji slovenski jezik z dovoljenjem ministerstva toda brez plače. . . Pa da je le učiti smel, za drugo ni vprašal mladi, za blagor svojega naroda ves vneti domorodec. Učitelj je bil, a učnih knjig ni bilo. Perva naloga mu je bila, skerbeti za potrebne učne knjige“. Tako pride na svetlo njegova prva knjiga:

a) Kurzer leichtfafslicher Unterricht in der Slovenischen Sprache. Für Deutsche nach Dr. F. Ahns bekannter Lehrmethode bearbeitet; nebst einer kurzen Formenlehre. Von Anton Janežič. Erster Kursus. Klagenfurt 1849. 8. 176. Verlag J. Sigmund; Druck A. Pichler's Witwe in Wien. — Inhalt: Formenlehre. . . Praktischer Theil (280 Übungsaufgaben mit 13 Anmerkungen) . . Anhang zum Über-

setzen: Sprichwörter (Prislovice); Fabeln (Basni); Anekdoten (Smešnice); Erzählungen (Pověsti); Gedichte (Pesmi); Alphabetisches Wortverzeichniss. — Vorwort: — Ein einfaches, kurzes, jedoch die nothwendigsten Sprachelemente umfassendes Lehrbuch mangelte noch immer . . . Ich versuchte daher . . . Dr. Ahns allbekannte, durchaus praktische Lehrmethode . . . auch in dieser Sprachlehre wieder zu geben! Doch glaubte ich hiebei, um genanntes Verfahren auf eine festere Grundlage zu stützen, eine kurzgefasste Formenlehre, bei deren Bearbeitung ich vorzüglich Murkos slovenischer und Babukičs ilirischer Grammatik gefolgt bin, nicht am unrechten Platze, damit sie, durch Beispiele erläutert und versinnlicht, dem Lernenden durch das weite und schwierige Feld der Sprache als fester Anhaltspunkt dienen, und ihn gegen jeden Irrthum sicher stellen könne. — Lessach im Rosenthale den 3. Sept. 1848. Janežič. — Kurzer leichtf. Unt. in der Slovenischen Sprache. Für Deutsche . . . Zweiter Kursus. Klagenfurt. 1849. 8. 166. Inhalt: Praktischer Theil (100 Aufgaben zum Übersetzen . . .). Syntaxlehre. Sammlung slovenischer Aufsätze: Prislovice; Smešnice: Pověsti; Različni sostavki; Pesmi; Prevodi. Angeljček (Das Engelein v. B. A. Kleisheim, posl. Fr. Malavašič), Pesem o zvonu (Das Lied von der Glocke v. Fr. Schiller, posl. J. Koseski); Alphabetisches Wortverzeichniss. — Praktischer Unterricht in der slovenischen Sprache für Deutsche. Zweite umgearbeitete und verbesserte Auflage 1850. Von Anton Janežič. — Vže l. 1849 je jel sostavljati slovar; pomagalo mu je pri tem delu več mladih domorodcev, ki so pohvaljeni v predgovoru. Knjiga se je tiskala v dveh delih:

b) Vollständiges Taschen-Wörterbuch der slovenischen und deutschen Sprache. Von Anton Janežič, öffentl. Dozenten der slov. Spr. am k. k. Gymnasium. Deutsch-slovenischer Theil. Klagenfurt 1850. 16. 630 (v polovinah). Verlag. J. Sigmund (Eduard Liegel). — Popólni Ročni Slovár slovénškega in němškega jezika. Spisal Anton Janežič, začásni učitelj slovenščine u Čelovcu. Slovénsko-némški děl. U Čelovcu 1851. 16. 554. V založbi J. Sigmundove knjigárnice. Natis A. Pichlerjeve vdove na Dunaju. — Predgovor na pr. pravi: „Nàte ga, predragi slavenski brati! tudi slovensko-némški děl mojega slovarja. Veliko truda i posla je me stal. Naj Vam toliko koristi! Skerbno sim pregledal in prebral skorej vse slovenske spise, knjige in časopise, i tudi slovarje vsih družih slavenskih narečij; zakaj le v slogi je moč, i uzajemnost je mati vsih velicih činov. . . Znamenita bremena manj znanih beséd so mi častiti gospodi: Drobnič, Fresl, Dr. Muršec, Navratil, Škerjanc in Vrečko poslati blagovolili. Pomagal mi je tudi g. J. Sumper . . . Naj je tu vsim očitna hvala izrečena. Tako naj stopi tudi to děl v běli svét, na slavo Bogu in na sréčo vsim Slavenom! V Celovcu 14. oktobra 1850. A. Janežič.

Po slovnici in slovarju je vže zaslovel Janežič, in tedanji deželni namestnik, blagi baron Šlojsnik mu zaupa c) predstavljanje deželnega zakonika, kateri posel mu je dal sicer mnogo dela, zraven pa priložnosti, uriti se dejansko v vseh strokih slovenščine in njo sposobiti za zakonodavni jezik. Prizadeval si je, kolikor je premogel, zamotani, težko umljivi stav němškega zakonodavnega jezika razvozljati ter ga Slovencem umljivega narediti. Opravljal je prestavo deželnega zakonika od leta 1850 do leta 1853, kakor na Kranjskem Metelko, Malavašič itd. (Večernice XXIII, 19.)

Bčelice, ko se prebudé po dolgi hudi zimi, so lačne ter iščejo živeža. S Slovenci je bilo enako; prebudili so se, pa tudi lačni so postali in željni primernega živeža. To potrebo je čutil Josip Drobnič ter storil, da se je rodila „Slovenska Čbela“, berilo za obudo in omiko slovenskega duha, v Celju l. 1850, ktero je pa zima zamorila vže prve kvatre zavoljo premalo podpornikov (Jezičnik XXIV, 51). — A. Janežič —

ne bodi len — vzbudi jo še tisto leto o toplejši dobi, in mesca julja vzroji d) Slovenska Bčela. Podúčen in kratkočasen list. Na svitlo izdajana s pomočjo več rodoljubov. Pervi tečaj. Pervi svezek. V Celovcu, 1850. 8. 192. Nat. F. žl. Kleinmajr. — Po prvih kvatrih piše v povabilu na naročbo (str. 96): „S prihodnjim mescem se začne novo četvertletje „slovenske bčele“; zatorej povabimo in poprosimo vse častite rodoljube. . . Izdaja se vselej 1. dne vsakega mesca. . . Zdaj štejemo nekaj manj kot 400 naročnikov. . . Pri tej priložnosti častitim bravcem tudi povemo, da mislimo prihodnje leto slov. bčelo dvakrat v mescu izdajati, ako se le še nekaj več naročnikov oglasi. Veliko slavnih slovenskih pisateljev je nas podpirati zagotovilo, in nam večidel tudi že mnogo prav izverstnih sostavkov za bčelo poslalo. Tih naj imenitniši so gospodi: Cafov, Cegnar, Ferčnik, Francl, Jeriša, Kelih, Lesjak, Levstek, Litijan, Majar, Navratil, Oliban, Podgorski, Razlag, Robida, Simandl, Stepančič, Sumper, Svečan (Einspieler), Škerjanc, Šribar, Terdina, Terstenjak, Toman, Varl itd. S pomočjo tih in s časom še več drugih slavnih pisateljev bode „slovenska bčela“ gotovo v čedalje lepšej in prijetnišej obleki izhajati zamogla itd.“ — V drugem povabilu na naročbo (str. 192) že res piše: „S današnjim listom je dokončala „slovenska bčela“ prvi tečaj svojega obstanka. . . Prihodnje leto bode „bčela“ dvakrat v mescu, 1. in 15., izhajala in vselej saj celo polo donašala. Če se pa toliko naročnikov oglasi, da se bojo vsaki mesec tri pole tiskati mogle, jo bomo trikrat v mescu izdajali. . . Zvunajna oblika bčele bode tudi vprihodnje jednaka ostala; le samo večje pismena (čerke) bomo z manjšimi, očesu priličnejšimi premenili. Kar pa znotrajni zapopadek bčele vtiče, si bomo prizadjali, da bode prihodnje leto več lepoznavskih (belletrističnih) kakor tako rekoč znanstvenih sostavkov donašala, s čemur posebno našemu krasnemu spolu in sploh naše mladini vstreči mislimo. Sicer pa naj bode bčela združiven list za vse slovenske pisatelje, ktere še enkrat serčno povabimo in poprosimo, nas v našem domorodnem podvzetju po mogočosti podpirati.“

„Dasi slaba ter iz pervega še bolj toga in nevkretna — jela se je kmalu veselejše gibati in sukati, po raznoverstnih cvetlicah in drevesih pridno nabirati, satovje delati ter ga polniti s sladko sterdjo (Večern. 19.).“

Slovenska Bčela. Drugi tečaj 1851; prvi svezek šteje v 8° str. 192; drugi ravno toliko. Živili Slovenci! kliče A. Janežič koj v prvem listu; ker je za „Slov. Matico“ po nasvetu rodoljuba J. Š. v lanskih Novicah nas Slovencev še premalo, naj se ustanovi društvo za izdavanje dobrih slovenskih knjig, ktereга namen naj bo: prosto ljudstvo izobraževati, domače slovstvo povzdigati, pisatelje podpirati ter jih k novim činom spodbujati. Živili Slovenci! Živilo društvo za izdavanje dobrih slovenskih knjig (Slov. Bč. str. 3)! — Kedar je Janežič zarad preskušnje za višo realko nekaj mesecev bival na Dunaju, učila sta v latinskih šolah slovenščino bogoslovca Sumper in Ferčnik ter vredovala Bčelo z Andr. Einšpielerjem. — V povabilu na naročbo konec leta piše: „V sladkej nadi, tudi zanaprej med častitimi rodoljubi blagovolne podpore in pripomoči najti, nastopi slovenska bčela z novim letom svoj tretji tečaj. . . Da leposlovnim in drugim znanstvenim sostavkom več prostora prihranimo, zraven pa tudi željam mnogih rodoljubov vstrežemo, bomo bčelo vsak teden izdajali in vse šolske sostavke iz taiste izločili. . . Ker je vendar šola podlaga vse ljudske sreče in omike, toraj naj imenitnejša reč, ki vso našo skerb zasluži, bomo taiste v posebnem listu: Šolski prijatelj imenovanem natiskovati dali. . . Vredoval ga bode A. Einšpieler itd. Vse na čast domovini!“

Slovenska Bčela. Tretji tečaj 1852 str. 432. Pričenja se s povabilom k društvu sv. Mohora, sklepa v št. 49 s povabilom na naročbo Slovenske Bčele na pr.: „Ravno bo tretje leto minulo, kar je naša Bčelica prvič svoje perutničice po-

skusila in brenčljaje slovenske gorice in doline oblétati jela. Če je ravno letos nekaj časa hirala in pešala, ker je jej potrebne hrane in podpore pomanjkovalo, bo vendar v novem letu z novo močjo svojo pot sopet nastopila. . . Donašala bode. . . Jezik bo popolnoma slovenski in lahkorazumljiv z oblikami državnega zakonika. . . Skerbno bo vse izodločeno, kar bi proti pravosti merilo, da se bo Bčela tudi vsakemu otroku v roke podati zamogla itd. *Bratje! sezimo si v roke; gre za povzdigo našega domačega slovstva. Z Bogom.* Anton Janežič, vrednik in izdatelj.

Slovenska Bčela. Četrti tečaj 1853 šteje vže le str. 216, kajti v št. 27 dne 7. julija pravi A. Janežič v Oglasu: Tretje leto je ravno minulo, kar smo jeli „slovensko Bčelo“ med ljube Slovence pošiljati in še bi bili to radi storili, če bi se nam pri daljem izdavanju preveč zgube bati ne bilo. Zakaj s prineski dosedajnih gg. naročnikov za drugo polletje bi bilo komej polovica tiskarnih potroškov poplačana. Smo torej prisiljeni dalje izdavanje Bčele ustaviti itd. — Tako je zaspala Bčela, koja je o novem letu (1853 št. 1.) spreljubo popevala:

1. Bog vas živi, cvetke moje
Vsih dolinic in gorá!
Tukaj zdaj vošila svoje
Vam prinesem iz sercá.	3. Nabirala in hranila
Vse sladčice skerbno bom,
Kar medú bom le dobila,
Bo za Slave mili dom.
2. Po širokem se množite,
Razcvetíte svoj obraz,
Neprenehoma kalíte,
In bodíte Slave krasí!	4. Bog, ki vladaš moč viharja,
Varuj naših rožíc cvet;
Naj nam sije upna zarja,
Blagoslovi Slave svet!!

Kot učitelj slovenščine je vzbujal Janežič vzlásti učence svoje k marljivemu branju slovanskih knjig. Že leta 1849 je vstanovil za nje bralno društvo. Kakor v Ljubljani na gimnaziji in v Alojznici pa v Celju — tako so tudi v Celovcu dijaki si osnovali sami svoje slovenske liste (Slavija, Daničica), iz kterih je tu in tam kaj ponatisnil v Bčeli. L. 1851 dne 1. nov. na pr. piše: „Kakor predlanskem in lani so jeli dijaki na višjej gimnaziji tudi létas svoj vadben list „Slavijo“, vsakokrat na pol drugej poli, spisovati. Od dneva do dneva nam lépsih reči donaša. Pa tudi učenci spodnje gimnazije ne zao-stajajo. Ravno kar bojo osnovali svoj lasten list „Deničico“... Dijaška knjižnica raste od dneva do dneva. Sedaj šteje že 249 knjig vsih slavenskih narečij. Naj rajše se bero jugoslavenske knjige itd.“ — Dijaška knjižnica in „Slavija“ bili ste sadišče, iz kterega je izšlo mnogo slovanskih pisalcev. . . Zbujal je tudi svoje rojake. Slovanskih knjig je pošiljal v Leše, kjer se je osnovalo bilo bralno društvo. Ljubezni in navdušenosti do slovenščine navzeli so se tudi njegovi bratje, kteri (Gregor, Valentin) so se poskušali celó v pesmih (Vid. Večernic. str. 21. 22. Bčela 1851) itd. — Anton pa sklene napraviti zbirko narodnih pripovedek, pesmi in prislovic ter jo poslati na beli svet ali sam ali po društvu sv. Mohora. V Bčeli 1. nov. 1851 je natisnjen dotični poziv (str. 144) in dne 1. dec. književni oglas (str. 176) s pristavkom: „Ni dvomiti, da je to prvi (pravi) pot, predrage Slovence s narodnim pesništvom Slavjanov, od kterega slavni nemški jezikoslovec J. Grimm pravi: „nad njega krasoto bi Evropa ostermela“, s njih jezikom in pravopisom (s latinico in cirilico) soznaiti in si v jeziku čedalje bolj približati.“

Tako izide:

e) Cvetje slovanskega naroda. Slovenske narodne pesme, prislovice in zastavice. Izdaja Anton Janežič. Perva knjižica. V Celovcu 1852. 16. 96. Nat. Kleinmayr. — Predgovorček. Živili Slovenci! Š tim domačim glasom Vas pozdravi, preljubi slovanski brati! perva knjižica „cvetja slov. naroda“ in Vas ob ednem tudi serčno poprosi, jo dragovoljno kot ljubo sestričico med seboj sprejeti in njenim pomanjklivostim

ljubeznivo prizanesti. . Zavolj malega števila naročnikov sim bil primoran to knjižico nekaj manjši osnovati, kakor sim bil sperva namēnjen. . . Druga bo obsegla tudi kakor prva slovenske narodne pesmi, prislovice in zastavice. Tema knjižicama bodo sledili, če mi Slovenci potrebne podpore ne odrečejo, posamezni zvezki s serbskimi, českimi, ruskimi in poljskimi narodnimi pesmami, in scer, kakor je bilo oznanjeno tudi v izvirnem jeziku zraven. . Skoz to se bo našim Slovencem priložnost dala, da se zamorejo v kratkem času vsaj nekoliko tudi s družimi slovanskimi narečji soznaniti, kar se v sedajnem času od vsakega bolj omikanega Slavjana po vsej pravici tirjati sme itd. — Mej podporniki v tem delu nahajajo se p. M. Valjavec, Bal. Janežič, M. Majar, Kobe, O. Cafov, Rabič, Drobnič. Prislovice je večidel nabral V. Kurnik. Zarad premale denarne podpore in npravnostne nevarnosti drugega zvezka ni bilo na svetlo. — Med naročniki na Bčelo je imel Janežič največ bogoslovcev in duhovnikov. Gledé na to in na neljubo skušnjo pri „Cvetji“ loti se bolj pobožnega dela, in to je:

f) Zgodovinski Katekizem, ali celi keršansko-katolški navk v resničnih izgledih iz zgodovine za cerkev, šolo in dom. V nemškem jeziku sostavil Janez Ev. Šmid, katehet na dekliškej šoli v Solnogradu. S pomočjo nekterih slov. domorodcev poslovenil in izdal Anton Janežič. I. Zvezek. (Pervo in drugo poglavje t. j. od vere in od upanja). V Celovcu 1853. 8. str. 286. — II. Zvezek. (Tretje poglavje t. j. od ljubezni). 1853. 8. 333. — III. Zvezek. (Šteto in peto poglavje t. j. od svetih zakramentov in od kerščanske pravice s pristavkom od 4 poslednjih reči in s kazali vsakemu zvezku). 1853. 8. 332. V založbi Sigmundove bukvarnice; kakor tudi po vsih slov. mestih dobiti. Natis A. Pichlerjeve vdove in sina na Dunaju. — S kakimi Slovenci je deloval, vidi se nekoliko iz predgovora, kateri je jako pomenljiv vsem brez razložka.

„Sveti Janez Zlatoustni je nekđaj svojim vernim poslušavcom rekel: „Kakor je znamenje zdravega telesa, ako človek rad jé, tako je tudi vaša želja po dušni jedi veselo znamenje, da je vaš duh zdrav.“ Kakor je ta svetnik od svojih vernikov govoril, tako zamoremo tudi mi z radostnim srcem reči in pred celim svetom zaupljivo pričati, da je naš mili narod, to je naš slovenski ljud, čverst in zdrav ne samo na telesu, ampak tudi na duši. Priča dovoljna tega, kar pravim, je to, da za božjo čast in zveličanje svoje duše resnično vnet ne le samo cerkve zida, stare božje hrame popravlja in po svoji moči pripomaga, da se Bogu dolžna čast ne krati. Pa on tudi pridno in z veseljem hišo božjo obiskuje in božjo besedo, katero Kristusovi namestniki od oltarja ali iz lece (prižnice) oznanujejo, marno posluša, ter si še poverh pobožnih knjig zvesto omišluje, da imá tudi za dom, posebno o Gospodovih praznikih, kej koristnega in podučnega branja. Tej zares vse hvale vredni želji in iskrenemu vnetju za vse, kar je duši v prid, po mogočosti vstreči, so do zdaj naši slovenski pisatelji večidel duhovskega stanu, vse svoje žile napenjali in dokaj izverstnih bukev napisali, molitne in druge pobožne knjižice izdali, ktere govoré od lepega in čednega zaderžanja v vsih razmerah in okolišinah našega časnega življenja. Med njimi najdemo tudi več takih, ki izključivo od resnic naše svete katolške vere razločno in prav razumlivo govoré. — In da se med Slovenci le redko najdejo nepristojne ali clo dušam nevarne knjige, je ravno nov dokaz dušnega zdravja in dušne čverstobe tega v celem še nepokaženega naroda.

Ker so torej Slovenci tako vneti za vse, kar je dobro in ker po tem takem le po resnično dobrih in koristnih knjigah segajo in jih z veseljem prebirajo, tudi po pravici pričakujemo, da bodo letó pričujoče delo, ki se jim s tim v roke podá, radostno sprejeli ter blagomisleče gospode, kateri so ga na svitlo dati namenili, blagóvoljno podpirali. Temu se je tim bolj nadjati, ker se jim v njem večnoresnična Beseda božja, neskaleni vir naše svete matere kerščanske rimsko-katoliške cerkve v mični in prijazni obleki resničnih

zgodeb ponuja in razlaga, ki so vzeti deloma iz samega svetega pisma, deloma iz pisem svetih cerkvenih učnikov in cerkvene zgodovine od naj prvih let noter do naših sedanjih, v katerih živimo. V taki podobi Vam ni še nobeden pisatelj, predragi Slovenci! celega kerščanskega nauka razlagal (saj meni ni nobena taka knjiga znana), kakor se Vam ga tukaj podaja. Zatorej pa boste gotovo — jaz sim si tega svest — z ravno tako radostjo sprejeli, kakor so ga bili Nemci veseli. . . — Primerna je ta knjiga priprostemu ljudstvu, ktero se kerščanskega nauka ložej uči s prilikami in zgodbami kot s suhim umstvovanjem; primerna je pa tudi častitim duhovnikom, ker najdejo v njej za vsako verno resnico mnogo prav lepih in priležnih prilik, izrekov in resničnih zgodb, da z njimi svoje ogovore na ljudstvo prijetniši naredé!

Vzemi, preljubi slovenski bravec! to knjigo le sam v roke in beri jo in svest sim si, da se ne boš kesal, da si jo v roke vzel. Bolj jo boš prebiral, bolj ti bo dopadla, in svete večne resnice, ki jih uči, ti bodo globokejši v serce segle, in ti zvestejši v spominu ostale. Z Bogom! — V Gorici na dan sv. apostelnov Petra in Pavla 1852. Stefan Kociančič, učitelj svetega pisma stare zaveze.

Dopisoval je Janežič vmes tudi v „Prijatla za šolo in dom“, ki ga je izdajal A. Einšpieler; vredoval Bčelo, spisoval v njej vzlasti zmes pa glasnik za slovstvo in umetnost; s 7. julijem l. 1853 ustavi Janežič izdavanje „Slov. Bčele“, a ne ustavi delovanja svojega na polju slovenskega slovstva. V istem listu (št. 27) naznanja: „S tim vendar ne prenehamo, naše leposlovno polje po mogočnosti obdelovati. Po nasvetu več rodoljubov bomo izdavalil občasen časnik: „Glasnik slovenskega slovstva“ Slovencom za poduk in kratek čas. Glasnik bo prinašal. . . Vsak zvezek okoli 10 tiskanih pol v velikej osmerki bo okinčan z jeklorezom kakega imenitnega Slovenca. . . Ako bo prvi zvezek „Glasnika slov. slovstva“ dopadel, si bodo posamezni zvezki pogosto sledili. . . Kakor so izverstne Drobtince bolj za prosto ljudstvo in častitej duhovščini namenjene, bo naš glasnik za bolj omikane bravece odločen itd.“ — Vsled tega pride na svetlo

g) Glasnik slovenskega slovstva. Izdal Anton Janežič, zač. učitelj slovensčine in nemščine, zgodovine in zemljepisa na c. k. gimnaziji in realki v Celovcu. Pervi zvezek. V Celovcu 1854. vel. 8. 80. Nat. J. Leon. Prebl. G. Dr. Fr. Miklošiču . . posvečuje . . izdatelj. Kazalo: Razne pesmice (Praprotnik, Valjavec); Slepa Marica (Jeriša). Nestor in nekdanje mesto Kijev. Narodne pesmi . . Natoroznanske reči. Utrinki. Terst (Cegnar). Homerove Odiseje I. spev (M. Valjavec). Čertice iz ruskega basnoslovja (Jeriša). Skaložob v gradu s 7 turni (Poljski M. Čajkovskega). Slovenski pregovori (V. Kurnik). Drobtince. Slovensko slovstvo. — Prinesel je ta zvezek sicer blaga mnogovrstnega, olikanega in zanimivega, vendar je zarad premajhne podpore ostal — brez podobe kakega imenitnega Slovenca — sam samcat! — „Mladina je naš up, naša nada; na njej počiva naša — slavjanska prihodnost. . . Naših marljivih gospodov bogoslovcev ne oméniti, kateri so se tudi létas na vso moč materinščine poprijeli, hočem dans samo od naše gimnazije kaj več progovoriti, piše v Bčeli 1851 str. 143. . . Slovenski jezik in slovstvo se v 8 urah, ilirščina pa v 2 urah predava in uči; za Slovence se vé da po slovensko. S veliko zaprekami se imamo scer boriti; nimamo za Slovence pripravne slovnicé, nimamo slovstvene zgodovine, nimamo — jedra v jezikoslovnem nauku — nimamo slovenskega berila, razun za prvi razred. Oj berilo kje nam toliko časa zastajaš itd.“ — Prikaže se najpred res

h) Slovensko Berilo za Nemce s kratkimi razjasnjenji in potrebnim abecednim imenikom. Sostavil Anton Janežič. V Celovcu. Nat. in zal. J. Leon. 1854. 8. 186. (Slovenisches Lesebuch für Deutsche mit kurzen Erklärungen und dem nöthigen alpha-

betischen Nachschlagregister etc). — V predgovoru pravi: „Večletna skušnja je nas do gotovega prepričala, da slovenski nauk brez primerne berila le slabo napreduje; posebno pa veljá to od Nemcov, ki so se težavnega uka našega jezika poprijeli. Kmaló jim bo serce vpadlo, če jih hočeš zmiraj s suhimi pravili slovnice mučiti; z veseljem in terdno voljo bodo vendar začeti nauk nadaljevali, če si bodo od dne do dne brez posebnih težavnosti več slovenskih besedí in izrekov prilastiti in se v kratkem času toliko v slovenskem govoru izuriti zamogli, da se bodo s slovenskimi rojaki saj o najpotrebniših rečéh poméniti znali. To se pa le da doseči, če se prav marljivo slovensko bere in prebira, da se nemški učenec čedaljebolj slovenskega govora privadi. . . V ti namen je sestavljeno pričujoče „berilo.“ Obsega sploh samo lahkórazumljive in v čistém slovenskem jeziku pisane sestavke, kot: pregovore, liste, pesmice, basni, povesti ter druge manjše zgodovinske in natoroznanske reči, ki smo jih po raznih slovenskih časopisih nabrali. . . Nadjamo se, da smo k ložjemu naučenju slovenskega jezika s tim saj nekoliko doprinesli. Z Bogom!“ V Celovcu 1. avgusta 1853. A. J.

„Zastran slovenščine nam zmiraj boljši časi prihajajo. Čedalje bolj se zavedajo naši Slovenci, čedalje bolj spoznavljajo svoje dolžnosti do premile matere Slave . . . S veliko zaprekami se imamo — pri slovenskem nauku — boriti; nimamo za Slovence pripravne slovnice, nimamo slovstvene zgodovine . . . Pa slavenska vsterpljivost in stanovitnost vse napotja premaga itd.“ — pisal je v Bčeli 1851 str. 143, in res — vzmagal je toliko, da je izšla nemška: *Leichtfassliche Sloven. Sprachlehre für Deutsche. Erster — Zweiter Jahrgang. Dritte umgearbeitete Auflage . . 8. 1854 . . pa*

i) Slovenska Slovnica s kratkim pregledom Slovenskega Slovstva ter z malim Cirilskim in Glagoliškim Berilom za Slovence. Spisal Anton Janežič. V Celovcu 1854. 8. 182. Zal. E. Liegel knjigar. — V predgovoru pravi na pr.: „Pričujoča slovnica, po naj boljih dosedanjih slovniških delih sestavljena, je sosebnó našim slovenskim učencóm na gimnaziah in realnih šolah namenjena. Spisali smo jo v slovenskem jeziku, ker je nas večletna skušnja prepričala, da vsak nauk, torej tudi jezikoslovni, tam naj lepše in naj veseliše napreduje, kjer se učencóm v domačem, ne pa v tujem jeziku razlaga in razjasnuje . . . Pridan je „kratek pregled slovenskega slovstva“ od naj starših do naj novejih časov. Sostavili smo ga posebno po Majarjevem (Drobtince 1849) in J. Valjavcovem spisu (Slov. Bčela 1853 str. 108—216, kjer pa pisatelj pravi, da ga je zložil po prednašanju g. prof. Metelkóta, po Šafařiku in Jungmanu) in družih razsodbah posameznih slovenskih knjig . . Današnje dni ne more več zadostiti znanost samo enega slovanskega jezika . . Naša slovenščina je naravna hči staroslovenščine . . V ti namen smo tu staro cirilsko in glagoliško azbuko z malim staroslovenskim berilom dodali . . Prof. Fr. Miklošić in Metelko sta našo slovnico v rokopisu pregledati in semtertje popraviti blagovolila itd.“

k) Slovenska Koleda za leto 1858, slovenskemu ljudstvu v poduk in razveselovanje. Vredil Anton Janežič, c. k. učitelj višjih realnih šol. Izdalo društvo sv. Mohora. V Celovcu vel 8. Slovenska Pratika — priloga I—XXXI . . Imenik vsih rimskih papežev . . Slovenska Koleda 1—267: Poštena Bohinčeka v Benetkah. Fedor in Olga . . Božja pot k Mariji na sv. Višarjih (s podobo) . . Kako so stari Slovani merliče pokopovali . . Slovenski pregovori. Gospodarske drobtince. — Predgovor: Koleda je navada stara in častitljiva. Vsem Slovanom je znana, in tudi na Slovenskem domá. Zvečer pred božičem, pred novim letom in pred sv. tremi kralji hodijo koledniki ali koledovavci od vasi do vasi, od selišča do selišča, in vošijo srečo in zdravje vsem domačim. Njih pesem vesela se razlega v nočni tihoti po celi dolini:

„Novo leto nosimo,
Vas darova prosimo!

Naj solnce jasno, blagodarno sija,
Bogato ródi nograd in poljé!
Nebeški dež obilno naj polija,
Kar sini kolj Slovenije sadé.
Na skalo se nam sloga vkorenini;
Kar nam je bratov v dragi domovini,
Ljubezen ena v djanje jih zjedini.

Daj Bog prijatlom našim dni vesele,
Obvari milostno jih smertne strele,
Za čast in srečo ki goré dežele.
Kar sejejo, naj vidijo zoreti,
V resnico želje svoje razcveteti! —
Med zvezdami naj se njih slava sveti!“

Naj bo tudi pričujoča „Koleda“ vsem Slovencom ljuba in prijetna novoletnica. Namenjena je mladim in starim, posebno slovenskemu ljudstvu na deželi; naj jim služi v poduk in razveselovanje. Razun navadne pratike obsega lepo število večih in manjih povesti, pesem, popisov in drugih podučnih sestavkov, izvernih ali poslovenjenih. Čelo jej kinča v jeklo vrezana podoba Božje poti na sv. Višarjih. Bog daj srečo in veselo novo leto! V Lešah mesca septembra 1857. **A J.** — Slovenska Koleda za leto 1859, slovenskemu ljudstvu v poduk in razveselovanje. Vredil Anton Janežič. Izdalo društvo sv. Mohora. V Celovcu v 8°. Pratika — s podukom o novih in starih denarjih — priloga str. I—XXVIII. Koleda str. 1—170: Kolednica (Čegnar). Sprava. Kriva prisega . . Jagodice. Igra v enem djanju po Kr. Šmidu svobodno poslovenil Matija Majar (str. 49—78). Sveti večer (Bile) . . . Deklica na razpotju . . Smert Senjanina Iva. Mihael Andreaš, samouki pesnik in pevec slovenski. Simon Rudmaš, c. k. šolski svetovavec in nadzornik ljudskih šol na Koroškem . . Avstralci . . Ljubno. Bled (s podobo). En dan na planini nad Kamnikom (Bl. Sušnik). Potopis vodene kapljice (Tušek) . . Kako gospodinji natora v našem telesu. —

„Mnogokrat ljube Novice preblago željo naznanjujejo, da bi se kde beletrističen (lepoznanski) list rodil . . Vredništvo Novic, g. Matija Majar in g. Žavčanič so vže govorili o tej reči . . Tudi smo v „Slov. Prij.“ odperto pisemce g. dr. Razlaga čitali nekaj jednakega našim željam . . Naše drage Novice ne morejo vsega tiskati, kajti njih namen in pravilo ni samo za slovstvo. . . Ali bi se ne dala rajna „Bčela“ iz temnega groba v nekoliko drugej obliki zopet obuditi in oživiti? Jeli bi se ne podstopil sopet častiti gosp. Anton Janežič vredništva . . Prosim, naj po Novicah svoje mnenje razodene . . Bog daj, da bi ta moj glas ne bil le „vanum desiderium“ in da bi o novem letu se vže veselili „Bčelinega vstajenja.“ — Tako je pisal v zadevah lepoznanskega časnika v Novic. 1857 str. 282 Janko Vijanski; za njim J. Drobnič (str. 315) in drugi. — Nato odgovarja A. Janežič v Novic. str. 294. 295 na pr.: „Kar so gospodarju, obertniku, domorodcu in vsakemu omikanemu človeku, ki vediti hoče, kaj se po svetu godi, spreprecljive „Novice“, častiti duhovšini „Slov. Prijatelj“ in „Zgodnja Danica“, ravno tako nam je potreben v splošno oliko našega jezika list lepoznanski, kakor jih imajo vsi omikani narodi v manjem ali večem številu. Le mi Slovenci ga še zmiraj pogrešamo, če ravno je želja po njem, kakor nam spričujejo mnoge pisma in posamezni glasovi iz raznih krajev naše domovine, razširjena blizo po celi široki Slovenii. Zanašaje se v krepko podporo vseh rodoljubnih Slovincov nočemo dalje odlagati ali čakati; terdni volji in združeni moči vse obveljá. Naznanjamo torej vsem prijatlom našega slovstva, da bo jel že ob novem letu ali malo pozneje izhajati namesto rajne „Bčele“, se ve da v lepši in bolj doveršeni obliki, nov lepoznanski časopis pod naslovom: „Glasnik, lepoznanski list za literaturo in umetnost“. Namenjen omikanim Slovencom po deželi in po mestih, bo obsegal razne po domače pisane sestavke, kakor: pesme, novele in povesti, pripovedke, popisovanja šeg in navad narodov slovanskih, životopise, sestavke krajopisne,

zgodovinske in natoroznanske, slovenske prislovice in druge narodske drobtinice, z eno besedo vse, kar se vjema z namenom kratkočasno-podučnega lista . . . V dokladi drobtinice jezikoslovne . . . misli in želje posameznih vlastencov v slovničnih zadevah, v pojasnjenje raznih gramatičnih pravil, gradiva za slovenski slovar, nabrane po raznih krajih Slovenije, vesti o slovenskih podnarečjih in marsiktere literarne novice . . . Vsi sestavki za „Glasnika“ naj bodo v čisti, gladki slovenščini prav mikavno pisani, lahko razumljivi, ne preobširni, kolikor je moč po domačih predmetih osnovani in sploh estetično doveršeni, da bode berilo um in serce požlahnovalo, ne pa mlade serca s praznimi sanjarijami in nečistimi željami napolnovalo. Zatorej nikakor ne bomo mogli jemati sestavkov, v katerih veje zgolj duh poželjive posvetnosti, ker so zoper namen našega lista, kterega geslo naj vedno ostane: požlahnovanje uma in srca. Vse naj bo pošteno slovenski nravi primerno, bodi si poduk ali razveseljevanje itd.“ (cf. str. 331). — V tem smislu razpiše v „Slov. Prijatlu“ (str. 186) povabilo na naročbo in z novim letom pride na svetlo

1) Glasnik Slovenski. List za literaturo in umetnost. Vredil in izdal Anton Janežič, c. k. učitelj višjih realnih šol. Pervi zvezek. V Celovcu, 1858. 8. str. 192. Nat. J. Leon. V kazalu: Zabavni del — v verzih, v prozi. Podučni del. Glasnik literarni. Glasnik iz domačih in tujih krajev. Imenitniše drobtinice. Minulo bo šele pol leta, kar je nastopil Glasnik pervokrat svojo pot po slovenskih gorica in ravnica; pa že lepo število si je pridobil prijatlov in podpornikov v tem kratkem času. Bodi vsem hvala in čast! Enakomerno bo tudi v prihodnje obdeloval um in serce . . . Glasnik literarni bo deval na rešeto dela slovstvene, noveje in stareje (toda zmiraj „učee“ in nikdar ne „porugivajuće“) itd. (str. 192). — Drugi zvezek str. 204. — Z novim letom nastopi Glasnik svoj drugi tečaj. Izhajal bode, kakor doslej, po celi poli dvakrat v mescu . . . ; razglaševal bode tudi častitljive ostanke, ki so se ohranili med narodom iz časov nekdanjih; včasih se bode ozerl po cveticah tudi v tuje vertove, posebno slovanske, ter jih povijal med cvetje domače itd. (188). — Glasnik Slovenski. Lepoznansko-podučen list. Tretji zvezek. 1859. 8. 196. — Četerti zvezek str. 190. V povabilu pravi: Mnogo lepih sestavkov imamo . . . Izmed bogate zaloge omenjamo le prekrasne zgodovinske povesti „Koliščina in stepe“, ki se šteje med perve biserje poljske literature . . . Da se bo dalo slovstveno gradivo primerniše razredovati in še z večo skerbjo pregledovati, bo izhajal Glasnik le 1. dan vsakega mesca, kakor doslej na dveh velikih polah . . . Tudi med vojsknim hrupom se bo Glasnik na vso moč poganjal za izobraženje našega jezika in za povzdigo naše mlade literature itd. — Zarja lepših dni vzhaja tudi slovenščini in zbuja domače pisatelje k novi delavnosti; bogata lepih sestavkov je že naša nabira za prihodnje leto, in še vedno se množi število naših podpornikov in delavcov na literarnem polju; zato nas navdaja sladko upanje, da se bo v novem letu Glasnik še bolj prikupil svojim bravcom, kakor v letošnjih nemirnih časih, ki so zmir bili neprijazni vediti in umetnijam itd. — Peti zvezek 1860. 8. 190. — Šesti zvezek 190 str. — S prihodnjim letom bo izhajal Glasnik trikrat v mescu (5., 15. in 25.); vselej ga pride na svitlo pol pôle velike oblike . . . Naša lepoznanška literatura leži na mnoge strani še vsa v celini; posebno se je doslej popolnoma zanemarila naša zgodovinska in narodska povest, ki se, po ljudstvu posneta, najberže prime ljudskega srca. Da obrnemo delavnost naših pisateljev tudi na to polje, želimo ob novem letu razpisati primerno darilo za najboljšo zgodovinsko ali narodsko pripovedko itd. — Napočila je z novim letom vsem rodovom v široci Avstriji doba dušnega prerobenja . . . Slovenci! tudi nam že svita na vzhodu; da se pa popolnoma razdaní, bodi naše sveta skerb in prizadeva . . . Slovenci, bodimo delavni, bodimo složni! le tako nam zasje žar lepše prihodnosti. Naše geslo bodi: vse za vero, za narod, za cesarja! Sedmi zvezek

1861. str. 145. — Z novim letom nastopi „slovenski Glasnik“ svoj peti tečaj. Izhajal bo, da večih sostavkov ne bo treba tolikrat tergati, po mnogih željah v začetku vsacega mesca, 2—3 pole na enkrat, sopet v stari priročni oblici itd. — Osmi zvezek 1862. str. 404. — Zabavni in podučni del; v vezani in nevezani besedi, narodne pesme; besednik, dopisi, slovstvene reči, drobtine. — Z novim letom nastopi svoj šesti tečaj. Olika slovenskega jezika za vsakovrstno pisavo ostane mu tudi v prihodnje prva naloga . . Med drugimi reči bo obsegal prihodnji tečaj kratko staroslovensko slovnico, ki jo je spisal g. J. Marn, kat. in učitelj slovenščine v Ljubljani itd. (str. 403). — Deveti zvezek 1863 str. 352. — Hrvaško-srbsko berilo. Izhajal bode kakor doslej na dveh polah v mescu in prinašal razno lepoznavsko in podučno blago, sosebno novele, pripovedke in razne poezije, umetne in narodske. — Deseti zvezek 1864 str. 388. — Z novim letom osmi tečaj — naj najde naš edini lepoznavski list pri vseh rodoljubnih Slovencih obilno podpore, da bodo tudi dalje, kakor doslej, podpora slovenski literaturi in slovenskim pisateljem! — Ednajsti zvezek 1865 str. 384. Nat. J. in F. Leon. — Osnova mu bode zanaprej ta-le: Glavni list bode razpadal v tri predele: prvi je odločen zabavni lepoznavski slovesnosti v vezani in nevezani besedi, drugi podučnemu lepoznavstvu, tretji pa raznim izdelkom narodske poezije in slovanskemu berilu . . Književni obzor . . Besednik . . Kar se tiče pisave posameznih sostavkov, deržal se bode Glasnik sploh dosedanjega pisanja, ki je najbolj navadno med Slovenci; kar se pa tiče polglasnega e pred rom, opuščal se bode v korenikah po želji večine slov. pisateljev itd. — Dvanajsti zvezek 1866 str. 452. Nat. J. Blaznik v Ljubljani. — Deseti tečaj. — Notranja razredba snovi in cena mu ostane, kakoršna je bila doslej; na obliki pa se bo Glasnik povečal in bo po mnogostrani želji trikrat v mesecu na pol poli največe (regalne) osmerke na svitlo prihajal itd. — Deseti tečaj 1867 str. 384. Nat. J. in F. Leon. — Da-si tudi mu je bila včasih materijalna podpora po slovenskih rodoljubih v obče le pičila, da ne rečemo prepričla, ohranil se je „slov. Glasnik“ vendar, vkljub vsem oviram, skozi deset let srečno pri življenji, za kar gre hvala sosebno naši rodoljubni mladini . . . Ker nam pri sedanjem podpori zabavno-podučnega tednika še ni mogoče osnovati in ker letašnji polomesnični večini bralcev v mnogem oziru ni toliko ugodil kakor njegova lanska izdava, preseli se „slov. Glasnik“ z novim letom zopet v Ljubljano in bode tam v prav lični opravi in z mnogovrstnim zanimivim obsegom, kakor leta 1866, iz Blaznikove tiskarnice vsak mesec na poltretji poli na svitlo prihajal, da ne bode treba večih spisov toliko pretrgovati itd. — Ednajsti tečaj 1868 str. 236. — V listu 5. str. 200 v listnici piše vrednik: Pri tej priložnosti ponavljamo svojo ponižno prošnjo gg. naročnikom, ki nam še niso poslali naročnine za tekoče polletje, da to še tekoči mesec storiti blagovolijo, sicer bi bili prisiljeni daljo izdavo našega lista ustaviti . . In v 6. listu 1. jun. 1868 v naznanilu str. 236 pravi vredništvo: Naša prošnja v zadnjem listu doslej žalibog ni našla zaželenega odziva; preobilica zaostankov, pa tudi marsiktera nemila izkušnja nas je prisilila, da ustavimo z današnjim listom izdavo „slov. Glasnika“ za drugo polletje itd. . Z Bogom!

m) Urban Jarnik, učenec in naslednik O. Gutsmanov, imenuje se po pravici Koroški Vodnik, ki ga je opisal A. Janežič v Vodnikov. Spomeniku I. 1859 str. 112—115, kjer je priobčil tudi nekaj njegovih izvirnih pesem. „Podajemo jih tu popolnoma nespremenjene; celó posebnosti koroškega govora smo skoz in skoz prideržali, da nam v svoji izvirni pisavi kažejo, v kako gladki in čisti slovenščini je že leta 1809 pel in pisal naš koroški vodnik na polju pesniškem — Urban Jarnik iz zilske doline (str. 114).“

n) Živili Slovenci! Naj se ustanovi društvo za izdavanje dobrih slovenskih knjig itd. — je za novo leto 1851 v Bčeli svetoval A. Janežič. Vsled vzbujevanja Slomšekovega se v ta namen 27. jul. snide odbor ter razglasi 1. sept. društvene postave. Bili so pa v odboru: A. Einšpieler, Fr. Zorčič, J. Rozman, A. Janežič, D. Robida, M. Majar, B. Lesjak, Gr. Somer. V 1. listu 1852 ima Bčela „Povabilo k društvu sv. Mohora“, kakor tudi „Slov. Prijatelj.“ Vodja je začasno bil A. Einšpieler, tajnik pa A. Janežič. V 5. l. so se jeli tiskati družniki z A. M. Slomšekom na čelu, in kakor je A. Janežič pomagal društvu sv. Mohora spraviti v življenje, tako ga je tudi na vso moč podpiral in od l. 1852 do 1859 opravljaval težavno službo društvenega tajnika brez vse plače. Kolikor toliko truda je imel pri knjigah, ki jih je društvo v tej prvi dobi spravilo na svetlo, in te so — tiskane sploh v Celovcu (Kleinmayr — Leon):

L. 1852: Slovenski Goffine ali Razlaganje cerkvenega leta. I. Del. 1853. 8. 320. — Blagomir puščavnik. Podučivna in kratkočasna povest za mlade in odraščene ljudi. Poleg nemšk. poslovenj. 1853. 8. 154. — Kratka povestnica Goriške nadškofije. Spisal Franc Blažič. 1853. 8. 81. — Šola vesela lepega petja za pridno šolsko mladino. 1853. 8. VII. 55. — Domači ogovori po nedeljskih evangeljih za verne ljudi na deželi. Sp. F. J. Kaffol. I. Del. 1853. 8. 270.

L. 1853: Božidar, podučivna in kratkočasna povest za mladost in odraščene ljudi. 1853. 8. 113. — Zgodovina svete vere v podobah starega zakona. Sp. J. Ciringar. 1853. 8. 78. — Stari Urban ali zimski večeri dobrih kmetov. Poleg talianskega poslovenili Goriški bogoslovci. 1853. 8. 225. — Domači ogovori po nedeljskih evangeljih za verne ljudi na deželi. Sp. J. F. Kaffol. II. Del. 1853. 8. 290.

L. 1854: Djanje Svetnikov. Del I. U Gradcu 1853. 8. VIII. 736. — Slovenski Goffine ali Razlaganje cerkvenega leta. II. Del. 1854. 8. (I. II. str. 768). — Druge in Tretje Mozesove bukve. 1854. II. 8. 104. III. str. 76. — Imenik in račun društveni.

L. 1855: Djanje Svetnikov. Del II. 1854. 8. 813. — Zgodovina svete vere v podobah novega zakona. Sp. J. Ulaga. 1855. 8. 85. — Šestdeset pesem z napevi za cerkev, šolo in kratek čas. Na svetlo dal L. Cvek. 1854. 16. 102. — L. 1854 in 1855 še „Šolsk. Prijatla“ po verhu (Slov. Prij. 1856 str. 16).

L. 1856: Drobtince. Na svetlo dal M. Stojan. XI. 1856. 8. X. 310. — Ogle dalo kerščanskih čednosti v poduk in posnemanje. Poleg Dominika Mettenleiterja (Frühlingsblumen). 1856. 8. 175. — Elizabeta ali pregnanci v Sibiriji. Lepa povest za mlade in odraščene ljudi. 1857. 8. 110.

L. 1857: Drobtince. M. Stojan. XII. 8. XX. 237. — Slovenska Koleda za leto 1858. 8. XXXI. 267. Vredil A. Janežič.

L. 1858: Drobtince. M. Stojan. XIII. 8. VIII. 351. — Slovenska Koleda za l. 1859. 8. XXVIII. 170. Vredil A. Janežič. — Marije Rožen Cvet. Sp. M. Stojan. 1855. 12. 414.

L. 1859: Najpoglavitniše resnice svete vere v premišljevanje dane po misionarju Humbertu. Posl. Peter Cizej. 1859. 8. 448. — Rožice za mlade in odraščene ljudi. 1859. 8. 170.

Družnikom so se pošiljale knjige po razmeri in previdnosti; med njimi nekterim tudi „Naravoslovje alj Fizika“ po domače zložil K. Robida. V Ljubljani 1849. 8. XI. 123. Nameraval je Janežič za l. 1860 dati na svetlo zabavnik „Zornica“ ter jo je napovedoval v Glasniku l. 1858 str. 169 itd.; a v Glasniku 1859 str. 128 naznanja, da za prihodnje leto „Zornice“ ne bode na svetlo, ker nam v letošnjih nemirnih časih ni bilo mogoče, od vseh boljših pisavcov sestavkov za-njo pridobiti. Drugi vzrok temu pa je

bil, ker je kot tajnik vredoval „Koledarček družbe sv. Mohora“ (Prim. in popravi v Jan. Večernicah 1870 str. 31 o Zarnicah).

o) Cvet slovenske poezije. S kratkim naukom o pesniških izdelkih za gimnazijalne in realne šole. Na svitlo dal Anton Janežič, c. k. učitelj na viši realki. V Celovcu 1861. 8. 117. Nat. J. Leon. — „Izmed vseh umetnij, kar jih slajša človeku življenje, je poezija najlepša, najzlahotnejša cvetica. . Poezija je človeškemu sercu tudi najblažja dušna zabava. . Poezija je tako rekoč ključ do mladostinega serca. Torej je vsakemu šolniku v svojem nauku prva skerb, da odgerne svoji mladini mičnost in krasoto narodne poezije in jo po nji navdá z ljubeznijo do sladke materinščine. . Žalibog je v naših berilih ravno poezija — najpotrebnejša tvarina v jezikoslovnem nauku — skorej najbolj v nemar puščena, ktera okoljščina gotovo tudi ovira zaželjeni napredek v slovenščini. Da se temu pomanjkanju, ki ga brez dvoma čuti vsak učitelj slovenskega jezika, vsaj nekoliko v okom pride, je zagledala beli dan pričujoča nabera slovenskih pesem“. . Cela zbirka obsega 100 večih ali manjih pesem od 32 različnih pesnikov. . Vse tiste mesta, ktere bi utegnile žaliti nežni čut mladostni, so se vestno odstranile ali prekrojile. . Pesmam je pridjan poduk o pevskem zlogu in o vseh pesniških izdelkih (lirike, epike, dramatike, didaktike). . V dodatku je nekaj poezij iz hervaško-serbskega slovstva (p. Gundulić, Kanavelić, Palmotić, Gjorgjić, Mažuranić, St. Vraz, Preradović), kitica srbskih prislovic, cirilsko-slovenske pismena, da se naša mladina polagoma privadi tudi hervaščine in cirilice, da postane vgodna za jugoslovensko vseučilišče, ki se utemeljuje v bližnjem Zagrebu itd. (Glasnik 1861 str. 76).

p) Cvetje iz domačih in tujih logov. Izdaja Anton Janežič. Pervi zvezek. Marija Stuart. Tragedija v 5 djanjih. Spisal Friderik Schiller. Poslovenil France Cegnar. Nat. J. Leon v Celovcu 1861. 16 str. 223 (Priklada Glasniku VII).

Šestka I. l. 1862 v 16: 1. Viljem Tell. Sp. Miroslav Schiller. Poslov. Fr. Cegnar. V Celovcu str. 208. Nat. J. Leon. — 2. Platonov Kriton in Apologija. Iz grščine poslovenil Ivan Božič. str. 78. — 3. Babica. Obrazi iz življenja na kmetih. Spisala po česki Božena Nemcova. Posl. Fr. Cegnar. str. 297. — 4. Ksenofontovih spominov na Sokrata čvetera bukve (Memorabilia). Poslovenil P. Ladislav Hrovat. str. 158.

Šestka II. l. 1863: 1) Na sveti večer o polnoči. Epična pesem v treh spevih. Zložil Gr. Krek. str. 55. — 2) Publja Virgijija Marona Georgikon, to je: Poljedelstvo. Čvetera bukve. Posl. Dr. J. Šubic. str. 118. — 3) Sofoklov Ajant. Žaloigra, ki jo je iz grščine poslovenil Kráčmanov Matija (Valjavec). str. 87. — 4) Kitica Andersenovih pravljic. Poslovenil Fr. Erjavec. str. 78. — 5) Veronika deseniška. Epična pesem v XV spevih. Zložil J. Frankolski, kmet v Črešencah. str. 79. — 6) Slovanska blagovestnika sveta Ciril in Metod. Prigodbe in povesti v spevih. Zložil Anton Umek (Okiški). str. 52.

Šestka III. l. 1864: 1) Družina Alvaredova. Povest iz kmečkega življenja. Spisal Fernan Caballero. Iz španskega poslovenil Janez Parapat. str. 163. — 2) Pervenci. Poezije Janeza Bilca. V Ljubljani str. 80. Nat. J. Blaznik. — 3) Izmael — Bej. Vzhodna povest. V ruščini zložil Mihael Lermontov. Poslovenil Janez Vesnin. V Celovcu str. 88. — 4) Agapija. Obraz iz jugoslovenske zgodovine. V češčini spisal Pr. Chocholoušek. Poslov. Podgoričan. str. 80.

Šestka IV. l. 1865: 1) Pesmi. Zložil Anton Umek Okiški. str. 173. — 2) Kirdžali. Podonavska povest. Poljski spisal Mihael Čajkovski. Posl. Podgoričan. str. 318. — 3) Živalstvo. Prirodopis za niže gimn. in realke. Sp. A. Pokorny. Posl. Fr. Erjavec, učitelj na kr. viš. realki v Zagrebu. 1864. 8. 165. Nat. J. Leon. — 4)

Rastlinstvo. Prirodopis za niže gimn. in realke. Sp. A. Pokorny. Posl. Ivan Tušek. 1864. 8. 123.

Šestka V. l. 1866: 1) Tomaž Mor. Žalostna igra v petih djanjih. Spisal Silvio Pelliko. Posl. J. Križaj Severjev. 1866. 16. str. 96. — 2) Slovo o polku Igorovč. Iz starorusk. posl. in razložil M. Pieteršnik. str. 24. — 3) Deseti brat. Izvirni roman. Spisal J. Jurčič. str. 278. — 4) Zora in Solnca. Pripovedna pesem v treh delih. Zložil M. Valjavec. str. 80.

Šestka VI. l. 1867: Cvet in sad. Izviren roman. Sp. J. Jurčič. Roman je v l. in 2. snopiču do str. 160 nedodelan, in tako je ostala nedovršena VI. šestka ker je Cvetje iz domačih in tujih logov — dospevši do 35. vezka ali snopiča — prenehalo v slovstvu našem (Prim. Letopis Matic. Slov. II. 1869. str. 269 — Bibliograf. Slov.).

r) Slovenska Slovnica za domačo in šolsko rabo. Spisal Anton Janežič, c. k. učitelj više realke. Nova, vsa predelana in popravljena izdava. V Celovcu 1863. 8. 250. — Tretji, popravljen natis l. 1864. — Četerti popravljeni natis l. 1869. 8. 250. V založbi E. Lieglove knjigarnice. Imenik slovniških izrazov (247—250). Kazalo. Pojasnjevanje kratic. Doklada: Pismo Slovensko. — Delo samo se pojasnjuje v predgovoru k drugi izdavi najboljše na pr.:

„Od kar nam slovenščina v knjigi živi, vedno se slovniški mika in lika; nova slovenska slovnica torej Slovence ne more biti nova prikazen. Pri vsem tem me navdaja sladka misel, da jo prijazno sprejme vsak, komur pride pod roke: poshranjena je namreč v njenih listih marsiktera nova drobtina, ki sem jo ali sam pobral med národom ali po drugih možéh posnel izmed naroda. Pa nikarte misliti: nova záplata pa stara suknja. Vsa nova po obliki in po osnovi, predelana po tirjavah sedanjega jezikoslovja in popravljena po najboljših slovniških pripomočkih, prikazuje se „slovenska slovnica“ v drugo na svitlo, da širi med Slovenci temeljito jezikovo znanje in ogreva njih serca za mile glasove maternega jezika.

Namenjena je pričujoča slovnica sosebno mili slovenski mladini za šolsko rabo; v svesti pa sem si, da je tudi noben drugi Slovenec ne položi iz rok brez vsake koristi. Jezik, v katerem je pisana in ki ga uči, je prava čista slovenščina, posneta po ljudski govorici vseh Slovencev ob Savi in Dravi, ob Soči in Muri; prezerlo se ni nobeno narrečje, katero še hrani kako dragotino starega čistega blaga. Skoz in skoz mi je bila vodnica današnja beseda našega národa, svetovavka v dvomnih rečéh pa starša slovenska pisava in stara slovenščina, od ktere še le dobaja sedanji besedi luč in svitloba; dajala se je torej prednost vselej tistemu pravilu, tisti obliki, ki ima korenino v stari slovenščini, pa nam še dan danes živi. — Vsakemu pravilu so dodjani v pojasnjevanje nekteri izgledje, vzeti iz bogatega zaklada narodovih prislovic ali nabrani po spisih najboljših slovenskih pisateljev, ker se take iskricice narodovega uma najrajše primejo mladinskega serca. Blagor mu, komur se vrastejo v misel in serce, da mu svetijo po poti skozi življenje!

Služila so mi pri izdelavi razna večja dela jezikoznanska itd.“ — In k četerti — poslednji svoji lastni izdavi — piše A. Janežič, profesor na c. k. viši realki: Da se more pričujoča četerta izdava slovenske slovnice s tretjo vred v rabi obdržati, zato se ni v ničemur prenaradila; samo tu pa tam se je kaka očitna pomota popravila in nekaj manj važnih pravil z manjšimi čerkami natisnilo. Pri tej priliki dajem na znanje, da skusim mnogostrani želji po „Mali slovenski slovnici za pervence“ najprej ko bo mogoče ustreči.“

Kakor je predelaval in dovrševal slovnico slovensko, tako je popravil in zboljševal tudi svojo nemško ali Nemcem namenjeno, da je od l. 1849 do l. 1869 prišla na

svetlo vže VII. natisa z naslovom: „Slovenisches Sprach- und Uebungsbuch für Anfänger zum Schul- und Privatunterrichte von Anton Janežič.“

s) Cvetnik. Berilo za slovensko mladino. Vredil Anton Janežič, c. k. profesor na viši realki. Pervi del. V Celovcu 1865. 8. 168. Založila in svojim družnikom razposlala družba sv. Mohora (Glasnik str. 223). — Berilo to se je sprejelo za niže razrede v gimnazije in realke, torej je vravnal „Cvetnik“ brž l. 1867 v založbi Lieglove knjigarnice, nat. J. in F. Leon, ter razposlal I. del v drugem nekaj popravljenem natisu. Oblika mu je nekaj večja kot prvemu natisu in za šolsko rabo pripraviša. Šteje na 176 straneh 136 manjih ali večjih spisov raznega podučnega in kratkočasnega zapopadka itd. (Glasn. 1866 str. 412). — Cvetnik. Berilo za slovensko mladino. Vredil A. Janežič. Drugi del. V Celovcu 1867. 8. 174. „V skrbnem izboru in kolikor je mogoče v pravilni besedi obsega 127 krajših in daljših spisov v vezani in nevezani besedi od raznih slovenskih pisateljev, med katerimi jih je polovica prozaiških popolnoma nova. Sestava je enaka sestavi prvega dela, ki so jo za nježno mladenško dobo kot najprimernišo potrdili najboljši šolnikarji. Večina sestavkov je pripovedovalnega ali opisovalnega zapopadka; vendar se je vvrstilo tudi nekaj ložih nраво-podučnih spisov, ker berilu ne more biti samo naloga, da služi jezikoslovnemu nauku in mladini duha s koristnim znanjem bogatí; treba je po njem naši mladeži tudi srce plemeniti in jo za vse, kar je dobro in lepo, že v nežnih letih z ljubeznijo ogrevati. Da se je dosegla večja edinstvost v pisavi, potrebna je bila marsikaka poprava v oblikah, sem ter tje pa tudi predelava v besedah; naj se blagovoljno prizanese, če je ostala, vsej skrbi v kljub, še tu pa tam kaka hiba v tej zadevi. Tudi na to se je gledalo, da se nahaja tudi v pričujočem drugem delu blizo od vseh boljših slovenskih pisateljev vsaj eden ali dva spisa, da postane berilo v resnici zrcalo narodove književnosti.“ Tako piše Janežič sam v Glasniku (1867 str. 176).

t) Deutsch-slovenisches Taschen-Wörterbuch für Schule und Haus. Von Anton Janežič, Professor an der k. k. Oberrealschule. Zweite, umgearbeitete und vermehrte Auflage. Klagenfurt 1867. 16. 923. E. Liegel — J. Blasnik. — O tem delu pravi Janežič (Glasnik 1866 str. 349) na pr.: „V nekoliko dneh izide, ves predelan in pomnožen, moj nemško-slovenski žepni slovar v drugi prav ročni izdavi. Več let sem skrbno nabiral za-nj gradivo med narodom in po knjigah, in to mi je tako naraslo pod rokami, da bo štela sedanja izdava celo 57 drobno — v dveh razdelkih na vsaki strani — tiskanih pol . . . Vedno popraševanje po prvi jako pomankljivi izdavi, ki je že 3—4 leta popolnoma razprodana, me je prepričalo, da je nam lahkorabnega slovarja, sosebno šolski mladini in uradnikom, živa potreba . . . Za podlago pri izdavi mi je služil bogati nemško-češki slovar F. Šumavskega v J. Rankovi izdavi; hvaležno sem pa porabil tudi naš obširni nemško-slovenski besednjak v Cigaletovi sestavi. Da bi bil povsod pravo zadel, tega se pri tako obširnem delu ne drznem reči, blagovoljno naj se popravi, če se najde tu pa tam kaka pomota; tudi nisem te prevzetne misli, da bi bil že vse bogastvo našega besedišča pobral in porabil; to pa lahko rečem s polno svestjô, da bo našel v njem bralec marsiktero novo drobtino, ki smo je doslé zastonj iskali po slovarjih. Namenjeno je pričujoče delo sosebno slovenski mladini za šolsko rabo;] prepričan sem si vendar, da bode dobro služilo tudi čast. duhovščini in gospodom uradnikom kot zanesljiv svetnik v njihovem službovanji (Cf. Vorwort)“.

u) Cvetnik slovenske slovesnosti. Berilo za više gimnazije in realke. Sestavil Anton Janežič, c. kr. profesor na viši realki. V Celovcu 1868. 8. str. 380. Zal. E. Liegel, knjigar. — „Namenjena je ta knjiga — bogata nabira najlepših slovenskih književnih izdelkov slovenskih v vezanej in nevezanej besedi od Vodnika do naj-

novejših časov — sosebno odraslej slovenske mladini v koristno dušno zabavo, pa jo bode gotovo z veseljem prebiral tudi vsak drugi prijatelj naše lepoznavske književnosti. V vvodu obsega kratek poduk o pesmarstvu in o najnavadnejših pesniških izdelkih (str. 4—16); berilo samo pa razpada na štiri razdele. Prvi razdel (str. 17—117) zapopada 136 liričnih, drugi (str. 118—272) 69 epičnih, tretji (str. 273—291) 3 dramatične in četrti (str. 292—380) 32 večjih ali manjših podučnih prozaiških izdelkov, nekaj v tej knjigi prvokrat natisnjenih (Glasn. 1868 str. 234).“ — Kakor „Cvetnik“ za niže gimnazije in realke, tako se je tudi „Cvetnik slov. slovesnosti“ ves predelan drugič tiskal l. 1869: „Pričujoča slovenska anthologija obsega v skrbnem izboru in v lehk pregledni sestavi bogato nabiro zabavno - podučnih izdelkov na polji domače književnosti v vezani in nevezani besedi in je namenjena v dušno zabavo vsem prijateljem lepoznavskega berila, sosebno pa odrasli slovenski mladini v viših učilnicah itd.“ — In tretji popravljeni natis izšel je l. 1870. 8. 377, in Janežič mu je še pred smrtjo svojo v predgovoru dal pojasnilo: „Da se je spravila pričujoči izdavi poezija in proza v lepše razmerje, treba je bilo sem ter tje nekaj pesniškega blaga izpustiti, da sem mogel dramatični in sploh prozaični del nekej razmnožiti. Nadjam se, da sem ustregel s temi premembami gg. učiteljem in učencem.“ A. J.

v) V naznanilu, da preneha „Slov. Glasnik“ za drugo polletje 1868 (št. 6 str. 236), piše Janežič: — „kako bode ž njim od novega leta naprej, to se pozneje določno oznani“. — To stori vže 20. jun. t. l. v Koledarčeku za l. 1869, češ, tajnik bodem izdajal od novega leta dvakrat v mesecu vselej na celi poli pod naslovom: Besednik, kratkočasen in podučen list za družnike sv. Mohora in za slovensko ljudstvo sploh. Osnova mu bodi po razdelkih na pr. kratkočasna, podučna, gospodarska, ozir po svetu, družba sv. Mohora itd. Ker pa je sam zelo bolehal, prevzel je vredništvo Anton Umek, tiskanje J. in Fr. Leon; a vže 17. list l. leta bil je izdajatelju mrtvaški list. — Da bi se ohranil rodbini, bila mu je nekaj časa izdajateljica soproga Karolina Janežič, in po smrti Umekovi vrednik S. Janežič, naposled J. Gole do l. 1878.

z) Družtvu sv. Mohora je bil A. Janežič tajnik brez vse plače od l. 1852 do l. 1859, in ko je hirati jelo, prizadeval si je ravno on, da se je prestavilo na cerkveno podlago in preuredilo v cerkveno družbo ali bratovščino. Izdalo je bilo v prvih osmih letih blizo 609 tiskanih pol in zraven še nekatere knjige z napevi in podobami. Štelo je družtvo l. 1852 družnikov 785, l. 1854 celo 978, l. 1859 le še 263. Tedaj je — kakor Slov. Prijatelj — tudi „Slov. Glasnik“ (IV. zv. str. 19—22) priobčil posebno naznanilo in povabilo, kjer se naposled kliče: „Slovenci! velika sramota bi nam bila pred svetom, ako nam pogine edino družtvo zavoljo naše mlačnosti in nemarnosti. Da se to ne zgodi, bodi naša prva skrb. Združimo se toraj, in prizadevajmo si iz vseh moči, da bo družba sv. Mohora v kratkem omladela in še dolge leta cvetela, Bogu na čast in domovini v slavo!“ To se je zgodilo, in s kolikim blagoslovom deluje, to je znano. Janežič je bil za prav malo nagrado tajnik tudi tej družbi do l. 1868, kedar je štela 297 dosmrtnih in 10.174 letnih družnikov.

Ker se druge knjige, kar jih je družba dotlej spravila na svetlobo, imenujejo po spisovalcih svojih, naj se tukaj navedejo le one, s katerimi je tajnik posebej imel opraviti, in te so na pr.: a) Zgodbe svetega pisma in popisovanje svete dežele. Stari zakon. Za mlade in stare ljudi. Posl. poleg J. Farbmanove izdave Kr. Šmidovih svetopis. zgodeb. Izdala družba sv. Mohora. V Celovcu 1860. 8. 139. — Novi zakon. 1861. 8. 169. Nat. J. Leon. Pred vsemi pa je vredoval A. Janežič Koledarček pa Večernice, ki naj se tu nekoliko zaznamnjajo:

I. Koledarček družbe svetega Mohora za navadno leto 1861. V Celovcu. J. Leon. 1860. 8. str. XIV. Koledar. Deželni patroni. Rodopis cesarske rodovine. Štempelj. — Podučni in zabavni del str. 1 — 69 na pr.: Sv. Mohor, Slovincov prvi apostelj. Papež Leon pa Atila. Družba sv. Mohora in njene postave. — L. 1862. XIV. str. 1—86: Večna luč (Die Lampe v. Wisemann). Belizar (M. Ternovec). Herbart Turjaški (Fr. Štrukel). Ciril in Metod. Šopek domačih vganjk (L. Podgoriški) itd. — L. 1863. XIV. 1—126: Kapelica na mrazovi berdi (F. J. Kaffol). Agla (A. Gros). Šopek starih in novih pesem (J. Levičnik — J. Virk). Družbin oglasnik. Imenik (str. 87 — 126). — L. 1864. XIV. 1 — 130: Kdor ne uboga, ga tepe nadloga. Prazna vera (J. Zavojšček) . . Turki na Koroškem . . Cvetlica sv. Cirilu in Metodu (J. Virk). — L. 1865. XIV. Družbin oglasnik in imenik — LVII. 1—74: Devica oglejska . . France Bilc. Gregor Rihar (J. Levičnik). Kopa novih pesem itd. — L. 1866. J. Blaznik. XIV. Imenik LVII. 1—71: Uboga družina (Lj. Tomšič) . . Življenje M. Verneta (J. Navratil) . . Pisemce sloven. učitelja do slov. mladine (A. Lesar) . . Zdravo telo (Dr. M. Prelog). itd. — L. 1867. Kol. Družb. postave. Semnji. Postave za živinsko kupčijo. Imenik I. — LXXXII. 1—61: Smert in življenje (Fr. Gerbec). Lepe pesmi glas seže v deveto vas (J. Podmilšak). Jovana francoska junakinja (J. Furlani) . . Leonova knjigarnica itd. — L. 1868. I. — CXXII. 1—70: Vojaški duhoven . . Tomaž Kren (Fr. Marn) . . Kolera (Dr. J. Vošnjak) . . Slovenska Matica itd. Za l. 1869. vid. Letopis Slov. Matice 1869. II. str. 273 itd.

II. Slovenske Večernice za poduk in kratek čas. Izdala družba sv. Mohora. Izhajale so v Celovcu, tiskal J. Leon, v 8. in I. zv. l. 1860, na čelu piše tajnik — se vé da — v predgovoru: „S starim keršanskim pozdravljenjem: „Bog vas sprimi!“ primejo Slovenske večernice dans pervokrat za romarsko palico za na pot po slovenskih krajéh. Naj bi jih v vsaki hiši, bodi si nizkega ali visokega slemena, sprejeli in z veseljem prebirali v svojo časno in večno srečo! Pripovedovale bodo vesele in žalostne dogodbe iz življenja človeškega, kako Bog vse dobro plačuje, vse hudo kaznuje; razkladale bodo prečudno modrost in previdnost Božjo, ki je v svoji nezapovedljivi skerbi za blagor človeštva razgernila po vsem svetu brez mere koristne lepote in v življenje poklicala brez števila manjih in večih stvari, da bi služile človeku v korist in v razveselovanje; kazale bodo Slovencom pot, po kateri naj hodijo, da bodo srečni časno in večno in kako naj obračajo božje darí, da bodo po njegovi sveti volji vedno napredovali v svojem gospodarstvu in v drugih potrebnih vednostih. — To bo cilj in konec Slovenskim večernicam, ki bodo vsaj dvakrat v letu prihajale na beli dan. — Slovenske domorodce, posebno častito duhovščino, pa serčno prosimo, naj jih prav marljivo razširjajo med slovenskim ljudstvom, da bo družba sv. Mohora veselo rasla in obilno koristi donašala vsem Slovencom še mnogo let. Z Bogom!“ — Ker sta 1. in 2. zvezek zaradi mnogih družnikov v kratkem pošla, natisnila sta se l. 1861 vdručič. — Večernice, s katerimi je opraviti imel A. Janežič, so torej:

L. 1861. Zv. 1. str. 83: Zgubljeni, pa spet najdeni sin (J. Mencinger) . . Prilike . . Kar bodi za domače potrebe. — Zv. 2. str. 76: Cerkevica na griču . . Zvonovi . . Družbin oglasnik. — Zv. 3. str. 74: Cipsarjeva družina ali Maksimilian na Martinji peči . . Zdravo telo najboljšje blago (Dr. V. Janežič) . . Družbino oznanilo. — Zv. 4. str. 79: Cipsarjeva družina (konec). Jošt (P. Gros). Stare pesmi itd. — L. 1862. Zv. 5. str. 92: Berač Bogdan (V. Štulec). Moč angeljskega češčenja v izgledih . . Andrej Hofer (L. Podgoriški) itd. — Zv. 6. 94: Osrečena pravičnost (A. Okiški). Sv. Križ. Šopek starih pesem. Gospodarske skušnje. — L. 1863. Zv. 7.: Deteljica (J. Cigler) str. 115. — Zv. 8. 73: Cerkev sv. Mohora (F. J. Kaffol) . . Ciril in Metod . . Anton Martin Slomšek.

— L. 1864. Zv. 9. 89: Oče in sin (Štule — Podgoriški) . . Cerkev sv. Križa pri Belaku (J. Parapat). Ozir po goriškem in teržaškem Primorju in romanje v prestari Ogled (J. Levičnik). — Zv. 10. 39: Hudo brezno ali Gozdnarjev rejenc (F. Erjavec) . . Nat. J. Blaznik. — L. 1865. Zv. 11. 78: Uboštvo in bogastvo (J. J. Zavojšček). Cerkve prvih kristjanov (J. Parapat). Ozir po goriškem in terž. Primorju . . Volkašin . . Kopa slovenskih pesem itd. — Zv. 12. 79: Spomini starega Slovence (A. Pajk) . . Mana v puščavi (A. Lesar) . . Zadnji dan leta. — L. 1866. Zv. 13. 80: Grad Rojinje (J. Jurčič) . . Zadnja leta nesrečnega kralja Ludovika XVI. (A. Zupančič) . . Drobtinice. — Zv. 14. 80: Hčerina ljubezen (J. P.) . . Domača lekarnica (F. Plahtarič) . . Šopek duhovnih pesem . . Nat. F. žl. Kleinmayr. — L. 1867. Zv. 15. 78: Šentagatni fajmošter (F. J.) . . Iz spominov na staro mater (Fr. Celestin) . . Poslopje Dunajsko za slepce (J. Navratil). Nat. Blaznik. — Zv. 16. str. 96: Umni vinorejec (Fr. Jančar). — Za l. 1868 in 1869 zv. 17. itd. vid. Letopis Slov. Matic. 1869. II. str. 273.

V pričujoči razpravi, katero mi je narekvala tudi ljubav do ranjkega, se jasno vidi, kolike pomembe je Anton Janežič v slovstvu slovenskem. Rada sva si dopisovala; brez njega bi svoje staroslovenske slovnice l. 1863 ne bil spravil na svetlo; obiskal sem ga na smrt bolnega v Rožu na njegovem domu 21. avg. 1869. — Prvo in sprelepo spomenico mu je zložil iskreni prijatelj Anton Umek Okiški v Besedniku (l. 17 str. 145 — 147). — Preslavljali so ga tedaj v Slov. Narodu zapored D. Terstenjak, J. Majciger, J. Pajk. — Spreljub spominek so mu postavile Večernice, češ, Janežičeve l. 1870 zv. XXIII., kjer se nahaja poleg slike in pesmi (A. Umek) obširen životopis, ki mu ga je sestavil dragi prijatelj Lambert Ferčnik. — V Koledarju za l. 1878 je popisal njegov prijatelj in sotrudnik Andrej Einspieler, kaj je v spomin in slavo rajnega Antona Janežiča storila družba sv. Mohora (str. 152 — 154); posebej pa je bil vže prej v „Slov. Prijatelju“ l. 1876 str. 230 — 236 dal natisniti slavnostni govor, ki ga je imel pri Janežičevi svečanosti 13. avg. t. l., iz kterega naj se Slovincem na korist tukaj posname tole:

„Živili Slovenci! Bodite mi serčno pozdravljeni preljubi Slovenci, — Slovenci iz Štajerskega, Kranjskega, Goriškega, Primorskega in iz drugih krajev, bodite mi vsi serčno pozdravljeni! . . Danešnja svečanost priča vesoljnemu svetu: 1) da smo Slovenci hvaležni . . — 2) da smo Slovenci tudi rodoljubni . . — Rajni Anton je a) ljubil in v česti imel svoj materni jezik; prizadeval si je, naj bi se slovenski jezik vpeljal v naše šole in kancelije; posebno lepo je pisal od slovenskega petja itd. Rajni Anton je pa b) tudi drugo svetinjo slovenskega naroda, sv. katoliško vero, visoko čislal, goreče ljubil in se nje terdno držal. Vselej in povsod se je pošteno in pametno obnašal. Tukaj v Lešah . . . V Celovcu je bil s svojimi učenci skoraj vsak dan pri sv. maši in je ob veliki noči ž njimi prejemal svete zakramente. O smrti . . . Hudo ga je bolelo, kedar je v kakih slovenskih bukvah ali v novicah bral kaj zoper sv. katoliško vero; kajti vedel je in prepričan je bil, da je sv. vera Slovencev prva svetinja in najdražje blago in da z vero pade tudi narodnost, kakor uči in priča zgodovina starih in novih časov. Zatorej ljubi moj! Ako hočeš po zgledu rajnega Antona pravi in priden rodoljub biti, ne dotikaj se sv. katoliške cerkve, ne draži in ne moti vernih Slovencev v zadevah sv. vere. Kdor kaj tacega počenja, naj bi še tako lepo pisal, se še tako širokoustno bahal s svojim rodoljubjem in še tako mično prepeval slovenske pesmi, — on ni prijatelj slovenskega naroda, ni rodoljub, — on je sovražnik, je morilec slovenskega naroda. Vera in narodnost ste si ljube sestrí, ena brez druge biti ne more; kar je život brez duše, to je narod brez vere: nekaj časa životari, se umehkuži in spridi, njegove moči pojemljejo in zginejo — in narod pade in umerje. Rajni naš Anton naj nam sveti kot svitla zvezda,

da lepo hodimo po potu sv. katoliške cerkve! . . . Današnja svečanost slednjič priča vesoljnemu svetu: 3) da smo Slovenci edini . . . Znana vam je gromovita prošnja ali peticija, katero je 20.000 Slovencev iz vseh slovenskih dežel podpisalo in leta 1861 gosp. ministru Schmerlingu sporočilo. V tej prošnji vsi Slovenci v lepej bratovski ljubezni in edinosti prosijo za eno in tisto reč, in s tem kažejo svojo edinost in slogo. — „Koledar“ družbe sv. Mohora tudi to priča; vsako leto plačuje okoli 30.000 Slovencev iz vseh slovenskih pokrajin in iz vseh stanov vsak po en goldinar, da dobijo vsi ene in tiste knjige. S tem kažejo, da imajo vsi ene in tiste potrebe in da govorijo in razumejo vsi eden in tisti jezik. Najlepša priča naše bratovske edinosti in sloge je pa današnja svečanost . . . In k tej edinosti in slogi je naš rajni Anton dokaj veliko pripomagal . . . Veséli se mila mati Slovenija, ker čast in slava enega tvojih sinov je tudi čast in slava tvoja. Veselimo se danes vsi, vsi veselimo se iz celega serca! Pa dozdeva se mi, kakor da slišim rajnega Antona iz nebeških višin klicati:

„Preljubi moji Slovenci! prav je, da se veselite; tudi mene veselí, da me tako čestite in mi postavljate večer spominek. Pa to vas še prosim, ne zabite nikoli, kar ste z današnjo svečanostjo spricali pred celim svetom: Bodite hvaležni vsem, ki se trudijo za vaš narod; — ostanite rodoljubni tudi zanaprej, čestite in ljubite svoj materni jezik in sv. katoliško cerkev, pa potegujte se za pravice obeh svojih svetinj; in slednjič bodite med seboj edini kot sinovi ene in tiste matere Slovenije!“

Jožef Stibiel r. 5. avg. 1784 v Planini na Vipavskem, učil se v Gorici, v Gradcu in v Ljubljani (1806), mašnik l. 1807, u. 15. nov. 1848. Značaj njegov je ves povedan v knjigi.

Pridige ino drugi slovenski spisi, ki jih je po svoji smerti zapustil Jožef Stibiel, nekdanj kaplan v Šturji, Nabrežini in Planini, potem učitelj pastirstva v Goriškem Seminištu ino špiritual, fajmošter ino dekan v Črničah, in na zadnje fajmošter ino dekan v Ločniku blizo Gorice, okrožni šolski ogleda, častni svetovavec konsistorialni, ud c. kr. kmetijske družbe v Gorici itd. Sabral jih je Štefan Kociančič, nekdanj njegov kaplan, sadaj učitelj svet. pisma stare zaveze v Goriškem Seminištu, in jim je pristavil životopis rajnega s kratkim uvodom v celo knjižico. V Gorici 1853. 8. XI. 176. Nat. in zal. Paternolli.

Jožef Stibiel, pravi sabiratelj v uvodu (str. VIII), ki se ni nikdar slovenske slovnice učil, je sam iz svoje volje z branjem takratnih slovenskih bukev se v svojem materinskem jeziku enmalo bolj olikal, akoravno ne tolikajn, kakor bi se bil v ugodniših okolišinah olikati zamogel; zatorej v svojem pisanju on po navadi čisti Ipavski izrek izrazuje, večidel po pravopisu, ki je v Japelnovem slovenskem prevodu svetega pisma . . . Na primer bodi: „Razlaganje svete Maše po redi celiga žulenje Jezusa Kristusa, kateru nam ona pred oči postavi. Nih veliku si je perzadelu razložiti skrivnosti sv. Maše. Usaki ih razlaga po svoji misli inu glavi, taku de jest ne najdem eniga, kateri bi po versti inu popolnoma povedau, kaj ussaka reč, katero per s. Maši vidite, od njeniga začetka nuoter do konca. Jest bom tedaj sturil, koker čemela. Ona iz več se usede na ussako rožo, katero naide, ino pobere iz ussake tu, kar je nar bolši inu nar slaiši. Jest bom tudi per ussakih bukvh, katere sv. Maše razlagajo, ustavil, ih zamerklivu brau, inu iz neh uzal tu, kar se bo meni nar bolši h' vašimu podvučenju zdelu. Čemele napravi iz svoje na rožeh pobrane zaloge ta sladki in dopadlivi met. Bog dodeli tudi meni, de bi moje zaloga, katero sim iz več bukvi ukop spravil, moim vučicam h' eni sladki inu dopadlivi, ino dobru tekneoci paši postala“. — Celo njegovo življenje v Ločniku — od l. 1827 — ni bilo družega, kot vedno borenje s sovražnimi močmi. Nasprotna mu je bila gospoda teh krajev, ker se jim ni priklanjal in prilizoval; nasprotno mu je bilo

nekaj časa ljudstvo, ker mu ni pripuščal, da bi nekatere spačene navade se še dalej obdržale; nasprotni so mu bili nekateri duhovni, ker jim je skerbno na perste gledal; nasprotni so mu bili, bi djal, vsi, ker je bil Slovenec, ali kakor so oni pravili, škla f (str. 32) . . . V tovaršii je gospod Jožef bil vselej ves živ in vesel . . . Zgodilo se je enkrat, da je bil z drugimi v tovaršii tudi neki grof iz Karmina (Cormons), kateri se je od fajmoštra ne vem za kaj razžaljenega mislil, tako da grof fajmoštra na dvoboj povabi. Cela tovaršija je obmolknula in osupnjeno čakala, kaj bo fajmošter počel. — „Jaz se podam z Vami na dvoboj, reče grofu, toda, ker ste me Vi na dvoboj povabili, gre meni si orožje izvoliti“. — „Zberite si ga tadaj!“ odverne resno grof. — „Moje orožje, reče na to fajmošter, je moj brevir. Bova se z brevirjem poskusila, kdo ga zna bolj gladko moliti“. — To govorjenje slišati se je cela tovaršija veselo in na glas zasmejala in grof sam je bil s tem zadovoljen (str. 45).

Jernej Uršič r. 23. avg. 1784 v Idriji, mašnik l. 1809, služil v Radolici, Kropi in od l. 1819 v Kamni Gorici, kjer je u. 30. avg. 1860. — O slovesnosti zlate maše l. 1859 mu je z drugimi vred čestital dr. L. Toman na pr.: Veselo se razlega marsiktera pesmica, ki ste jo zapisali Vi narodu, in pričala bode v prihodnje, de Vam je bilo v persih milo sercel! Koliko truda in muda ste imeli shranovaje starinske dragocenosti; koliko ste oteli in obvarovali pogina domačih svetinj, priča naš domač muzej in dokazujejo druge enake shranila (Cf. Mittheil. des histor. Vereins). Vsako rodoljubno djanje ste podpirali radovoljno in djansko . . . Celo čez morje je segla Vaša duhovna ljubezen z darili. V Gondokori od Vas sužnosti oprostena keršena deklica danes moli za Vas — svojega rešenika — očeta! itd. (Danic. str. 149)^a. — Zanimivi za domačo povestnico so na pr. njegovi dopisi v Sloveniji l. 1849: Kamna gorica l. 79; Zernje za slovensko zgodovino (str. 316) itd. — Več se jih nahaja v Novicah p. Lavdon (Nar. pes. l. 1859); Kako so v starih časih živino varovali (št. 8. 9 l. 1852) itd. — Zaslovelo pa je Uršičevo ime po mični pesmici, natisnjeni v Novicah 1847 l. 24, z jako priljubljenim napevom:

Življenje.

Popotvanje, bratje!
Je naše življenje,
Mož modrih od nekđaj
Je to govorjenje;
Skoz ktere dežele
Pa pot nas peljá,
Naj pesmica moja
Na znanje vam dá itd.

Janez Strel r. 23. sept. 1790 v Mokronogu, mašnik l. 1814, pozneje dekan v Gorjah in naposled v Trebnjem, kjer je u. 30. apr. 1847. Bil je mož moder in v svojem poklicu skozi 32 let neutruden duhoven in priden delavec v vinogradu Gospodovem (str. 76). Zaslovel je enako po pesmici, zloženi v Gorjah l. 1836, v besedi nekoliko popravljeni po Potočniku, priobčeni v Novicah 1847 (l. 6 prim. str. 32):

Popotnik.

Popotnik pridem čez goró,
Od doma vzamem še slovó,
In kamor se okó ozrè,
Povsod se mi nov svet odprè itd.

Peter Aleš r. 30. jun. 1786 v Vodica h na Kranjskem, mašnik l. 1814, služil na Premu, v Jelšanah, naposled bil stolni dekan v Trstu, viši šolski ogleda, vitez Franc-Jožefovega reda, kjer je u. 15. apr. 1868. Prizadeval si je mnogo za povzdigo kmetijstva ter zložil v ta namen knjižico:

Zveden kmet ali najpotrebniši nauki kmetijstva za nedeljske šole po deželi. Spisal Peter Aleš, stolni dehant v Tersti in okrožni šolski ogleda. V Terstu 1856. 8. 168. Razlaga se v njej iz kmetijstva, o živino- in drevoreji, o svilarstvu, čebelarstvu in šumarstvu itd. Dopisoval je tudi v Novice, v katerih ga o sedemdesetem godu njegovem preslavlja pesnik (1856 str. 210) na pr.:

Ponosen Ti si rasel u mladosti,
Krepčal si duha v veri, učenosti,
In plod stoterni ste obe rodile;
Zapisal v slave si se knigo krasno,
U dušo vsacega se s čerko jasno —
Na večno dela bodo Te častile.

Jernej Arko r. 22. avg. 1794 v Dolenji Vasi poleg Ribnice, svečenik 1817, bil več let fajmošter v Vodica, potem prošt v Novem Mestu, vitez Franc-Jozefovega reda, u. 14. sept. 1868. — Pisaril je mnogo v Novice, časih podpisan Okra, o kmetijstvu, o ajdi in korunu, o živinoreji in gnojiščih, o ognju in zavarovanju, o prisegi župana in srenjskih mož (1850) itd. — Pisaril je v Danico na pr. l. 1848: Šmarna gora; Kaj ima to dobriga, de imajo duhovni zemljiške prihodiša; Koristnost pozimskiga časa za kmetiške ljudi; Prazniki in ceremonije katolske cerkve tudi časno življenje posladkajo itd. — L. 1849: Hvala kmetiškiga stanu; Grajavcam sv. roženkranca. L. 1850: Pervo otročje obhajilo v Vodica; l. 1855: Pesem o novih zvonovih v Rudolfovem itd. — Šmarnogorsko cerkev je slikal M. Langus l. 1847 ter v kupli mej romarji v kranjski noši in s kranjskimi obrazi naslikal tudi njega. — O njegovi pisavi bodi na razgled:

„Na Šmarni gori človeka vse gine, vse mu prizdiguje h Bogu serce: Srednja, ne pretežavna višava, na kateri se človek bližej nebes ter bližej Boga misli; ozir na visoke sinje skalnate grintovce proti Štajerskemu in Koroškemu, na zelenkasti Blegaž in na mogočniga vsih kranjskih gôr očeta Triglava, na prelepe gorenske ravnine od Preske do Krajnja, od Kamnika notri do Breznice ali nove cerkve, na prostorno Ljubljansko polje z bližnjimi farami, na košate gorice, zelene hribce in homce okoli in okoli, na katerih se bele cerkvice svetijo, ter spričujejo pobožnost naših sprednikov, nekdanjih bogoljubnih kranjskih Slovincov. Bistra, višnevo zelenkasta Sava se iz Gorenskiga proti Šmarni Gori pervali in se kaj mogočno memo naprej proti Černuškimu mostu in proti Dolu pomiče, ter gre pozdravljat naše slovenske brate na Dolensko, Hervaško, v Boznej in na Serbskim, kjer pri Belimgradu zgubi svoje, našim pesnikom in pevcam priserčno imé, in nas opomni na naš hladni grob za naše trudne kosti in na Salomonove besede, de na svetu je vse nečimernost in teža sercá. Iz Šmarne gore se vidi skorej vse Ljubljansko mesto, pa vse tako nekama tiho in ponižno, mirno in krotko, de se človeku še bolj vsa pozemeljska mogočnost in čast zdí majhna in revna, in de mu je le sam Bog vsigamogočen in velik“ (Cerk. Čas. 1848 str. 76) itd. — Pisaril je tudi v Drobntince na pr. l. 1850: Premišlovanje štirih poslednih rečí (v pridigah l. 1849 v Vodica); l. 1854: Jera Kosec Pipanova; l. 1856: Pesem od sv. Margarite; l. 1858: Pesem prej in po sv. obhajilu itd. Na primer bodi od patrone Vodiške v devetih kiticah:

Pesem od sv. Margarite.

Margarita, zala, sveta,
Lepa dvica angeljska!
Si mogočna pomočnica,
Premagvavka drákona,
Drákona peklenskega.

Ti si dvica kaj ponosna,
Strelo ustavljaš, grom topiš,
S križem v roki grozovitna,
Vse premagaš, vse vkrotiš,
Zver peklensko zapodiš.

Oh pomagaj našej fari,
Ki pobožno te časti,
Ti ji vselej stoj na strani,
V sili in nevarnosti,
V stiski in potrebi vsi itd.

Peter Leskovic r. l. 1793, posestnik na Veharšah nad Idrijo, uradnik c. kr, kmetijske in obrtnijske družbe v Ljubljani, u. tukaj 4. apr. 1847 (Novic. str. 60). Pisal

je veliko v Novice l. 1843: Kako se imajo naše kmetije popravljati, de bo prav. Kmetijska šola (Iz nemških, z častjo pohvalenih bukev, ktere so zbrani učeni 1840 na svitlobo dali, po krajnsko spisal — str. 34 — v Novic. 1843 in 1844). Od železne ceste kaj. Dobri sklepi k novimu letu. — L. 1844: Kako gre ternov plot saditi in rediti. Dota vboge neveste. Od kravje vprege. Od občinskih pašinj. L. 1845: Novi grebeni za tkavce. Od zboljšanja rokodelskega orodja. Od turšice ali koruze. L. 1846: Zamok in močir po senožetih in travnikih itd. Mnogotere reke in vganjke celó v vezani besedi na pr. (Nov. 1844 str. 27):

Dober svét za pustni čas.

Hočeš u zakon stopiti,
Hčerko za ženo dobiti,
Mamko poprej
Dobro poglej!
Je mamka le pridna ženica,
Bo hčerka nje prava desnica.

Dr. Jožef Orel r. 21. marc. 1797 v Skopem pri Dutovljah, dekanije Tomajske, c. kr. notar ali bilježnik, odbornik v raznih narodnih družbah, podžupan, u. 17. nov. 1874 v Ljubljani. „Neutrudljivo delaven bil je dr. Orel vzlasti na polju kmetijstva in to še posebno o umnem obdelovanji močvirja Ljubljanskega; družbi kmetijski bil je 40 let ud in večidel tega časa njen jako delaven odbornik, Novicam pa marljiv dopisnik. Da je bil gledé na svoje zasluge posavljen z zlatim križem, bilo je le pravično priznanje. . Sicer pa smo z dr. Orlom v grob položili značajnega rodoljuba, ki je za narod svoj trdno stal kakor Kraška skala“ itd. (Novic. 1874 str. 376). — Spisi njegovi se nahajajo v vseh letnikih — od 1843 do 1869 itd. — vzlasti o kmetijskih in obrtnijskih stvaréh na pr. o živino-, sadje- in sviloreji; poskušnja noviga v naših krajih celó malo znaniga poljskiga in drugiga kmetovavskiga orodja (1852); o živinozdravniški in kmetijski šoli, v kateri je podučeval nekaj časa slovenski, kakor je tudi prvi slovenski uradoval. . Dobrovoljna beseda, kako naj se kmet pri odkupovavnih komisijah grajšinskih davšin zaderži, kateri se želi škode varovati (1850) itd. — Posebno marljiv je bil l. 1848, kedar je v Novicah (št. 22) tudi pisal: Šol in šolnikov po deželi nikar ne pozabite! — Priznavši, v kako nevarnih razmerah se nahajajo pripravniki, piše: „Te velike škode mladost in deželo obvarovati, je le mogoče z osnovo kake oskerbilnice za take mladenče. Kakor imamo duhovščino in Alojzjevše v Ljubljani, tako bi bilo kaj potrebno, ko bi imeli tudi oskerbilnico za pripravnike. Kaj pa, ko bi naš milostljivi knez nekoliko taci pripravnikov v Alojzjevše vzeti blagovolili? Lepšiga darú bi svojimu narodu ne mogli podeliti itd.“ — Bil je na starost skoro popolnoma slep, in — kakor kacega slepca Srbskega pevca — ginljiva je njegova „Jeremijada starega Slovence“ v Novicah l. 1873 št. 31:

„V začetku tekočega stoletja se je predramila mrtva Slovenija. Vodnik, baron Žiga Cojz in drugi za blagor slovenskega naroda vneti možaki so jo prebudili, in Novice so zedinile vse Slovence v delo, tako, da je svet videl, da na Kranjskem, Štajarskem, Koroškem in Primorskem živi narod, o katerem so popred le posamesni učenjaki kaj vedeli; one pa so narod naš tudi vpeljale v koló vzajemnosti slovanske. Društvi sv. Mohorja in Matice ste delali po vsi svoji moči na izobraženje naroda našega in na oliko jezika slovenskega, družba kmetijska pa je skrbela po sto potih za povzdigo gospodarskega blagostanja. Narodni zastopniki v deželnih zborih in v državnem zboru so se borili za politične pravice naroda našega tako krepko, da časništvo tuje je zdaj prvi-krat začelo govoriti in pisati o popred zatajenih Slovencih. In sloga in edinost je kraljevala med nami in svet je občudoval napredujoči narod slovenski.

Al žalibog! komaj je to prizadetje začelo zaželeni sad donašati, vže se je vgnjezdila nikdar poprej znana, nesrečna nesloga in razpor med nas, in sopen le smo nesrečni Slovenci na poti, da se veseli napredek ustavi in hirati začno vse narodne naprave. V očigled tega razpora stopi nam pred oči Kosovo polje. Kar je tam izgubila Srbija z orodjem v rokah, se zdaj izgublja v Sloveniji po časnikih, kateri so začeli razdor delati iz zgolj sebičnih namenov med ubogimi Slovenci, pod krinko omike in svobode teptaje po naši veri in po možéh, kateri se že veliko let trudijo povzdigniti naš narod do prave omike in zavesti do enakopravnosti z drugimi narodi, in katerim se imamo zahvaliti za vse, kar imamo . . . Razpornikom, ki trosijo razpor v naši ubogi Sloveniji, kličemo: Izdajalec domovine je, kdor ruši to, kar se je dozdej z velikim trudom zidalo. V slogile je našega naroda sreča — nesloga nas pogubi vse!“

Jožef Orešnik Lepstanski r. 3. nov. 1797 v Škocijanu pri Dobravi na Dolenskem, posvečen 1830, je služboval p. v Semiču, Šmartinu pri Litiji, Šentjerneju, naposled bil župnik v Podgradu ali Mehovem, kjer je u. 5. nov. 1869. — Pisaril je prav pridno iz vseh krajev v Novice o letinah, o kaciš slovesnostih ali posebnih prigodbah, večkrat o svojem rojaku misijonarju. Tako na pr. poroča l. 1845 str. 63 v opombi: „Na dan naznanenja Gospodoviga je bila v praznično olepšani zborni cerkvi za razširjanje vére (de propaganda fide) veličastna božja služba napravljena. Učenci te šole iz različnih krajev so se v mnogoterih že od nepomnjenih časov nepredlaganih jezikiš vpričo 8 kardinalov in velike množice poslušavcov pod nazorništvam njih vzvišenosti kardinala Mezzofanti (slavniga moža, ki skorej vse jezike celiga svetá zna) skazovali, med kterimi je bilo tudi našiga rojaka gosp. Ignacija Knobloharja iz Ljubljanske škofije, iz Škocijanske fare na Dolenskim rojeniga, slišati, ki se je v Sanskritskim jeziku obnašal (Cf. Sion).“ — V Drobtincah je vzorna njegova primera: Duhovna vertnarija (1856). L. 1857: Zdravica o rešitvi itd. — Več spisov ima Danica p.: Pismo nekdanjiga duhovniga očeta duhovni hčeri (1855). Prigodnica. Dobri in zvesti pastir iše zgubljené ovčice (1852). Nebeška procesija — po skrivnem razodenji; Ne presojuj Gospodovih potov, nezvedljivi so (1853). Kdor sovražniku dobro storí, kaže veliko serčne pogumnosti. Tri cvetlice, pesem v 39 razstaviš, na primer

1.	7.	18.
Prelepo dišeča vijol'ca	Nadalje lepota vesela	Po vertih, kjer lil'je cvetejo,
Naj perva poganja, cvetè;	Lepota na vertu, na polj'	Se tudi vertnica dobi:
Ta žlahtna je vertov kamžol'ca,	Prežlahtna je lilija bela:	V devicah, ki prav se vedejo,
Po kteri vse gleda in zre . . .	Lepota, da take nikolj . . .	Letá sramožljivost bují . . .

Jernej Medved r. 23. avg. 1799 v Logatcu, mašnik 1830, župnikoval v Spodnjem Logu, nato v Koprivniku na Kočevskem, potem malo časa živel vmirovljen v Trnovem Ljubljanskem, kjer je u. 30. dec. 1857. — Bavil se je veliko s slovenščino; nabiral besediš, vzlasti iz rastlinstva, ter jih pošiljal za Vodnikov slovar, kteri (Wolf — Cigale) v I. delu ima mej kraticami tudi Medv. t. j. J. Medved. „Neutrudljivi pisatelj slovenski, ki je pridno delal za slovník, kteri se ravno natiskuje, je tako rekoč na smertni postelji doveršil slovenski slovník rastlinstva (Novic. 1858 str. 7).“ V Novice je rad dopisoval vse leta, od začetka do l. 1857 (J. M. ali M — d), o raznih stvaréh, tudi jezikoslovnih na pr.: O korunu in krompirju (1845); o kugi, epidemii, skernini (1856); o gadu in medvedu na pr.: „V Ribniku blizo Planin (Stockendorf) je nekemu kmetu gad matérnega vola popadel. Vol grozno otekati prične, prisad pritisne in strup se po žvinetu razširi, — pomoči nobene, in ktera je bila, so jo babe svetovale. Šestdeset rajškov je bilo ob tla! — ker vol siromaško pogine. Tužni kmetič otrovanega mertvega vola, celega v koži, ker tudi za rabo ni bil, v jamo, pa plitvo zakoplje. Ponoči pa jaki

medved iz gošave, si hrane iskat, privoha, in preplitvo ogrebje vola zaduha, odgerne gomilo, se mertvaščine vloti, in dobro po volji nahraui. Pa kaj! strupeni obed se medvedu slabo vspeši. Vžito s kačjim trupom navdano meso medvedu mertvaško pesem zagode, — tam obleži, in drugi dan so ga pri grobu merliča mertvega našli. — O siromak! čudno in slabo jo je tukej naletel (Nov. 1853 str. 279)!“ — Razpravo o korunu sklepa na pr.: „Če ne gledamo na prave slovenske beséde, je gotovo vse eno, ali ga krompir ali korun imenujemo, de ga nam le kuharca ali gospodinja dobro pocvirka, in z mastjo pošvërka, se nam bolj perleže. Če so pa jele Novice slovenski korun v rabo jemati, je to novo znamenje, de jim je hvale vredna skerb za čisto slovenšino pri sercu, in de se prizadevajo, naš dolgo zapušen jezik čistiti od ptuje nesnage, za kar jim vsak verli Slovenec veliko hvalo vé (1845 str. 196).“ — Podal pa je Jernej Medved Slovincem dvé jako koristni knjigi namreč:

a) P. Karla Razgovor od keršanskiga upanja zoper duhá malo-serčnosti, nezaupa in preveliciga strahu. Poslovenil iz Nemškiga J. M. V Ljubljani 1847. 8. 264. Nat. J. Blaznik.

b) Duhóvna Vojska. Spisal v' laškím jeziku bogaboječi óče Lavrenc Skúpuli nékdaj minih reda svetiga Kajetana. Prestavil v'novíč J. M. t. j. Jernej Medved. V Ljubljani, 1849. 8. XI. 214. Zal. in nat. Ign. Al. Kleinmayr.

Lavrenc Skúpuli, minih reda sv. Kajetana, ktériga teatinskiga imenujemo, r. l. 1530 v' mestí Otranto blizo Neapeljna, u. l. 1610, je té bukvice v' laškím jeziku izpisal, v' kterim so že dósti krat natisnjene bile; tudi v' francozki, španski, angleški, nemški, slovénski (Vid. Jezičnik XXII. 1884 str. 17 — F. M. Paglovic, pa str. 49 — A. Conti), latinski jezik so že prestavljene, pa tudi Indijanci so se potrudili jih v' svoj jezik predjati“ — piše v' predgovoru, kteremu je dostavil naslednji ogovor: „Preljubi bravci! Kar mene, prestavca teh bukvic zadene, vas lepó prosim in opominjem, de bi jih, kakor Tomaža Kempčana, pridno in radi brali, ker res, de je nimajo vërste. Néki duhóven na Gorenskím so jih v' letu 1747, pa ne celih, v' naš kranjski jezik prestavili, in v' Ljubljani v' natis dali, pa so že do konca pošlè, in malo kdo iz med nas bi jih še vtegnil imeti; naj jih pa tudi imá, so z' nemšno in drugimi ptujimi besedami takó grozno obrúzdane, de bi si jih vam, ki ste že čedniši slovenšine navajeni, več brati ne poljubilo. Ako Bog moje delo in vaše branje z' milim očesam pogléda, bo lepi sad obrodilo in izvirik postalo, čigar slapki bréknjajo v' večno življenje. Odpustite mi iz sërca, če vam nisim vsiga po volji prestavil, sàj véste, do nobeno delo slabiga človeka prave popólnosti na zemlji imeti ne more. Beríte vúnder radi in pridno, vojskujte se, kakor vas učé, junaško zóper svoje napčne željé, molíte, pa prosíte tudi zame Bogá.“

V' spodnjim Logu na Kočevskim 3. Velikiga Serpana 1842.

J. M.

Ferdinand Jos. Schmidt r. 20. febr. 1791 v' Šopronju (Oedenburg) na Ogerskem, bavil se s' trgovino, vstanovil v' Šiški, u. 16. febr. 1878 v' Ljubljani. Slovec naravoznanec je mnogotero poslavil našo domovino po svojih spisih v' znanstvenih knjigah, a — pobratim misijonarju Fr. Pircu — pošiljal je svoje koristne poduke v' Novice ter v' njih marljivo razodeval svoje skušnje tudi našim rojakom na pr. v' Novic. 1844—1856: Opomba za spomlad, kako trebiti gosenčne zalege; Poklic na vse kmetovavce, de bi svoje polje, verte in vinograde pred škodo toče zavarvali; O škodljivih mravljah in kebríh, pa o neškodljivih ali koristnih kebríčkih; Kako s' korunam ravnati, ki na njivah gnjije; Gosenca v' prosu; Od škodljivosti belih metuljev; Lahka in gotova pomoč škodo ognja ali toče odverniti; Dobrovoljen svet gospodarjem zavoljo gosenc itd. Posebno se je brigal za ljube ptičke, in ko jih je po zimi l. 1855 pogrešal, češ, kam so prešle te prijazne živalice, in mu v' imenu vseh odbor preganjanih ptičkov v' bukóvu blizo Bokavce odgovoril: „Pro-

simo Vas pa, ker vemo, da ste milega serca, da nam pomagate; ako kaj za nas storiti zamorete, rešiti nas presilnega preganjanja" — kaj jim svetuje? — „Vidi se, da nekterih razvad tudi postava ne more zatreti. Kaj tedaj storiti? En pomoček vam, drage prijateljice moje, vé m, piše jim (Novic. 1856 l. 37), in po mojih mislih je to edini pomoček, namreč, da greste pod okenca vsih učiteljev, duhovnih in šolskih, in jih milo prosite: naj se usmilijo vas, in prav iskreno, pri vsaki priložnosti in neprenehoma podučujejo mladost, da je nam samim, našim vertom in našemu polju v škodo, ako se nezmerno zatirujete ve dobrotnice človeške, ktere, prepevaje slavo Gospodu nebes in zemlje, razveselujete tudi naše serca. Po mojih mislih zamore le poduk mladosti naj več koristiti; storite tedaj, kar sem vam svetoval, in prav bo. Zdravstvujte! Vas stari prijatelj — Kovač iz Šiške.“

Juri Pajk r. v Ljubljani l. 1797, mestni tesarski mojster, u. 12. okt. 1865 posestnik v Trnovem. Podpiral je Novice koj od začetka in pisal časih vanje na pr.: Priporočilo košate reži za setev v gojzidih in po njivah; Otrok ne šebetati; Od živega apna po domačih skušnjah; Kako v tacih krajih, kjer vode manjka, dobre in stanovitne kapnice napraviti; Kako pohištva v mestih in po kmetih ognja varovati (Novic. 1847 str. 105—158), kjer piše na pr.: „Bratovšnja sv. Florijana je neizrečeno dobrotljiva naprava, in hišnemu gospodarju, ki ne pristopi k ti družbi, ne moremo iména pametniga človeka dati. Vunder sama bratovšnja sv. Florijana še ni dovolj, nas nesreče ognja obvarovati; torej moramo na vse strani skerbeti, de bojo naše pohištva, kar koli je moč, ognja varne. Posebno na kmetih se je treba ognja bati, ker tû veliko lože goreti začne in oginj hujši razgraja, kakor po mestih. Čudo pa je, de na kmetih oginj še večkrat in še hujši ne razsaja; zakaj nemarnost, s ktero kmetje z ognjem ravnajo, je brez konca in kraja! Tam stoji gospodar ali hlapec na podu ali v hlevu z lulo v ustih; tukej gre z gorečo tresko gospodinja ali dekla v hlev ali v nevarni hram; nése vroč pepel in živo oglje pod streho; poha per silnim ognji, in če se maslo vžgè, ga gasí z vodó, trosi oginj med dreva, treske in predivo; otroci se igrajo z gorečimi treskami, brez de bi jim kdo branil; dimnika ni, in že je vsa lesena roba okoli ognjiša zasmojena; neugašeno apno se spravlja včasih na pôd; terice ravnajo z ognjem, kakor de bi okoli njih nič nevarnosti ne bilo itd. itd.“ — „Naši bravci vedó, kako marljiv pisatelj je bil Novicam ranjki Pajk in kako lepó vednost je imel v kmetijstvu in obrtnijstvu. Bil je mnogo let brez plače tudi učitelj risanja v nedeljski šoli nekdanje tukajšne obrtnijske družbe. Ako tak mož umrje, ki je brez hrupa bil vseskozi delaven na korist svoje domovine, zguba je velika. Naj tedaj v blagem spominu ostane vrli mestjan“ (Novic. 1865 str. 343)!

Peter Musi (Mufsy) r. 26. jun. 1799 na Vranjskem, pripravnišnico izvrstno dovršil v Celju, učiteljeval nekaj v Šmariji pri Jelšah, nekaj pri sv. Kancijanu na Koroškem, od l. 1823 do l. 1872 nadučitelj v Šoštanju, kjer je — poslavljen z zlatim krizcem za zasluge — v pokoju u. 6. marc. 1875. Bil je vzgleden učitelj, vžlasti v sadjereji, v čbelarstvu in sviloreji, duha domoljubnega — Slomšekovega. Dopisoval je marljivo v Novice na pr.: Od sadja reje učence učitel podučí; Ferlanova pinja in česki kolovrat; Rahla beseda njevoljo vtolaži; Bratovšnja sv. Florijana; Hranilnice Šoštanjskih učencov; Otrok nikar plašiti (1844); Od razdelitve občinskih pašinj; V mladosti je treba skerbeti, kako si svoje dni pošteno kruh služiti; Cepite, cepite terte; Nikar otročičev v cerkev in na božje pota nositi; Pogovor od sadjereje na pr.:

U. „Kadar bomo dosti zlahtniga sadja imeli, bo tudi dobriga mošta dovolj. Ravno prav me na mošt opomniš, ko nikoli taciga, in na visoko častitiga duhovniga gospoda, Franc Pirca, kteri zdaj deleč, deleč v Ameriki nevernike v kristijanstvo napeljujejo. Poznal sim jih na Belipeči gospod fajmoštra; prijazni so mi bili, zató jih poznejši v

Pečah, kamor so se predstavili, z dvema gospodama obišem. Pernesó nam dva bokala pijače, in velijo pokusiti jo, katero vino nam bi bolj dopadlo. Eno je bilo belo, drugo visoko višnjeve barve, in čisto kot sonce. Oba gospoda hvalita drugo vino, rekoč: Presneto je to dobra Bizelšina! Gospod fajmošter se pomuzijo in meni rekoč: No Štajerc! naj ga tudi Oni pokusijo in naj mi povedó, na kateri gorici je ta kaplica rastla? Pokusim ga dvakrat — trikrat — potem še le rečem: Tega plemena še nisim tako dobriga pil. Težko ga je spoznati, de je okoli farovža na drevju rastlo. Gotovo je! so rekli. Pustili smo tertinjó in prav židane volje smo pri jabelčniku bili itd. (Novic. 1845 str. 162).“

Dopisoval je v Drobntince p.: Pokrajški rajting iz glave; Pokušne za nedelske šolarje (l. 1848). Spisal je a) Slovkovar — abecednico ali čitanko za slovenske šole. Pomagal je Slomšeku spisovati šolske bukve, na pr. „Ponovilo potrebnih naukov za nedelske šole na kmetih“ (Jezičnik XXIV str. 15), kjer je sestavil on V. oddelek, ki se nahaja tudi posebej; b) Vodba modrega kmetovanja po Koroškem, Krajnškem in Štajarskem. Spisal Peter Musi, nadučitelj v Šoštanjnu. L. 1854. 8. str. 182. — Dopisoval je v Šolsk. Prijatla, ki ga je vredoval A. Einšpieler v Celovcu, največ od l. 1852 — 1856, kjer se nahajajo mnogi njegovi šolski nasveti, poduki, svečanosti ali veselice šolarske, spodbudne pripovedke itd. V tečaju 1854 je znamenit veči sostavek: „Kratek poduk v sadjoreji sosebno za šolsko mladino. Spisal Peter Musi, učitelj v Šoštanjnu, št. 11 itd. — Pisal je v Učit. Tovarša in še v druge slovenske liste — „katere je pokojni po zmožnosti vedno podpiral, ter nevstrašljivo zagovarjal pravice svojega naroda, a tudi z njim potrpežljivo prenašal in trpel bridke udarce do zadnjega zdibljeja,“ pravi o njem nadučitelj Ign. Cizelj (Slov. Učitelj 1875 str. 119).

Fidelis Terpinč r. l. 1799, grajščak, u. 15. febr. 1875 v Ljubljani. — „Kar je za povzdigo domačega obrtnijstva bil baron Žiga Zois, ki ga je kmetijska družba 1815. leta za svojega predsednika izvolila našim prednikom, to je nam naš neutrudljivi vrstnik“ — spričuje mnogo častiteljev v Novic. 1865 l. 16 pod naslovom: „Gospod Fidelis Terpinč in pa obrtnost in kmetijstvo na Kranjskem.“ — Ljubi moji domorođci! pisal je sam že v Novic. 1849 l. 51: „Z britkostjo sim bral v poslednjih Novicah sostavek pod nadpisam: „Smešno in krivo razlaganje kmetijskih šol po deželi“ — kateri kaže, de se — žalibog! — nikjer ljulike med pšenico ne manjka. Kot predsednik kmetijske družbe, ktera se le trudi in poganja, de bi se kaj dobriga v naši ljubi domovini napravilo in kmetijstva na boljši stan povzdignile, za svojo dolžnost spoznam, zoper tisto krivo razlaganje kmetijskih šol tudi nektere besede govoriti itd.“ — Takih spiskov na prid našemu kmetijstvu in obrtnijstvu se nahaja prav mnogo v vseh tečajih naših „Novic“, ktere o smrti njegovi pravijo: „Rajniki je bil, dokler mu niso duševne moči njegove oslabele in je po svojem srcu mislil in delal, narodnjak z dušo in telesom. Živa priča temu je to, kar je storil v podporo Matici, Sokolu, čitalnici, posebno pa družbi kmetijski, kateri predsednik je bil celih 20 let — od l. 1849 do 1869 — in v vsem tem času tudi Novicam iskren prijatelj. Terpinčovo ime tedaj ostane v zgodovini našega naroda častito imé. Naj v blagem tem spominu v miru počiva (1875 str. 61).“ — V dokaz temu bodi zgodovinska črtica (Novic. str. 423): „Rajniki Fid. Terpinč je bil dobrotnik tudi mlademu pesniku Antonu Umeku Okiškemu. Spoznal ga je bil po Gutmansthalu, in daroval mu še dijaku iz svoje papirnice mnogo pismenega papirja, in ko mu Okiški v spomin pošlje „Abuna Solimana“, daroval mu ga je spet nekaj, češ, naj napiše nanj veliko lepega, in pridal 3. listopada 1863. leta na Fužinah lastnoročno spisane te-le vrstice:

Mila tvoja struna,
Razgrinja Večnemu Altar,

Poje čast Abuna,
Za verne je prav rajski dar.

In — kakor da bi se velečastitemu domoljubu bilo zdelo, da je povedal še premalo, spravi se stari Fidel, ki je mnogo Vodnikovih pesem iz pameti znal in jih rad se spominjal, še enkrat na Pegaza ter zapoje:

Stvarnik in Umek.

Umek se pišeš,	Umnost pa išeš
Um velik teb' dam;	Z umom si sam.

Tako iskreno je tudi, kar piše v „Jugend-Erinnerung“ (Vodnik. Spomenik 1859 str. 219), kjer se spominja svojih součencev in mladostnih prijateljev, pa tudi častitih učiteljev, ki so mu bili na pr. Vodnik, Dolar, Eisler, Hladnik, Pavšek, Kersnik. — Posebej pravi: „Unser gefeierter Lehrer und Sänger Vater Vodnik hat uns besonders in unserer Muttersprache manche schöne Erinnerung hinterlassen und die Liebe zu derselben geweckt. Sein „Veršac“, die Perle seiner Gesänge und Dichtungen, die erhabene Naturschilderung unseres schönen Alpenlandes entzückt in jeder Strophe in hoher Begeisterung. Vodnik's National-Lob („Na moje Rojake“), welches den Fleiss spornt, die Liebe zum Vaterlande weckt und uns im Bewusstsein der Fähigkeit manches schöne Ziel erreichen lässt, uns zur Landwirthschaft, Handel und Industrie aufmuntert, so vielsagend und schön — Kranjc! toja zemlja je zdrava itd. — wird stets ein Talisman, ein segenbringendes Vermächtniss für Volk und Vaterland bleiben. — Tedaj ljubi Kranjc!

Za obertnistvo	Materi zemlji
In za kmetijstvo	Modro odjemlji
Roko podej. —	Darila njej.

Janez Križaj r. 20. avg. 1802 v Naklem, mašnik 1831, kaplan pri Devici Mariji v Polju, župnik v Mirni Peči, u. 11. marc. 1861. Čvrst domoljub je čvrsto pisal v Novice (J. Jažirk) na pr. l. 1845: „Pogovor kmetiškiga očeta z svojim osme šole (naravoslovja, znanosti nature) zučenim sinam, v mescu Prosencu, Svečanu . . . Listopadu, Grudnu“. L. 1854 in 1855: „Od davkov, ki si jih ljudje sami nakladajo“. Pogovor med Anžetom in Blažetom. Davki ti so: 1. Tobak. 2. Pijančevanje. 3. Potratno lišpanje. 4. Lenoba. Na primer bodi sklep tretjemu:

A. Lepe resnice mi razkladaš, pa kaj pomaga! Svet je zdaj tako vaje in ne ti, ne jez ga ne bova pre naredila.

B. Vém, da ne. Vendar pametna beseda ni brez vsega prida. Še ni vès svet tako spačen. Poslušaj dve prigodbi, kateri ti bote dokazale, da se dá na svetu vendar še kaj opraviti; ena zadeva lišp, druga pijančevanje, od kterega sem v lanskih Novicah govoril. V nekem kraji na Nemškem so se dekleta silo lišpale z oblačili iz tujih krajev; fantje so se pogovorili, da nobeden ne bo vzel druge v zakon kakor tako, ktera se z domačim blagom nosi. In lej! pomagalo je. — Na Francozkem je neki župan lani oklical, da nobeden ni dolžan plačati, kar v kerčmi ob nedeljah ali praznicih med mašo zapije — in to je pomagalo bolj kakor vse poprejšne še tako ojstre postave in globe; noben kerčmar noče zdaj med mašo ne vina ne žganja točiti. Pametna glava ta župan — pravi „Neven“, in tako tudi jez mislim, da s pametjo bi se dalo marsikaj napak še opraviti na svetu“.

Simon Vilfan r. 20. okt. 1802 v Stari Loki, svečenik 1825, služboval v Smedniku, Tržiču, Šmartinu pri Kranju, v Trbojah, bil nekaj let duhoven vojaški, od l. 1838 župnik v Kranjski Gori, in od l. 1867 korar in naposled prošt v Novem Mestu, kjer je — poslavljen z redom železne krone III. vrste — vitez Vilfan u. 4. nov. 1881. — Pisal je časih v Novice in Danico, v „Mitth. des hist. Vereins“ (1849), največ pa v Slov. Prijatla. Sam je dal na svetlo

a) Keršanski nauk od Božjih lastnost. Zložil Šimen Wilfan, fajmošter v Krajski gori na Gorenskim. V Ljubljani 1850. 8. 215. Nat. J. Blaznik, na prodaj E. Hon. — O besedi bodi v zgled začetek:

„Jezus Kristus nam neko nar. imenitnijših in nar. bolj poglavitnih zapoved s temi besedami oznani: Bodite popolnoma, kakor je vaš Oče nebeški popoluama (Mat. 5, 48). De tedaj to imenitno od samiga božjiga Sina perporočeno zapoved dopolnimo, nam je silno potreba, ne le sploh vediti, kaj je Bog, temuč tudi nektere njegovih brezštevilnih popolnih lastnost posebej poznati. — Po božjih lastnostih še bolj na tanko spoznamo, kakšne dolžnosti imamo do njega, in v njih najdemo močne perganjke dolžnosti zvesto dopolniti. Kdor Boga ne pozná, tava po tamoti. Pomanjkljivost zdraviga nauka, praviga čistiga spoznanja božjih lastnost ni le posameznih ljudi, temuč cele narode v velike, v nar. gerši zmote in pregrehe zapeljala. . . Božje lastnosti pa spoznamo, kolikor jih je človeški slabosti na tem svetu spoznati mogoče, nekoliko že po lastni pameti, bolj čisto pa še po božji besedi, ko je v svetim pismu zapisana. Sosebno zložno, umevno in na tanko nas je Jezus Kristus božjih lastnost podučil itd.“

Dokaj obširno je spisoval Simon Wilfan v „Slov. Prijatlu“ l. 1858 in 1859 „Nauk od gnade božje“, in l. 1860 str. 24 do 1862 str. 400 ogovore in premissljevanja po Lavretanskih litanijah, kar je tudi posebej prišlo na dan:

b) Lavretanske Pridige. Ponatisnjene iz „Slovenskega Prijatla“. V Celovcu 1863. 8. str. 312. Nat. J. Leon. — „Vam, dobri katoljški kristjani, predragi bratje, slovenski duhovni! in vsemu slovenskemu ljudstvu sem mislil vstreči, ko sem se lotil sledečih pridig o Lavretanskih litanijah. Obudil mi je pa to misel rokopis visokovrednega gospoda Vilfana fajmoštra v Krajski gori, v katerem sem našel dosti marljivo nabranega gradiva, ki mi je prav po hvali prišlo v osnovi Lavretanskih pridig“ — pravi v predgovoru vrednik Prijatlov.

France Hladnik r. 29. marc. 1773 v Idriji, svečenik 1795, učenik in vodja malih šol, naposled latinskih, u. 25. nov. 1844 skoro popolnoma slep in gluh — poslavljen s svetinjo za zasluge — v Ljubljani. Sloveč rastlinoznanec je pomagal drugim slověti, zasadil vrt botaniški, obrnil zaklad svoje učenosti na korist domovini po knjigah in zbirkah zelišarskih in njihovem imenoslovu. Imenuje se tu naj tudi zato, ker je mnogotero opisovan v listih domačih na pr. v Novicah 1844 št. 11 . . dr. Bleiweis; v Drobtincah 1853 str. 127—133 . . J. Rozman; v Berilu gimn. VI. l. 1854 . . J. Navratil itd.; kar živo potrjuje Dragotin Dežman v pesmi „Žalovanje ob smerti Franca Hladnika“ (Nov. 1844 št. 49), kjer v zadnjem (V.) razstavku poje:

Kaj če domovina ti skazáti?
 Bil v resnici si slovenski sin!
 Slave z zlatim' čerkami kovati
 Treba ni, — si stavil sam spomin:
 Z zeljši vred bo tvoje ime časteno, —
 Znamnje, vsako spomlad prerajeno,
 Bo po teb' nazvanih cvětk izbor,
 Tebi v čast, cvetličar krajskih gor!

Henrik Freyer r. 7. jul. 1802 v Idriji, varh mušěuma v Ljubljani od l. 1832 do 1852, potem v jednaki službi v Trstu, u. 21. avg. 1866 v Ljubljani. Dal je na svetlobo:

a) Special-Karte des Herzogthums Krain — ali obraz krajske dežele — l. 1842. „V tem obrazu so vse lastnosti dobre karte, resničnost, razločnost, pravo pisanje imén krajev . . po domačim in nemškim jeziku itd.“ (Nov. 1843 str. 84). —
 b) Fauna der in Krain bekannt-n Wirbelthiere . . . Nebst einem vollständigen Re-

gister der lateinischen, deutschen und krainischen oder slavischen Namen. Laibach 1842. 8. 90. — c) Alphabetisches Verzeichniss aller Ortschafts- und Schlösser-Namen des Herzogthums Krain, in deutsch und krainischer Sprache . . . als Commentar zur Special-Karte, von Heinrich Freyer. Laibach 1846. 8. 159. J. Blasnik. — To svoje delovanje omenja sam v Vodnikovem Spomeniku l. 1859, kjer ob kratkem kaže, kako ga je pohvalil Kopitar, mu pomagal Metelko (Jezičn. IX. 12.), ga vzbujal Stanko Vraz, podpiral A. A. Wolf, pa sklepa o poslednji knjigi p. „Der Commentar . . . fand geschenkt besten Absatz, käufflich wenig. Diess gab Anlass, meine der Slavistik gewogene Feder ruhen zu lassen (Aus meinem Leben S. 92. 93)“.

Andrej Fleischmann (Flejšman) r. l. 1805 na Beričevem pri Dolu, botaniški vrtnar od l. 1819, kakor Freyer, učenec Hladnikov, poznej učitelj rastlinstva, sadjereje gimnazijalcem, učiteljskim pripravnikom in v kmetijski šoli, u. 5. jun. 1867 v Ljubljani. „Vrlega možaka spoštovala ni samo dežela naša, temuč tudi zunaj nje je po botaniškem njegovem delovanji slovelo njegovo ime, kteremu na čast se zovejo nektere rastline, ki bojo zaslugam njegovim za rastlinoznanstvo na veke ohranile spomin na svetu. Spisal je posebej „Uebersicht der Flora Krain's . . . sammt Angabe der Standorte . . . v. And. Fleischmann, Privatlehrer der Botanik . . . Laibach 1844. 8. 144“ — ktero je izdala družba kmetijska (Vid. W. Voss Jahresb. Ob. Realsch. Laibach. 1884. 1885) . . . Al še večje so njegove zasluge o nauku iz rastlinoznanstva, sadje- in murvoreje itd. (Nov. 1867 str. 198)“. — Dopisoval je rad v Novice na pr. Spomladanske cvetlice; Cvetlice po zimi na Krajnskim; Natoroznanstvo je vsakimu človeku silno potrebno — 1849; Nagovor v živinozdravniški šoli — 1850. Goli in pusti Kras v 3 letih v mlade seženj visoke boršte spreobrniti (str. 183—218). Še nektere besede reje lesá na praznih in pustih zemljiših, in kje se semena dobé — 1851 str. 25—32 itd. — Na razgled bodi:

„Šolska mladost se je dosihmal vse premalo v natoroznanstvu podučevala, le kaj maliga v četertim klasu, in potem v sedmi šoli eno samo leto. Namesto de bi bil ta podúk že v malih šolah vpeljan, ker je vsacimu človeku toliko potreben, mučijo raji majhne otroke z dosto nepotrebnimi rečmi, postavim, s takimi računi, de še odršenimu človeku glavo zmešajo in se čez perve šolske praznike spet pozabijo — hvala Bogú! brez vse škode. Z velikim veseljem smo tedaj sprejeli sklep visociga ministerstva učilnih rečí, de bo to za naprej vse drugači in de se ima natoroslovje obširniši v šolah in zaporedama več let učiti, ker le tako se zamorejo potrebni poduki v glavi in sercu mladosti ukoreniti, de bodo sčasama vesel sad rodili itd. Nar poprej se učimo domačih rečí, kako se imenujejo, kakó in za kogar se rabijo, de nam nihče ne bo mogel očitati, de svojih domačih rečí ne poznamo, po ameriskanskih in afrikanskih pa hrepenimo. Marsiktera gospodična pozná ptujo kamelijo, domačiga peteršilja pa ne!! Tudi se bo mladost pri tem takó zlahtnim, nedolžnim, prijetnim in koristnim učenji in spoznanji rastlinstva marsikteri morebiti še celó škodljivi misli pri sprehajanji ali popotvanji odvernila; zakaj kamor se gré in kodar se sprehaja, ga rastline kakor prijatli in znanci že od delječ smebljaje pozdravljajo, ogovarjajo in na nezapopadljivo modrost in vsigamogočnost Stvarnika opominajo itd. (Novic. 1849)“.

Jakob Burja r. 19. jul. 1803 v Spodnjem Tuhinju, mašnik 1833, bil katehet v nunskih šolah Loških, župnik v Zapogah in na zadnje na Ježici, u. 6. nov. 1874. Pisaril je dokaj čedno časir v Novice na pr. Prerokovanje (pesem); Spominek Jurija Sigfrida Valvasorja na Ježici (1866) itd.; prav marljivo pa v Zg. Danico v vezani in nevezani besedi od l. 1853 do 1865 na pr.: Duhovne vaje (pesem); Novo leto 1854; Za odvernjenje kolere; Predpustna zasukana, Sveti postni čas; Prelepo devištvo; Drevo iz zenofoviga zerna; Hude vremena, toča; Opominovanje v sv. letu. Postave za spokornike

pervih, pa tudi nekaj poznejših časov sv. Cerkve, v pokorjenje posebno očitnih grešnikov . . iz spokornih pridig Jan. Travnja in Fr. Verititoviga katehizma itd. — Marija moja pomoč. Ženitev prvih kristjanov. Katoliška Cerkev . . Piju IX. — Starši skerbite z združeno močjo za dobro izrejo svojih otrok . . Terpljenje Jezusovo. Žalostna Mati Božja. Ježušek v jaslicah. Božične jaslice. — Lahka pokora za posvetnjake. Pust in post. Starčik od Marije. France med cigani (po Sonntagsbl.) str. 175—224 l. 1862. — Sedem besedi Jezusovih na križu. Kresnica. Stolni cerkvi proti koncu štiristoletnice. Samarijanska ljubezen lepa ljubezen l. 1864. — Še tudi pijanec in igrač se je spreobrnul. Pijanec na smertni postelji. Smert modre deklice. Smert posvetnega dekleta l. 1865 itd. Na primer bodi (Novic. 1854 str. 12):

Prerokovanje.

1. Kakšno bo le novo leto,
Kaj bo dal prihodnji čas?
To spoznati,
Prerokvati,
Pač rés mika nas.	2. Skriti so prihodnji časi,
Lét število znano ni;
V nje pogledat',
Kaj povedat',
Vender nemogoče ni.	3. Mir ostane med zakonskim,
In edinost zgolj povsod:
Mož zanašaj
In prenašaj,
Žena molči, krotka bod'!
4. Starši! kakor dete malo
Tako bo veliko tud,
Poslušljivo
In marljivo
Plača enkrat staršem trud.	5. Mladim bo se kdaj godilo,
Ko ravnajo s starimi,
Kdor sovraži
Te in draži,
Oj, gorje mu stare dni!	6. Zapravljivecov premoženje
Manjši bo, dolgov pa več;
Kdor popiva,
Se naliva:
Ta odžene srečo preč.
7. Kupci bojo bogateli,
Pa z dobičkom malim le,
Da b' posili
Več dobili,
Tud to malo berž zgubé.	8. Pridni kmet bo že še shajal,
Živel brez pomanjkanja:
Kaj prihranil,
In ubranil
Se nagote, stradanja!	9. Pridnim, umnim rokodelcem
Dela manjkalo ne bo;
Kdor slepari,
Delo kvari,
Mojster skaza stradal bo.
10. Vsim poštenim in pravičnim
Dobro imé ostalo bo;
Al lažnjivec
Goljufivec
Kot je bil, slepar še bo.	11. Al pobožnim v novem letu
Nič se bati treba ni,
Bog še čuje
In daruje
Milost in pomoč vse dni.	

J. Burja.

Jožef Partel r. 1. dec. 1805 v Škocijanu pri Dobravi, mašnik 1835, služboval pri sv. Križu poleg Tržiča, v Tomišlju, Slavini, naposled v Češnjicah, u. 19. jul. 1865. Pisaril je vzlasti v Zg. Danico od l. 1852 do 1864 na pr.: Sužni Kamov rod in ladija rešenja (pesem); Jezusovo vstajenje naše odrešenje; V god rojstva sv. Janeza Kerstnika; V praznik občne zahvale; Praznik čistiga spočetja D. M.; Božična noč; Zastran prenašanja Knobleherjevega trupla in njegoviga spominka l. 1859; Kraljica nebeškiga raja; Pastirji in angel božično noč; Obletni spomin sv. Matija; Terpljenje Jezusovo v V oddelkih ali 50 odstavkih str. 49—81 l. 1862; Marija, visokosveta, naša Mati in pomočnica; Binkoštna; Osrečevavci Italije; Sv. Elija; Za god vnebovzetja M. D.; Marija rajska zdravilna Korenika; Pervo sv. obhajilo otrok v Slavini itd. — Na razgled bodi iz pesmi (Danic. 1852 št. 15):

Sužni Kamov rod in ladija rešenja.

1. Po okrožju ravnoméra,
Za pušavo tam goló,
Koder solnce skléče vpéra
Žarke ravno v zemljó;
V zemlje lica južni strani
Raji so, — pa še neznani. | 2. Kjer iz virov nepoznanih,
Sem od juga tisuč milj,
Po planjavah solnca ožganih
Se vali peneči Nil,
Ki bregove prestopaje
V loge zliva se in gaje . . . | 7. Kamov rod v zakletvi stari
Tam je, ločen od Boga:
Šiluk, Dinka, Heljab, Bari,
Čir, Mađ'ar, Bor, Dunje, Gva,
Kik, Arol, Lov, Vaja, Beri,
Gala, Avót, divji Noéri! |
|--|---|--|

<p>8. Lét jezéra tam stanuje
Rod nesrečni, zaničvan;
Terda sužnost ga stiskuje,
Groza vraž in boj strašan.
Sine, hčére v daljne kraje
Mahomedov róp prodaje.</p>	<p>9. Stare kače zvita zlóba
Rod zaklet' oestro derži.
Bližaj se rešenja dóba!
Dneva svit naj zablíši!
De rod Žene kače stare
Tudi tam glavó potare . . .</p>	<p>12. Sužnim mila se skazati,
Oznanit' rešenja čas;
Upanje zakletim dati,
Obernila svoj obraz
Že zamorcem je Devica,
Biti zgodnja jim danica.</p>
<p>15. Vije naj bandero tvoje
Veličastno se povsod,
De Marii čast zapoje
Prerojeni Kamov rod;
Veri se divjost ugane,
In pustina raj postane.</p>	<p>16. Serca, katerih odkupila
Je ljubezen, ladja, te,
Pošljejo ti pozdravila
Čez morja globine tje.
Varno nos' Slovenje sine
V srednje Afrike širine!</p>	

V razlaganji piše: „Ko je Kam, oče Kananejcev, svojiga vinjeniga očeta Noeta zasramoval, ga je Noe se zbudivši preklel, rekoč: Prekleti Kanaan, sužen bo svojih bratov. Tisto prekletstvo teži še zdej zamorce, ki so iz Kamoviga rodu. Spomin od Noeta izrečene zakletve se je nekako med zamorci o beli reki ohranil, ter so na g. doktorja Knobleherja vprašanje: Kaj mislite od nas belih ljudi in od sveta? — sledeči odgovor dali, rekoč: Vi ste izvoljeni sinovi nebes, mi pa smo zaverženi. Je nekdo, ki je vse stvaril, neko višji bitje, pa se za nas ne pečá“. — V spisku „zastran prenašanja Knobleherjeviga trupla in njegoviga spominka“ (Danic. 1859 str. 36) pravi na pr.: „Od l. 1841, ko je Knobleher, zapustivši ljubljanske bogoslovske šole, bil v Rim odšel, sim bil z njim v tesnih listnih pogovorih, in iz 22 listov je ne razvidim druge želje, kot to: življenje v spreobrnjenje nevernikov in malikovavcov darovati, svojo kri preliti itd. . . . Od naše strani bi bilo torej poskerbeti, de se truplo v nestrohljivi trugi s primernim napisam v rakah cerkve avguštinskih menihov v Neapelnu hrani . . . Pri kerstnim kamnu Šent-Kocjanske farne cerkve, kjer je bil ranjki Knobleher v Božje kraljestvo prerojen, naj se mu primerin spominek napravi in obletnica naj se tam vtemeli itd. — Na primer bodi še iz pesmi (Danic. 1861 l. 12):

Kraljica nebeškiga raja.

<p>1. Marija, Kraljica nebeškiga raja,
Vesoljniga svéta vsa mila gospá!
Razvije cvetlica naj vsaka se maja,
De tebi Kraljici vsa slava se dá.
Med rož'ce livád,
Vertov zelenjad,
Naj v venec vpleten
Vsak listek zelen
Bo tebi, Marija, v poklon podeljen!</p>	<p>11. Iz brezna temnine pa zmagana kača,
Razljutena perha in bljuje svoj strup;
Na cerkve svetline se zlobna obrača,
V brezbožne narode postavlja svoj up:
De padel bo Rim,
In cerkev tud' ž njim!
In človek še spet,
Ko nekđaj bo vjet,
Serdito namérja rod kačji zaklet.</p>
<p>13. O ljubljena Mati! iz raja višave
Oberni na zemljo zdaj mile oči!
Pomagaj ugnati sovražne zmotnjave
Od pekla slepljenih brezbožnih ljudi.
Sovražnik zaklet,
Glej, dviga se spet;
Z deviško močjo
Povdari z ного,
Poteri ti kači napuha glavo.</p>	

Partel.

Jožef Marešič r. 15. febr. 1805 v Kostanjevici na Dolenjskem, šolal se v Novomestu, Karlovcu in Ljubljani, svečenik 1832, služboval v Fari pri Kostelu, Logatcu, Šmi-

helu, Tomišlju, Vodica, na Šmarini Gori, kjer je u. 16. febr. 1872. Popisal je njegovo življenje in dejanje Ant. Namre v Zg. Danici 1872 str. 76—101 pod naslovom: „Jože Marešič, bivši duhoven na Šmarni gori“ z geslom: *Summa apud Deum nobilitas est, clarum esse virtutibus*. S. Hieron. Epist 14. — Dopisoval je ranjki v Novice in posebno v Danico od l. 1853 do 1863; skladal pesmi, katerih nekatere so se s prijetnimi napevi svojimi priljubile Slovincem. Tako na pr.:

„Vesel samec, ali vesel sem le prav, če sim sam. Moč gnade božje. Prošnja zamurčika. Uslišani zamurčik. Križ in vojšak. — Na Šmarni gori (O zgodnja Danica, — Češena mi bod'!). Na Šmarni gori. Roženkransko nedeljo (Češena cvetlica, — Marija češena!). Libera — male bilje. — Jožef Vodice zamurčik. — Sv. obhajilo (Pridi, pridi Božja mana!) — Kristusove besede na križu. Sladko ime Marija. Misli na pokopališu. — Devica čem zmirej ostat'. Velikonočna (Na Šmarni gori). — Ave Marija. Mati si moja — Marija. Slava Tebi! — L. 1860 je posebej opisal „Romarska cerkev na Šmarni gori“ in l. 1860—1863: „Pogovor dveh protestantov od Lutrovih nauk“. Vilko pa Bogoljub: Pogovor 1. od prestave sv. pisma; 2. od češenja podob; 3. rimske cerkve in papeštva; 4. nezmotljivosti kat. cerkve; 5. števila zakramentov, od pokore; 6. skrivne spovedi; 7. obhajila v eni podobi, od sv. maše, moljenja sv. R. Telesa; 8. častenja Marije prečiste Device in svetnikov, od klicanja svetnikov v pomoč; 9. sv. pisma in njegove razlage; 10. od sv. zakona in od deviškiga, samskiga stanu; 11. od dobrih del (cf. Edina pot v nebesa, sp. P. Hicinger v Danic. 1850 — 51). — Na razgled bodi p.:

„Malo časa sim na Šmarni gori, pa v tem času so ljudje daljnih krajev jo obiskovali . . . Kaj hočem reči od bližnjih fará? Té še le rade Šmarno goro obiskujejo! Kaj hočem reči od glavniga mesta cele kranjske dežele, od bele Ljubljane? Ni nedelje, skorej bi rekel, ni treh dnevov v tednu, de bi kakiga človeka iz Ljubljane ne bilo tukaj. Kaj ljudi mika našo goro obiskovati, kaj vleče k nam bolehné in zdrave? Res, bo kdo rekel, na Goro grem, bom vidil Triglav, Nanos, Krim, Uskoke in sto cerkev en dan. Res je to, ali še bolj miče ljudi na Šmarno goro, Marijo obiskati zavolj višjih dobrot. Marija kraljuje v nebesih in se na revne ljudi ozira, pa vender si je v solzni dolini kraje izvolila, kje de hoče še posebej češena biti, kje de hoče svojo pomoč ljudem posebno skazovati. Tudi Šmarna gora je kraj sosebnih Marijnih milost . . . Gora zase sama stoji, nobena druga ne zaderžuje človeku očesa, de bi ne mogel se v daljo ozirati; okoli in okoli se vidi v daljne kraje, v doline, na griče, na goré in planjave. To naj nam prijazno naznanja, de Marija na Šmarni gori gleda na vse ljudi; k nji se smejo obračati revni in bogati, zdravi in bolni, pobožni in grešniki itd. (Dan. 1860 str. 129). — Nekoliko iz pesmi, o kateri pravi vredništvo, naj bi se prepevala namesto neke druge neslane od samca (Dan. 1853 št. 26):

Vesel samec.

1. Zakaj sim, me vprašaš, le sam?
Na to ti odgovor ta dam:
De v pravi samoti
In sveti tihoti
Vesel sim le prav, če sim sam.	9. Sam lahko Boga počastim,
Veselo per bukvah sedim,
In bukve prebiram,
Skušnjave zatiram;
Vesel sim le prav, če sim sam.
2. Se vabljen tud kamo podam,
Lepo govorimo le — tam,
Al serce me peče,
In var' se! mi reče:
Vesel sim le prav, če sim sam . . .	10. Sam hočem le zmiraj ostat' —
Per Bogu veselje iskat'.
Le svet se pobéri —
Veselja ne téri!
Vesel sim le prav, če sim sam.

Jernej Maroušnik r. 20. avg. 1805 v Solčavi na Štajarskem, mašnik 1839, kaplan na Radišah, v Šent-Jakobu, v Tinjah itd., služboval mej Slovenci in Nemci, u. 1. marc. 1868 kot beneficijat pri sv. Nikolaju v Hüttenbergu.

Pisaril je v Novice, v Slov. Bčelo itd. — Ker so Novice v prvem imeniku svojih deležnikov l. 1843 tiskale: „Marošnik B., fajmošter podfare v Šent-Jakopu“ — poslal jim je dovtipno pesmico (Novic. 1844 str. 12):

1. Zakaj ste mi le u 'z imena vzeli,
In me 'z kaplana fajmoštra storili, —
V podfaro moj Šent-Jakop sprebrnili, —
Kako B. namest J. postaviti smeli?!	2. Ste prav'li, kako so se Nemci brili,
K' so zavolj Gratz al Graetz se k vojski vneli!
Tud mi zavolj imen b'no vojsko 'meli,
Če bote več tako jih prekerstili.
3. Kar nisim, ja nesmem, v novicah biti;
Bi znalo — kdo ve, kaj? — se mi zgoditi!
Oh! najte le resnico prit' na dan. —	4. Odvezto čast Šent-Jakopu vernite,
Men' dano pa lepo nazaj vzemite,
K' ste fajmošter mi djal' namest' kaplan.

„Ferlanova pinja v Rožni Dolini na Koróškim“ — to je pohvalil, češ, g. Ferlan so z svojim najdilam (Bog jim plati!) krivimu obdolženju in marsikterimu vražnemu od-delvanju copernije per medenju za vselej konec storili. Le ene sorte copernija je, po kateri se tudi v novi pinji dolgo ne dá vmesti; in to le tisti znajo, ki v navadi imajo: z mlekam in smetano tako ravnati, de ni kaj v pinjo djati. — Kjer je jezik posnemavka — kaj bo pinja? — Prav smešno je, kar od take copernije stara pesmica pravi:

Mačka je mevkala,	Baba je revkala,
Smetano snedla;	Dolgo ni vmedla!

Dokaj čvrsta je njegova pesmica (Novic. 1844 št. 28):

Vesél kmet.

1. Sim kmetič med vami,
Se Franc imenujem,
Ki z svoj'mi rokami
Si kruh perdelujem:
Dosti terpim,
Terdo živim,
Lí kratko spin,
Delat' hitim —
Ki z svoj'mi rokami
Si kruh perdelujem! | 7. Vi zlahtni gospodje!
Sim revež med Vami,
Pa veste, gospodje!
Še menjam ne z Vami!
Bod' zaničvan,
Al pa štiman;
Bogu je znan
Moj težki stan —
Ostan'te gospodje,
Še menjam ne z Vami! |
|---|--|

Sloga Slavjanska.

1. V slavnih krajih sim domá,
Vsak Slavjan me v zlahti 'ma:
Čeh, Ilir, Rusin, Polak,
Bog me! je domač rojak;
Vsak Slavjan me v zlahti 'ma,
V slavnih krajih sim doma.. | 4. Vsi Slavjani bratmo se,
Edne sini matere!
Naj da vidi celi svét:
Slavni duh poganja cvét!
Edne sini matere
Vsi Slavjani! bratmo se! |
|---|---|

(Slov. Bčela 1. jul. 1851.)

Matevž Hladník r. 30. avg. 1806 v Trebčah, vasi Črnovrški, učil se s početka v Idriji, latinskih šol od I. do IV. l. 1821—1824 v Ljubljani, od V. više v Gorici, postal mašnik l. 1832, bil kaplan v Devinu, od l. 1837 učitelj v četrti vzgledni šoli, nekdanji niži realki, lepopisja in nekaj časa tudi slovenščine na gimnaziji v Gorici, vedno bolehav bil dejan v pokoj l. 1860, u. 18. jan. 1865. Sam je to povedal p.:

Krajnska vas Črni verh nad Idrijo me je rodila
V sélíci Trebče, četert ure od cerkvene vasi;
Leta osemnajst sto in šest me Matevža kerstila,
Klical domá se Hladník, ptujc mi Hladník velí itd.

Za slovenščino se je vnel po Novicah ter je vanje nekaj let rad dopisoval na pr. l. 1849: Čehovin (sonet); l. 1851: Pervi pogoj šole zboljšati; l. 1852: Gorica; Slovenskimu narodu; Mojstru pevcov t. j. Koseskimu št. 57; l. 1854: Ivanu Koseskimu za god in odhod v Abbanske toplice domovina njegova str. 200; l. 1859: Odperto pisemce Novicam: Gate čez štebale; l. 1861: Kdo je ta junak? — Zastavica itd.

Dopisoval je marljivo v Zg. Danico, največ v sonetih, na pr. l. 1853: Zgodnji Danici za novo leto; Pevcu štirih sonetov v 21. listu Zg. D. (J. Stritarju) str. 96; Sedanja mladina; V spomin T. Hvala; Blagi vertnar (Červ); J. Mozetiču l. 22. — L. 1854: Frid. Baraga-tu; Sveta vnema (Jeranu); Vdova Najmska; Spomin na sv. duhovne vaje; Canrobert in svetinja; l. 1855: V spomin A. Kodermaca; Dr. Andr. Gollmayru . . k slovesnosti posvečenja v Ljubljani l. 22; O slovesni službini vpeljavi v Gorici l. 27 (Akrostihon); l. 1856: Jan. Stögerju; Zamurčikam; Na grobu matere; l. 1857: Cesarju in Cesarici v Gorici; Daničnimu pesniku . . n . . * . . n . . t. j. Janezu Bonaču str. 162; Vsisveti; Vice; Teza; l. 1858: Slepi šinkovec, vabič pri tezi; Še se čudeži godé; Kostanjevica; Podobe gleichenberške; Nema prošnjika; Živ spominek Lipske bitve; Blagor nedolžnosti; Slatinske pevke; Konstantinšica; Švajcериja; Osamljenca; l. 1859: Nagle, neprevidene smerti — reši nas o Gospod! — l. 1860: Spomin Svitkotu Vaskotiju str. 81; l. 1861: Pustnim norcam; Pepelnična; Nevtikavnost; Postna; K Šmarnicam; Bratoljubje; l. 1862: Mož beseda in mož besede; l. 1863: Čebele in metulji; l. 1874: Omotica str. 280. — Na razgled bodi:

Vdova Najmska.

a) Oh, tje nesó v grob — vse moje nade!
Vse, kar še veselilo me na svetu,
Sinu ediniga — v mladosti cvetu,
Podporo edino vdove, smert mi ukrade!	b) Tako Najmljanka svoje izliva jade
V potocih solz za edinčikam v trepetu;
Pa najde tolažnik se v družnje gnetu,
Ki sina oživiljen'ga nazaj ji dade:
c) Tak še marskera mati in oče joka,
Serce jim nevtolažno tuge poka,
Če smert telesna jim otroka vzame;	d) Če pa zalezvat' dušna smert ga jame,
In že pogreza v večne ga tamnice:
Za dušno smert je nimajo solzice!

(Danic. 1856. l. 39.)

Na grobu matere.

a) Tu zdolj, pod komej znato še gomilo,
Trohniš mi, ljuba mat', prezgodaj vzeta!
Prešle so štirkat desetere leta,
Pa še te ni sercé mi pozabilo!	b) Koljkrat že o misli se mi okó solzilo,
Kakó si bla za blagor moj ti vneta;
Ti bla si mati — Bog ti verni, Meta!
O, de bi mnogo tacih mater bilo!
c) V keršanski reji si zaklade prave
Spravljala v doto otrokam, varno nime,
Ki sreče edino prave je rodnica.	d) Kaj vaša je modrost, učene glave? —
Serca tako ne gine, se ne prime;
Pobožna mat' naj bolj' je učenica.

(Danic. 1856. l. 44.)

Nevtikavnost.

a) „Če ropar tvoj'ga bližnjiga napade,
„Ne vtikaj vmes se, to bi b'la krivica;
„Naj sam se brani, kakor vé in znade!“
Tó nova je mednarodna pravica.	b) In vender še brezpametne živali
Na svojcov krik pomagat vkup hitijo,
In s pravočutam vrojenim derhali
Človeških pametuhov sramotijo!
c) Že prav takó, brezdušni sebičkarji!
Kar sejete, to bote tudi želi:
Pobijat', ropat' eden drug'ga smeli!	d) Takó na glas učijo zdaj rovarji,
Prenenovaje celi svet v zveršije,
Nasilju, ropu vedno le moriše!

*

Vi pa, mogočniki! jih le terpite,
Dokler s prestolam se v podkop zvalite!

(Danic. 1861. l. 5.)

Mož beseda in mož besede.

- a) Kedor v početji svóm na to le gleda,
De vse pošteno je, vsikdar spoštljivo,
Ne za Bogá, ne za ljudi žaljivo:
Je spoštovan od tujca no soseda.
- b) Kar on obljub', ne terga, ne spodjeda,
Njegovo „bom!“ je sveto, zanesljivo,
In kot priseženo, neprelomljivo:
Ta cenjen' poštenjak je — mož beseda.
- c) Kedor pa kaj le tje v en dan obeta,
De lahkovernežev slepari čede,
Kdor clo s pogodbami le zanke spleta,
- d) De vjete vód' za nos, kakor medvede,
In plesat' jih po svoj' pišal' napleta:
Ta verolom pa je — le mož besede.

(Danic. 1862. I. 2.)

Vodnikov Spomenik l. 1859 ima dve pesmi njegovi: a) V spomin Valentina Vodnika o stoletnici rojstva, 3. svečana 1858 (Akrostihon). — b) Spominki str. 293. — Učiteljski Tovarš l. 1861: Slovknica (Silbenrättsel, Charade). Zastavica itd. Zlati Vek l. 1863 kaže na koncu kot posebnost Hladnikovo v treh sonetih: Jezik vseslovanski. Pis naj prostěji. Glas naj slaji (str. 293).

To je, kolikor jaz vém, javno slovstveno delovanje njegovo. Podpisoval se je razno: M. t. j. Matevž, M. Hladnik, Bogomil, Rodoljubski, Svetogorski (na Sveti Gori je živel nekaj časa ter želel ondi biti pokopan), Tomajski, Trebški (po vasi domači), Balantinov (po očetu Valentinu); v rokopisih nahajajo se tudi priimki: Stari Krajnc, Nerodotajski, Zagovornik domorodniga, En rojak, Rodomil, Starevič, Terstenjaku nasprot Derzenjak itd. — V Bčeli l. 1852 št. 39 je njemu „Rodoljubskomu“ na hvalo sonet zložil Mladoljub. — Pisaril je menda v mnoge liste, ali — ker je ostro zahteval, da se mu ne smé spremeniti niti črkica, so ga pustili, in tako so ostali pesnotvori njegovi v rokopisih. Vse te je po njegovem naročilu o smrti prevzel iskreni mu prijatelj Stefan Kocijančič, kateri je priobčil nekaj jih v Glasu l. 1875 l. 47 — 53: „Matevž Hladnik. Življenjepisne črtice“; — vse pa je (nekoliko tudi nemških) z obširnim življenjepisom vred lično zbral v knjigo: „Matevža Hladnika Vertičik samôtnih cvetlic“ — 4° str. 795 brez pridejanega besednjaka in obsega ali kazala. Knjiga se hrani v nadškofijskem semenišču v Gorici. — Obseg kaže: Načrt življenjopisa str. 7 — 110. Slovenski spisi: Lik 111 — 278. Medobojne 279 — 382. Pik 383 — 534. Nравne 535 — 692. Krajše. Zmes 693 — 770. Nemške 771 — 795. Besednjak.

Hladnik je bil goreč Slovéneec, zvest naročnik vsem slovenskim časnikom, dokler je le premogel. Posebno hud je bil na nove oblike v slovenski pisavi. Zamerile so se mu po njih Novice (Veternice, blodice), zamerila se mu je Danica, kar opeva v sonetu „Pad Zg. Danice“ itd. Mnogo pesmic, posebno sonetov, spisal je Hladnik; nekatere so lepe in dosti dobre, nekatere pa tudi take, da se more reči: „dormitat Homerus“, pravi Kocijančič. Dosti bolje je pisal v prozi. Zbiral je svoje pesmi. Razdelil jih je takole: I. Lik t. j. pesmi, v katerih liči, hvali, popisuje, in teh je 24 zato odločil. II. Medobojne ali pesmi, ki so na sredi med likom in pikom, katerih je namenil izdati 9. III. Pik t. j. pesmi, v katerih pika in zbada (in v tem je bil mojster!); odločil jih je za to blizo 30. IV. Nравni sostavki, in sicer „sonetni“ ali podučljive pesmice, vseh 23. V. Krajši nesonetni sostavki (epigrami), katerih je zaznamoval 12. Nekaj teh nisem našel, dobil sem pa več drugih, ki v obsegu niso omenjene. Slog njegov je večidel malo trd, kakšinkrat celó prisiljen, jedro pa je skoraj vedno prav zdravo in krepko. To je sam dobro čutil in tudi očitno spoznal v sonetu „Skerjančik“, kjer poje na pr.:

Ne merim s pesnikov se velikani:
Skerjančik majhin je, al' — živo poje!
Slové naj drugi unajne vam lepote;
Kar pojem jest, slovelo bo jedrote —
Vse živo, krepko, vse izvirno moje.

Najrajši je „sonetaril“, kakor sam pravi. Vzori so mu bili Vodnik, Prešern, Koseski. Posebno rad se je primerjal Vodniku, češ, oba Krajnca, duhovnika, šolnika, oba jezike učila, oba preganjana in na stare dni pomanjkanje trpela; oba pesnika, vendar Vodnik zvezda, Hladnik zraven te zvezde le kresnica; podobna celó v imenu, kar kaže v sonetu „Vodniku sorodnik osode“. Zložil si je tudi spomin na pr.:

Po men' ne bođe hčere, sina,
 A! avest sim si na vek spomina;
 Zastonj se pevc ne vbivam:
 „Non moriar, sed vivam!“

Bil je Hladnik čuden človek, posebež, a vésten, hud na pisatelje, kateri so na svetlo dajali kaj napačnega p. Pesniku nesramnosti; Pohujšljivimu pesnikarju itd. Pesni je zložil skoro vsem časnikom: Bčeli, Tovaršu, Sloveniji, Ljubljanskimu Časniku. Preslavlja junake na bojnem polju p. Radecki, Jelačič, Čehovin; na cerkvenem in književnem, nekatere zdaj povišuje, zdaj ponižuje, kedar se mu zamerijo. Tako osodo imajo p. Slomšek, Gollmayr, Bleiweis (Svincobelin), Mozetič. Opévani so kakor si bodi razun že omenjenih na pr.: Jeriša, Šmajdek, Hönigman, Kocijančič, Hicinger, Knobler, Toman, Ledinski, Poklukar — Poskušnar, Malavašič (Malveljašič), Stanič, Okiški in mnogi še živoči. V pesni čestita „Ljubljanskim gimnazijalcem slovó jemljočim od svojega vodja Nečaseka“ . . — Kakega značaja so sploh drugi umotvori (soneti, epigrami, zlognice) njegovi, razvidi se nekoliko že iz naslovov: Zlati vek za novooblikarje, Slovenskim babiloncam, Jezikošegarom, Slovstvenim konjedercam, Slovenskim slogarjem, Dakovcem (da n. de), Prestrojavcam, Ciriličarom i Glagolitičarom, Jugoslovničarstvo, Zanikarnije, Pajk zgodovinsko-starinoslovski (Mahomed, Goljat), Njavkarjem; Gatar, Obročarca, Starošegar; Šegosužnik, Čečkarjem, Pesnikarjem, Hvalomerzunom, Prevladaruh, Nosač lazač, Pegaz v jarmu, Škiljasčimu pušičarju, Krajnski zabavljičarji do mojiga časa, Kadunam (tobakarjem), Kazališa — kaziliša, Gospodama Tisti in Taki, Učenosta Obergelehrtester (pr. starosta), Slovenska narodnost je nerodnost, Zakonski hej in joj, Um in učenost, Šemrou ali Šemerl, Kljuvcam proti zbadavcu, Raganist čez vse raganiste itd. itd. „Omissis omittendis“ bi spisi njegovi mnogim bili zanimivi.

Jarnik se imenuje Vodnik Koroški; Hladnik zvati se smé Vodnik Goriški. Kakor spomin, zložil si je tudi „nagrobnico“, ktera se glasí:

Počivam tu Matevž Hladnik,
 Duhoven, pesnik, šolsk učnik;
 Vasica Černiverh rodila,
 Me v grob Gorica položila.

*

France Zaveršnik r. 24. jan. 1807 v Tržiču, mašnik 1835, služil v Begunjah na Gorenjskem, na Koprivniku in v Šent-Gothardu na Trojani, u. 23. marc. 1874. — Bil je pevec in pesnik; javno se je oglasil v Vodnikovem Spomeniku l. 1859 str. 262—3, kjer opeva a) Troje poljé (rudno, belo, žitno) in b) Ozir iz Bohinske ograje. Na primer bodi:

V Bohínju je znano	Je z zernjam obs'jano,	To Rudno je pólje,
Mí čudno poljé!	K' nikdar ne kalí;	K' ga jámar pozna;
Ni v brazde 'zorano,	Le v peči sožgano	Premaga vse mólje,
Le v kotle vse gre! —	Svoj sad obrodí. —	Železa nam da itd. —

Prvi sloveč župan Ljubljanski se imenuje Janez Nep. Hradeczky r. 30. avg. 1775 v Ljubljani, župau l. 1820, kteremu je o 25letnici njegovega vladanja čestitko zložil

dr. Fr. Prešern, na starem strelišču govoril Lovro Toman, tedaj učenec govorništvu (Novic. 1845 l. 27), u. 6. jul. 1846 (Novic. l. 29). Nekrolog nemški spisal mu je dr. J. Bleiweis. — Iz Prešernove čestitke p.:

. . Kmetijske družbe ud nje zbor podpéraš,
Podpéraš z njim domače Ti „Novice“,
Zahvale vsih Slovéncov si nabéraš,

Ki bratov tihotijo zabavljiče,
De smo zarés mi Kranjci pozabili
Že Slave mátere, nje govorice,

Ki stala v bran je Atilovi sili,
Ki preživela mnoge je narode,
Ki naj napréj ohrani Bog jo mili! . .

Mihael Ambrož r. 14. febr. 1808 v Ljubljani, okrajni komisar v Smledniku, državni poslanec, župan Ljubljanski, u. 25. apr. 1864. Bil je izvrsten govornik, dober pisatelj slovénski, storil je mnogo za mesto itd. — Dopisoval je v Novice na pr. l. 1847: Nekaj od poslov in njih dolžnost. L. 1848: Želja Slovencev; Slovenski jezik ni otrok; Kakošne poslance bomo za Dunaj volili; Kaj se je zgodilo v Smledniku; Kako bi se naš jezik v šole in v kancelije vpeljal; Odperto pismo iz Dunaja vsim Slovincam itd. Dopisoval je v Slovenijo l. 1848 p. Slov. društvu; iz Dunaja itd. Ker se je pa bratiti jel nekako z levičarji, posvaril ga je dr. Bleiweis v Novicah, P. Kozler v Novicah in v Sloveniji: „Odperto pismice gosp. Ambrožu“ — kjer je nasproti pohvalil Doljaka iz Goriškega („Včerajšna seja državna zbor — 11. sept. — je bila za Slavjane, zlasti pak za nas Slovence prav važna; pervikrat smo slišali v tem zboru ime našiga naroda Slovinci“ itd. Slov. 1848 str. 86), ter na njegov odgovor (str. 94) priobčil „Drugo odperto pismice g. Ambrožu“ (str. 106), in stvar je bila poravnana. — Pisal je Ambrož v Novicah o prav potrebnih in takrat koristnih rečéh p. l. 1850: Od zemljišne odveze; Od davšin gostačev in bajtarjev; Od vodnih činžev; Od tlake za ribštvo itd. Potrebe novih srenjskih naprav; spisovanje županijskih zapisnikov. Od fabrik v Ljubljani in okoli Ljubljane. Splošno razjasnjenje zastran davšin, ktere bi imele nehati brez odškodovanja. Od mitnih in kupnih gruntov. Od kantonskih cest itd. — L. 1848 se je boril zoper Metelčico (Jezič. X. 1872); l. 1864 je nemški spisal knjižico „Fr. Metelko's Waisen-Stiftung 8. S. 23“, poslovenil A. Lesar (Jezič. XI. 1873 str. 103) itd. — Na razgled bodi:

Zdej jih poznamo! Po 171. listu „Gracarce“ prisiljeno razjasnjenje. — Ko dopisúni „Lloyda“ in „Gracarce“ z vsim svojim nesramnim natolcevanjem nič niso mogli opraviti zoper slovensko društvu na Krajnském, ktero mirno svojo pot v prid omike in povzdige domačiga jezika napreduje, so se ti dopisuni kakor bramorji iz ene njive na drugo, kakor gosence iz eniga drevesa na družiga spravili čez Novice . . , potem zoper kmetijsko družbo, zdaj čez živinozdravniško šolo na Poljanah itd. — Ker ti možje želé, de naj bi Novice le od kmetijskih reči pisale, damo pri ti priliki svét na znanje, kakó de se bramorji polové: Prazni piskerci se v zemljo zakopljejo, s perstjo pokrijejo in le toliko se duška pustí, de v piskerce popadajo, kader po svojih škodljivih opravilih po persti rijejo. Tudi mi si bomo prizadevali, kolikor je v naši moči, koristne domače naprave takih škodljivih žival varovati, de se jim po očitnim ravnanju taka past nastavi, v ktero se bojo ti bramorji sami sebe vjeli . . Satan ljuliko seje . . Zdej jih poznamo! itd. (Novic. 1850 str. 112 — 3).

Dr. Štefan Kočevár r. 15. avg. 1808 v Središču, učil se v Mariboru, Gradcu, na Dunaju postal dr. medicine in kirurgije l. 1834, služil v Celju, v Podčetrtku od l. 1836, v Celju c. kr. okrajni zdravnik od l. 1852, u. 22. febr. 1883. — Součenec Gajev pisaril je v časopis njegov ilirski, nabiral za besednjak, Stanku Vrazu bil pobratim v dejanju in nehanju, kar je očitno iz peterih pisem (Vid. Déla St. Vraza V. 1877), létel l. 1848

v Zagreb želeč po saboru zjedinjenja mej Hrvati in Slovenci, vstanovil čitalnico v Celju, bil dež. poslanec, ces. svetnik itd. (Cf. Slov. Nar. 1878 str. 256). — Dragi pobratime! Hvala Tebi na Tvojem već dosta lèpo pisanom ilirskom listu, pisal mu je St. Vraz l. 1839. Ja sam s Tvojom ilirštinom premda ne podpuno, ipak dosta zadovoljan, budući u dojdúcem ako ni bolja venda gora biti neće (str. 185) itd. — Molim Tebe, dragi prijatelju, kupi već sada predbrojitelje za moju knjigu „Narodne pèsni gornjoilirske ili Slovènske, koje za nedèlu danah pod tisak dojtì ćedu itd. (str. 184). — Sve mi prorokuje, da pri ovom izdanju mnogo izgubit ću. Nu bilo, kako mu bilo! ja oću na svaki način plod moga šestogodišnja truda na sviet izdati. Ako i polovicu izgubim, ide u ime božje na žrtvenik domovine. . . Dragi Stèpko! Što se tiče novacah, priskoči mi s nekoliko desetkama, čim više tim bolje itd. (str. 187). . . — Ja ti sada ništa nemorem poslati, jerbo mi obitelj moja toliko izdatakah uzrokovaše, da nimam više nego deset forintih u peneznici (Kočevar Vrazu 17. ož. 1839. str. XX). — Predsednik novi čitalnici v Celju ogovoril je goste na pr.:

„Z veselim srcom pozdravljam Vas, naše sosede in prijatle iz Kranjskega, ki ste se potrudili v Celje, da povikšate slovesnost pri začetju naše čitavnice. Posebe pozdravljam še Vas prvega podpornika slovenske literature, obče spoštovani gosp. dr. Bleiweis! Vaša nazočnost je naša radost, je naš ponos. Pozdravljam tudi Vas drage nam brate iz Maribora in Vas iskrene domoljube iz Celja in celjske okolice, ki ste zedinili svoje moći, da ustanovite tukaj prvo slovensko društvo. Pred letom še nikdo mislil ni, da bi kaj takošnega v Celji mogoče bilo. Nenadoma pokaže se misel čitavnice kot migljajoča zvezdica na našem obnebjju, — in uresniči se društvo. Tak hitro deluje ljubav do slovenskega jezika; to je sila narodnega čutja. Srce mi veselja igra, ako premislim, da naš narod takošno čutje ima. Spominjam se še dobro onega časa, kadar je le pet ali šest domoljubov v celi štajarski Slovenii bilo. Oj, kako žalostno je takrat bilo! — Al sedaj je vse drugač. Tolika množina domoljubov, ki smo se tukaj sošli, dokazuje, da naš narod nima samo sebičnih ljudi, ampak da je za žlahno čutje sposoben, da je za veličastno djanje pripraven, in da ima moč, svojo narodnost varovati. Ponašam se z narodom našim in ljubim ga tako, kakor sem ljubil svojo mater. Svoje matere ne bi bil zapustil, čeravno ni bila bogata in imenitna, ako bi se meni svetla kraljica bila ponudila na mesto matere stopiti. Tako ne zapustim slovenskega naroda, čeravno bi bil zadnji narod na svetu. Za vès svet njega ne zapustim! itd. (Novic. 1862 str. 67).“ — Na stare dni že je priobčil knjigo, kateri naslov je:

Slovenska mati. Podučna knjiga materam, kakó naj sebe in svoje otroke zdrave obvarjejo. Spisal Dr. Kočevar. V Ljubljani 1882. 8. 48. Nat. Nar. Tisk. Zal. Dr. Kočevar v Celji. Nauk ta sega do 3. leta. — Kako se mora skrbeti v poznejših letih za telesno zdravje in umno razvitje otroka, razjasniti hočem v drugem spisu, brž ko mi bode možno (str. 48). A — ta drugi spis preprečila je smrt nemila!

Josip Godina Verdelski r. 20. marc. 1808 na Verdeli poleg Trsta, učil se v Koprju, Gorici, Ljubljani, v Gradcu pravoslovja, vstopil v finančno službo v Dubrovniku, Sapljetu, Celovcu, Trstu, šel v pokoj višji finančni komisar l. 1875, u. 29. jan. 1884. — Dopisoval je v Novice, Naprej, Glasnik, Stimmen aus Inneroesterreich itd. — Sad njegovega neumornega delovanja so ti-le večji in manjši slovenski spisi:

a) Koledarček za l. 1853. — b) Njegovo veličanstvo Franc Jožef v veliki smertni nevarnosti l. 1853. — c) Ilirski Primorjan l. 1866. — Teržaški Ljudomil. — d) Pod Lipo, l. 1869 v sešitkih. L. 1882: Povzetek nekih bolj važnih členkov iz nekedanjega mesečnega časnika „Pod Lipo“ z geslom: Znanstvo je bogastvo. V Terstu 8. 195. — e) Opis in zgodovina Tersta in njegove okolice z uverstitvijo kratkega

geografičnega in zgodovinskega pregleda starih in sadanjih Slavjanov, kakor še tudi kratke omembe njihove osode in omike. Sè 7 lesorezi. V Terstu 1872. 8. 482. — f) Kratek pregled vesoljnega sveta sploh, in posebno naše zemlje. L. 1872. 8. 48. — g) Izvirek premožnosti ali pravi pomoček za nje napravo in ustanovitev med ljudstvom. L. 1873. 8. 108. — h) Kratek razgovor o bolj važnih dosadanjih iznajdbah in posebno o strojih ali mašinah, železnicah in telegrafiji kot obrodkih čudodelne moči — človeškega duha. L. 1876. 8. 83. — i) Čitanka . . . 1882. 8. 180. — k) Živenje Josipa Godine Verdelskega. Opisal on sam l. 1879 8. 184 itd. — Knjige omenjene in sodbo o pisatelju glej v Zvonu 1884 str. 184 — 186 in 241 — 243, opisal Gregor Jerob.

Kolikor sem jaz mogel opazovati, dopisoval je J. G. Verdelski a) v Novice p. l. 1853 iz Kopra o knjigi: Voditelj k znanstvu; o Kurelcu itd.; l. 1854: Slavjani Teržaške okolice (Odlomek iz večega rokopisa); Parobrodstvo in železnice; Baron Čehovin; l. 1855: Inaka sina (general a Bon in Bauer); l. 1856: Kako si človek najlože pridobiva znanstev, ki so mu za življenje potrebne; l. 1863: Kratek razgovor o važnosti trgovine in brodarstva; Iz opisa Angleža Patona . . . po Srbii; Iz torbice dobrovoljnega popotnika; O besedi „Laibach“; Benedke; Tržaški Slovani; l. 1864: Nošnja Slovencev tržaške okolice; l. 1869: Pod Lipo itd. — b) Koledarček družbe sv. Mohora I.: Kratek nauk o megli in oblakih, o dežju in mavrici, o toči in snegu, o blisku in gromu; II: 1862: Narodi in narodnost. — c) Večernice I: Hvaležnost in nehvaležnost. II: Blagočutje oroslanovo. III: Kako svet navadno človeka sodi po obleki. IV: Pomanjkanja in prednosti — vbožnost in bogastvo človeka itd. — d) Naprej ima manjših dopisov iz Celovca itd. — e) Glasnik l. 1862: Česa je zdaj Slovencev najbolj potreba? 1. Dobrega političnega časnika; 2. Ustanovitve ljudskih knjižnic; 3. Marljivega dela in truda za izdajbo tacih knjig; 4. Složene, krepke in zdatne podpore in spodbude slovenskih pisateljev. „Naj tedaj vzamejo prvaki našega naroda, ali sploh vsi tisti, ki veliko premorejo — več ko jaz — v natanjčen prevdarek ta sadanji moj svet, piše o sklepu (str. 142); naj se trudijo, kolikor jim je le mogoče, da se kmalo izpelje, kar sem gori omenil z najboljim namenom, ali pa vsaj kaj enacega, da, posnemaje druge že omikane in izobražene narode, bomo napredovali in svetu dokazali živelnost našega naroda — da osramotimo še marsikterega odpadca! Naj le še pišejo — zdaj je posebno za to čas in priložnost, zdaj je za to velika sila in potreba, — marljivo, neutrudoma in sploh na vso moč tisti možje bistre in prebrisane glave, ki živijo med nami in so se dozdej že toliko poslavili v povzdigi naše narodnosti. Naj le pridno pišejo naši mladenči, ki so dosihmal v resnici že pokazali, da jim je veliko mar, in da so neizmerno vneti za pravo korist naroda, v katerem se gotovo s posebnim ponosom štejejo — saj nam je in mora pač tudi biti mladina sladka in poveseljivna nada za prihodnost. Živila naša vrla mladina!“ — L. 1863: Nekaj o stanji in potrebah našega slovstva (str. 24—26). Temu nasprot gl. „Kos kritike“ (str. 57—60). — f) Besednik l. 1870: Tiskarstvo itd.

Mihael Peternel r. 22. sept. 1808 v Novi Oselici, šolal se v Idriji, Celovcu, Gorici, Ljubljani, svečenik l. 1835, služboval na Dobrovi, v Moravčah, Poljanah, Vodica, Šmartinem pod Šmarjino Goro, l. 1852 postal ravnatelj novi realki v Ljubljani, od l. 1860 bil le profesor, l. 1874 šel v pokoj, u. 6. avg. 1884. — Čvrst Slovenec je rad prebiral knjige Dobrovskega, Kopitarjeve in Miklošičeve itd.; pisal je časih v Novice na pr. l. 1849: Ktere imena mescov so prave? — Na koncu pravi: „Ob kratkim: kdor tedaj piše za široki svet, ali za prihodnje čase, bo rabil stare, povsod znane, povsod veljavne imena mescov. Kdor pa piše le za danes in jutro, le za domači log, in si zaznamovati hoče: kdaj de je breza sočna, kdaj je treba gosence moriti ali listje grabiti, naj se pa

posluži tistih imén, ktere so mu nar ljubši. Vas pa, dragi vredniki časnikov, novic in daníc prosimo, odločite v novim letu, po izgledu usmiljeniga pratikarja, saj en kotiček na svojih listih za častitljive stare latinske imena, če jim že nočete clo popolnoma gospodarstva, ktero se jim po vsi pravici spodobi, izročiti (Str. 3—13)."

Dokler je bil realki ravnatelj, pisal je jako marljivo v njena izvéstja, sicer nemški, a le o domačih, narodskih stvaréh na pr. l. 1853: Errichtung der k. k. U. Realschule; Andeutungen zur Vaterlandskunde von Krain; l. 1854: Georg Freiherr v. Vega. Biografische Skizze; l. 1855—6: Geografische Skizze des Herzogthums Krain; l. 1857: Andeutungen, wie und von wem die Realschule zu beachten u. zu benützen sei, insbesondere in unserem Vaterlande Krain; l. 1858—9: Schule u. Leben, insbesondere Realschule u. gewerbliches Leben; l. 1862: Imena, znamenja in lastnosti kemiških pervin (str. 3—14) itd. — L. 1866 je dal še kratko pojasnenje o svojem delovanju, v katerem je bil poln jedra in dovtipa, če tudi ne vselej v vzvišani ali znanstveni obliki, kar sem povedal vže v Slovencu (l. 1874 str. 97 in 1884 št. 183).

Jožef Premru r. l. 1809 na Vrhpolju v Vipavi, bil gramatikalni profesor v Celju, Gorici, nekaj časa tudi slovenščine, l. 1851 gimnazijski ravnatelj v Zagrebu, od l. 1862 v Celju, l. 1874 vmirovljen, u. 20. avg. 1877 v Gradcu. — Kedar je učil slovenščino, sestavil je knjigo:

Nuova raccolta di dialoghi Italiani, Tedeschi e Sloveni. — Neue Sammlung Italienischer, Deutscher und Slovenischer Gespräche. — Nova Nabéra Laških, Nemških ino Slovenskih Pogovorov. Bearbeitet u. zusammengefasst von Joseph Premru, k. k. Gymn. Professor in Goerz 1850. 8. 255. Paternolli. — Slovenci smo dobili s pričujočim delam koristne bukve, kakoršnih dosihmal še nismo imeli . . . Zató to knjigo za berilo ne le šolam, ampak vsacimu, ki se želi zraven svojiga materniga še dveh jezikov vaditi, toliko bolj priporočimo, ker jo je g. pisatelj prav modro v dva glavna dela razredil; prvi del obseže besede, ktere veže v kratke poterdivne, odrečivne, vprašavne, velivne stavke itd. takó de se v tem slovniškim delu duh vsaciga jezika naučiti da. V 2. delu ima pogovorov, za različne navadne potrebe 48. Na koncu knjige so imena nar imenitniših umetnost, vednost, rokodelstev itd. (Novic. 1850 str. 95). Predgovor (Prefazione. Vorrede) se glasi slovenski:

„Vednost slovenskiga jezika je v sedajnosti zlo potrebna reč. De bi se ga tudi Lahi in Nemci ložej naučili, si je podpisani, porabivši naj bolji pisatelje, na vso moč prizadel, jim z nabéro pogovorov v treh jezikih soznanjenje s tem jezikam in njega razumljivost zljajšati in pospešiti. Kratka, lahka in razločna izreka, ktero je v tih pogovorih z pazljivo marnostjo rabil, in celiga dela osnova mu da upati, de bo s temi še sploh koristnimi bukvami, posebno vsim tistim vstregel, kteri se vprihodnič slovenskiga jezika naučiti želijo. Zložitelj (L'Autore. Der Verfasser)“.

Da je pisatelj s pričujočo knjigo Slovencem vstregel in dober učitelj bil svojim slovenskim učencem, spričuje pesem v slovó (Novic. 1851 str. 259) z naslednjo vpeljavo: „Prosimo, da v Novicah natisnete sledeče slovó, ktero smo poklonili hvaležni učenci v Gorici svojimu ljubljenimu gospodu učeniku Jožefu Premru-tu o njegovim odhodu iz Gorice v Zagreb — v znamenje, kako učenci spoštujejo učenika, kterimu ljubezin do mile svoje matere živo v sercu klije.“ — Knjiga njegova je prišla drugič na svetlo l. 1865 in tretjič z naslovom:

Dialoghi Italiani, Tedeschi e Sloveni. Italienische, Deutsche u. Slovenische Gespräche. Laški, Nemški in Slovenski Pogovori — raccolti ed elaborati da Giuseppe Premru. Terza edizione. Sensibilmente migliorata ed aumentata dal Sacerdote G. Rejec. Gorizia 1882. 8. 317. Paternolli. — K prvemu, v obliki nekoliko zboljšanemu pred-

govoru še pristavlja „Popravljavec“: „Se ozreš še na to, kako bratovsko se ta jezik z vsimi slovanskimi narečji veže, in kako široko se te narečja po evropskih deželah razprostirajo, kako kratko, pa pomenljivo in določeno razne misli pregiba; se moraš, če si pravi prijatelj vednosti, saj nekoliko s tem jezikom soznani. Koliko gradiva najde posebno jezikoslovec, viditi, da ta jezik iz staro-slovenščine izvira (essendocchè la slovena è la figlia più prossima della venerabile lingua antico-slovena)? koliko veselja sopet zna nec tega jezika, ko vidi, kako določeno, izvrstno in živo se dajo stari klasični izreki predstaviti? — Al korist slovenskega jezika se bo v prihodnje temveč razjasnila, kolikor bolje boš v njem napredoval; in s to zbirko se ti ponudi ključ k vedno boljšemu pospehu“.

Dr. Lovro Vogrin r. 6. avg. 1809 pri sv. Trojici v Slovenskih Goricah, učil se v Mariboru in Gradcu, svečenik 1834, služboval v Ptuj, župnik v Mali Nedelji, pri sv. Jurju na Ščavnici, profesor duhovnega pastirstva in kanonik v Mariboru, stolni prošt, u. 11. dec. 1869. — Čvrst Slovan je pisal a) v Zoro Razlagovo l. 1853 str. 103—112: Narodnost i vëra. Na svetlo je dal: b) Tisučletno obhajilo v čast sv. Cirilu in Metodiju. V Mariboru l. 1863. c) Sestavil je „obširen veronauk“ in „pastirno“ t. j. učni navod v duhovnem pastirstvu za bogoslovce, kar je ostalo sicer v rokopisu, vendar dobro služilo učiteljem in učencem (Vid. Slov. Nar. l. 1870. D. Trstenjak. Knjiž. Zgod. Macun l. 1883). Na razgled bodi:

Narodnost i vëra. „Prst božji se je teknul naroda slavjanskoga, i domorodna iskra se je vnela v njem, ktere vgasnuti nijedni človečji sili več nije mogoće, ravno zato ne, ker od Boga je vžgana. Uplamenivša se ova iskra daleko gori po prostranom slavjanskem svëtu, od njene blagodatne toplote se je oživël otrpnjeni duh slavjanski, narodno življenje se je pričelo, veselo se razvija narodnost, ter še veselejšo bodoćnost obëta. Ali ravno v tej mëri, v kateri narodnost krëpko i nezadržljivo naprëduje, ginja v mnogih srcëih vërozakonska ćut — opëšuje vëra. I ravno ovo je pogibeljno za našo narodnost, ter sćasoma njeni gotov propad, zakaj vëra i narodnost ste nerazločljivo zvezane, jedna brez druge obstati ne more. Vëra ako nije v narodnost, to je v narodnom jeziku na podlagi izobraženosti vsejana, ostane kot koren na suhi skali, hitro vsehne — vëra brez narodnosti preide. I narod, kateri nima vëre, je mrtev, kot tëllo brez duše, on nëki ćas životari, se vmehkuži, njega moći zginó, on propadne, i s njim narodnost. Ino zato se vëra i narodnost nikak razdružiti ne smëta, ona sta dvë nerazločljivë sestře, ktere v narodu vzajemno napredovati morate, ako isti obstati i svojo budućnost imëti hoće“. Dokazavši to po zgodovini klëče naposled: „Ino ti mili moj narode slavjanski! Providnost božja te je zbudila, da izpelja s tobij svoje vëčne namene, kateri še so sada tebi skriti. Dala ti je vëro, dragi dar nebeski, dala ti je narodnost, preblagi dar nazemeljski; drži zvësto sveto vëro, i ćuvaj jo, da ti s vëroj ne propadne narodnost, s jedini se s središćem vëre, s Rimom, skala Petra ti hoće biti varno sidro, da u burjah ćasov ladja tvoje narodnosti ne vtone, temuć da nezadržljivo jadra u svojem otetnom teku k namenu providnosti božje. Vëra bo rodila slogo i ljubezen, in u njima se hoće pobratiti narod k vëćni slavi po besëdah izvrstnoga pevca:

Će nam je ljubezen mati

Ino sloga nas pobrati:

Većna bo Slovencev

Bo Slovencev ćast.

(Virk. Drobt. 1849.)

Kajetan Hueber r. pri Devici Mariji v Polju 2. avg. 1810, mašnik 1835, služil za kaplana v Moravćah, nekaj let za duhovna vojaškega, bil potem župnik v Stari Oselici in v Ćemšeniku, kjer je v pokoju u. 1. avg. 1870. — Zaslovel je Hueber po pesmici „Bleško Jezero“, spevani na otoku 7. vel. serp. 1847, prijetni po veliĆastnem

napevu, natisnjeni v Novicah l. 1848 št. 10: »Otok Bleški — Kinč nebeski — Krajske zemlje Ti! — Venc iz raja — Te obdaja, — Vse se veseli itd.« V istem tečaju je priobčil spis „Mengeš vasém in mestam lep izgled“ itd. — L. 1854 je zanimljivo pisal „o spominku Vegatovem“, vzbujen po nasvetu M. Peternelovem (str. 278). — L. 1855 „V spomin baronu Andreju Čehovinu, stotniku c. k. topništva“, um. 10. sept. 1855 (str. 319 Novic.). — L. 1857 je zapel v Danici l. 44: Memento mori! (Spomni se — umerl boš!) na pr.: »Mlado dete v zorni že milosti — Joka, zdiha — ko na smertni poti — Že resnica sije mu od zgôri: — Hčerka, sinček moj: Memento mori! itd. — L. 1859 v Vodnikovem Spomeniku poklonil je pesniku svojih umotvorov štiri: Krajska; Bohinska; Per Savici; Planine (str. 107—109). — Prva — slovenska in nemška (Krainerlied . . Gottes Liebling ist und bleibt das bied're Krain, — Uebertroffen wird's von keinem Lande sein) glasi se po prvem odstavku:

Krajska.

Krajska dežela je čudna in zala,
Večno zastojn b' se enaka iskala! —
Mehna je vender pa čude Tri krije,
Kterih ni več kodar solnce kolj sije. —
Krajska dežela je ljubca Boga,
Se prekosit' od nobene ne dá itd.

Jožef Virk r. 10. marc. 1810 v Dobu na Kranjskem, učil se v Ljubljani, v 5. in 6. lat. razredu pod prof. M. Čopom, bogoslovja v Celovcu, kjer mu je Slomšek bil duhovni voditelj in buditelj v slov. pesništvu, svečenik 1836, za duhovnega pomočnika služil v Grebenju (Griffen) in Doberli Vesi (Eberndorf) na Koroškem, v Vozenici (s Slomšekom nadžupnikom), Grižah, Gornjem Gradu, v Spodnji Poljskavi, Češnjevcu, Ulimju, za župnika od l. 1850 na Kalobju, od l. 1861 pri sv. Duhu v Ločah, kjer je u. 4. jan. 1880. — Popeval je mnogo mnogo in priobčeval pesmi svoje v

a) Drobtincah, kjer se po vseh letnikih nahaja njegovih vsaj 73 največ pobožnih. L. 1847 je str. 97—108 po njem opisan „Gregor Pevic, slavni duhovski pastir Lavantinske škofije“; l. 1852: Anton Knafelc kmet; l. 1853: Urša Majhen Benedikova itd. — L. 1849 je priobčena znana pesen „Slava Slovencam“ (Naj viharja moč razsaja — Večna bo Slovencov čast). Na razgled bodi iz l. XIX (1865—1866 str. 287):

Jezus in vinska terta.

1. Po gorci Jezus hodil
Je sladko vince sjal,
Vinograd blagoslovil,
Kder je spod tersom spal.	2. Pa milo se razjoče
Črez nehvaležni svet,
In trojne solze toči
Na vinske terte cvet:	3. Perve solze mu tekó
Črez žene in možé,
Ker jim bo sladko vince
Serce pokvarilo.
4. Druge solze pa tekó
Črez lepí samski stan,
Ker mu bo vince krivo
Nebrojnih dušnih ran.	5. Tretje solze je točil,
Ker vidil je ljudi,
Ki bodo vince pili,
Pa njega križali.	6. In z Jezusom razjoka
Tuđ vinska terta se;
Pa solze spremenijo
Se v grojzda jagode.
7. Jezus pa grojzd poljubi
In ga blagoslovi,
In z grojzda vince teče
Za sveto rešnjo kri.	8. Zdaj vino vir je sprave
In božje milosti;
Nobena sveta maša
Brez vina brana ni.	9. Zatorej vince pijmo
Poštenega sercá;
Pa le ne pozabimo,
Na solze Jezusa!

b) Novice l. 1849 imajo najprej iz Drobtine ponatisnjeno „Slava Slovencam“; po tlej p. Nesreča nikoli ne praznuje; Slovenci smo; Slovensko dekle; Šolska veselica v Ulimjim na Štajarskim: Le hitro v černe bukve ž njim; Očitna poskušnja v šoli Ulimski in v Podčetertku, nekaj od petja, ód šol na Slovenskem sploh, in mnogih družih narodskih reči (str. 167—179). L. 1852 spet iz Drobt. pesem „Prave sreče dom“; l. 1858

„V spomin Vodnikovega godu l. 1758“ itd. — Od petja v šoli piše l. 1849 str. 179 na pr.: „Naj mi bo pripušeno še zavolj pětja besedico pristaviti; in tiste učitelje prav lepo pohvaliti, ki se po vsi moči trudijo, petje Slovincov na viši stopnjo povzdigniti. Nasproti pa tudi ne morem zamolčati, de je mnogo učiteljev v ti reči nemarnih in lenih, de si ravno nam je ukazano, de se ima vselej po šoli kaka pripravna pesmica zapeti. Slovenski jezik je za petje kakor nalaš vstvarjen, in neoskrunjeni Slovenec rad prepeva; lepo petje povzdigne duha, oveseli ranjeno serce in k omiki naroda veliko pripomore. Pregovor pravi: Tam rad ostani, kjer pojó, — hudobni pesem nimajo. — Dragi! ni vse eno ne, če se vaši učenci deržijo, kakor de bi kislo repo ribali, ali pa če so brihtni in nedolžno veseli. Ni vse eno ne, če učitelj sam na kori čivka ali pa če vsa cerkev poje. Kakó veselo je v cerkvi, kadar vsa množica poje, de bi jo le poslušal! Kakoršni pa so učitelji, takošno je petje; zakaj na deželi imajo učitelji dolžnost ljudi v petju vaditi, zato so se učili. Na noge tedaj dragi moji! staro kopito več ne veljá, — naprej, naprej v vsih rečeh! Kdor roke križem derži, gré rakovo pot. Začeti pa moramo pri mladosti; tenjko šibico všibimo, kamor hočemo; star hrast se pa raji vlomi, kakor de bi se vkrenil itd.“

c) Zg. Danica kaže jih vse polno in jako različnih dopisov in pesni od l. 1852 do 1880 na pr.: L. 1852: Šolska poskušnja pri Materi Božji na Kalobji na Štajarskim; l. 1854: Maksimilijan Celjanski družbi sv. Uršule. Bratam in sestram živiga roženkranca. Zahvala po sv. obhajilu. V praznik neomadež. spoč. D. M.; l. 1855: Vošilo o novim letu; l. 1856: Kapelica po Alf. Ligvor. Hribčik sred polja. Novi zvonovi v Dramnim; l. 1857: Sv. Jožef. Sv. Jakop. Sladko ime Marija. O posvečevanji sv. Ožbalta cerkve. Božična. Sv. Štefan. Novoletna; l. 1860: Zlati dan v Štaj. Šmarji. Pesem sv. Vincencija Pavlana o dvestoletnici; l. 1861: Ljubezen sošolska o 25letnim snidu; l. 1862: Za novo leto; l. 1863: Pirhi za Veliko noč. Kratak zapopadek prvega tedna višjih duhovnih vaj k do-segi keršanske popolnosti. Venec čistega serca. Sedem cvetic v sedmerih kiticah. — Drugi teden: Venec zatajevanja samiga sebe. Tretji teden: Dvanajst stošinj popolne ljubezni do Boga — v 12 razstavkih. Drugi del keršanske ljubezni. Sedem vertnic prave ljubezni do svojega bližnjega v sedmerih odstavkih. Jožef Virk Ločanski (str. 87—112). Pozdrav knezoškofu Maksimilijanu v Studenicah. Sv. Anton Padvanski. Pervo otroče sv. obhajilo. Slovesnost sv. Alojzija, šolskiga patrona. Vnebovzetje M. D. — L. 1864: Slovo romarjev od Matere Božje; l. 1865: V slavo Marii majnikovi. Darilo Marii. Hrepenenje po Jezusu. Sirota na materni gomili. Častite Marijo! Marija lepota nebes; l. 1866: Sini Slave. Pesem, kadar merliča od hiše vzdignejo; l. 1867: Misijon v Konjicah. Za slovó misijonarjem; l. 1868: Sveti Oče in posvetna olika. Edinost. Marija rešiteljica jetnikov. Marii na Ptujski gori, Ločki božji poti; l. 1870: Volilcem o novih volitvah; l. 1871: Sveti Oče Pij IX „Križ od Križa“. Domovina pa sv. vera; l. 1872: Slavospév ob 26letnici papeštva Pija IX. Govor v katoliško-politiškem društvu v Konjicah: O Jezuitih (str. 280—307) Ločki. — L. 1877: Slavospév Piju IX v škofovski zlatomaši. Nar lepši cvetlice; l. 1878: Sv. Očetu Piju IX. za slovó. Venec K. Legatu na gomilo; l. 1879: Za predbožični čas. Marijino slovó od prenočiša ob 9dnevni pred Božičem na Mlačah 1878 (str. 394); l. 1880: Drobna ptička na Marijnem božjem poti. Poslednje pismo do vrednika Zg. Dan. — Jakopu Smoleju, kaplanu Ločkemu v slovó (str. 124). — Na primer bodi:

a) Sini Slave.

1. Cesar kliče: Sini Slave!
Rod junaški, bistre glave,
Močni kakor oroslani,
Z duhom, srcem meni vdani,

Urno-gibčni kot posterve,
Vsi junaki verste perve:
Hitro, hitro v sveti boj,
Nad sovražnike z meno!

2. Vsi junaki, Slave sini!
Se glasi po domovini;
Hitro, hitro v boj kervavi,
K srečni zmagi, k večni slavi!

V boj za vero, dom, cesarja! 3. Da smo sini vere prave, Boj junaške zmage bili,
 Mati Slava prigovarja: Vsi junaki očetnjave, Z venci slave se ovili,
 Zmagati al slavno past', Bomo z mečem pokazali, Da donelo bo z višin:
 Bodi mojih sinov čast! Kadar v prvi verstí stali, Vsak junak je — Slave sin!

(Danic. 1866 str. 192.)

b) Edinost.

<p>1. Dva brata vesela sta skupaj živela,
Se v žarji mladosti ljubila zvesto;
Drug z drugim po bratovsko sta poterpela,
V potrebi si rada podala rokó.
Kdo drugi ta brata ljubezni nebeške
Ko duh in telo sta osebe človeške?</p>	<p>2. Duh vodil je telo po blaženi stezi
Veselja in sreče nebrojnih dobrot;
Telo in vsi udje pa z dušo v zavezi
Hodili so radostni venčano pot.
O blagor! kjer taka edinost prebiva,
Tam blagoslov milosti Božje počiva!</p>
<p>3. Al s časom telo več duha ne posluša;
Zabavlja in kliče; le jaz sem gospod!
Zastonj pa učí in tolaži ga duša,
Telo zagrozi se: Ti spravi se s pot'!
Al komaj se duše telo je znebiló,
Se mertvo zvernilo je v černo gomilo.</p>	<p>4. Enako sta brata al sestri preljubi:
Duh Rimska je cerkev, država telo;
In blagoslov Oče nebeški obljudi,
Ak cerkev država poslušala bo.
Kjer bivajo pravi, pobožni kristjani,
So tudi pokorni, zvesti državljani.</p>

5. Le cerkev katoliška je prerodila
 Deržave mogočne in borne ljudi;
 Da sije zveličanja zvezda ji mila,
 Omiko in blagor ji cerkev deli;
 Kjer cerkev v deržavi cvetè, se spoštuje,
 Tam blagor, ljubezen in slava kraljuje.

(Danic. 1868 l. 40.)

c) Slavospev

16. junija 1872 o 26. obletnici papeštva
 sv. Očeta Pija IX.

<p>1. Slavovite — plete kite
Dvajset šesti rožni cvet,
Od kar sluješ — in kraljuješ
Pij deveti, Oče svet'!</p>	<p>2. Ni ga slavljaj, — ne pozdravljaj
Papeža še v Rimu svét,
Da bi zalo mu sijalo
Solnce toliko slavnih lét.</p>	<p>3. Al tak zvito — in serdito
Svét še v Cerkev butal ni;
Sred viharja, svitla zarja,
Pa stojiš junaško Pij!</p>
<p>4. Sin Marije! — hudobije
Grešnega sveta razbij!
V Križa slavo — pod zastavo
Cerkve združi vse ljudi!</p>	<p>5. Ak Te psuje, — sponje kuje
Serd rovarstva: se ne boj!
„Križ od križa!“ — 'z paradiža
Sije zmage venec Tvoj.</p>	<p>6. Pij Veliki! — v bojni diki
Čudež Božje milosti!
Živi, živi! — Nezmotljivi
Pij na veke ljubljeni!</p>

(Danic. 1872 str. 197.)

d) V Spomeniku l. 1859 str. 253 je splel Jožef Virk „Venec Vodniku pesniku slovenskemu“:

<p>1. Odpri se gomila
In pevec ustan'!
Slovenija mila
Te kliče na dan.</p>	<p>2. Že bela Ljubljana
Te rešiti tmin,
Kip stavi Ti vdana
Stoletja spomin.</p>	<p>3. Slovenci Očeta
Pesništva časte,
Slovenska dekleta
Pa venčajo Te.</p>
<p>4. Tud' jez Ti stoletja
Spominek izbral,
Domačiga cvetja
Bom venec snoval:</p>	<p>5. Na čeli rudeče
Vertnice ima;
Kir lubil goreče
Si dom in Boga.</p>	<p>6. Še oljke krog glave
Bom v venec povil;
Kir mira in sprave
Prijatelj si bil.</p>
<p>7. Venc slave junaške,
Bom z dobjam ovil;
Kir pel si vojaške,
Junake budil.</p>	<p>8. Prijaznosti neven
Naj vencu miglja;
Kir bil si pohleven,
Milen'ga serca.</p>	<p>9. In jablan cvetečih
Ti daje mladik;
Kir bil si slovečih
Učencov vodnik.</p>

10. Okinčaj Tvoj venec
Še klincovi cvet;
Kir pesnik slovenec
Rojakom si svet.

11. Zdaj cvetja šestere
Sostavi glavé,
Da Tvoje se bere
Preslavno imé!

12. V spomin je cveteči
Ti venec podan;
Kir pevec sloveči
Si Vodnik! spoznan.

e) Večernice družbe sv. Mohora imajo v sebi p. I. Od novih zvonov. III. Koliko je Bog lonaj vreden. IV. Nezadovoljnik. XI. Pesem od sv. Mohorja. Marija, lepota nebes. XIV. Velikonočna itd.

f) Koledarček II. V slavo Marije. III. Slovo. IV. Pet ran itd. —

g) Glasnik Janežičev in Cvetnik p. I. 1859: Vojšakom za slovo; I. 1863: Prijatelju za god; I. 1864: Pozdrav Slovincem; I. 1865: Sreče dom itd.

h) Pesmarica Razlagova I. 1863. 1872: Slovensko dekle. Vojakom za slovo. Slava Slovincem. Vrli Slovenec (str. 63. 132). Bratovska ljubezen.

i) Besednik I. 1869: Spomni se na-me! Slavospev o rojstnem godu. L. 1870: Volilcem. L. 1871: Bratovska ljubezen. Vrli Slovenec. Na vzgled bodi:

Volilcem o novih volitvah I. 1870.

1. Komaj svitli cesar djali:
„Dalje tak' ne more biti!“
Brž kopita so pobrali
Nove ére Abderiti.
Spet volitve ura bije,
In volilcem zmaga sije,
Ako moško mož povdarja:
Vse za vero, dom, cesarja!	2. Koga bodeš, domovina!
Za poslanca izvolila?
Voli moža, Slave sina,
Ki mu bije vere žila,
Ki stoji ko skala siva;
V srcu pa ljubezen živa,
Boljših časov sije zarja:
Vse za vero, dom, cesarja!	Vse za vero, dom, cesarja.
3. O Slovenci! ne volite:
Ne brezvestnega sleparja,
Ne prismođe srborite,
Ne živine — opičarja,
Ki brez duše in brez Boga
Vam bo kazal ojstra roga;
Trebuh takega konjarja
Ni za vero, dom, cesarja!
4. Ne volite nemškutarja,
Ki se rodu izneveril,
In le vpraša: koliko dnarja
Bo s poslanstvom si nameril;
Ptujcem lizal bo podplate,
Spređ in zad pa grizel brate;
Šilo takega čižmarja
Ni za vero, dom, cesarja.	5. Ne volite neme veše,
Ki srcá in glave nima;
Okrog vsake luči pleše,
Vsem po volji kima, kima;
On zdaj vaš, zdaj ptujca peta
Je nevarna jed pogreta;
Buča takega krčmarja
Ni za vero, dom, cesarja.	6. Tudi ne liberaluha,
Ne volite bratje mili!
On bo trobil vam na uha,
Take, da Bogu se vsmili!
Razpor je njegovo geslo,
Prekucije meč pa veslo;
Cepec takega rovarja
Ni za vero, dom, cesarja.
7. Za poslanca ni sposoben
Domorodec nove ére,
On umé, ko zajc na boben
O zadevah svete vere;
Kako branil bo pravice
Katoliške — sin levice?
Taki duh polovičarja
Ni za vero, dom, cesarja.	8. Izvolite može blage,
Svitle zvezde domovine,
Stebre zlate, rodu drage,
Žive vere cerkve sine!
Taki bojo trdno stali,
Se za vas potegovali,
In grmeli sred viharja:
Vse za vero, dom, cesarja!	

(Besednik 1870 str. 92.)

k) Slovenec je naposled priobčil I. 1874 št. 53 — 57 govor, ki ga je J. Virk imel pri shodu katoliško-politiškega društva v Konjicah 12. apr. o treh (oziroma o prvem) virih, iz katerih lije časna in večna nesreča na ubogo Avstrijo in njene razdražene narode; I. 1878 št. 72 — 74 pa govor „Na veseli god sv. Mohora, prvega škofa moje zlate slovenske domovine, in v spomin 25letnice sloveče družbe sv. Mohora 12. jul. 1877.“ Tacih govorov, ki so deloma jako čvrsti, šteje se okrog 25. „Ko bi Slomšeka ne bilo, težko težko bi bil jaz kdaj kako pesem zložil“, rekel je sam večkrat; tako je pa — vesel vrstnik njegov — skladal jih marljivo o raznih priložnostih, daljše in krajše, da je na zadnje sam povedal, češ, kakih 4000 jih bode! O tem je oménil prvi D. Trstenjak v Slov.

Nar. 1880; drugi opisuje pesnika v Zvonu 1882 str. 13 — 18 Fr. Levec. — Vse pesmi ranjkega pa — v XXIII zvezkih — in govore, cerkvene in necerkvene, z različni spiski ima v lasti nečak njegov, kateri je uju svojemu poklonil preljubeznjiv spominek v Zg. Danici l. 1880 str. 37—95: Čertice v spomin preblagemu, nepozabljivemu, rajnemu gospodu **Jožefu Virku**, prečastitemu župniku Ločkemu, marljivemu slovenskemu pesniku^a — Rok Merčun, tedaj prefekt Alojzniški, kateremu bode skrb, da se spravijo o priliki na pr. po Drobtinica Ljubljanskih itd. na svetlobo na slavo pisatelju in na korist narodu našemu. Tu naj se pokaže le še pesmica, ktero je l. 1868 dné 5. majnika bil zložil Mariji, ktera mu je sploh bila vzor v premnogih spévih:

J asno moje serce klije,	V ir ljubezni, Mati prava	L epo pesem duše vnete,
O življeno v čast Marije,	I n nebeške dike slava,	O Marija, Ti darujem;
S lavne vence duša vije,	R oža si, Marija zdrava!	Č nj glasove sladko pete,
I no svete melodije	K liče k Tebi vsa narava.	K o jih Tebi oznanujem
P eva, ko zlat' maj zasije.		I z ljubezni, Tvoje dete.

*

Jožef Bevk r. 4. marc. 1811 v Sorici, mašnik 1839, služil v Fari pri Kostelu, na Vačah, na Križni Gori, župnik v Šentjurju pri Svibnem u. 19. dec. 1860. Marljiv podpornik kmetijske družbe je največ pisaril a) v Novice pod imenom Križnogorski (B—k) na pr. l. 1852: Kako bi se s sadnim in murbinim drevjem v kratkim marsiktera soseska obogatiti zamogla; l. 1853: O mlinarjih. Koderčija in mletvina. O mesarjih. Zoper krompirjevo gnjilobo. O poškodvanji dreves itd.; l. 1855: Kdaj je naj ugodniši čas jari ječmen sejati. Pouk, kako umni angležki kmetje bob sejejo. Mnogoteri dobrovoljni sveti našim gospodarjem; l. 1859: Za svečarje, pa tudi za slovar kaj. Naravoslovna drobtinica. Rudokop na Černi persti. Lek za začarane oči (Pravlica) itd. Na primer bodi:

„Glad je kej čuden kuhar, — on ume hrano tako pripraviti, da je brez zabele in brez solí vendar okusna. O polajšanju solne cene še zmiraž milo upamo. Kakošna se bo nam za zabelo godila? . . Več vasi je že tù, kjer čez zimo ni v svinjaku kermaka. . Svènska kupčija na brado že več let gerdo kmetu guli brado. Pa tudi neke pijavke v zdanjih siromaških okoljšinah dovolj zlega napravijo . . To so krivični mlinarji, ki se jih je treba čuvati . . Al — pogostoma se tako godí, kakor Latinec pravi: „Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim“, ali po našem bi menda bilo: „Kdor medvedu vbeží, v risove kremplje prileti“. Na Koroškem, saj v nekterih krajih, kakor je pisavca nek poštenjak zagotovil, je že stara navada, ki je tudi v naši sosedni Čubranski okrajni vpeljana, da mlinar vreče na vago v mlin sprejme, in jih spet na vago odrajuje, potem ko pravično mlevšino ali merico, kakor jo vsaki lahko prerajta, sebi priderži. Al bi ne bila vaga tudi pri naših mlinarjih priporočevati zoper krivice in tudi za povišanje obertništva?“ itd. (Novic. 1853. l. 27). — „Gospoda Križnogorskega poznate, dragi striček, že iz Novic. On Vam je junaška oseba, ne samo po telesu, temoč tudi po duhu. Um in serce sta pri njem v lepem soglasji . . Berite, kar je sam pisal o pogledu s Križne gore! On popisuje goro za goro, kako se verstijo proti zahodu od gladke Slivnice do stermega golega Grintovca; on imenuje vse cerkvice po dolini itd.“ — pravi o njem Terstenjak (v Novic. 1859. Glej l. 1861 str. 9).

b) V Zgod. Danici se nahajajo Križnogorskega sestavki na pr. l. 1856: Nekaj zastran plesú; l. 1857: Beseda zastran Kolemonoviga žegna; l. 1859: Skušnjave zastran revšine. — c) Šolski Prijatelj l. 1853 str. 144 pa naznanja, da je Mohorjevemu društvu Jožef Bevk poslal rokopis: „Prilike jez. O. Bonaventure“. (Prim. Prilike Patra Bonaventure, prosto poslovenil A. Lesar, izd. družba sv. Mohora l. 1866).

Dr. Janez Krizostom Pogačar r. 22. jan. 1811 v Vrbi, vasi duhovnije Brezniške, svečenik 1834, doktor in profesor bogoslovja, vodja Alojzijevišču od l. 1846—1858, kanonik, dekan, prošt, l. 1875 knezoškof Ljubljanski, u. 25. jan. 1884. Za slovenščino se je vnel bil l. 1848, kadar je hkrati jel izdajati a) Slovenski cerkveni časopis Nr. 1. V Soboto l. Maliga serpana; b) Laibacher Kirchenzeitung Nr. 1. 6. Juli; l. 1849 z naslovom Theologische Zeitschrift, pa še c) Zeit und Ewigkeit. Ein religiöses Wochenblatt. Nemška lista sta z l. 1849 jenjala, slovénski se je pa prekrstil v „Zgodnjo Danico“. Katolški cerkveni list. Vsem trem listom je bil Pogačar založnik in vrednik, Danici posebej do l. 1852. Ker si je bil preveč opravila naložil, ni utegnil sam pisati mnogo; njegovi so na pr. le začetni sestavki: „Was jetzt Noth thut 1848. Zum neuen Jahre 1849. Zeit und Ewigkeit. Nr. 1.“ — Spisoval je tudi „Kirchliche Nachrichten“. — Tako v slovenščini l. 1848: „Predgovor. L. 1850: Kaj nam kliče novo leto? — Razgled po keršanskim svetu“. — Pri tem in pri tiskovih popravah smo mu pomagali dijaki Alojzniki. Iz predgovora bodi na razgled:

„Eno je potrebno; to čez vse ceniti, téga z vso resnobo iskati in se pred vsm zagotoviti, že zdrava pamet vsakterimu veléva, in neki notranji glas, ki se ne da lahko zadušiti, z nepremagljivo močjo ukazuje. Kaj je to eno potrebno? Zveličanje v Bogu in večna blagóst v sklenitvi z njim, ki je vir vse blagosti. . . To se nam ponuja po Jezusu v katolški cerkvi. . . De bomo tedej katolško cerkev, ktere udje smo per sv. kerstu postali, iz celiga serca ljubili, jo moramo poznati natanko po vsih njenih notranjih in unanjih zadevah. In ravno k temu spoznanju katolške cerkve tudi kaj perpomoči, je namén pričujočiga slovenskiga časopisa, kteriga prvi list vam dans, ljubi Slovenci! v roke podamo. Popisovali bomo rast in razširjenje cerkve skoz dolgo versto stoletij, razlagali bogastvo, ki se v njenih verskih in djanskih naukih, v mnogoterih napravah očitne službe božje, in v življenji njenih svetnikov razodeva. Naznanili bomo, kolikor bo močte, vse vesele in žalostne pergodbe, ktere cerkev sploh in posebno v naših krajih zadevajo, in perpovedovali od njenih nekrajnih in zdajnih bojev z sovražnimi močmi in od veličastnih zmag, ktere ji je njen nebeški ženin zoper nasprotnike podelil. Ne bomo tudi zamolčali, kaj je storiti, kaj opustiti, kader se zmede množijo, ter skušnjave nevarniši in močnejši nahajajo. Upamo pa tudi, da nas bodo duhovni gospodje po celim Slovenskim v tem perzadevanji s svojimi močmi podpirali in nam pogosto razne dopise, ki od zgorej naznanjenih reči govorijo, pošiljali. Le zedinjene moči zamorejo z božjo pomočjo kej veliciga dopernesti. Bog pa svojiga blagodara ne bo odrekel tistim, ki z resničnim sercam njegovo čast, povišanje svete cerkve in zveličanje duš išejo“. — Pozneje se je oglasil v Danici le še l. 1865 št. 1—24: Spomini s potovanja v Rim, in l. 1868 št. 34: Šolska postava od 25. maja 1868 — gledé na ljudsko šolo. — L. 1857 je prišel na svetlo I. zvezek „Sv. pismo stare in nove zaveze. . . Allioli. . . po povelji kneza Antona Alojzja itd.“, kteremu je, kolikor jaz véim, v bistvu d) predgovor zložil Dr. J. Pogačar (Jezičn. XXIV. str. 67). Posebej pa je priobčil

e) Pridige. Govoril Janez Zlatoust Pogačar, dohtar bogoslovja, korar stolne cerkve itd. V Ljubljani 1864. 8. VI. 424. Nat. J. Milic. — V predgovoru pravi na pr.: „V dolgem teku mojih duhovskih let se je večkrat primerilo, da sem pri novih mašah pridigoval. . . Serčna želja, naj bi mašniki, kterim sem o praznični slovesnosti njih perve daritve častitljivost duhovske službe odkrival, tistega duhá, ki jih je takrat navdajal, zvesto ohranili in zmiraj više v nemali, mi je misel vdihnila, nektele svojih novomašnih pridig natisniti dati, in jim takó majhno darilce v prijateljski spomin zapustiti. Ker se mi je pa pozneje taka spomenica celó premajhna zdela, sem pridigam pri novih mašah dve versti postnih pridig, ki sem jih v letih svoje duhovske mladosti, namreč l.

1839 in 1840, v predmestni farni cerkvi svetega Petra v Ljubljani govoril, in nekaj družih pridig o raznih priložnostih pridjal, in nazadnje še mično povest od zaročitnega perstana presvete Device Marije pristavil. Takó so izrastle bukve, ktere v tej obliki ne samó njim, ki sem jih o slovesni novi maši s povzdignjenim srcem spremljal k altarju, temuč vsem, ki sem jim kdaj na poti v božje svetinstvo učenik bil, v ljubijoči spomin prijazno podám, pa tudi vsem duhovnim bratom po Slovenskem v znamenje batovske vzajemnosti spoštljivo izročim. Če kdo kako dobro zerno v njih najde, naj to zerno pod njegovimi spretnimi rokami moč bogate rodovitnosti v podbudo keršanskega duhá dobiva. Ne, kdor sadi, je kaj, ne kdor priliva, temuč kateri rast daje, Bog. Njemu bodi čast in hvala vekomaj^a.

Naposled je spregovoril f) v Slovencu l. 1874: „O slovensko-nemškem delu Wolfovega slovnika“ (II. 85. 86). — Sicer sem dejanje njegovo opisal jaz v Slovencu l. 1884 (XII. 22). — Razun tega gl. Kres IV. 1884 str. 157 — 209: Knez-vladika dr. Janez Zlatoust Pogačar, sp. Anton Žlogar. — Koledar družbe sv. Mohora 1885 str. 31—49: Janez Krizostom Pogačar, knezoškof ljubljanski, sp. Svetilko.

Dr. Matija Prelog r. 27. okt. 1813 v Hrastju, vasi med Ljutomerom in Radgono; latinski učil se v Varaždinu in Gradcu, zdravoznanstva na Dunaju, doktor služil od l. 1842 v Ljutomeru, od l. 1849 v Mariboru, kjer u. 27. jan. 1872. Da je rano deloval za slovenščino, kažejo a) Narodne pèsni ilirske, sk. Stanko Vraz l. 1839, kjer je iz njegove zbirke: Marko ino Turki, iz okolice Radgonske (str. 3); Marko dévojko prosi (str. 196). — Prikupil pa se je s knjigo

b) Makrobiotika ali nauki, po katerih se more človeško življenje zdravo ohraniti in podoljšati. Spisal veči del po C. Hufelandu in založil Matija Prelog, doktor zdravilstva v Mariboru. Kdor zmerno živi, dolgo živi. V Mariboru 1864. 8. str. 271. Nat. E. Janžič. Zdravo in dolgo življenje, modra glava in veselo serce so naj vekši dari Božji! Knjigo spisatelj posvečuje slavnemu dr. Fr. Miklošiču . . Vvod pravi na pr.:

„Baco (historia vitae et mortis) bil je prvi, kateri je to znanost zložil in spisal. Po njem je spisal Ch. Hufeland 1796 (Makrobiotik, oder die Kunst das menschliche Leben zu verlängern) prvi kakor sestavno vredjeno znanost. Posebni jeni deli so spisani od mnogih in mnogovrstno. — Dolgo in zdravo življenje si vsaki človek želi, torej tudi Slovenci, jih pa množina, ali ne toliko, da bi učene spise prav umeli, nemški ne ve, v katerim jeziku je ta umetnost do zdaj z vekšino spisana. Da se tedaj tudi dragim našim rojakom pot pokaže, po katerem mora človek iti, ako če do velike in zdrave starosti priti, spisal sem v predragem našem slovenskem jeziku, nakotiko je najme slaba moja moč dopoščala, to lepo znanost, makrobiotiko imenovano, veči del po C. Hufelandu. Spisal sem to znanost ne glede na zdravnike ali učene ljudi, temoč na manj učeno ljudstvo, posebno pa na mladino. Ta spis postal je zato v mnogih delih doljši, kakor bi bilo drugače potrebno. Mladina bi se iz prva morala učiti, kaj je za dolgo in zdravo življenje potrebno, pa ravno pri nji se je dozdej to z vekše strani zamujevalo. Spisana je zato ta knjiga tako, da se sme vsakemu mladenču brez skerbi v roke dati. Makrobiotika mora zato spisana biti ne samo zdravilsko, temoč tudi moralno. Kdo bi mogel o človeškem življenju pisati v moralni svet ne stopivši, k kateremu ono spada? — Človek in jegov moralni namen se ne moreta naravsko razločevati; kazal zato bode moj mali spis, kateri je ravno zato morebiti veliko več vreden, kakor mnogo drugih, da prave moralne postave niso samo za naravsko zdržanje in podoljšanje življenja potrebne, temoč da je narava človeška samo na moralnost položena, in da je samo po nji človek človek, in se loči od živine. — Naravsko in moralno zdravje v človeku je tako zedinjeno kakor duša in telo; teče iz jednega izvira, skupčuje se, in tako zedinjeno še le čini požlahtnjeno

in dovršeno človeško naravo! Dobro vendar vem, da bi se ta velika umetnost in znanost še dosta popolnejše spisati dala, vendar sim zadovoljen s tem prepričanjem, da bo to, kar sem spisal, kdar na svitlo pride, vsikdar k hasku².

c) Črni Peter. Kratkočasna igra v enem djanju. Poslovenil in založil Dr. Matija Prelog. V Mariboru 1866. 8. 58. Nat. E. Janžič.

d) Zakonska sol. Kratkočasna igra v enem djanju. Poslovenil in zal. Dr. M. P. V Mariboru 1867. 8. 44. Janžič.

e) Slovenski Gospodar. Podučiven list za slovensko ljudstvo. Maribor. Izhaja vsaki četrtek v 4°. Trčaj I—V. l. 1867 do srede l. 1871 založnik in vrednik Dr. Matija Prelog, (Vid. Slov. Narod V. 1872. — Letopis Matice Slovenske l. 1872 — 1873 str. 145—147).

Mihael Píkl r. 24. sept. 1814 v Spodnji Hudinji, vasi blizu Celja, učil se v Celju, Gradcu, bogoslovja v Celovcu, voditelj mu je bil Slomšek, mašnik 1837, kaplan v Šmariji, Vidmu, Brašlovčah, spiritval v Celovcu od l. 1844, župnik v Brežicah od l. 1848, korar v Šent-Andreju od l. 1852, semeniški vodja v Mariboru l. 1859, u. 26. jan. 1867. Slovenski je sodeloval a) v Djanje Svetnikov, na svitlo dal A. Slomšek l. 1853—4 (Jeziča. XXIV str. 17); v b) Drobtince na pr. l. 1856: Nekaj za neveste. Trojna skrivnost pri reji otrok; l. 1857: Otrok — misionar; l. 1858: O plesu; l. 1861: Keršanska beseda za bratovšino sv. Cirila in Metuda pordiniti odkrušene staroverce, sosebno Slovane. — Na razgled bodi iz dnevnika l. 1866 jul. 8: „Prav tužni so dnevi, ktere od pretečenega tjedna sem živimo, ker nam žalostnica za žalostnico dohaja od severne vojske naše, ki je 3. t. m. toliko neizrečeno nesrečo imela. Naj že bo vzrok naše zgube in naše nesreče pri severni vojski kteri koli hoče, to je in ostane gotovo in resnično, da brezverni in brezbožni voditelji ali vojskovodji nikdar blagoslova in pomoči božje upati ne smejo, in ako Bog hiše ne brani, se zastonj bojujejo še tako hrabri vojaki. Kaj tako imenovana poganska čednost ali serčnost velja, se tukaj prav očitvidno kaže. Bog se usmili in daj toliko skušenim narodom avstrijanskim skoraj ljubi mir, zastopnost — in svoj nebeški blagoslov!“ Vid. Drobt. 1869 str. 177, kjer je opisan „Mihael Píkl, inf. stolni prošt Lavantinski“ (str. 124—187), sestavil dekan Franc Kosar, ki mej drugim piše o njem: „Biti Slovenec, jim je bilo ponos! . . . Podpirali so z besedo in djanjem vse domorodne početja. V prvem imeniku „Novic“ se že gotovo bere njih ime, — „Danica“ jim je bila vselej prijetna tovaršica in tolažnica, — „Drobtinice“ so bili od začetka sem varh, podpornik in sodelavec, „družba sv. Mohora“ jih je štela med svoje ude, — „Slovenska matica“ jih ima vpisane med svoje ustanovnike in „Mariborska čitalnica“ jih je spoštovala kakor enega zmed členov najiskrenejših in darežljivših. In prav takrat, ko se mnogi, od strahu omamljeni (za Šmerlingjanizma), že skoraj v čitalnico niso upali, so jo oni, da-si tudi jim njih persna bolezen že skoraj ni več dopuščala, na večer še od doma hoditi, kar zato še včasih — da-si tudi s težavo, obiskovali, da so s svojim zgledom očitno pokazali, da pravica ostane pravica, ali se pripoznava ali ne, in da je njih zvestoba do slovenske zastave nepremakljiva itd. (Drobt. XX. str. 185).“

Fr. Rabol,
Lovro Pintar r. 2. avg. 1814 v Selcih, v latinskih šolah bil na Hrovaškem v Karlovcu, bogoslovec v Ljubljani, svečenik 1840, služboval v Semiču, Kočevju, Šent-Janžu, bolehen bival največ v Radolici, kaplan v Predvoru, župnik v Zalilogu, na Breznici, v pokoju u. 10. sept. 1875 v Predvoru. Iskren Slovenec ilirski deloval marljivo že v bogoslovju, potem spisal:

a) Molitve za duše v vicah: s pristikam mašnih in drugih molitev. Večidel iz nem. poslov. L. P. duhoven. V Ljubljani 1848. 12. 283. Zal. Gerber. Tisk. Blaznik.
— b) Mašne in druge molitve. Večidel iz nem. posl. L. P. 1849. 12. 176. Gerber.

— 2. nat. 1850. 3. 1860. 5. 1867. 6. 1871. str. 272. 7. 1879. — c) Nebeške iskrice za mladost pa tudi za odraslene ljudi. V Ljubljani 1850. 12. 202. — 2. nat. 1851. 3. 1853. 5. 1858. 7. 1863. 9. 1867. 10. 1869. 12. 1876. 13. 1879. — d) Sveti angelj varh ali vodnik pridnih otrok v nebesa. L. P. V Ljubljani 1853. 3. nat. 1863. 16. 124. — e) Marija Devica nebes in zemlje kraljica, naša preljuba mati in pomočnica. Spisal večidel po nemških bukvah „Marien-Kapelle“ Lovrenc Pintar, predvorski kaplan. V Ljubljani 1856. 8. str. 708. Zal. Gerber. Jako priljubljena molitvena knjiga z lepimi Šmarnicami.

Pisarij je rad in krepko v razne časnike na pr. a) v Novice l. 1848: Razglas udam semenškiga bravniga društva; l. 1851: Nekaj iz „Vesne“, kjer modro razlaga najprej svoje misli o Terdinovem „pretresu slovenskih pesnikov“ v Lj. časniku l. 1850 br. 71. 72. — L. 1857: Pintarjeva drevesnica v Predvoru, potem na Breznici; Sadjoreja, kakor jo v predvorski šoli že sedem let učimo; l. 1865: Pravi rumeni zimski štetinar; Kmet premalo — gospoda preveč drevje obrezuje in trebi. l. 1866: Kaj je storiti, ako je sadno drevo gospodarju zavojto preobilnih zarodnic nerodovitno; Hvalovredna jabelka; l. 1870: Statistični pregled davkovskih zadev* (po knjigi: Tafeln zur Statistik des Steuerwesens im oest. Kaiserstaate 1858) št. 14 — 16.; l. 1872: Rabarbara itd. — V b) Danici se nahajajo dopisi njegovi na pr. l. 1848: Šolski dopis iz Gorenskiga; l. 1849: Hiša pregrehe in kreposti (Po svojim poslovenil L. Pintar) str. 289—294; l. 1867: Kaj dela državni zbor na Dunaju. Govor zoper zakonsko postavo. Dopis o govoru Greuterjevem; l. 1868: Večer 21. in 22. sušca na Dunaju. Medverska postava. Govor njegov o prvem členu medverske postave. Govor Greuterjev o splošnji obravnavi medverske postave. Govor dr. Tomana ob davkarski obravnavi derž. zbora. Govor L. Pintarja pri obravnavi kranjske sirotnice v dež. zboru. Govor prof. Greuterja o postavi zastran sprave razdrtih zakonskih itd. — c) Slovenija l. 1848: Kakošna se na Hrovaškim sovražnikom domovine gode. Pobratimstvo. Serežan. Ribčev sin. Franc Veriti, rojen Lah in verli slovenski pisatelj; l. 1849: Serbska Vojvodina. Marko Bočar, slavjanski junak; l. 1850: Resnica čez vse. — Ljublj. Časnik l. 1850: Ruske narodne igre itd. — d) Učiteljski Tovarš l. 1861: Iz sadjoreje: Mladi in stari les — razni popki. Kako se sadno drevje po korenincah množi. — e) Nem.-slov. Slovar (Wolf — Cigale) l. 1860 kaže, da je rokopis marljivo pregledoval tudi L. Pintar (Vorw. VIII). — f) Slovenec l. 1874 ima: Trije izvrstni sadjerejci: 1. Gregor Rovtar, bivši župnik pri sv. Lenartu. 2. Janez Majnik, župnik v Žiréh. 3. Friderik Homan, trgovec v Radolici. Popisal Lovro Pintar, župnik in sadjerejec na Breznici. — V Novicah pa je Žan priobčil po smrti njegovi: Spomini na izvrstnega sadjerejca Lovro Pintarja (1878 str. 376 — 378). Na primer boli iz Novic. l. 1851: „Nekaj iz Vesne“:

„O novim letu je začel na Dunaju lepoznavski časopis „Vesna“ v českem narečju izhajati. Precej v prvem listu se bere dopis iz Ljubljane, kteriga je neki gospod K. poslal. Ta dopis je splošen pregled in pretres slovenskih spisateljev, posebno pa mladih pesnikov. V uvodu tega sostavka obljubi dopisatelj, da bode s časom dela slovenskih spisateljev bolj natanko pretresal ali kritiziral. Nas ta misel obhaja, da je kritika vsakimu slovstvu potrebna. Njena imenitna naloga je, zmote spisateljev odkrivati in kaj boljšiga nasvetovati. Ali prav močno se nam dozdeva, da Slovenci še nismo na tisti stopnji, da bi bilo slovenstvu koristno, naše literarne dela prav prav oistro soditi, in tiste, ki na taki sodbi skoz rešeto smuknejo, satirično zasmehovati in strastno v blato porivati. Morebiti bi bilo bolje, ako bi se kritikarji mladiga slovenskiga slovstva po načelu slavniga spisatelja Ljudevita Vukotiničiča ravnali, ki pravi: „Kritika tréba da je zdrava. U literaturi, koja se razvija, ima biti krotka i prijateljska, svigdar učeća, a ni-

kada zlobna i porugivajuća itd.“ Ker je ravno unidan g. T., kteriga mi scer visoko častimo in med naj boljše slovenske prozaikarje štejemo, v „Ljublj. časniku“ slovenske pesnike na šembrano redko rešeto vergel in jih prav po zlatohruškarsko obunkal; bi bilo morebiti dragim slovenskim domorodcem prijetno v tej reči tudi drugi glas zaslišati. Več oči več vidi . . . To storiti nas pa tudi to priganja, ker je rešetarju slovenskih pesnikov sem ter tje tudi kaka očitna zmota iz peresa pljusknila itd. (str. 27) . . . Bratje slovenski! bodimo rajši v resnici složni. Ustopimo se čversto jeden zraven družiga v red, da nas obči vrag ne premaga. Če sovražnik koga izmed naših napade, priskočimo mu po bratovsko, da pod neprijateljsko silo ne omaga. Sebičnosti pa in mnenja po prvem sedežu naj v naših rajdah ne bo. „Vsi za jedniga, jeden za vse“, naj bo naše geslo. Slava jedniga naše stranke, naj bo veselje vsim, in nezasluzeniga zaničevanja tudi naj zadnjiga iz našiga kola nikar brez primerniga odgovora ne pustimo. Po tem bo postala naša moč velika, da se bo tresel pred njo protivnik ošabni. Zlasti pa naj bi mlajši verstice domorodniga kola, ki so neskončno veselje starših vlastencov, nikdar ne pozabile teškiga in nevarniga truda tistih, ki so se že za slavjanstvo borili, ko je še ostri meč hudiga okrutnika nad njihovo glavo bliskal. Lahko je na visoki gori krog sebe gledati, ali teško je na njo priklirati! — Gerdo in nehvaležno bi bilo tedaj, ako bi naša bistroglava mladina svoje sčršene na tiste dražila, ki so se že njega dni s slavjanstvom pečali, če tudi ne vselej z naj boljším uspeham. — To so naše misli v kritiki itd. (str. 33).“ — Na nagrobnem spominku, ki so mu ga postavili krajski deželni poslanci in drugi čestitelji, je brati:

Svečenik, pastir je duše vodil,
Ljubil narod svoj do konca dni,
Z modrim umom v boj je zborov hodil
On, ki tukaj v miru spi.

Karel Melcer r. 27. jan. 1814 v Ljubljani, kjer je učil se modroslovja in bogoslovja, pravoznanstva v Gradcu, v c. k. knjižnici služboval od l. 1843 v Celovcu, od l. 1850 v Ljubljani, l. 1853 postal profesor gimnazijski, vmirovljen l. 1875, u. 8. marec. 1878. Za slovenščino se je vnel po M. Čopu, dr. J. Zupanu in po Kr. Čbelici. Goreče je prebiral dr. Prešerna in v „Illyr. Bl.“ l. 1833 ponemčil iz Čb. III. sonet „Smert“, kjer se na pr. zadnji odstavek: „Mor'biti, de kdor zdaj vesel prepeva, — V mertvaškim pertu nam pred koncam dneva — Molče trobental bo „memento mori!“ — glasi v preštavi njegovi:

„Vielleicht dass der, der froh noch führt den Reigen,
Im Sarge eh' sich Tag und Sonne neigen,
Auch unsern Tod stillschweigend uns verkündet.“

Tako mu je tudi l. 1847 v „Illyr. Bl.“ št. 18 zložil spomenico: „An Prešern beim Erscheinen seiner Gedichte“. Kakor Carniola, tako ima tudi Carinthia več njegovih spisov vezanih in nevezanih. — L. 1851 je imel vredništvo političnega lista „Ljubljanski Časnik“, v katerem je več sestavkov spisal Dragotin Melcer sam na pr.: Avstrija in nemške zadeve. Skerbite za ljudske šole. Kaj je avstrijska domoljubnost. Katoliška vera terdna podpora vsake države. Nemšina in slovenšina itd.; konec leta pa ga je pokopal ter povedal smrti njegove vzrok takole: „Slovo od brave v. Z umerlim starim letom se je tudi kamen zavalil na grob „Ljubljanskega časnika“. Pešale in pešale so njegove, kakor moči sivega starčeka da je moral svojo osodo zgoodej doseči. To pa ni moglo drugači biti, ker mu je manjkalo studenca, iz kterega bi bil zajemal vir življenja, ker je pogreševal zraka, v katerem bi bil zamogel svoje slabe ude okrepčavati. Da se ni dvignul visoko, da bi ga bili čislali in hvalili, mu ni zame-

riti, ker je imel eno perutu zvezano drugo zlomljeno. Sam si je trudil sterma na sterem potu, nobeden mu ni prišel v pomoč, nobeden opešanemu pod pasho segel, toraj ni čudo, da je reva začel slabeti in pešati, da je poslednjič omagal. Svojim prijateljem, ki so ga v svojo hišo sprejemali in mu niso sovražni bili, se poslednjič še šerčno zahvali in prosi, da bi spomin na njega v svojih persih ohranili. Naj počiva na strani svojih rajnih bratov, slovenskih časopisov. Z Bogom (Št. 104. 1851)! — Novo delovanje se mu je napočilo v srednjih šolah latinskih, kjer je nemški pisal na pr. v izveštju gimnazijskem, v spomenici Cesarjevi in dr. Vidmarjevi, v spomeniku Vodnikovem l. 1859 (V. Vodnik u. Dr. Fr. Prešérn str. 181), v „Laibach. Ztg.“ itd. Slovénki se je oglasil v gimnazijskem poročilu l. 1865 str. 23—26: Matiju Čopu v spomin; l. 1866 str. 11—18: Kako naj bi se učila zgodovina v naših srednjih šolah; l. 1867 str. 7—16: Volitev Rudolfa I. in slavna bitva na moravskem polju l. 1278. — V rokopisu je izročil: Die ältesten bekannnten Umschiffungen Afrikas; Nekaj o Herodotu, kar je natisnjeno v Slovincu l. 1877 št. 84—86; Odiseje IX. in X. pesem. — Kakor o časniku, tako je tudi o drugih svojih slovénkih spisovanjih moral slišati in čitati marsiktero pikro, bodi si gledé obsežka bodi si gledé oblike itd. — O vprašanji, „kakšna naj bo zgodovinska podlaga ali pravilo, po katerem moramo zgodovinske reči meriti in soditi, in kako je njeno načelo?“ — pravi (str. 13. 14) na pr.:

„Naši učenci naj se navadijo že v mladih letih soditi za prihodno življenje, to je dobro, tega se moram terdno in urno poprijeti, to je hudobno, tega se moram skerbno ogibati . . . Naša pamet je solncu enaka, ona nam kaj lepo in svitlo kaže, pa le to, kar je na zemlji. Ko pa noč na zemljo pade in solnca viditi ni, še le vidimo milione in milione zvezd in nezmerni božji svet . . . Nas bi pa moralo zares sram biti, če je paganski Herodot v Bogu najdel princip zgodovine človeškega rodu, mi Kristjani pa bi lovili piškava mnenja modrijanov, katere vetrovi in valovi časa prinašajo in odnašajo. Naj bo tedaj vera podlaga in previdnost božja načelo vsega zgodovinskega uka in učenja in gotovo bo dozorel zlahtni sad rodovitne vednosti našim mladenčem za žive dni, ne pa kakor žalibog dostikrat vidimo gnjusni napuh ošabnih vedežev.“ — Sicer glej, kar sem o ranjkem pisal v Slovincu l. 1878 (VI. št. 29. 31).

Jernej Dolžan r. 16. avg. 1815 v Križih pri Trziču, v latinskih šolah bil tudi v Novomestu, svečenik 1841, služil na pr. v Kostanjevici, Čemšeniku, Leskovcu, Šent-Vidu pri Zatičini, župnik na Radovici u. 3. apr. 1880. Marljiv v slovenščini že v bogoslovju — je pisal časih p. v Slovenijo l. 1849 št. 49—53: Pridobitev ilirskega predstva Sept. Severa; v Danico l. 1850 str. 30—32: Sanje in resnica; str. 150. 151: Narodovnost (Po keršansko prevdarjena) itd. Podpisoval se je z znakom — lž —; a celo brez nje je prišla knjižica njegova na svetlo: Mati Božja dobrega sveta ali bratovska ljubezen. Povest iz časov turških bojev konec XVI. stoletja. Spisal duhoven ljubljanske škofije. Izdala družba sv. Mohora. Slovenskih večernic XVII. zvezek. V Celovcu 1868. 8. 119. Nat. J. Blaznik. Povést, znamenita po živi slovénki besedi, je vzeta iz zgodovine, domačih pripovedek in narodnega življenja. Na razgled o pisavi njegovi bodi nekoliko iz Danice l. 1850:

„Narodovnost je kaj pogosta beseda naših časov. Od nje se govori na deržavnih zborih in v priprostih gostivnicah, zanjo se poganjajo učeni v bukvah in časnikih, in so se bojevali narodi v kervavih bitvah; nekteri jo hvalijo in povzdigujejo kot pridobitev sedajnosti; drugi jo černijo in ji pripisujejo vse nesreče, ktere so nas pretečeni dve leti zadele, de tako od mnogiga vpitja in šundra več ne vemo, per čim de smo. Ni nam tedej zameriti, če se tudi mi oglasimo in vprašanje stavimo; Kaj je narodovnost, narodnost (nationalitas) . . . Vanjo spadajo: Vera, rod, jezik, zgodovina, šege in navade

(nošnja, igre itd.), in iz tih vsih izvirajoče in od drugih narodov različno posebno mišljenje in ravnanje (omika) naroda . . . Poglavitni del narodovnosti je in ostane vera; drugi posamezni deli so le sredstva, ktere še le po veri in z vero svojo pravo ceno dobé. . . . Od druge strani je pa dognana resnica, de vera škodo terpi, če se jezik zatira, stare, pomenljive šege brez vikši potrebe odpravljajo, lepa stara noša opuša, narodova omika zadržuje itd., ker se po takim ravnanji vera svojih pomočkov znebljuje in veliko težje korenine v narod poganja . . . Res je, de bi omika hitreje napredovala, ako bi le en sam jezik bil; pa tudi tega ne moremo tajiti, de bi se v tej in še hujši meri tudi pregrehe po svetu širile, duh časa bi bil nar hujši trinog človeštva (posebno zdaj, ko so po železnicah in daljnopisih vsi zadržki prostora in časa zginili), kteri bi ga v vednim nepokoju in trepetu deržal in ga iz zmote v zmoto, iz prekucije v prekucijo vodil in, ako bi se celi človeški rod kakor v predpotopnih časih, ko je še en sam jezik med ljudmi bil, v greh pogreznil, kdo bi ga razun Boga še mogel rešiti? itd. (str. 151)".

Anton Pintar r. 10. jan. 1817 v Železnikih, mašnik 1841, kaplan pri sv. Lorenču na Temenici, v Srednji Vasi Bohinjski, Kranjski Gori, Moravčah, na Brdu, fajmošter od l. 1855 na Turjaku, od l. 1861 v Zalilogu, u. 20. jun. 1881. Vedno zvest Slovenec in marljiv pisatelj je zgodej pričel delovati na slovstvenem polju slovenskem p.:

1) Dve povésti iz pisem Krištofa Šmida. A. Golobčik. B. Kanarčik. Poslovenil **A. P.**, bogoslovec v Ljubljani 1840. 8. 64. Nat. Blaznik. — II. natis 1853. 8. 64.

2) Kratek podúk sviloprejke ali židne gosenice in murve prav in z velikim pridam rediti. Iz nemškiga prestavil **A. P.** desetošolec. Na svetlobo dala kmetijska družba v Ljubljani 1841. 8. 44.

3) Sveti Anton, pušavnik in opat v Egiptu, očak menihov in pušavnikov na Jutrovem. Prigodba s kratkimi premisliki. Poslovenil **A. P.** fajmošter v Zalim logu. V Ljubljani 1862. 8. 118.

4) Slomšekovo vodilo ali sedem šol keršanskega nauka za otroke pa tudi za odraslene. Iz Drobtince l. 1848 pomnoženo na svitlo dal in založil Anton Pintar, fajmošter v Zalem Logu. V Ljubljani 1876. 8. 94. Nat. Milic, prodaja Gerber.

5) Obletnica posvečenja nove cerkve Marijne v Suši v Zaliloški duhovniji 13. vin. 1878. Spisal **A. P.** Zatlloški. V Ljubljani 1878. 8. 12. Blaznik.

Razun tega je jako pridno pisaril a) v Novice na pr. l. 1847: Veselo pismice vsim prijatlam šol; l. 1848: Šolski dopis iz Bohinja itd. — b) Drobtince l. 1854: Nagovor o slovesnem darovanju za popravo in olepšanje cerkve. — c) Slovenski Prijatelj kaže več pridig z znamko **A. P.** od l. 1857 itd. — d) Sveto Pismo . . . Allioli . . . Wolf l. 1856—1857: Bukve Tobijeve; l. I. II. do Timoteja, l. do Tita, do Hebrejev. Vid. Predgovor XIV: Anton Pintar, fajmošter v Trijaku. — e) Učit. Tovarš l. 1864: Iz Slomškovega navoda za šolo l. 1853 itd. — Skoro neprenehoma pa je dopisoval v f) Zgod. Danico, čvrstih sostavkov, ki bi sami bili lične in koristne knjižice na pr.:

Zg. Danica l. 1849: Previdnost božja naša pomoč in tolažba str. 171—251; Božja vladba v zgodovini celiga sveta str. 251—373 in l. 1850: str. 22—199; Vsakdanji opomin, čistost po stanu prav ceniti, ljubiti in ohraniti str. 327. Na vsak dan mesca. Poleg nemškiga. Na pr.: 1. Vpričnost Božja. Povsod vsevidno je okó, — Naj mesto še tak skrito bo. 2. Ljubezen Božja. Ljubezen zemeljska slepi, — Le Božja prav razveseli. 3. Prejema sv. zakramentov. Pokora in nebeška jed — Odverne duši greha sled. 9. Ogiba slabe tovaršije. Hudobne družbe vari se, — Ob srečo vso perpravi te. 15. Molitev. Molitev, ki v nebo puhti, — Nečisti oginj pogasi. 16. Cenilo čistosti. Lepo se demant lesketá — Še lepši kinč nedolžnost dá. 30. Sreča čistosti. Po sreči pravi hrepeniš — Le v čistosti jo dobiš. 31. Sklep za ohranitev čistosti. Gospodi daj svojo mi

pomoč; — Nečista sladnost, lahko noč! — Šolarska obhaja na sv. Alojzja dan. Šolska pokskušnja na Bistrici v Bohinji. — L. 1850: Opomin zastran šolske molitve. Potreben pomoček zoper eno poglavitno opovero v nekterih ljudskih šolah. Potrebno priporočilo — Zg. Danice — vsim Slovincam. — L. 1851: Otrok nikar na ženitnine. Zmed pisem sv. Bernarda. Nedeljskim učencam in učenkam. Pesmi (I—V) p.:

Bohinjski mladéneč.

Kje iskal bi bolj'ga kraja,
Kot v Bohinju najdem ga?
Čista sapa me obdaja,
Zemlja pa mi kruha dá.
Res, de zmiram je terpeti,
Zimski kakor letni čas;
Pridno, modro tu živeti
K sreči naši vodi nas itd.

Bohinjska deklica.

Sim Bohinjska deklica,
Minca mi je ime;
Sim nevesta Jezusa,
Njemu dam sercé.
Njemu le živet' želim,
De se večno osrečim;
Kar prijetno njemu je,
Zveseljuje me itd.

L. 1852: Ena beseda do učenikov pred sto leti razglašena. Družba sv. detinstva Jezusoviga. — L. 1853: Družba treznosti v Krajski Gori. Poslednja sodba I—VIII. — L. 1855: Premišljevanje pobožne duše o koncu leta. — L. 1856: Sveti Anton pušavnik (Pesem). — L. 1859: Življenje vjetiga pušavnika Matka, ki ga je popisal sv. Jeronim. L. 1860: Veseli dan v Laščah. — L. 1870: Janez Brencce, nekdanji Unški fajmošter. — L. 1872: Šolarska (Pesem) za nedeljske učence in učenke. Keršanska deklica (Pesem). Iskrice, pomožne k lepi odgoji in poboljšanju mladenčev in mož na priobčeno prošnjo Zg. Dan. v l. 39. pret. l. Slovo r. J. Brenceta. Govorček. — L. 1873: Marija v Suši v fari Zaliloški na Gorenskem. — L. 1874: Iz Zalega Loga. K spisu zoper pijančevanje (o družbi treznosti). — L. 1875: O potrebnem vodilu za podučevanje otrok v keršanskem nauku. Čertice iz življenja J. Valjavca. — L. 1876: Rokodelska (Pesem). Pobožna mati in gospodinja. O bratovšini naše ljube Gospe presv. Serca. Pesem o blagosl. in vkladanji temelj. kamna za novo romarsko cerkev Marije D. v Suši. Duhovne vaje v Zalem logu. — L. 1877: Mesec sv. Jožefa ali prav močna duhovna vojska. — L. 1878: Smert sv. Jožefa (Pesem). Obletnica posvečenja . . Pobožnost duhovnega potovanja k Materi Božji v Loreti. — L. 1880: Krajska Loreta. — L. 1882: Iz zapuščine: Sv. Anton Pušavnik (Pesem). Sv. Frančišk Ksaverijan (Pesem). Sedem žalost Marije (Pes.). — Nahiral je ranjki za „Slovar Slov.“ in nekaj zapuščine je prejelo vredništvo „Zg. Danice“. Prizrčno pa je opisal ga Rodoljub Podratitovski v Zg. Danici l. 1881 str. 269—301: Č. g. Anton Pintar, bivši fajmošter Zaliloški (Nekoliko čertic iz njegovega življenja).

Frančišek Kosmač r. 27. okt. 1817 na Koroški Beli, od l. 1844 do 1860 kaplan v stolnici Ljubljanski, potem v redu Jezusovem, u. 9. marc. 1866 v Gradcu. Nekoliko pisal o družbi dekliški ter dal na svetlo: Angel varh za žensko mladost ali nauki, silno potrebni sleherni, ktera hoče pravo dušno lepoto in vrednost ohraniti ali si jo zopet perdobiti. Posebno v prid dekliški družbi spisal F. K., duhoven pastir. V Ljubljani 1859. 12. 234. Nat. Milic. — Drugi nat. 1865. 12. 274. zal. Gerber. — Sicer prim. Danic., Drobotince 1859—60 in Duh. Pastir. — Na primer bodi: „Milujem te v tvojem sedanjem stanu, in ti iz serca želim zdravje in zadovoljnost. — Zadovoljnosti pa moraš tudi sam v sebi iskati. Ali ne praviš svojim spovedencem, da se serce na nič natvezti ne smé, in da mora le s tem pokojno biti in zadovoljno, ako se izide volja Gospodova? Ni li vsaka nezadovoljnost v svojem stanu nezadovoljnost z voljo Gospodovo? V volji Božji mora človek svoje zadovoljnosti iskati; in ali se nad teboj ne spolnuje volja Božja? — Imaš mar gorečnost le za nektare duše, in za druge ne? Boš mar delal

izjemo, ko Kristus nobene ni delal? Ali ni On za vse umerl, mu niso li vse ljube? Ako bi izjeme delal, bi imel vnemo zavolj ljudi, ne zavolj Boga; ali bi bilo to prav? — Dolgo si pil kelih sladkosti (to je bilo v Bohinju); bi se li ne hotel ozreti tudi na kelih britkosti? se ga boš li branil, ako ti ga Gospod ponuja? — Gospod ti pravi: Glej, tudi te duše so moje; ako me ljubiš, ljubi tudi nje in skerbi za nje. Se boš mar hotel braniti ali zbirati si, kaj naj ti zroči? — Dostani skušnjo; delaj, kjer Gospod hoče! Njegova roka ni prikrajšana; On ti povsod lahko pripravi tolažbo in veselje" (Iz pisma l. 1849 gl. Danic. 1870 str. 279).

Janez Brencce r. 4. maj. 1818 na Dovjem, učil se v Celovcu in v Ljubljani, maš. 1842, kaplan v Studenem, na Bistrici Bohinjski, v Planini, Komendi, Podkraju, od l. 1860 fajmošter na Uncu, u. 28. apr. 1870. Bil je vrl domorodec, marljiv za šolo vsakdanjo in nedeljsko, za sadjerejo itd. Dopisoval nekoliko v Danico na pr. l. 1849: Šola v Srednji vasi v Bohinji; Šolska poskušnja na Bistrici, Cerkven ogovor o začetku šole; Mladenčem v izgled (Pesem); l. 1851: Nekaj od šole itd. — L. 1872 je priobčil A. Pintar v Danici: Slovo ranjcega g. J. Brenceta, tadanjega kaplana na Bistrici v Bohinju l. 1849 in Govorček za male o slovesnosti šolskega sklepa. Iskrice, pomožne k lepi odgoji itd.; pristrčno pa ga je opisal v Danici l. 1870: Janez Brencce, nekdanji Unški fajmošter (str. 271—344). Iz govora v slovo bodi na pr.: Zdaj vas pa izročim Bogu in besedi milosti njegove (Dj. ap. 20, 32). — Precej dolgo že sem pogosto in prav iz serca marsikaj Bogu priporočal in prosil, da bi po svoji neskončni modrosti kako pre naredil. Nisem prosil, da bi mi Bog terpljenje odvzel, ampak da bi takó naredil, kakor je meni in vam v izveličanje. — In Bog je tako naredil, da vam dans zadnjikrat pridigujem. — Nekterim zmed vas bo prav in ljubo, da ne bom več tukaj pridigoval, da grem od vas, — nekterim bo pa težko. Ravno tako je tudi meni; so vzroki, zavolj kterih grem rad od vas; so pa tudi vzroki, zavolj kterih ne grem rad od vas. — Ker je za vas, ljubi moji poslušavci! dobro in potrebno vediti, zakaj grem rad, in zakaj ne rad od vas, želim vam dans to odkritoserčno povedati. — Če bom bolj dolgo in ojstreje kot po navadi govoril, se potolažite s tem, da je zadnjikrat. Preden pa začnem, prosim, še enkrat pokleknite, in na tihem Boga za potrebno razsvitljenje prosite itd. (Danic. 1872 str. 228).

Janez Stritar r. 1. avg. 1818 v Lašičah, maš. 1844, mnogo let kaplan pri sv. Jakobu v Ljubljani, naposled beneficijat v Šent-Vidu poleg Zatičine, u. 21. maj. 1882. Iskren Slovenec že v latinskih in bogoslovnih šolah — je spisal: Živi Roženkranc. Molitve in mašne bukvice s križovim potam za vse pobožne kristjane in prijatle Jezusa in Marije, posebno za brate in sestre živiga roženkranca. Sp. Janez Stritar, duhoven Ljubljanske škofije. S podobami. V Ljubljani 1852. 8. 212. Blaznik. — Nat. II. pomnož. 1862. 8. 432. — V družbi s tremi drugimi je na svitlo dajal „Cerkveni Govornik“ l. 1856. 8. 524. Teč. I. Blaznik. — V Danico je poročal o sv. Feliksu mučencu, v farni cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani, p. Življenje, Slovesno prenesenje, Odpustki itd. l. 1858 in 1859; posebej: Podzemeljske pokopališa, rake ali katakombe v Rimu str. 10—62; na primer bodi:

„Že dolgo se ni toliko storilo v prid katakombam, kakor od kar so sedanji sv. Oče Pij IX. za papeža izvoljeni. Vstanovili so družbo cerkvenih starin. Njeni udje so pod vodstvom papeževim, sleherni ud priseže, de ne bo nobene v katakombah pri kopanju najdene reči kam odnesel ali zase prikri, ker vse se mora skazati. Ta družba vedno na več novih rak zadeva . . . Izkopane starine se hranujejo v muzeji vatikanskiga poslopja. Vse te reči zadosti glasno pričajo živo vero, upanje in ljubezen prvih kristjanov. Obiskovanje podzemeljskih rak je že pa tudi marsikteriga nekatoličana k naši pravi veri spreobrnilo. Potem takim se lahko umé, zakaj je neki prav učen lutransk duhoven na

Angleškimi svojimi prijatelji, kateri se je v Rim napravljali, rekel: Ti, ako nočeš katoličan biti, nikar ne hodi v katacombe! . . . Iz vsega do zdaj povedaniga se kaže mesto Rim našim očem kakor kraljica, obdana od velike trume serčnih mučencov, kateri jo varujejo in peklenkim močem kijubejo; — kakor mati, ki se po pravici sme ponašati s svojo družino, in ljubeznjivo nad zibelko svojih v Gospodu spijočih otrok čuje; kakor vedno zvesta nevesta Božjiga Sina med otroci, ktere je preskerbela svojimu nebeškemu Ženinu, in katerih v Jagnjetovi kervi oprane oblačila ji v krono služijo; in zadnjič kot varhinja resnice, ktera v poterjenje in spričevanje sleherniga svojiga izreka kervav podpis več milijonov spričevavcov iz vseh štirih strani svetá zamore skazati (Danic. 1859 str. 62).“

Stefan Kociančič r. 25. dec. 1818 v Vipavi, sveč. 1841, kaplan v Ločniku, od l. 1846 profesor bogoslovja, sv. pisma starega zakona in jutrovskih jezikov, knjižničar od l. 1851 in naposled ravnatelj duhovskemu semenišču, častni kanonik l. 1875 v Gorici, u. 9. apr. 1883. — Kar je Prešern pel o M. Čopu, češ: Slédni je bil ti domač jezik omikan, učen . . . Veljkan učenosti! Ti si zaklade duha Krezove bil si nabral itd.: sme se po vsej pravici reči o Kociančiču. „Tudi njemu znani so bili malo da ne vsi jeziki sedanje Evrope: slovenski, ruski, poljski, česki, lužički, hrvatsko-srbski, bolgarski. Poznal je jezik nemški, italijanski, francoski, angleški, španski. In to vse ne le površno, ampak bavil se je celó s posameznimi narečji evropskih jezikov, kakor s portugiškim, provensalskim, furlanskim, rumonskim in ladinskim. Posebna moč njegova je pa bila v semitskih jezikih: hebrejsko, sirsko in kaldejsko imel je popolnoma v oblasti, pred vsem pa arabsko, ktero je tako temeljito poznal, da je o vsakej besedi, o vsakem deblu mogel dalje čase razpravljati; temu jeziku poznal je tudi ljudsko govornico . . . A razven omenjenih jezikov naučil se je tudi drugih jutrovih, kakor koptovskega ali egiptovskega, perzijskega, turskega in magyarskega; koptovskemu in turskemu je zložil celó slovar, kterege je pa vedno le v rokopisu hranil. A da bi stare in nove jezike bolj temeljito upoznal, učil se je razven starih klasičnih jezikov tudi sanskriškega. Prisvojil si je popolnoma tudi staroslovenščino, tako da je v njej celó dopisoval. Iz nje si je razjasnjeval novoslovensko in druga slovanska narečja itd.“ (Kres III. 1883 str. 276 — 277. Sp. Dr. A. Mahnič). — Slovénski je jel se učiti vže v latinskih šolah, pisati v modroslovnih, kedar ga je V. Stanič napravil, da mu je po „Mildeheimisches Liederbuch“ poslovenil nektere pesmice, katerih tri je dal natisniti v svojih bukvicah, namreč: Mraz; Bog je povsot; Starost. — Marljivo se je poprijel slovenščine, pa tudi ilirščine v bogoslovju, ter je dal na svetlo na pr.:

1) Vodnik pobožniga kristjana, ali nar. potrebniši molitve v raznih okolišinah življenja. V Celovcu l. 1845. Nat. Leon. — Po naročbi više gosposke duhovske je spisal:

2) Abecednik za šole po mestih. V Tersti 1846. — Povestice za prvo začetno šolo v Tersti. 1846. Krajnska pismenost okrajšana za male šole (po Vodnikovi). V Tersti. 8. 1847.

3) 26 Povésti za mlade ljudi. Spisal Št. K. v Gorici 1847. 8. 220. — Od l. 1848 do 1855 je slovenil pastirske liste nadškofove.

4) Podučne povésti. Spisal v laškem jeziku Francišek Soave. Poslovenil Štefan Kociančič učitelj sv. p. st. z. v Goriški duhovščini, s pristavkam. V Gorici 1851. 8. 325. I. Del 1—82, II. D. 82—167, III. D. 168—238. Pristavik. Opomba. Nasledne povesti so v ravno tisti knjižici (tiskani v Brešii 1843. per Jeronimu Quadri), iz ktere je prestavljavec Soavetove pripovedi poslovenil. Zatorej jih tudi on ni hotel opustiti, posebno ker so ravno tako lepe in podučivne, kakor Soavetove, česar se zamore blagovoljni bravic sam lahko prepričati. a) Povésti Hanibala Parea Milanskiga zdravnika

str. 241—282. b) Povésti pravdosrednika Lojzeta Bramieri Pijacentinskiga plemenitnika str. 285—322. Kazalo. — Nat. II. 1870. 8. 325. — Nat. III. 1876.

5) Sveta Povéstnica. Spisal L. Fleury. Iz laškega poslovenil Š. Kociančič. I. Del. V Gorici 1852. 8. 250. — II. Del. 1852. 8. 216. Nat. in zal. Paternolli. „V pričijoči knjižici je naj veči obzir vzet na to, da se zgodbe med sabo dobro vežejo in da se, kakor sam L. Fleury v svojem predgovoru k drugemu natisu pravi, iz nje spoznati zamorejo mnogoverstne razmere, ktere so izvoljeno ljudstvo božje z drugimi sovremennimi narodi vezale, in da zamore ta knjižica služiti za uvod v vesoljno povestnico. Ta namen doseči je učeni L. Fleury, kteri je to delo v francozkem jeziku spisal, razun sv. pisma, pogostoma porabil tudi Jožefa Flavija, in je marsikej od njega tu sem povzel, kar se v svetem pismu ne dobí, in ki je k celoti povestnice vender večkrat zlo potrebno“, piše v predgovoru prestavljavec.

6) Sto povéstic, berilo za otroke, v Terstu 1852.

7) Pridige in drugi slovénski spisi, ki jih je zapustil Jožef Stibiel . . . Sabral Št. Kociančič . . in jim pristavil životopis rajnega s kratkim uvodom v celo knjižico. V Gorici 1853. 8. XI. 176. (Vid. Jezičn. str. 18. 19). — Zgodovinski Katekizem . . J. Šmid. . . izdal A. Janežič. V Celovcu 1853. Predgovor mu je spisal Š. Kociančič (str. 5. 6). — Tako tudi knjigam: . . Slovénski Goffine . . Kratka povestnica Goriške nadškofije . . Stari Urban . . 1853. — Šodeloval je s Slomšekom v: Djanje Svetnikov. I. II. 1853. 1854 (Gl. Predgov. str. 11).

8) Maria Cel nad Kanalom. Kratak pregled zgodovine te kaplanije in božje poti od njenega vstanovljenja do sedanjega časa. V Gorici 1853. 8. Seitz.

9) Tovarš pobožniga kristjana, to je naj potrebníši molitve sleherniga kristjana, in nekaj duhovnih pesem. V Gorici 1854. 8. 354. Nat. in zal. Paternolli, . . večkrat na svetlo dal, p. 1856, 1876, tudi skrajšano pod naslovom: Šopek. — Tako že prej: Mali zaklad duše, iz českega, zal. v Gradcu J. Sirolla itd.

10) Kristusovo življenje in smert v premišljevanjih in molitvah. Poleg Gašparja Erharda za Slovence predelal Štefan Kociančič, profesor bogoslovja v Gorici. Na svetlo dala družba sv. Mohora. I. Del. V Celovcu 1868. 8. 636. Nat. Blaznik. Kazalo. — II. Del 1873. 8. 743. Nat. tisk. družbe sv. Moh. Kazalo I—III. — „Naj postane ta prelepa knjiga Slovincem to, kar je Erhardova Nemcem, to je, prava domača knjiga. Ako od mnogo dobrega semena, ki se nahaja v tej knjigi, tudi le eno ali drugo zernce na dobro zemljo voljnega serca pade, kal požene in sad dozori; ako branje teh bukev tudi le tu pa tam kako dobro misel obudí, kako hudobno misel zaduší, kak svet sklep ponoví, kako pregrešno djanje ustavi: tedaj je ta knjiga že dovolj dobrega storila in pisateljev trud ni bil zgubljen. Bog daj, da se to vresniči!“ Št. K.

Jako marljivo je pisaril ranjki v razne časnike in letopise; tako na pr. v a) Novice, ktere v dopisu iz Gorice pravijo: „Bogoslovci našega seminišča so od več let sèm, od kar se je naš maleni narod iz terdnega sna zbudil, že marsikaj na literarnem polju našem pripomogli. Stari Urban, Povestnica goriške nadškofije (Fr. Blažič), deloma Djanje Svetnikov in Gofine itd. so živa priča njihove nekdanje vse hvale vredne marljivosti. Al tudi sedanji nočejo svojim poprejšnim sobratom zaostati. Kakor za gotovo zvemo, ravno sedaj v prostih urah pridno spisujejo za nas važno knjižico: „Povestnico goriške grofije“. . . Za vse to imamo se serčno zahvaliti našemu visokoč. g. Štepanu Kociančiču, visokoučenemu profesorju v semenišču, ki vse to vodi in vreduje, med tem, ko tudi sam marsiktero lepo delo na dan spravi. Slava mu! itd.“ (Novic. 1861 str. 395). — Priljubljena mu je bila:

b) Zg. Danica, v kateri je l. 1852 str. 42 o Razlagovih tolikanj hvaljenih Zvezdicah prvi opomnil, češ, iz tega, kar se bere str. 12—13 in str. 45, zdí se: „de nimajo Slovani od vpeljanja Kristusove vere drugiga, kakor zlo . . Tako zamore pisati in govoriti li edin, ki je ud gerške nezedinjene cerkve, ne pa pravi rimsko-katolški kristjan . . In take knjige ne moremo priporočevati še neskušeni slovenski mladosti itd.“ — L. 1854 št. 15—20: Kratak pregled človekoljubnih naprav v blagor ubozih in terpečih v Gorici od naj starejših časov do današnjiga dne. — L. 1855 ima prevod svetopisemske pesmi hebrejske, kateri je podlaga primek Slavljenca t. j. nadškofa Gollmayra, kateremu je o raznih prilikah poklanjal umetno zložene hebrejske čestitke, kakor tudi škofu J. Legatu o 25letnici itd. (Danic. 1872); knezoškofu Jan. Kriz. Pogačarju l. 1875 o posvečenju itd. — L. 1862 str. 123 piše: „Vsakikrat nas v serce zabolí, kadar v slovenskih časnikih in po pisih besede svetega pisma tako rabljene beremo, da se Bogú smili na pr. vox clamantis in deserto; et Verbum caro factum est etc. . Vém, da tisti, ki so do sedaj tako delali, niso iz nobenega slabega namena tega storili, tedaj ne ex malitia, ampak ex ignorantia. Ali ravno zavoljo tega je dolžnost duhovniku, ne molčati k takemu ponečastovanju Božje besede, temuč opominjati in zaverniti na besede svetega Tridentinskega zbora (Sess. IV. in fine). Gotovo se vsakdo pregreší zoper drugo Božjo zapoved, kadar Božje besede tako rabi. Da bi pač pisatelji sostavkov, ki so za časnike namenjeni, in pa vredniki vselej to pred očmi imeli!“ — L. 1872 str. 303 so ponatisnjeni nekteri nauki o branji sv. pisma v maternem jeziku (iz „Glasa“), kjer so omenjene vse tri slovenske prestave (Dalmatinova, Japelnova, Volčeva) in je rečeno, da le poslednjo je privoljeno prosto imeti in prebirati vsakemu Slovencu, ker ima pristavljene opombe in zadosti dobro razlaganje v pravem kat. duhu (str. 304).“ — O smrti gl. 1883 str. 119 in 123.

c) Sl. Bčela l. 1852: Ljubljana. Po potovanji; l. 1853: Kemperle Štefan; Nemški Rovt na Tominskem (Ipavec). Navade Primorskih Slovencev str. 146. Vraže str. 178 itd. — d) Arkiv za jugosl. povjestnicu. II. IV. 1854. Obširni odgovori na pitanja za jugosl. povj. zgodovinski; Beneška Slovenija; Abc Slovénski itd. — e) Šolski ali Slov. Prijatelj l. 1853: O društvu sv. Mohora; Zavod gluhomemov v Gorici; l. 1855: Zgodovinske čertice, nabrane po Goriškem. — f) Večernice družbe sv. Moh. 1861 p. Mesar Janez Kerstnik Jezuit, Goričan (I. str. 18—28). — g) Koledar kmetijske družbe za l. 1862. Posl. Št. K. — h) Goriški letnik za čitatelje vsacega stanu, l. 1864. Vred. Fr. Zakrajšek. Vanj pisal več sostavkov, zlasti zgodovino goriške grofije. — i) Koledarček dr. sv. Moh. 1871: Strašna smert hudobneža str. 181—185 itd. — k) Glas v Gorici. I—IV. 1872—75. Mnogo razprav jezikoslovnih, iz književne povéstnice, o pisateljih itd. na pr.: Panславизem, pangermanizem, panitalijanizem; živjenje ali življenje, šiba in palica, forint ali goldinar, žrtvenik ali altar; našim puristom, kakavcem; naprednjaki in mračnjaki, številka osem; človek, zvonovi; o prepovedanih knjigah; nekdej in zdaj. O začetku Slovanov. Rezijansko narečje. Zora in Vestnik. Šokci. Oglej. Sveta Gora. Koseski. Sveti Hieronim je-li Slovan? O Val. Staniču. Čenče (ital. la ciancia) itd. Matevž Hladnik. Življenjepisne črtice. L. 1875. l. 47—53 itd. — „Rajniki učenjak, kateremu je govor bil nad vse skromen in priprost, nikogar ni bolj črtil, kakor one pretirane pisatelje, ki hoté slovenski jezik s tem preroditi in obogatiti, da od vseh vetrov prinašajo v slovenščino besed iz drugih narečij slovanskih (pa tudi iz turskega, arabskega etc.), tudi tedaj, ko jih nikako ne potrebujemo, menéč da dobí jezik še le tako pravi slovenski značaj (v. Kres str. 277)!“ — l) Besednik v Celovcu p. 1873: Na sveti večer. Čudno spreobertenje pijanca. Stari grad ali strahovi itd. — m) Folium eccl. dioeceseos Tergestinae . . l. 1865—1875, v katerem je do 20 večih in manjših

spisov njegovih v besedi lat. na pr.: *Historia Seminarii centralis Goritiensis*; *Historia creationis Mosaica*; *Tractatus de liturgia ecclesiae Aquilejensis* itd. — *Folium periodicum archidioeceseos Goritiensis* l. 1875 itd. ima brez števila njegovih učnih razprav in sestavkov o prav mnogoterih tvarinah. — Rad je sestavljal životopise ranjkih p. Kafól (Caffou) Feliks Anton; Krobat (Crobath) Jožef Friderik; Dr. J. Nep. Hrast. *Breves notitiae biographicae* itd. 1875. 8. 56. — *Album Sacerdotum 25 tum presbyteratus sui annum Goritiae solemniter celebrantium anno 1867.* Paternolli. V spomenici tej so tudi rečf slovenske p. Vse se spreminja — vse mine; Častite Marijo itd.

Učenjak v hebrejščini je sestavil berilo: *Specimina lectionis Scripturae hebraicae in gratiam suorum auditorum conguessit Stephanus Kocijančič.* Goritiae 1853. — *Editio altera emendata et aucta.* 1860. Typis J. Seitz. — Po tej knjižici in po umetnih čestitkah hebrejskih, celó v pesniški obliki, je zaslovel tako, da so mu dopisovali učeni židovje p. Samuel David Luzzatto, prof. v Padovi, pesnik Jos. Almanzi, prof. Aron Luzzatto v Trstu itd.; angleški mu je dopisoval Frid. William Wingfield, on pa njemu slovénski, Judom hebrejski, nekterim Slovanom staroslovénski itd.

Znameniti so njegovi premnogi rokopisi, ki se hranijo v bogoslovni knjižnici Goriški, deloma nenatisnjeni, v raznih jezicih in o raznih tvarinah. Ranjki je pač vreden, da ga opiše kdo obširno v lastni knjigi, ali v Drobtinica h Ljubljanskih itd. — Nam posebej pomenljivi so rokopisi slovénski na pr.: Pridige; Zgodovinske črtice o farah in cerkvah po Goriškem; Življenje izvelič. Jan. Berhmansa S. J. — Leto posvečeno poslovenj. po lat. Tyrnaviae 1753. Životopisne črtice imenitnih mož goriške grofije. Ruska zemlja, kdo je v Kijevu najpred gospodoval. Majnik posvečen Mariji preč. Devici. Šege in obredi današnjih Judov. Življenje in nauk G. J. Kr. po čveterih evang. poslovenj. — Goriško narečje. Cerkveno slovstvo na Goriškem. Furlani Jožef. Anton Janežič i Ivan Kukuljević Sakcinski (dopisi teh in še drugih nekaj). Menih Hraber, povestnica pisma Cirilskega, Krk (listine iz Glagoliškega); Stol sv. Marka v Benetkah; Rezijani itd. „Matevža Hladnika Vertičik samótnih cvetlic“ v knjigo 4° str. 795 zbral z obširnim življenjepisom, besednjakom in kazalom, Štefan Kocijančič (Vid. Jezičn. 1887 str. 32—36). Dnevnik. Životopis (Ego). Primeri: Zvon III. L. 1883 str. 331—335; Štefan Kocijančič, sp. Simon Rutar; str. 398—401 sp. Fr. Podgornik.

O. Mansvet (Janez) Šmajdek r. 1. marc. 1819 v Soteski na Dolenjskem, v red sv. Frančiška 1836, svečenik 1842, v Gorici u. 10. apr. 1868. Sloveč govornik je tudi pisal; tako na pr.:

a) Shodni Ogovori. Spisal ino izustil O. Mansvet Šmajdek, učenik naravoslovja v domačih šolah Frančiškanskega reda na Kostanjevici blizo Gorice. V Ljubljani 1854. 8. 319. Zal. Giontini, nat. Blaznik. — „Zaslišite domačo pripoved, ktera nam je v poterdilo, de krivično blago drugimu rodu ne koristi, in ktero je pridna bučelica pozabljivosti otela. — Neki kmet je bil od svojih mladih dni silo skerben, varčen pa skop. Od kodar jo je koli permahal, vselej je kaj sabo pernesel, ali na rami, ali v roki, ali v nedrijah, ali v žepu, zdej iglo, zdej žebelj, zdej kako orodje, bodi si leseno toporiše. Kar je na polju zvunej strehe staknil, je bilo že njegovo. Vse kašte, kleti in shrambe so bile polne blaga, kar si je človek zmisлил, to je najdel tam. Odbila je tako skerbni mu očetu zadnja ura, umerl je — blago, se vé, sinu zapustil; menite, de je kaj obstanka, kaj teka imelo krivično blago? — Oženil se je sin, ker je toliko blaga po očetu podedoval, ali karkoli sta on in njegova žena počela, nista sreče imela, v petih letih sta že vse zapravila, kar je oče v petdesetih letih z velikim terpljenjem nabral. Sosedje viditi ves lep stan razdjan, strehe rebra kazati ino viseti na kup, so z

glavami majali, z ramami potresovali ter drugi drugimu pravili: I kaj bi nek rekel naš ranjki sosed, ko bi zdej vstal, vidil svoje lepo stanovanje na kup viseti, ino sina vprašal, kam je pošlo toliko lepih reči? — Kaj bi on na to odgovoril, tega ne vemo, pa sveto pismo namesto njega odgovori, ker pravi Bog po preroku Ecehielu: Krivično blago bom jaz na dan svoje jeze razgnal, kakor cestni veter pomete itd. (str. 113).“

b) Popotni Tovarš bratam in sestram III. reda svetiga Frančiška, ki med svetam živijo. Spisal O. Mansvet Šmajdek, Frančiškan na Kostanjevici blizo Gorice. V Ljubljani 1861. 8. 608. Nat. Milic. „Vem, de nam v slovenskim jeziku lepih molitevnih bukvic ne manjka, in de so čč. gg. duhovni marsikako knjižico na svitlo spravili, ki pobožnost, de ne umerje, tako poživlja, kakor zrak ogenj podpihljava, de ne ugasne. Ali bratje in sestre tretjiga reda sv. Frančiška, sem ter tje po Slovenii raztreseni, zdi-hujejo že dolgo po kaj obširniših bukvicah o svojim redu, kakor so jih do zdej v ma-ternim jeziku imeli itd. (Predg. str. 3).“

Sicer je P. Mansvet — časih z imenom Krotkoslav — rad dopisoval v Danico iz krajev, kjer je služboval na pr.: Iz Gorice l. 1851 o sv. misijonu; l. 1858: Zdravilo za tiste, ki jih je Pust pobodel; l. 1860: Vojska med mesojedci in tretjo cerkveno za-povedjo; l. 1861: Dvestoletnica v Nazaretu na spodnjim Štajerskim itd. Največ pa o III. redu sv. Frančiška p.: Ako hočte kadaj boljši svet imeti, — Morate vsi kakor svet Frančišk živeti, ali: Ako hočte, želite, de boljši bo svet, — Stopite vsi v svetga Frančiška red. — Tri in dvajset zveličanih japonskih mučenikov iz I. in III. reda sv. očeta Frančiška bo posvečenih ali med svetnike prištetih (Danic. 1861 št. 24—26) itd.

Juri Fleišman r. 18. apr. 1819 na Beričevem pri Dolu, brat Andrejev (Jezič. 1887 str. 28), nekaj časa učitelj na Vrhniki, potem je v Ljubljani učil petje, glasbo, le-popisje; zlagal pesmi ter jim skladal napeve, u. 25. maj. 1874. Njegovi umotvori so p.:

a) Izgledi slovenskiga pisanja. Zal. Giontini, nat. Blaznik v Ljubljani. b) Šolarske pesmi 4°. 1860. — c) Mične slovenske zdravice. 4°. 1860. Zv. I—III. — d) Slovanska Beseda. Pesmi za veselice. Zložil Juri Fleišman. Zal. Giontini. Zv. I—III. 1864. — Sodeloval je pri „Slov. Gerlici“ že l. 1848 itd. — Prav bi bilo, da bi gosp. učitelji vseh slovenskih ljudskih šol segli po zbirki „Šolarske pesmi“, katero je g. izdatelj že s tem posebno zanimivo naredil, da je s kratkimi besedami pridjal nauk, kako naj se vadijo šolarji na posluš peti, ktereга tako-le razlaga:

„Učitelj naj razloži šolarjem poglavitne reči o muziki sploh, čemu so sekirice (note), kaj je oddih ali prenehljaj (pauza), takt ali udarec, kaj mera časa (tempo) itd. Naj jim dalje kaže, kako usta odperati, da preveč ne zijajo, pa tudi zob skup ne tišijo . . . Da jim pravi sluh obudí, naj učitelj stopnje ali škalo s čistim glásom — a — zapoje, z roko pa takt daje itd.“ (Novic. 1860 str. 141). — O „Slovénskikh zdravicah“ zv. II. imajo Novice po pristojni hvali gledé besede opombico, da okrogle take baže, ki so na koncu tega zvezka, naj bi g. Fleišman raji prepustil lastni fantazii tistih, ki nazaj pristokajo s kervavo glavo itd. (1861 str. 185). — In o „Slovanski besedi“ ravno tako pravijo: „Že-leli bi pa bili, da g. Fleišman tiste pesmi, katerim je sam besede zložil, bi bil dal po-praviti po izurjenem pesniku, ali še bolje, da bi Pegaza prepustil celó drugim (1864 str. 295).“ — Sicer pa glej „Slov. Nar.“ 1876 št. 12: Jurij Fleišman, slovenski skladatelj. Spisal Vojteh Valenta.

Filip Jakob Kafól (Kaffol, Caffou) r. 4. maj. 1820 na Pečinah v Tominskih hribih, maš. 1845, pastirjeval v Volčah, l. 1847 v Ročinju, l. 1854 v Batujah, l. 1857 jo ubere v Celje in od ondot v Pariz k Lazaristom, od teh pa vže l. 1858 skozi Rim, Lo-retto, Celje domov na Goriško, in to v Nemške Rovte za farnega oskrbnika, l. 1859 na

Pečine, bil deželni poslanec, baje prvi slovenski govoril v zboru Goriškem, u. 29. febr. 1864. — Knjige njegove so:

1) Domači ogovori po nedelskih evangeljih za verne ljudi na deželi. Spisal in izustil Filip Jakob Kaffol, kaplan v Ročini pri Soči. I. Del. Celovec 1853. 8. 270. — II. Del 1853. 8. 290. Izdalo društvo sv. Mohora. Na prod. J. Leon. (Jezič. 1887. str. 11.)

2) Domači ogovori po prazniških evangeljih za verne ljudi na deželi. Spisal F. J. Kaffol, samostalni kaplan v Bajtuji pri Vipavi. V Ljubljani 1856. 8. 342. Nat. in zal. Milic (Vid. Slov. Prijat. 1856 str. 61).

3) Večne resnice v pogovorih za ljudske misione po slovenskih deželah. Spisal F. J. Kaffol, duhoven Goriške nadškofije. V Gorici. Zvezek I. 1861. 8. 316. — Zv. II. 1862. Del. 1. str. 1—157. Del 2. str. 157—303. Nat. Paternolli. — Znamenite bile so besede, ki so mi jih sveti Oča Papež Pij IX. v god sv. Floriana leta 1858 v Vatikanu tako-le govorili:

„Vi ste, kakor pravite, Slavjan. — Slavjanski narod je verli in zares močen narod. — Jaz vse Slavjane po očetovo ljubim. — Škoda, da so razkoljeni. — Njih blagost bila bi sloga in ta se jim cimi le v sjedinjenju s katoliško cerkvijo. — Zatorej rad iz dna serca podelim svoj apostolski blagoslov vsem oznaniteljem svetega Evangelja po Slavjanskem.“

Tem očetovskim besedam spominek postaviti sem sledeča dva zvezka slovenskih pogovorov za ljudske misione spisal. Na Tominskih Pečinah v godovno sv. Cirila in Metuda 1860. F. J. Kaffol, Kaplan. — Razun tega je dopisoval na pr. v a) Danico, ktera ima l. 1851 str. 198 njegovo tudi posebej natisnjeno pesem: Dan XVI. listopada 1851 po Goriški nadškofii v IX razstavih, iz ktere bodi na razgled:

<p>1. Ob Soči se veselo dans godí,
Od griča v grič razlég zvonov doní,
In ljudstvo pravoverno
Se skupej zbera, v sveti dom hiti,
Pobožno inó méрно . . .</p>	<p>7. Se déne pravda pa pred papeža,
Štirnajsti Benedikt zdej sodbo da:
„Aglejski stol se vniči,
Bodita v Vidmu in Gorici dva
Nadškofa pri tej priči.</p>
<p>8. Za to glej vérne v tempel potovat',
Spomin stoletni grejo praznovat,
Odkar Pastir premíli
So s sedeža v Gorici pervikrat
Ljudi blagoslovíli.</p>	<p>9. Le idi v sveti dóm, — že pred oltar
Duhoven Vikši stopil je — svoj dar
Boga za vse prinesti.
Sklenimo ž Njim se v duhu, mlad in star
Bodimo veri zvesti.</p>

L. 1862 str. 278 ima Danica čvrst spis njegov: „Sv. Mohor, prvi apostelj Slovanov“. — L. 1864 str. 46 jako hvalí „Zlati Vek“, češ: Ni vreden v versto naših literatov vpisan biti, kdor se obotavlja prebirati ga . . . Kdor bi slovenskemu jeziku sposobnost za literaturo odrekel, naj se mu „Zlati Vek“ v roke dá, in če ni več kot hudoben, prepričal se bo, kako razumno ali zastopno se da zgodovina, dogmatika in vsaka druga učenost v slovenščini pisati itd. (Vid. str. 276)“. — b) Drobtince l. 1852 kažejo pesem njegovo: Maria naša ljubezniva mati (str. 61) itd. — c) Slovénski Prijatelj l. 1856 naznanja njegove pridige (str. 61); l. 1857 zanimljivo pismo iz Pariza; l. 1858: iz Loretto; l. 1865 vže po smrti priobčuje pridige na pr. od sv. Mohora; l. 1876: Marija brez madeža spočeta, od sv. birme; l. 1877: Za slovenski misijon itd. — d) Novice l. 1861 imajo dopis: Slednja beseda o cerkljansko-tominski cesti (str. 250) itd. — e) Slovenske Večernice zv. VIII. l. 1863: Cerkvica sv. Mohora na Tominskih Pečinah. Dómorodne črtice, spisal F. J. Kaffol, kjer str. 27 pravi sam o sebi: „Iz Pečin (sem tu duhovnik v službi) od mesca junija 1859, dokler bo Božja volja. Dne 24. sept. 1845 sem tukaj na altarju sv. Mohora in Fortunata novo mašo služil, zna biti, da ravno na

tem altarju bom tudi zadnjokrat maševal in potem pa pred večnega sodnika stopil! V varstvo se tema dvema svetnikoma pohlevno izročujem, toraj zaupam, da mi bodeta milost izprosila. — Za moj preserčno ljubljeni narod se vse svoje žive dni trudim, nadjam se, da sv. Mohor mi bo odvetnik in besednik pri vstopu v večnost. — Na tem svetu mi ni bilo nikoli dobro, smem se zanesti, da na unem svetu bo milostljivi Gospod obrisal vse solze od mojih očí!“ — Dokaj znamenito je, kar je pisal iz Pariza 7. sept. 1857 na pr.:

„Morebiti bi Vas vtegnilo veseliti kaj več od naše družbe zvedeti; zakaj zdí se mi, da naši rojaki veliko od Lacaristov ne vedó. Prav za prav se kličemo duhovniki sv. Vincenca Pavljana; ljudstvo nas imenuje misionarje, in svetu smo znani pod imenom „Lacaristi“, ker v Parizu v hiši stanujemo, ktera je nekda nekemu človeku z imenom Lacar (bolje Lazar) slišala, in od kterega je v prvem osnovanju te družbe odkupljena bila. — Lacaristi so po celem svetu skorej razkropljeni in štejejo blizo 1000 duhovnikov. Pariz je pa zmeraj še naše poglavitno zberališče, tukaj stanuje tudi naš General-Superior, ki sadaj ravno po Avstrianskem popotuje, ondašne hiše Lacaristov pregledat. Lacaristov poglavitne opravila so: Priprostemu ljudstvu na deželi misione in svete vaje deržati, ter k veliki spovedi verne spodbadati, po ječah zapertim pridigati in jih spovedovati, ter njih poboljšanje opravljati, vsmiljene sestre voditi in jim spovednik biti. Duhovne semenišča voditi in skerbeti, da se mladim duhovnikom pravega duha vdahnje. Po Francoskem so tudi učeniki v duhovšnicah večidel Lacaristi. Otroške semenišča vladati, in mladenče k pobožnosti napeljevati, ter, če je treba, jim tudi učitel biti. — Lacaristu, akoravno je duhoven, mu ne gre ime Pater, marveč le Gospod. On mora zjutraj ob štirih vstati in ob devetih zvečer spat iti, ter cel dan ima tako razdeljen, da mu dve uri proste ostanete. En dan v tednu sme do 5½ spati. Vsak dan mora naj manj eno uro premišljevati kako sveto resnico. Preden Lacarist kdo postane, mora dve leti se poskušati, po tem stori obljubo, ki večno velja. Tudi ne duhovniki so vsem tem postavam podverženi. Vsi vkupej se bratje imenujemo in živimo čisto le od milošine, ker lastnega premoženja nimamo in tudi od vladarstev nič ne dobivljamo itd. (Slov. Prijatelj 1857 str. 155).“

Kafól je dopisoval domačim listom, zlasti pa Danici (gl. 1864 str. 276: „Malo pred smertjo nam je bil ranjki poslal mični spis: Častiti gospodje Lazaristi. Izpeljan je do „VI. Domače življenje Lazaristov“. Ako bi se našlo med njegovo zapuščino nadaljevanje ali saj osnova, bi prosili, da bi se nam poslalo. Vr.) in Einspielerjevim „Stimmen aus Innerösterreich“. Načertal je „zgodovino in geografijo Tominskega glavarstva“. Kam so zanesli ta spis, ne vém povedati. Videl sem ga l. 1866. Osnoval je bil tudi obširno razpravo „o odpustkih“. Kje je pa zdaj? — O njegovih pridigah pravi Slomšek (Drobt. 1862 str. 45), da imajo mnogo zgovornega zernja v gladki slovenščini. Vid. Filip Jakob Kafól, v Večernicah zv. 34. l. 1878 str. 37—42, sp. J. K.

Janez Škofic r. 22. dec. 1821 na Brdu pri Podpeči, maš. 1845, služil v Hrenovicah, Črmošnjicah, na Toplicah, od l. 1858 za župnika v Suhoru, kjer je, izvrsten vino-sadje-svilorejec poslavljen z zlatim križcem za zasluge, u. 30. apr. 1871. — Dopisoval je v nektere časnike p. v Novice l. 1858, Danico, zlasti v Slov. Prijatla, kateri hrani mnogo njegovih pridig, celó po smrti p. l. 1881, priobčil P. Hugolin, o cerkveni glasbi itd. Močno vstregel je s posebej natisnjeno knjigo:

a) Razlaganje keršanskega katoliškega Nauka. Pričel l. 1863 in spisal I. Poglavlje od „Vere“ Janez Škofic, župnik Suhorski. V Celovcu 1864. 8. str. 663. Nat. J. in F. Leon. — Ti „Keršanski Nauki“, kterim je druga poglavja zložil Janez Vol-

čič, župnik Šent-Marjetski, so — 369 tiskanih pol, dovršeni l. 1876 — bogata zakladnica, iz ktere zamore zajemati duhovnik za vse svoje potrebe na leci, v spovednici, na bolni postelji in v šoli, pa tudi česar potrebuje za lastno svojo omiko in za pošten svoj kratek čas (Vid. Slov. Prijatelj).

b) Sveti Jožef, naš varh in pomočnik v življenju in ob smerti ali Šmarnice v čast Jezusu, Mariji in svetemu Jožefu. Svojim farmanom in drugim častivcem svetega Jožefa, spisal duhoven ljubljanske škofije. V Ljubljani 1867. 8. 268. Nat. J. Blaznik. Zal. Janez Škofic (Gl. obseg in kazalo). „Mesec maj ali veliki traven je preblaženi Devici Mariji posebno posvečen; ravno zato se imenuje Mariin mesec. O tem mesecu se po keršanskem svetu obhajajo ljubeznive Šmarnice. Marijnemu čistemu ženinu, svetemu Jožefu, pa je posvečen mesec marcij ali sušec, o katerem se tu in tam svetemu Jožefu na čast obhajajo lepe pobožnosti, Šmarnicam podobne. Pri nas takih pobožnost nimamo, Šmarnice pa imamo. Ker je pa sv. Jožef tolikanj imeniten svetnik, ter Jezusov rednik, ženin Mariin, Ilirskega kraljestva in toraj tudi naše dežele patron in varh, in umirajočih posebni pomočnik, in ker je Jožefovo življenje z Marijnim življenjem v tolikanj tesni zvezi, mislim, da ne bo neprimerno, ako pri letošnjih Šmarnicah svoj pogled obračamo sosebo v sv. Jožefa, in iz njegovega svetega življenja izvajamo svoja premišljevanja. Sej bo tudi Marija češčena s tim, da častimo njenega čistega ženina sv. Jožefa itd. (Vpeljava str. 5).“ — Ljubeznjivo opisal je ranjkega J. Volčič v Danici l. 1871 str. 154 — 162, kjer mu str. 185 iz velikega spoštovanja A. Žlogar poje v spomin na pr.:

Toči gorke solzé domovina! — Ah, moral ločiti
Blagih se en rodoljub, vedno ti zvesto udan.
Ljubil nezmérno te je, premili narod slovenski!
Z djanjem kazal, da mu v sercu ljubezen plamtí.
Ljubil je iskreno občno domovje slovansko in želel,
Solca mu zlatega žar skoro da bi zasijal itd.

Dr. Jožef Krajnc (Kreinc) r. 17. febr. 1821 v Skalah blizo Velenj, šolal se v Celju in v Gradcu, kjer je bil prvi slovénki učitelj občnega državljanskega zakonika v jeziku slovenskem, potem na pravoslovni akademiji v Sibinju za avstrijsko civilno, trgovinsko in menjično pravo, naposled profesor v Pragi, u. 22. febr. 1875. Pisal je v razne časnike, branil pravice Slovencev kot državni poslanec in posebno v glasilih slovenskega društva v Gradcu, poslovenil velik del omenjenega zakonika, ki ga je poznej Cigale vredil za natis itd. (Prim. Slovan 1885. J. Macun Knjiž. Zgod. 1883 str. 151).

Ivan Macun r. 23. jan. 1821 v Trnovcih (Wolfgang) blizo Ptuja, latinske šole zvršil v Mariboru, modroslovne in pravoznanske v Gradcu, od l. 1845 učitelj gimnazijski v Celju, od l. 1846 v Trstu, l. 1851 profesor v Zagrebu, l. 1860—61 v Ljubljani, potem zopet v Zagrebu, od l. 1870 v Gradcu, kjer je u. 27. okt. 1883. — Knjige Slovincem bolj zanimljive so:

1) Cvetje jugoslavjansko s dodanimi cveti drugih slavjanskih vertov. I. Cvetje slovenskiga pesništva. Zložil Ivan Macun Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti. Koseski. U Terstu 1850. 8. XII. str. 270. Tisk. Austr. Lloyd. Kazalo: Predgovor. Uvod. Pevni-, Pripovedajoči-, Dramatički del. Smes. Pesmotvori dodani iz Ilirskoga. — „Tesniga serca predložim slavjanskimu svetu to delce, pri Slovincih prvo te verste. K začetku se težko ključ najde, in ta težkoča terja, da se presod letega ozira derži; vsaj si mora vsaka knjiga, ki se pri nas prikaže, celino kerčiti. Alj tudi zvunajni zaderžki so pri tem delu veliki; namenjeno je namreč učečoj se mladeži, da se po njemu soznani s pesniki cele Slovenije, in tudi z nekaterimi ilirskimi; in da

se iz njega uči lepo in u slavjanskem duhu pisati. Slovnica jugoslavjanska pak še je malo kaj ustanovljena, tedaj pisatelji pišo po svojih mislih različno, in po takem se je zmešujava posebno u slovničkih formah ugnezdila. — Kakih sem jaz pri tem misel, vsak lahko u kratkem krasoslovju pesništva vidi. Glavno pravilo je, da se u književni jezik uvede samo kar je res in kolikor mogoče u celem narodu, in kar se prileže pravilam mislenja; dalje, da se, gde so razne ceste, izbere tista, ki nas z drugimi našimi brati Jugoslavjani zjedini itd. (Predgovor VI).“

2) Kratak pregled slovenske literature sa dodanim rječnikom za Slovence. Napisao Ivan Macun. U Zagrebu 1863. 16. VII. 102. — „Sastavak ovaj nastao je time, što sam prošle školske godine u veoma kratko doba imao za krasni „Naučni slovník“, što ga izdaje Fr. Rieger, napisati članak o slovenskoj literaturi. Nakupiv tom prilikom kao i kasnije u Ljubljani gradiva, koje bi za rečeni slovník bilo preobširno, preradio sam ga te u podlistku „Narodnih Novinah“ naštašpao. Nu i sada nije mi bio smier, da o toj stvari pišem obširno, nego da omladini pokažem put za samostalnu dalnju radnju itd. (Predg. IV).“

3) Književna zgodovina Slovenskega Štajerja. Spisal Ivan Macun V Gradcu 1883. 8. VI. str. 181. Tisk. Styria. Zal. pisatelj . . Veleumu . . dr. F. Miklošiču . . posvećuje zemljak J. M. „Habet sua fata libellus! Zibeljko je knjigi tesal dr. Vošnjak pozivom dne 8. marca l. 1867, ali bi jaz za „Slovenski Štajer“, ki ga je namenila na svetlo davati Slov. Matica, napisal književno zgodovino . . . Ko pak je početkom tekočega leta sklenola, da le četiri pole za l. 1882 pridejo na svetlo, ostalo pak drugi krat, tega nesem mogel nikakor dopustiti, in tako delo sedaj prihaja mojim trudom in na moje troške na svetlo itd.“ Vést o četirih polah ni resnična; vžroki bili so v obliki in vsebini, kar pisatelj v „Predgovoru“ str. VI. sam pripoznava, namreč: „nil humani perfectum, knjiga tudi ima kake hibice, da z druge strani neje na svetlo stavljeno vse, kar služi slovenskemu Štajerju na slavo, ker mnogo je bilo zemljišča še le krčiti itd.“

Pisaril je Macun mnogo v časnike slovenske na pr. v a) Drobtince l. 1847: Drobtinca jezikoslovna z posebnim pogledam na grčki in slovenski jezik; b) Slovenija l. 1848 — 49 ima p.: Svečanost slavjanskega društva v Terstu; Oglas Jugoslavjanske Krestomatije itd.; c) Novice vzlasti l. 1861 — 62: Kaj je narodnost sploh, in slovanska posebej, domoljubje, panslavizem, slovanska književnost, razni dopisi iz Zagreba itd. — d) Glasnik l. 1862: Slovenska terminologija v obče in posebno jezikoslovna str. 67 — 72; e) Letopis Slov. Matice l. 1867 — 69: Kosilo pri raznih narodih, posebno pri Grcih in Rimljanih. Potresi in ognjeniki. Pogled v Pohorje, potopisna črtica itd. — f) Slovenski Narod l. 1869: Neke opazke na sporočilo o poslednji odborovi seji slov. Matice itd. — g) Zora l. 1872: France Andrej Šega. — h) Kres l. 1881: Stolica slovenskega jezika na graškem liceji.

Delovati je pričel v dobi ilirski; rojak Stanko Vraz mu je svetoval, naj piše ilirski. „Slověnsko narěčje neima baš ništa za se, što bi ga moglo do te slave — na stupanj književnoga jezika — pomoći . . Ilirska idea naš je dakle temelj . . . a Vama savětujem, napredujte na toj stazi . . (Děla V. 1877 str. 329). Da ste naumili izdati chrestomathiju ilirsku, vrlo mi je drago . . Ako ste odlučili za mladež (osobito za djake iz gymnasijah i lycejah), kako razuměh iz vašeg lista, to će po mom sudu biti najbolje, da uredite knjigu po predmetih i da u prvi dio metnete pěsni (poesije) itd. — pisal mu je Vraz l. 1843 in 1849 (str. 408 — 415). Tako je pisaril res v Zoro Dalmatinsko, v Jadranskega Slavjana (s S. Rudmašem); l. 1849—50 je sodeloval pri hrvaškem berilu za nedeljske opetovalne šole po Istri; v Neven je l. 1852 dal „Kratko krasoslovje o pesničtvu“, pozneje nekoliko razširjeno tudi posebej natisnjeno; v izvestju gimnazijskem

Zagrebskem l. 1853: Gèrčki jezik naprama ostalim jezikom evropskim, a napose naprama slovenskom. — Školske knjige: a) Oblikoslovje jezika gèrčkoga l. 1853; a) Skladnja jezika gèrčkoga l. 1854; c) Kratka slovnica jezika nèmačkoga l. 1854; d) Zadaće za vèzbanja u jeziku nèmačkom l. 1854. — L. 1856 napisal je v Nevenu potopisne črtice o Bohinju in Bledu, o Krstu pri Savici. L. 1862—64 iz Ruskega nektere prevode za Pozor in Danico (od Turgenjeva i Bèlova), v Narodne Novine o Bugarih, v Književnik l. 1865: Razvitak slovenske slovnice. Razprava o Gunduliču nahaja se v Vesni; za Riegerjev „Slovník Naučni“ je sestavil razpravo o literaturi slovenski l. 1863. — V „Slav. Jahrbücher“ Jordanove je spisal vže l. 1843—44: Über die slovenischen Volksschulen in Untersteiermark; Die Slaven in Krain und den benachbarten Provinzen; v Oest. Blätter f. Literatur u. Kunst l. 1847: Osman von Gundulič; v „Oest. Gymnas. Zeitschrift“ 1858: Das Latein in den untern Klassen; v „Ost u. West“ 1860 etc.; Fröhlich's illyr. Gramm. 5. Auflage 1865; Jahresb. Obergym. Gratz. 1874: Machiavelli als Dichter, Historiker u. Staatsmann etc. (Vid. Knjiž. zgod. Slov. Štajerja l. 1883 str. 132—135; Kres 1883 str. 621—625; Ivan Macun. Njegova slovstvena delavnost. Spisal J. Majciger).

V Ljubljani je Iv. Macun l. 1860—61 učil razun klasičnih jezikov slovenščino in nekaj tednov ilirščino, po prizadevanju izvrstnega ravnatelja J. Nečaseka; bil je tajnik narodne čitalnice, pripravil dr. Bleiweisa, da je l. 1862 opravičeval se v posebnem sestavku: Zakaj izpuščamo tihi e in pišemo r kot samoglasnik itd. Čez 14 mesecev moral bi bil oditi na gimnazijo nemško, a vlada hrvaška sprejela ga je spet v Zagreb, in mladež slovenska poklonila mu je posebno pesen v slovó (Vid. Novic. 1861 l. 52), kar je storila nekaj mesecev pozneje v bolj vzvišani obliki ravnatelju J. Nečaseku, odha-jočemu na staromeško gimnazijo v zlato Prago (Novic. 1862 l. 10).

Peter Cizej r. 29. jun. 1822 na Gomilskem, sveč. 1847, kaplan v Braslovčah kurat na Rečici u. 28. apr. 1882. Oglasil se je bil vže bogoslovec l. 1846 v „Veselici . . Knezu-Škofu Antonu Slomšeku“ v čestitki s 6 kiticami, katerih prva se glasi:

Obriši o verna Labudska množica
Si žalostne svoje in solzne oči!
Ter ozri se kviško, ti mirna krožica,
K Očetu nevidnim, k' nad nami živi:
Ker ženin že bliža se tebi, samica,
Na božje povelje se ti zaroči itd.

Pisaril je tudi v Drobntince p. l. 1849: Trije prijatli popotniki; l. 1856—59: Kjer je nar večí síla, ondi je roka Božja nar bolj mila. Mlad bogoklinjec obsojen. Petero naj večih nevaršin za šole. Tičev ne zaterati (Vid. Novic. 1856 l. 39). Kos kruha velik dar božji. Angel varh. Sreča opoteča itd. — Pomagal je Slomšeku v „Djanje Svetnikov“ l. 1853—54 (Gl. I. str. VII). — Posebej pomni:

Najpoglavitniše resnice svete vere v premišljevanje dane po misijonarju Humbertu. Poslovenil Peter Cizej, kaplan Braslovški. Izd. družtvo sv. Mohora. V Celovcu 1859. 8. 448. Kazalo VI. — „Ta knjiga, pravi v predgovoru, katero je bil visoko častiti in pobožni misjonar Humbert v francozkem jeziku spisal, je bila od vernega ljudstva z velikim veseljem sprejeta, kar nam priča njena prestava v več drugih jezikov in potreba novih natisov. V nemškem jeziku, v katerem jo je družba nar svetjšega Odrešenika na Dunaju izdala, je že osmi natis na svitlem . . . Sprejmite toraj, dragi Slovenci in Slovenke! te za vsak stan toliko podučne bukve, prebirajte jih skerbno, in obljubim, da jih nikoli brez dušnega dobička iz rok djali ne bote; molite pa tudi za spisatelja, za kar se Vam ponižno in priserčno priporočuje“.

Dr. Vinko Fereri Klun r. 13. apr. 1823 v Ljubljani, nekaj časa vrednik „Laib. Ztg.“, tajnik zgodovinskega društva, ravnatelj učbenih zavodov v Lichtensteigu Švicarskem, profesor v Zadru, na trgovinski akademiji Dunajski, deželni in državni poslanec Kranjski, dvorni sovétnik, u. 15. jul. 1875 v Karlovih Varih na Českem. Bival v Benetkah, dohtar filozofije postal v Padovi, pisaril laški in nemški. Po njem je prišlo na svetlo:

Potovanje po Béli reki. Po izvirnem rokopisu velikiga vikarja srednje Afrike, Dra. Ignacia Knobleherja, zdélal in posloveniti dal Dr. V. F. Klun. Čisti dohodek je v podporo misionarjev v Afriki namenjen. V Ljubljani 1850. S. 46. Nat. Kleinmayer in Bamberg.

Tajnik je od l. 1851—1857 vredoval „Mittheilungen des histor. Vereins“; v njih priobčeval „Beiträge zur Literaturgeschichte von Krain“; o domačih stvaréh pisaril prej v „Illyr. Blatt“, poslej v „Blätter aus Krain“; po vzgledu „Arkiva za povjest. jugoslav. v Zagrebu“ osnoval „Archiv für die Landesgeschichte von Krain Heft I—III. J. 1852—1854; tako tudi „Diplomatarium Carniolicum“ l. 1855; mnogo pisal o literaturi slovenski, celó v „Rusko Besedo“ l. 1857 itd. „Menda se ne baham, ako rečem, da sem, več let v svoji domovini bivajoč, saj nekoliko za-njo storil. Teh čeravno še tako majhnih zaslug za domovino vendar „Novice“, ki skor že skozi 20 let možato in pošteno zastopajo blagor naše dežele, ne morejo popolnoma prezreti itd. (1862 str. 331). Sicer je pisal p. Il panslavismo, Südslawische Bilder, Anton Aloys Wolf, Die Geschichtsforschung und Geschichtsschreibung in Krain, Slovenische Literatur (Oest. Revue II. 1864. B. 3. 5. 7), Die Schicksalsgöttinnen der Slaven, Geographischer Leitfaden, Handelsgeographie, Atlas, Vergl. Statistik des Welthandels etc. (Vid. Nauč. Slovník). — L. 1867 se je profesor na Dunaju in Ljubljanski meščan ponudil za poslanca (Novic. str. 21), poznej znejeveril (Novic. 1870—71 str. 385—95; l. 1872 str. 156—167: „Slovenci Klunovi v Ruski Besedi in Slovenci pred sodbo Klunovo v Auslanu“ itd.) tako, da so „Novice“ o smrti njegovi pisale: „Dr. Klun je bil vsake sorte v svojem življenji; kedar se je kazal iskrenega Slovenca, podpisal se ni „Vincenci Fereri Klun“, ampak „Vinko Klun“, in odtodí je imenoval posestvo svoje Vinkomir, spomnivši se zopet, da le slovenski obraz mu je pomagal l. 1867. v deželni zbor, iz tega v državni zbor Dunajski, k službi „hofratha“, k zdatni penziji in nekolikošnemu premoženju, s katerim si je v Švici Vinkomir kupil itd. (1875 str. 246; cf Slovenec III. št. 85)“.

Janez Globočnik r. 10. apr. 1824 v Cerkljah na Gorenjskem, maš. 1847, katehet v Kranju, kaplan na Brdu, nadškofijski tajnik v Gorici, poslavljen z viteškim križem Franc-Jozefovega reda, u. 14. dec. 1877. Dopisoval je v Zg. Danico in spomin mu ohranjuje knjiga:

Nova cvetlica v duhovnem vertu ali Življenje svetih mučencev Oglejskih Kocijana, Kancija, Kocijanile in Prota, z raznimi molitvami, na svitlo dal Janez Globočnik, kn. nadškofijski tajnik, skrivni Kaplan sv. Očeta Pija IX itd. S štirimi podobami. V Gorici 1871. S. 295 . . Andreju Nadškofu posvečuje v spomin zlate maše . . „Dobil sem iz Rima popis življenja in muk imenovanih svetnikov, natisnjen v laškem jeziku. Ta popis sem poslovenil, in zlo pre naredil . . Mislim da bo slovensko ljudstvo rado prebiralo te bukvice, že zavoljo tega, ker je sploh pobožno in zlo častí svetnike; še raji pa zavoljo tega, ker so bili omenjeni svetniki mučeni v naši domači deželi; Oglej namreč je bil zidan poleg jadranskega morja na ilirskem primorju blizo benečijske meje in blizo Gorice. Pa tudi zavoljo tega bo Slovenec rad bral popisovanje omenjenih svetnikov, ker so naši spredniki toliko cerkva sozidali njim v čast na pr. v Goriški nadškofiji . . v Ljubljanski škofiji itd.“ — „Velike zasluge si je ranjki pridobil

v Kranji, ko je z neverjetno sterpljivostjo delal za napravo niže gimnazije, kar se mu je tudi posrečilo . . . Koliko truda mu je prizadelo poleg premnogih drugih opravil spisovanje knjige „Sv. Kocijani“, „Sette basiliche“ v italijanskem jeziku, in rokopisa za ravno to knjigo v slovenskem jeziku, vé le tisti, ki je med tem časom ž njim občeval, in če se še prišteva njegovo vradno in zasebno zelo razširjeno dopisovanje, učenje raznih jezikov itd., se moramo čuditi, kako je vsim tem poslom mogel kos biti (Danic. 1877 str. 404) itd.“ — Stric mu je bil Jožef Globočnik r. 18. marc. 1796, od l. 1828 do 1854 katehet gimnazijski, sestavil nemško knjižico o sv. maši na mestu sedanje liturgike, napravil tri dijaške vstanove, u. 17. marc. 1863. Brat pa mu je bil Anton Globočnik, r. 15. jun. 1826, od l. 1848 pomožni, od l. 1851 pravi učitelj klasičnih jezikov, od l. 1852 veroznanstva na viši, in od l. 1855 na vsej gimnaziji, posebej cerkvenega petja, sestavil dijakom molitvenik latinski, v katerem se poleg nekterih nemških nahajajo najnavadnije pesmi slovenske, učenik in spovednik gluhonémim, vzročitelj, da so si omislili gimnazijalci lepo cerkveno zastavo in sliko sv. Alojzija itd. u. 25. okt. 1858 (Izvestje gimn. 1858 str. 25; l. 1863 str. 34; Danic. 1858 l. 13).

Anton Lesar r. 14. jan. 1824 v Ribnici (Sušje), sveč. 1847, domač učitelj v rodbini grofovski, l. 1849 beneficijat v Idriji, l. 1850 škofov dvorni kaplan, l. 1852 učitelj veroznanstva in potem slovenščine, od l. 1858 profesor na c. kr. realki, poverjenik za družbo Mohorjevo, odbornik in tajnik Slov. Matice, u. 31. avg. 1873. Slovénski pisati je bil jel l. 1849, in knjige njegove so:

1) Hvaljen bodi Jezus Kristus. V Ljubljani 1855. 12. 510. Zal. Kremžer. II. nat. 1869.

2) Molitve pri procesii s presv. R. Telesam. Iz lat. rituala. V Ljubljani 1855. 12. 63. Kremžer.

3) Moj angelj varh, ali zvesti vodnik v nebeško domačijo. Za moški spol, za ženski posebej. S podobami. Tudi nemški: Mein Schutzengel. L. 1856. 1857. Zal. Ničman.

4) Katekizem ali keršanski katoliški nauk. Spisal za spodnje gimnazije in niže realke in sploh odraščeno mladost. V Ljubljani 1862. 8. 130. Zal. Ničman. (Po Zennerju).

5) Zgodbe sv. pisma stare in nove zaveze. Za kat. ljudske šole. S 112 podobščinami in 1 zemljevidom. Po nem. dr. J. Schuster. Na Dunaji 1863. 1867. 1879. 8. 262.

6) Liturgika ali sveti obredi pri vnanji službi božji. Za gimnazijalno, realno in sploh odraslo mladost. V Bernu 1863. 8. I. 133. II. 100. Tiskal in založil Winiker. — II. popravljeni natis 1881. Zal. Kleinmayer in Bamberg.

7) Zgodbe svete katoliške cerkve. V Celovcu 1863. 8. 107. Izdala družba sv. Mohora. (Po Zennerju.) — III. popravljeni nat. 1887. 8. 110.

8) Jezus Kristus devicam svojim nevestam na serce govori. V Celovcu 1864. Izdala družba sv. Mohora.

9) Prilike patra Bonaventure v pojasnovanje raznih verskih in nravnih keršanskih resnic. Prosto poslovenil A. Lesar. Izd. družba sv. Moh. 1866. 8. 113. (Prim. Jezič. str. 45). Nat. J. Blaznik.

10) Perpetua ali afrikanski mučenci. Poslovenil A. Lesar. V Celovcu 1869. 8. 164. Izd. družba sv. Moh. Večernic zv. XIX. Nat. Blaznik.

Kolikor toliko je sodeloval pri knjigi: Slovenska Kuharica ali navod okusno kuhati navadna in imenitna jedila. Narekovala Magdalena Pleiweisova rojena Knafeljnova. Pisala Neža Lesarjeva († 2. jan. 1874). V Ljubljani 1868. 8. VI. 308 str. —

Tako tudi: Prvi nauk lepo- in hitropisja. V Bernu 1863. — Ponovilo najpogotnejših naukov za nedeljske šole na kmetih. Na Dunaji 1863—4. (Slomšekovo II. nat.) — Franc Metelkova vstanova, M. Ambrožovo nemško poslovenil 1864 (Jezič. str. 36).

Dopisoval je A. Lesar (A. Suški, Sušjan, Sušjanec) v a) Danico l. 1849 p. Povečuj tudi svete čase; l. 1855: Katoliška rokodelska družba v Ljubljani — kaj je, kako se razvija, kako se je nje prvi slovesni zbor obhajal — predsednikov namestnik. — Imenitnost in veliko spoštovanje devištva. — L. 1856: Družba rokodelskih pomočnikov se čedalje lepše razcveta. Adolf Kolping je bil pri nas (str. 82—90). Kaj lepiga in spodbudljiviga si je popotnik mesca velikiga travna po Ljubljani v svojo torbico nabral — vzlasti o Šmarnicah — v XIII. pismih (str. 98—166). L. 1862: Kratka razlaga navadnih znamenj ali podob v verskih prilikah in na svetih podobah. Po Mencilnovi simboliki posnel A. Lesar (223—289). L. 1863: Usmiljene sestre v Ljubljani itd. — b) V Novice l. 1861: Legát (Sprachrohr). Slovenščini v bran zoper njene protivnike. L. 1867: Ribničanom. Poročila o šolskih izveštjih, o Matici itd. — c) Izveštje c. kr. realke v Ljubljani ima l. 1861: Glasoslovje slovenskega jezika. Po dr. Fr. Miklošičevi Vergl. Gram. der slav. Spr. I. B. Wien 1852 posnel str. 3—12. — L. 1863: Slovenska slovnica v spregledih str. 3—33. — L. 1864: Ribniška dolina na Kranjskem. IV. 3—29. Vse troje je tudi posebej natisnjeno. — d) Sveto Pismo . . . Wolf-Volc . . . 1856—59: Bukv. II. Kraljev, Jezus Sirah (Eccli.), Ap. Djanje, Sv. Pavla list do Efežanov (Predg. str. XIV. Jezičn. 1886 str. 68). — e) Zlati Vek l. 1863: Ljubljanske škofije vstanovitev in mnoge dosedanje spremembe (str. 40—48). — f) Koledar in Letopis Slov. Matice l. 1865: Štirinajst slovenskih sestric (čitavnic), njihov brat (sokol) in njihova mati (Matica); l. 1867: Črtice o koledarji in pratiki; l. 1868: Kratke črtice o podlogi Avstrijskega cesarstva (dr. J. Proházká); l. 1869. I: Pot do bogastva; l. 1869. II: Tomaž Morovo domače življenje. — g) Večernice družbe sv. Mohora l. 1866: Mana v pušavi. — h) Koledarček l. 1866: Jernejček gre v šolo. Kratko odperto pisemce slovenskega učitelja do slovenske mladine sploh, zlasti pa šolske (str. 54—64). — Vvod o slovenski slovnici v spregledih l. 1863 ima na pr.:

„Nate torej kratko slovnico v novi obleki: 1) vi, ki ste bili moji učenci. V nji imate kratek spregled, česa ste se učili; v njem jasno vidite veliko bogastvo slovnških oblik; le kosti in rebra so sicer, toda živo vas spominjajo razlage, ki ste jo prejeli iz mojih ust; ona vam jih z mesom obdaja, s kitami veže in s kožo ovija; in tako imate polno čversto teló pred seboj; — v dvomih, ki se vam bodo sem ter tje silili, vanje pogledujte, in zginili vam bodo, kakor se vetrovom umikajo tanke meglice; tako se boste pa tudi ubranili pozabljenju, ki sovražno preti človeškemu spominu in znanju; 2) vi, ki boste še dalje moji učenci; po nji vam hočem razlagati in razjasnovati jezik slovenski, da vam prikrajšam in zljajšam trud, kterega je treba, da si dobro v spomin vtisnete bogate oblike; 3) vi, ki ste se v kateri učilnici ali po kateri slovnici že učili slovenščine, in vi, ki se je hočete še le učiti. Tudi vam bo spregledna slovnica gotovo na korist. Ne da bi pa mislili, da se bodete le iz nje naučili jezika slovenskega; treba je, da vas poleg nje vodi izurjen učitelj ali kaka obširniša slovnica; zmed nju eden naj vam daje tolsto mesó, naj vam mesó veže s krepkimi kitami in mesó in kite z gladko kožo oblači. Le tako vam bo, toda v kratkem in z lahka zrastle lepa in bogata — visoka in košata, živa terdna lipa lepoglasnega jezika slovenskega. Da vam v korist bi bilo — Edino je vošilo“.

Novice žaljujejo o smrti njegovi p.: „Ime Lésarjevo je slavnoznano po vseh slovenskih okrajnah, odkar je začela Matica slovenska svoje delovanje, kateri se je, poleg

učiteljske službe, kot tajnik njen ves žrtoval. Železna delavnost njegova dan na dan od zora do mraka, kateri je le malo ur odtegnil za razvedrenje svoje, je znana vsacemu, kdor mu je bliže stal. Napade na svojo osebo, katerih je v svojem življenji dokaj doživel kakor vsak rodoljub dandanes, ki se ne gane od svojega prepričanja, je trpel pogumno v zavesti, da izvirajo le od sebičnih nasprotnikov. Novicam bil je rajni ves čas zvest prijatelj in delaven podpornik itd. (1873 str. 293).^a — Letopis Matice Slovenske za 1874 kaže pod naslovom: Životopisne črtice odličnih udov Matice slovenske — str. 94—100: Anton Lesar, duhoven ljubljanske škofije, profesor na c. kr. viši realki, tajnik in odbornik Matice slovenske. (Vid. Naučny Slovník IV. 1865).

Peter Kozler r. 16. febr. 1824 v Reki (Rieg) na Kočevskem, vzgojen na Ortneku, učil se v Ljubljani, Padovi, Paviji, na Dunaju pravostovja, služboval na Dunaju, v Rovinju, Labinu, Vodnjanu, Pazinu, Tolminu, v Gorici in v Trstu, l. 1856 bilježnik v Sežani, poslej na Dunaju in v Ljubljani, deželni poslanec, deželnega glavarja namestnik, grajščak, u. 16. apr. 1879. Nemških roditeljev sin, a slovénskih teženj velik podpornik. Pisal je v „Illyr. Bl.“ Slemenski, slovénski l. 1848 v Novice in Slovenijo itd. Posebej je dal na svetlo: „Das Programm der Linken des oesterr. Reichstages mit Rücksicht auf Slovenisch- u. Italienisch-Oesterreich“ v. Peter Kozler. Wien 1849. 8. 20.

V Novicah je priobčil l. 1848: Odperto pismice gosp. Ambrožu v Beču —, kjer ga hvali, a vsled nekterih sumljivih dejanj pozneje pohvali njemu nasproti g. Doliaka v Sloveniji, ter na njegov odgovor objavi str. 106: Drugo odperto pismice g. Ambrožu — kjer ga je resno pograjal. — Razun več dopisov z Dunaja spiše: Zemljišni ali gruntni davek na Štajarskim in Krajskim (Vid. Novic. 1848 str. 159. 160); Domorodne misli; l. 41: Nekoliko trenutkov pri Jelačiču banu itd. L. 1849 št. 55—58: Slovenci na Ogerskim. — V Bleiweisovem Koledarčeku l. 1855 str. 45—51: Potovanje po okrajnah slovenskega naroda. Ulomek iz obširnišega rokopisa. P. Kozler.

L. 1848—49 je P. Kozler osnoval „Zemljovid Slovenije“, po mnogem trudu in trošku zvršil l. 1852 (Novic. št. 92), ki pa na svetlo ni smel. Po raznih pravadah povedó Novice l. 1861 st. 203, da vstane vendar iz groba, in str. 244 jako lepo opisuje M. Cigale njegovo veljavo in koristnost. L. 1864 str. 310 kažejo: Kozlerjev slovenski zemljovid v drugo na svetlo dan. — Nekako pred njim je prišel torej na dan:

1) Kratek slovénski Zemljopis in Pregled politične in pravosodne razdelitve Ilirskega kraljestva in Štajerskega vojvodstva s pridanim slovenskim in nemškim Imenikom mest, tergov, krajev itd. Na svetlo dal P. Kozler. Na Dunaju 1854. 8. XXIV. 1—56. Nat. L. Sommer. — „Slovencom. V slovenskem slovstvu se težko pogreša zemljovid slovenske dežele, ki bi zapopadal v narodu navadne imena krajev, gorá, rek itd., in bi, kolikor se dá, natanko kazal, kako dalječ beseda slovenska seže. Dasiravno je sila težavno s tako malo pomočki, ki jih za to imamo, mejo narodovo po primerno majhnem merilu nepristransko zaznamovati in razmere jezika sosebno v bolj mešanih okrajih razkazati, se je pisatelj vendar tega dela lotil in je skusil po lastni vedi, po prejšnih dotičnih delih in s pomočjo blagih domorodcov in prijatlov, katerim se tu očitno zahvaluje, narediti sostavo, iz ktere bi bilo moč imena v narodu navadne in popolni obraz slovenske domovine razviditi. Z velikim trdom se je zemljovid v baker rezal, da bi se kolikor je mogoče popolnamosti in zanesljivosti zadostilo. Kar se tiče nazoče priloge, naj ona zemljovid v kratkem razlaga, posebno gledé na zemljopis, narodopis in statistiko, in naj se toraj čisla za obstojni del zemljovida. V pridanem imeniku se beró v raznih jezikih imena krajev, ki so v zemljovid vpisani itd. Slovenski narod! sprejmi dobrovoljno to delo, katero je tebi posvečeno, in milo o njem sodi. — Izročim ti ga s preserčno željo, da bi se kmali po boljših po-

zvedbah znanstvo o slovenskem narodu, njegovem jeziku in svetu povikšalo". Konec leta 1852. Pisatelj.

2) Zemljevid Slovenske dežele in pokrajin. Izdelal in na svetlo dal Peter Kozler. Na Dunaju 1864. Risal A. Knorr. Družabnikom Slovenske Matice konec leta 1864. Matici je daroval takrat 707 Zemljevidov in 470 krajevnih Imenikov, potem ploščo samo njej v last, poleg več redkih slovénških knjig in spomenikov. Tretjič je Zemljevid dan bil na svetlo l. 1871.

3) Imenik mest, trgov in krajev zapopadenih v Zemljevidu Slovenske dežele, kakor priloga istega. Na svetlo dal in založil Peter Kozler. Na Dunaju 1864. 8. 31. Tiskom Jermenskega samostana. — Dogodbe prvega zemljevida slovenske dežele. Spisal (l. 1863) izdatelj Peter Kozler, priobčil po njegovi smrti dr. J. Bleiweis v Letopisu Slov. Matice za l. 1879 str. 104—109. — Vrlega narodnjaka pa je vrlo opisal v Slov. Narodu 1879. XII. št. 92—94 Fr. Levec.

Dr. J. Radoslav Razlag r. 12. jul. 1826 v Radoslavcih blizo Ljutomera, učil se v Mariboru, modro-, bogo- in pravoslovja v Gradcu, služboval ondi in v Brežicah, ter v Ljubljani odvetnik, deželni in državni poslanec, deželni glavar, prvosednikov namestnik Slov. Matice, naposled odvétnik v Brežicah, kjer je u. 5. jun. 1880. Oglasil se je pisatelj na pr. a) v Slovenski Bčeli l. 1850 str. 125: Vseučilišče jugoslavensko; str. 157: Na uspoménu Lavoslave Kersnikove; l. 1851 str. 129: Ljubno (Pes.) 142: Vzajemnost itd. — b) Slov. Prijatelj l. 1857: Odperto pismice, komur je mar (da bi se po naj kračji poti godilo izobraževanje mladine v srednjih učilnicah časopisom, malim mesečnikom jezikoslovnim, kateri bi kritičesko razkladal prekrasno sestavo staroslovenskega jezika in navadnega slovenskega in ilirskega narečja z ozirom na vse slavjanske narečja, ter bi prikladne sestavke za djansko vajo prinašal v latinski in cirilski abecedi itd.). — c) Drobntince l. 1858 v slovó Jakobu Košaru (Jezič. 1886 str. 43). Roka božja; Slava Narvikšemu (Pes.). — d) Novice l. 1861: Narodna omika na pr.: „Nova, važna dóba je napočila za vse narode raznojezične Avstrije, ktera ni nikdar bila in nikdar ne bode — nemška. . . Brez narodnega jezika v šolah in uredih je pravica le prazen glas, — je omika le gerda šema, — je svoboda le piškov oreh, je narod le truma opic ali papig. Slovan visoko čisla in goreče ljubi svoj jezik. On ga ne stavi ne nad, ne pod kristjanstvo in svobodo, ker je oboje le ž njim in v njem mogoče. . . Kako naj se djansko pospešuje razvitek narodiča slovenskega, hočem drugikrat načertati s svojim slabim peresom (str. 69).“ — L. 1862 str. 138: Umno gospodarstvo. — L. 1871: Jugoslavenski program v zboru Slovenije političnega društva v Ljubljani, govoril dr. Razlag (l. 4. 5.); str. 150—159 v Sloveniji govoril obširno o slovenskem časnikarstvu in sicer o sledečih točkah: 1) Koliko in kakošnih časnikov je Slovencem treba? 2) Kako se naj naši časniki dušno in materialno podpirajo, toraj zdržavajo? 3) Ali nam je treba že sedaj političnega dnevnika? 4) Ali bi koristen bil časnik v nemškem jeziku? — V čitalnici 2. apr.: O samostalnosti ženskega spola (Novic. str. 116. 117) itd. — „Po dr. Costi po-prime besedo in govori o „Jugoslavenskem programu“ dr. Razlag blizo tako-le:

„Jaz se zavedam kot rodoljub že od leta 1843. in ker smo na Graškem vseučilišči gojili živo sočutje posebno sè svojimi južno-slavenskimi brati, zasledovali marljivo njih slovstveni in družbeni razvoj in l. 1848 tudi patriotično podpirali rešilno podvzetje neumrlega Jelacića bana v korist staročastne Avstrije, imam nekoliko pravice povedati tudi svoje nazore o tem prevažnem predmetu. Razun simpatij, ktere smo takratni južnoslavenski mladenči med seboj sploh imeli, smo se tudi dejansko trudili spojevati razna naša podnarečja v en edini književni jezik na slavenskem jugu za slovstvena skupna dela in

smo želeli pre narediti nekatere različne oblike tako, da se slovstvo vrne k poprejšnjemu jedinstvu jezika brez škode posamesnih podnarečij, ktera poslednja bi se naj le rabila za poduk prostega naroda, toraj se tudi ponašamo z napredkom slovenskega naroda zadnjih 20 let itd. (str. 27).“ — Posebej so prišle na svetlo:

1) Zvezdice od Radoslava Razlaga. U Gradcu 1851. 16. str. 108. Tiskom Tancerovim. Mladeži jugoslavenskoj posvetjuje spisatelj. Geslo mu je: »Serca nikak nedajmo tudjini, — Dužni smo sve davat domovini, — Ova mati nas je odgojila, — Njezin je naš život bratjo mila! G. Janko Drašković.« — „Naméra ovih zvezdicah (XVI) upravo pred zorom zlatorujnom blistajućih jest, probuditi serdca speća u nehajstvu žalostvom, upaliti serdca topla pobratimah i posestrimah rodoljubivih, razplamtiti serdca vruća za Slave slavu, za rod ljubljeni i dom predragi (str. 106).“ Pohvala bila je Zvezdicam v časnikih občna, razun v Danici, kteri odgovarja nekoliko v Bčeli 1851 str. 172. (V. Kociančič).

2) Zora, jugoslavenski Zabavnik za godinu 1852. Od Radoslava Razlaga i Ivana Vinkovića. U Gradcu 16. str. 178. Tisk. Tancer. Koledar 1—27. Spisi Razlagovi so p.: Divotvornost (romantika) str. 29—43. Pesni: Ljubav, Domovini, Sirota, Spomlad, Tolažba siroteka. Jedinici (v Cirilici). Mirovni shod; Narodne pripovédke: Vile, vèštice, o zvezdah, pozoj, modros, krstnici, o risu, o cvètenju pènez, o vrèmenu; Priateljci. U spomenar. — Životopisi str. 127—162. Starožitne črtice; Listine; Svršetak: „Eto vam Zore rodjaci vlastimili! koja stidnim licem stupi u běli svèt . . Svrha Zore jest pokazati put, kojim valja stupati k slavohramu — sloge . . Jezik, kojega Zora govori, je dakle onaj, koj se obadvojici, Srbom i Slovencem kao srèdstvo priporača, kojim se mogu do sloge svete dokopati . . Čto se životopisah tiče, moramo kazati, da nijesmo popisali najodličnijih glavah južne grane slavjanskoga stebila; nego za sada nam samo najbolje poznatih rodoljubah itd.“ — Zora jugoslavenska od Radoslava Razlaga. Tečaj II. U Zagrebu 1853. 8. 228. Tiskom i troškom Fr. Župana. Duhu otca uzajemnosti slavjanske posvetjuje izdavalatelj. Uvod: „Eto vam, rodjaci vlastimili, po drugiput Zore, koja uže smèlim korakom stupi u běli svèt . . Sostavci u ovogodišnjoj Zori su stranom ilirski, stranom slovenski, stranom pako se obćeslavenskomu približuju na podlagi staroslovenščine i rusćine itd. U Zori ove godine se nalazi više sastavkov tiskanih ćirilicom“. — Pametar — Pamjatnik 13—19; Za god poljnoga maršala Radeckoga — U Radecky - Pametar; Domovina, U tudjini, Moj rod, Lepir, Zvèstost, Najljèpsi den, Moja nadèja, Najblaženije ćuvstvo, Na razstanku; Slava (Pesni). — Nasprot pohvali v Bčeli itd. oglasila sta se Cegnar v Ljublj. Časniku 103. 104 in v Novicah 1. 1852 Podgorski z Bleiweisom vred deloma zoper vsebino, največ zoper jezik „lunin“, zoper obliko itd., kar je pomagalo.

3) Slovenski Pravnik to je kratki povzetki postav in obrazci ali izgledi raznih pisem, spisov in vlog na sodnije in druge oblasti v prepirnih in neprepirnih zadevah, potem tudi odlokov ali rešitev, razsodeb in razsodnih nagibov za vse občane, posebno pa za občinske župane, pravdosrednike, bilježnike, sodnike in urednike sploh na svetlo dal Dr. J. R. Razlag, odvetnik v Brežcah itd. Čisti prihodek je naménjen naši jugoslavenski akademiji znanostih in umetnostih v Zagrebu. Zvezek I. V Gradcu 1862. 8. 160. Natisnol J. A. Kienreich. Vekovečni pravici in slovenskemu rodu posvečuje izdatelj. — Nekoliko o terminologiji gl. v Novic. 1862 str. 374.

4) Pèsmarica. Na svètlo dal in zal. Dr. J. R. Razlag, odvétnik v Brežicah. V Gradcu 1863 8. 208. Nat. J. Kienreich. — V drugič in pomnoženo — odvetnik v Ljubljani. V Mariboru 1872. 16. 240. Nat. F. Skaza in drugovi. Donat. Nar. tisk. v Ljublj. 1873. Založil izdavalatelj. Južnoslavenski mladini, naroda nadèji, posvečuje izdavalatelj. Na primer bodi po milem napevu sloveča Razlagova:

Domovini.

Bodi zdrava domovina!
Mili moj slovenski kraj,
Ti prekrasna, ti edina
Meni si zemeljski raj.

Tuje šege, tuje ljudstvo
So prijatla, brača ni,
Slava le, slavensko čuvstvo
Srce moje veseli.

Primi čelov zemlja mila,
Primi srce moje v dar,
Da bi vedno matka bila
Ne pozabljena nikdar!

5) **Pravnik Sloveuski.** List za pravosodje, upravo in državoslovje. Leto I. Izdavitelj in vrednik dr. J. R. Razlag, odvetnik. V Ljubljani. 1870. 8. 224. Nat. J. R. Milic. Kazalo obsega. Imenik naročnikov. Budnim pravica. Vigilantibus jura. — Leto II. 1871. 8. 384. — Leto III. 1872. 8. 384. — Kolednica: „Slovenci od pamtiveka nosijo svojim znancem o premenu vsakega leta starodavne kolede, svoje iskrene želje za dober vspeh pridelkov in novejši čas računi k tem tudi duševni napredek, torej tudi „Pravnik“ čestita v tem obziru svojim čitateljem, katerih je sicer malo, vendar pa v izbornem številu. Naš list je ravnokar nastopil svoje tretje letno potovanje ter budi mlado in staro na novo živobitje, na neumorno delovanje in to na suhoparno delovanje, ker je prešla doba, v kateri se je pilo in pelo za narod in njegovo vzbujenje. Za kolednico prinese v svoji bisagi tri važne reči svojim rojakom: prvič delo, drugič delo in tretjič zopet delo. Brez dela ni jela in brez duševnega dela ni duševnega napredka; na delo torej, komur je mar sreča naroda slovenskega! itd. (Str. 1). — Naš list je namenjen strokovnim vajam v pravniškem poslovanji in vsakdanja potreba ga naj priporočuje. Ako torej edini pravniški listič ne najde zadostne podpore, naj kdo drugega izdavatati začne, kateremu se bode rad umaknil (Str. 384).“ — In tako je bilo.

Koliko in kako je deloval Dr. R. Razlag sicer na narodnem polju, o tem je čitati premnogo v časnikih p. v Slov. Narodu, Novicah, Slovencu itd. Kakor se je radostno pozdravljala njegova volitev v deželni zbor (Novic. 1865 str. 47), tako nemile so bile poslednje razprave, kedar je prišlo mej narodnimi veljaki do javnega razpora (Pravnik II. 1871 str. 382—383; Narod 1872; Novice 1872 str. 310. 311 itd.). Sloví pa dr. Razlag človekoljub, in vrlo opisan je v Slov. Narodu 1880 št. 132—4, kjer mu Jos. Cimperman poje na pr.:

„Dušne Ti svoje moči le vzvišenim smotrom žrtvuješ,
Naj povzdiguje Te svet, naj Te napada zavist.“

*

Dr. Jožef Ulaga r. 15. jan. 1826 pri sv. Petru pod Svetimi Gorami, sveč. 1851, kaplan pri Novi Cerkvi, na Dunaju l. 1857 doktor bogoslovja, kaplan v Brežicah, l. 1858 učitelj veroznanstva na gimnaziji Celjski, l. 1859 profesor bogoslovja v Mariboru l. 1861 podravnatelj semeniški, l. 1875 nadžupnik in dekan v Konjicah, u. 4. okt. 1881. Spisoval je z drugimi vred slovenski

a) Djanje Svetnikov Božjih, na svetlo dal A. Slomšek. U Gradcu l. 1853—4. I. II. (Vid. Jezič. 1886 str. 17).

b) Zgodovina sv. vére v podobah novega zakona. Spisal Jožef Ulaga. Izdala družba sv. Mohora. V Celovcu 1855. 8. 85. Na koncu so lepo pojasnovani sv. zakramentje v sliki in besedi po „Apost. Djanju“.

c) Dopisoval je v Drobtinice na pr. l. 1859—60: Petrovče str. 5—15 (s sliko cerkve in čudapolne podobe Matere božje); l. 1863: Izgled kristianske poterpežljivosti; Boljše je umreti, kakor Boga žaliti; Ave Maria (Prilika); Sekira in les, Dve topolki

(Basni v obliki pesniški); Kako si učitelj spoštovanje pri otrocih zadobi. — L. 1864: Presladko serce Jezusovo (Prevod lat. pes. iz Danice št. 20). — L. 1865—66: Domača odreja otrok. Opomin za starše. Mati, prva učiteljica otroška. Otročja čutila, prva šola za starše. Bedarije pri otroški reji, ki pa žalostne posledice imajo (Str. 237—264). Pri družih letnikih, kar jih je izdalo ravnateljstvo Lavantinskega semenišča, je pomagal, tega je pa vredil: Slomšekove Drobtinice za leto 1865—1866. XIX. L. Izdalo ravnateljstvo Lav. sem. Čisti znesek v prid semeniške knjižnice in cerkve. V Mariboru. Nat. E. Janžič. 8. VI. str. 294. Na razgled bodi iz krepkega Predgovora p.

„Časi hitreje tekó, kakor dela človeške — ta resnica se je nad Drobtinicami že drugipot izpolnila . . Nemila prememba pri vredništvu . . ker . . g. Fr. Kosar iz semenišča v drugo službo povzdignjeni bili . . . Po stari Evropi je dnešnje dni povsodi mnogo „pekočih vprašanj“, ki pa le za to svet pekó, ker se prav rešiti nočejo. Tudi nas Slovence po raznih delih splošne nam Avstrije péče posebno eno vprašanje, namreč: kedaj za božjo voljo se bode tudi z našim narodom ravnati začelo po vradnijah, kakor se z vsakim drugim narodom pod milim solncem ravná, da namreč vradniki s podložnimi občujejo ustmeno in pismeno v jeziku narodnem, kakoršnega ljudstvo zastopi, ne pa v ptujem, kakor se to žalibog pri nas godí. Očitno je, da dokler slovenski jezik ne dobi pri vradnijah popolnoma svojih pravic, jih tudi v višjih šolah dobiti ne more; dokler pa v šolah ne obveljá, se tudi slovenski narod povzdigniti ne more na višji stopnjo duševnega razvoja; tedaj nas prav nemške vradnije zaverajo v književnem napredku itd.“

d) V Zg. Danico na pr. l. 1866: Spominki iz Marije Cele itd. — L. 1870 št. 2 se je — Kalophron christianus — oglasil zoper nazore Stritarjevega Zvona, čegar vrednik mu v dveh svojih prikladah l. 3 in 4. odgovarja brez — poboljšanja.

e) Novice imajo l. 1870 str. 246—8 na pr. govor njegov v kat. konservativnem društvu v Mariboru po geslu: Vse za vero, dom, cesarja itd.; l. 1881 njegovo smrt (Str. 331).

f) Slovenskega Gospodarja je čvrsto vredoval od sredi l. 1871 do konca 1874, kjer se nahaja mnogo značajnih spisov njegovih, da i „Zvon l. 1881“ pravi, da je dr. Ulaga bil „eden najpogumnejših boriteljev za pravice naroda slovenskega na spodnjem Štajarskem“. — In „Kres“ piše (str. 681 l. 1881): „Kot goreč pridigar v crkvi in navdušen govornik v političnih društvih, kot vesten mnogoleten učitelj in odgojitelj lavantinskega duhovništva, kot soustanovitelj kat. tiskovnega društva v Mariboru in urednik „Slov. Gospodarju“, kot neprestrašen zagovornik narodnih pravic v slov. časnikih in pred državnimi in crkvenimi oblastnijami, ima dr. Josip Ulaga velike zasluge, ki so še vse premalo pripoznane in cenjene. Naj svetli narodnjak v miru počiva, na zemlji pa mu ohranimo blag spomin!“ — Nagrobnico mu je zložil Braslovški dekan J. Bohinec (Zg. Danic. 1881 str. 681) na pr.:

Za blagostanje domovine mile
Sercé je tvoje vsaki čas gorélo;

Drugačnih sreč nijedne ni želelo,
Razvèn, da dom se réši vsake sile itd.

Jernej Lenček r. 25. avg. 1827 na Brezovici poleg Ljubljane, sveč. 1851. nekaj časa na Dunaju v Avgustineju, potem l. 1854 kaplan v Žiréh, naposled kurat v Šempetru na Notranjskem, u. 7. okt. 1861. Slovenski se je oglasil

a) v Novicah l. 1850 str. 196—8: Nasvèt novih mesečnih imén za vse Slované.

b) V Mittheil. des hist. Vereins l. 1857 je priobčil: „Verzeichniß älterer slovenisch gedruckter Werke als Beitrag zur Verfassung einer vollständigen sloven. Bibliografie“.

c) Slovenski Romar. Koledar v poduk in kratek čas za navadno leto 1857. Pervi tečaj. V Ljubljani 8. XXXVI. 81 + 12. Zal. J. Giontini. Nat. J. Milic. Na-

poveduje se na pr.: „Slovenski Romar sim in hočem biti svojim ljubim Slovincam. Romal bom po domači deželi, pa tudi v ptuje bom rad pogledal; . . . poslušal, popraševal . . . potem pa, kot pošten in pobožen romar Slovincam to povedal, razkazal in priporočil, kar služi Bogu v čast in hvalo, Slovincam pa v njih dušni in telesni prid, v njih časno srečo in večno zveličanje . . . — Prerokvanje za vsaki mesec. Koledar. Sejmi. Pobožne pesmi, zl. F. (Frelj). — Aposteljni slovenske zemlje. Hicinger. — Prigodbe. Oče na smertni postelji. P. Kaznjena kriva prisega. Likar. Silne sodbe. Prigodbe nekdanjih časov. L. Dolinar. Mnogoverstno. Pesmi. Kje je Slovincov očetnjava! Hrepenjenje živine po železnici. Pójmo radi. F. — Mladenčiku. Jok in Smeh. Majnik. Razvalina. Varl. — Bela Ljubljana. Beli Ljubljanani se limbar poda. J. L. (Lenček). Zgodbe. Ljublj. mesta. Hic. Nektore vošila: Ljubljančanam; Slovincam. Basen. Kratkočasnice. J. L. — Slovenski Romar. Koledar v poduk in kratek čas za leto 1858. Drugi tečaj. V Ljubljani. 8. VIII. 170. Dr. Ign. Knoblar (slika). Koledar. A. Pesmi. Sercu Jezusovimu. Jozip Hašnik. Benedicite Mariam. Janez Volčič. Marije sedem žalost. J. Lenček. Hvala Božja. Deviški venček. Hic. — Sveti mučenci slovenske zemlje. Hic. Cerkev sv. Petra v Rimu (s sliko). J. Lenček. Popis Križne gore in božjega pota. Jož. Bevk. Sestra usmiljenka. Spoštovanje znamenj božjih ob potih. Nektore besede Romarja zastran znanenj ob potih. Molite radi. J. Lenček. B. Pesmi. Kranjska. Hueber. Dračje in violica. Jozip Hašnik. Ljubljansko močvirje. J. Lenček. — Ljubljansko močvirje, popisal Hic. Afrika na zapadni strani. Žirovski svet. J. L. Najdeni zaklad. Perva hranilnica v deželi. Prigodbe nekdanjih časov. L. Dolinar. C. Kratkočasne. Slovenski Romar v kerčmi in pod lipo. Jož. Marn. Štongrajtar — Falot. Dva godca — srečna v nesreči. Vaga krivična. Kratkočasnice. Kaj Romar Slovincam za leto 1858 nadalje voši in svetuje. V 20. razstavku poslednjič svetuje: Da bi si hotli Slovenci Zgodnjo Danico, znane Novice, ravno tako tudi druge bukve duhovniga in neduhovniga pošteni obsežka obilniši preskerbovati, prebirati in nauke dovezemati, ali da naravnost rečem, bolj kupovati in s tem domače slovstvo podpirati. Če bodo imeli slovenski pisatelji le trud in izdajatelji, založniki, prodajavci le zgubo, bo šlo le rakovo pot. Ker nas je Slovincov le malo, morajo ti domače književstvo in slovstvo obilniši podpirati. S tem, se vé, Romar tudi svojo knjigo priporoča in želi, de bi mu Slovenci tudi za letos in za naprej dobri prijatli in podporniki ostali. Jernej Lenček. Vodilo Romarja za nav. l. 1858: »Bodi pobožen, previden in delaj čversto: — Blagoslov Božji — obilno plačilo ti bo«.

d) Vodnikov Spomenik l. 1859 ima str. 169: Cvetlica „Operosa“. Zl. Jernej Lenček (Glej Jezičn. l. 1884 str. 1. 53; l. 1885: str. 1).

Janez Šólar r. 27. avg. 1827 v Kropi, sveč. 1850, beneficijant in vzgojevalec v Radovljici, potem v Ljubljani v rodbini grofovski (Thurn, Chorinský), l. 1852 pomožni učitelj v gimnaziji Ljubljanski, l. 1854 profesor gimnazijski v Celju, l. 1858 v Gorici, l. 1868 v Ljubljani, l. 1871 deželni šolski nadzornik v srednjih učilnicah, l. 1879 v Zadru, kjer je u. 22. febr. 1883. Slovenski pisal na pr.

a) v Slovenskega Prijatla v Celovcu l. 1855 in 1856 (str. 24. 25): Nekaj v prihodnje slovnice in slovarje itd.

b) Novice l. 1855 str. 75: O spisovanji dobrih slovenskih knjig. — Od doveršivnih glagolov. Spisal J. Šólar gledé na gosp. Navratilov spis v 88 — 99 listu lanských Novíc (Doklada). L. 1856 str. 312: Nekaj od naših sostavnih (sintaktičnih) zadev v prevdarek. L. 1857 str. 219: Nekaj za čiščenje slovenskega jezika itd.

c) Slov. Glasnik ima l. 1862 str. 204—6: O slovnični terminologiji; str. 336—8: Kako naj se pomnoži slovenska abeceda za etymologične potrebe?

d) Gimnazijsko izvestje v Gorici 1858. IX. S. 14—37: „Die Tempora u. Modi im Slovenischen mit Rücksicht auf das Deutsche und die classischen Sprachen“. — Ljubljansko gimn. izvestje l. 1868 ima str. 17—27 učeni spis: „Besedoslovje, kako se je začelo in kak napredek je do sedaj stvorilo“. — L. 1869 pa str. 8—13: „O besednih pomenih“.

e) Deutsch-slovenisches Wörterbuch zu Prof. K. A. Madiera's deutschen Lesebüchern für die 1. und 2. Klasse an Mittelschulen. Verfasst von J. Šolar. Laibach 1873. 8. S. 150. Druck v. J. Kleinmayr u. Bamberg. Verlag des Verfassers. — O pisavi njegovi bodi na pr.:

„Lep dar božji je, komur je dano, da more pismeno učiti ali razveselovati narod svoj, da zna dobre in lepe bukve pisati . . . Dobre bukve so veselje mladosti, tolažba starosti. Dobrih bukev je posebno treba nam Slovcem: kajti malo jih imamo dozdej, ktere bi nas učile potrebnih véd. Tedaj naj bi rodoljubi pa védni možje pisali za ubogi nevedni narod! Pravimo: vedni možje; kajti samo rodoljubje, čeravno lepa lastnost, ni zadostno, da bi dobre knjige zlagalo; treba je, da so rodoljubju pridružene tudi primerne vednosti itd. (Novic. 1855 str. 75).“ — „Silno potrebno reč je sprožil gosp. Iv. Macun v 2. l. 1. Glasnika, spregovoriv o slovnični terminologiji. To da meni se ti pogovori ne zdijo toliko potrebni za to, da bi se popolnoma jednolični slovenski izrazi vpeljali — kar se mi sedaj še skoraj nemogoče zdi —, kolikor za to, da bi si vsaj po večem za šolo oskerbeli tako terminologijo, ki učenje naj bolj speši, sluhu pa prezoperna ni (latinsko-gerška). Vem, da se bodo teh izrazov kateri marsikomu čudno zdeli, vsi pa morebiti ne bodo za zavreči; si pa te izberite, kateri vam bodo po godu, pa bomo le spet za kako piko na boljšem (Glasnik 1862 str. 206).“

Odbornik „Slov. Matice“ bil je J. Šolar načelnik književnemu odseku, presojeval razne rokopise, pripravljal in popravljaj gradivo za Wolfov slovensko-nemški slovar. Janežičevo slovensko slovnico itd. O smrti glasilo dalmatinskih Hrvatov „Narodni List“ preslavlja pokojnika: „Ž njim so naše šole udobile neprecenljivo pridobitev, kakor zdaj trpé veliko izgubo. Odlikoval se je ne samo po svojem vsestranskem, a osobito filologičnem znanji, po svoji pedagogični zvedenosti, nego osobito tudi po svoji nepristranosti in veliki marljivosti. In če je ostal tudi oddaljen od političnih bojov, ljubil je iskreno naš narod, radoval se njegovemu, kakor sploh vsakemu napredku. Pokojnik je pal žrtva svoje neumorne delavnosti, svoje ljubezni do šole. Spomin Šolarjev se ne bode tako lahko izbrisal itd.“ (Vid. Zvon 1883 str. 253—256; 272—275. Kres 1883 str. 221).

Anton Umek r. 16. jan. 1827 v Stopičah, sveč. 1851, kaplanoval v Kostanjevici, na Vačem, župnikoval v Šent-Lampertu in v Gradu (Veldes), kjer je u. 3. avg. 1882. Čvrst Slovenec je pisal že v bogoslovju na pr. v Cerkv. časopis ali Danico l. 1849: Dobro delo namesto maševanja. Moč vesti. Viri pozabljivosti (Milostin in Zoran. prim. Cvetnik slov. slovesnosti Janežič. str. 122). Oče pri svoji bolni hčeri. Vera edina tolažba v terpljenji, poslovenil Umek, ki pravi na koncu:

„Pomisli še malo te skoz mnoge izgledé poterjene skušnje: a) De se še nobeden pri smrti ni kesal, de je pravi veri zvest ostal; ali mnogi so z grenkimi solzami objokvali, de so se nespametni v svoji razujzdani mladosti z dušo in telesam neveri vdali. b) De od prave vere, in od vere sploh človek takrat nar pred odstopi, kader dneva veselja uživa, kader mu sreča cvete, zdravje in imenje služi — takrat tedej, kader méni, de ne bo nobene tolažbe in pomoči potreboval; ali to (de bi od vere odstopil) se še ni pri nobenem bolniku ali umirajočim zgodilo, ker takrat ni tolažbe, ni pomoči razun v edini pravi veri. c) De nekteri v cvetni mladosti od vere odstopijo, ker je laglje v neveri živeti; ali v sivi starosti se mnogi v naročje prave cerkve nazaj verne, ker pri njej

je srečniši, boljši in mirniši umreti. Kdor ima ušesa, de sliši, naj posluša (str. 221)! — L. 1851: Mesto norosti (Po nemškim). Kaj je pglavitni uzrok mlačnosti v veri, in kako je pomagati (Po češkim)? — V Novicah l. 1858 na pr.: Kako je nekdo živino ozdravljaj. Zoper kačji pik. Narodne povestice itd. (Gl. Jezičnik XVII pa XXIV str. 90 Ledinski).

Božidar Raič (Mathias Reich) r. 9. febr. 1827 pri sv. Tomažu blizo Velike Nedelje, šolal se v Varaždinu in v Zagrebu, bogoslovja v Gradcu, sveč. 1850, kapelan v Ljutomeru in Slivnici, potem gimnazijski učitelj v Mariboru, od l. 1860 kapelan in od l. 1870 župnik pri sv. Barbari v Halozah, državni poslanec, u. 6. jun. 1886 v Ljubljani. — Slovan duhom i telom bavil se je s slovanščino vže dijak, vzlasti bogoslovec, in dal na svetlo:

a) Temelj ruskoga jezika. Za Slovence predelal po Hankovih „Načala“ itd V Zagrebu 1851. 8. 152.

b) V Zori Razlagovi I. l. 1852 nahaja se (str. 44—57) Erbosajdan. Narodna pověst od Božidara Raiča. L. 1853. II. (str. 23—44) Vvod v slovnico vseslavenskiju. — Ciril i Metod prvaja věroučitelja slavenskaja (str. 80—102). Črtica o vsruskoj carvině (v Cirilici str. 153—157). — V „Šolsk. Prijatlu“ l. 1855 n. pr.: Svetovit i Ciril. Rade gostov i Perunov pad itd. Prim. „Slov. Bčela“.

c) Novice imajo dokaj spisov njegovih z raznimi podpisi p. R. B., Raičev B., Božidar Raič, Sekolovski, V. (Vrlekov), učenih razprav in dopisov iz Maribora, Haloz, iz Štirskega itd. — L. 1856 str. 102—143 z dostavkom: Pretres „slovenskih beril za 3. in 4., 5. in 6. gimnazijalni razred“, vredjenih po dr. Bleiweis-u in dr. Miklošič-u. Spisal prof. Raič. Vredništvo spremlja spisek z opazko in dostavkom, kjer pravi na pr.: „Vzemši pretres „slov. beril“ v Novice smo berž izzačetka rekli, da mi za svojo stran se ne bomo spušali v pretres pretresa, ker tako bi ne bilo konca pravde. Dali smo vse, kakor smo prejeli, nadjajoči se, da izvedeni pisatelji, za ktere je sostavek pisan, bojo že sami vedili, kedaj pravo terdi „pretres“, kedaj imajo prav „berila“. . . Ne tajimo, da je res marsikak pogrešek v slov. berilih, saj jih tudi v družih in celó nemških ne manjka. . . Tudi pretresu našega čast. g. pisatelja pomot ne manjka; naj memogredé povemo le nektere itd. (str. 144). — L. 1857 str. 97: Jezikoslovni pomenki. — L. 1859: Neman in Belana. Narodna pripovedka. Balin. Iz Maribora dopis o prihodu domačega vladika. . . Nismo več Sekovščani temoč Labodščani. . . Slovenci podravski in pomurski pozdravljajo novega višega pastirja preč. Slomšekovega Antona Martina 4. kimovca 1859 — pesem čestitka — s podpisom R. B. (v Drobt. l. 1861 str. XV). — Nek gospod — ? — se v časniku „Tagespost“ 28. kim. ljuti, da se mi podravski in pomurski Slovenci domačega vladika radujemo ter vesele čustva svetu naznanjamo. . . Temu odgovarja v Novic. str. 324 Sekolovski v stvaréh, o kterih se je boril svoj živi dan, v svoji besedi, ktera bodi na primer:

„. . . Pastirstva, ki je ljudem nerazumljivo, še nikoli poštena duša ni zagovarjala. . . Od l. 1849 je bila druga, pa za najnovejše dôbe se je vzpet spreverglo. Velite, da se je skrbelo za dušno pastirstvo. Dajmo! kako pa more kdo vreden dušen pastir biti, ki samo toliko svoj govor zna, kolikor ga je mati kakih 12 let naučila? Komur je mar, da uspešno deluje v Gospodovi gorici, mu je treba narodni jezik dobro znati. Kdo pa je na to gledal? Branilo se je v semenišču slovenski golčati, in v rednih postavah se nam je bralo, da ne govorimo po našem, izvlasti pri mizi ne „propter urbanitatem!“ Součenci (tudi včasih kdo drugi) so nas slovenski govoreče posmehovali, psovali: „die windischen L. reden schon wieder in ihrer Hundessprache“. To je živa resnica kakor je Bog v nebesih. Kdo nas je branil, kdo zagovarjal? Smo li imeli našince med

kanoniki? Odtod prihaja, da še dan današnji imamo duhovnikov, ki namič prav po domače brati ne vedó, ne da bi pridige pravilno spisovati in govoriti znali, kakor se Rešnikovi besedi spodobi; jihove pridige se mi zdijo kor prav tečna hrana v zamazani, gnjusni in nesnažni skledi. Kdo je tega največ kriv? Ne li oni, ki so je pošiljali. Poznam nekega na pol slovenskega duhovnika, ki prišedši iz semenišča na Slovensko je spisaval pridige p. nemškem, in prihajal vsak teden v mesto k svoji materi pralji, da mu je poslovenjevala, kar je on nemški spisal; odtod toliko smešnic v pridigah in oznanilih. Še le leta 1849 so si bogoslovci sami sprosili urico vsak teden, da se vadijo v slovenščini. Čigava zasluga je to? Pastirske liste ste nam pošiljali do l. 1849 nemške. Ali tako oče dela s sinovi? Ne, nikdar ne — le očuh s pasterki! — Kako pa se je za učilnice skrbelo? Res jih imamo obilo, pa kako so osnovane (kruto malo jih iznemši)? Kakor se je od zgori ukazovalo. Učenci dovršivši vsakdanjo školo ne znajo pisati nemški ne slovenski, ne razumejo knjižice najložejšega obsežka. Je li to naloga narodnih učilnic? Kdo je tega kriv? Ali ni ogledstvo in oni, ki je postavljajo? Toliko se je odonod gledalo na našo omiko. Kakošno je pripravišče v Mariboru? Piškovega oreha ni vredno. Kako je bila urejena v Gradcu skušnja za naše učnike? O naši slovnici nišče ni čmrgnil; vsaki škorenj se ne dá obuti na vsako nogo. Veste li, kak ukaz je slavno ministerstvo dalo pred nekimi leti za glavne narodne učilnice gledé na slovenščino? Koliko se ga je spolnilo? Kdo je tega kriv? Se to li pravi za učilnice skrbeti? Tedaj je živa in sveta resnica, kar sem ono pisal, — res res smo v narodnih rečeh pasterki bili! — Ako so slovenski učeni možje sekovskega dela toliko za narodnost delali, da se labodski ne morejo ž njimi meriti, sledi li odtod, da je to zasluga semeniške vzgaje ali višjega vodstva? Nikdar! Zahvaliti se imajo Onemu, od kterega vsa modrost prihaja, in svoji samouki ter neopešani marljivosti. V semenišču so se drugi večkrat jim norca delali oponašaje, da se jim možgani vrtijo, ko so se brez vodnika in učnika trudili, da bi nekda svetemu zvanju zadovolili in narodu koristili“.

L. 1860 kažejo Novice: Slovenščina in srednje učilišče v Mariboru. Narodne učilnice, kako so bile, in kako bi naj bile. Potnikove misli in opazke hodé iz Maribora po ovinkih v Maribor. — L. 1862: Slava Antonu Martinu Slomšeku (Pesem za god 17. pros.). — L. 1865: O slovniku slovensko-nemškem. Od štirskve Drave (cf. Danic. str. 199). L. 1867: Beseda o Matici naši. — L. 1868: O slovenskem slovniškem imenstvu. Slovenske učilnice. Govor na taboru v Žavcu. L. 1869: Na slavo vezniku ka itd. itd.

d) Glasnik Slovenski ima l. 1858 zv. II. str. 150—200: Pretres „Slovenskega berila“ za sedmi gimnazijski razred. Izdal Dr. Fr. Miklošič. Spisal Raičev Božidar. Vredništvo pravi: „Po želji pisateljevi razglašamo pričujočo kritiko nespremenjeno, z vsemi lastnijami štajarskega podnarečja; vseh očitkov ali dozdevnih popravkov vendar ne moremo poterditi“. (Gl. tudi Glasnik 1859 str. 98 itd).

e) Naprej l. 1863: Dopis iz Haloz. Črtice o Prekmurcih in njihovem govoru. I—IX. str. 265—309. Štajarske učilnice (št. 75). Slovenskim dijakom (št. 78). — Slovenec v Celovcu l. 1865—67 ima več njegovih dopisov iz Haloz itd.

f) Narodni Koledar in Letopisi Matice Slovenske l. 1867: Drobtinčica o omiki z ozirom na slovenske učenjake. Modrišče. — L. 1868: Črtice o Prekmurcih in o njihovem govoru. Svoboda. L. 1869. I. Ant. Krempelj (86—94). II. Prekmurski knjižniki in knjige (57—84). L. 1878. II. Staro- in novoslovenske jezikoslovne črtice. III. Oroslav Caf (72—101).

g) Slovanstvo. I. Del. Zal. Matica Slovenska l. 1873. Božidar Raič spisal: Bolgari str. 315—354. (Bivališča. Bivalstvo. Gospodarstvo. Duševne in fizične raz-

mere. Zgodovina. Bolgarski jezik. Bolgarsko slovstvo). — Za „Slovenski Štajer“ je bil obljubil v II. oddelku spisati: VII. Duševne razmere.

h) Slovenski Narod l. 1869: O značaju slovanskega naroda. K. Havliček Borovsky. Životopis in politični nazori. Posebej natisnjen iz Slov. Nar. v Mariboru 1869. 8. 39. — Slovenski slog. — L. 1871: Lat. slov. slovar. L. 1872: Životopisje, o Debeljaku in Kosu, malo razborito, tudi ponatisnjeno v Jurčičevih Listkih I. str. 16—21. — L. 1880: Istranom. O Stanku Vrazu. L. 1881: O Štef. Modrinjaku slavnostni govor itd. itd. (Vid. Slov. Gospodar).

i) Zora l. l. 1872: Jezikoslovne stvari (77—79). Drobtinice (227—229). — Vestnik l. 1873 (str. 20—22): Pajdaš, bér itd. — Dopisoval je i v nemške časnike p. Ost u. West. Zukunft. Südsteierische Post itd. — Jagić. Archiv I. III itd. — Po smrti že ima.

k) Kres l. 1886 jezikoslovne stvari p. str. 362: Kmet; str. 368: Beteg, betež, betežen. Spisal † B. Raič. Drugih napovedovanih rokopisov njegovih še doslej ni bilo na dan. Smrt so naznanjali časniki sploh; posebej gl. Zvon l. 1886 str. 442; Kres str. 287; Slovan št. 13—24 str. 193—379: Božidar Raič a) duhovnik, b) učitelj, c) gostoljub in rodoljub, d) učenjak, e) prvoboritelj, f) politik. Sp. R. A. — Pisal je rajniki slovenski mnogo v bujnem prenakopičenem slogu, v katerem mu ni bil nikdo kos. Jemal je rad besede iz staroslovenščine in drugih jezikov slovanskih, omenil sem v „Slovincu“ 1886 št. 128. V dokaz temu le dva — tri stavke iz „Slov. Narod.“ l. 1869 št. 117 na pr.:

Mila mi mladezen!

Modrica pošilja zlatokrilo rajsko ptico nosečo belo pismice čvrsti in bistri mladezni, vrlim mladencem, prijazno je vabe v svoj glatni vedohram, v svoje vilinsko svetišče, da sladko si počinovši v rahlem naročaji milih roditeljev ali bližnjih sorodnikov, ogrevši in okrepivši se pri domačem ognjišči posvetite odmerjeno dobo zlatega časa jenemu častju, jeni slavni in blagonosni službi, da si nadalje jačite vedični duh, nabirate in jasnite zdrave pojmove, vedrite nazore, gladite govorno in pisno besedo, srčete koristne znanosti in je volite za svoje najiskrenejše ljubice, učite spodobno se klanjati resnici poštenosti, pravičnosti, nravnosti in čislati umno svobodo, da se vadite pravilno in modro misliti, da množite in krepite ljubezen do svojega naroda, narodnosti in očevine, da si priskrbite pravo in vsestrano omiko, ki je človeku najdragše blago, najvrednejši zaklad na svetu, vzdigajoči zemljana k praumu, — da se spopolnite za dostojne in dične sinove svojega roda in doma itd. — Roditelji so vas naukom poročili, da okrepljeni znanostmi branite zakon in resnico v domovini in odbijate vsako krivico, nikar za to, da sami radi šjajak devljete v žuleče igo nasilnega tujenja in grdega mračnjastva, učite se pridno, da bodete neskalska radost in krepilna tolažba iskreno vas ljubečim roditeljem in sorodnikom, rumena zarja, zlata upazen boljše sreče slovenskega naroda, sebi pa plamen: kres nevenljive slave. Duh plamenik in duh modrnik bodita tebi stalna sprevalca in zvesta stražnika na raznih modriščinah! itd.

Andrej Andolšek r. 27. sept. 1827 v Ribnici, maš. 1854, kaplan v Metliki, Velesovem in v Radečah, od l. 1862 misijonar pri sv. Frančišku v Severni Ameriki, u. 24. jun. 1882. Naslednik Fr. Baragi v Metliki in v Ameriki, češ, naj po njegovi „Dušni Paši“ dam i jaz spomenico rojakom, in tako je prišla na svetlo:

Nebeška Mana, ali Molitevne Bukve, v kterih se najdejo perserčne molitve, spodbudovavne premišljevanja, ginljivi zdihljeji, ljubeznjive pesmi in podučni nauki, ki so tolažilo v britkostih, krepčalo v slabostih, varstvo v skušnjavah, svetilo v zmotnjavah in vodilo po pravim potu v sveti raj. Poleg perviga natisa z naslovom „Zlata krona Ma-

tere Božje" — ki je bila natisnjena z dovoljenjem visokoč. Ljublj. škofijstva. V Ljubljani 1860. 8. 344. Nat. Milic, zal. in prod. Ničman. — V 1. razdelku so molitve k Materi Božji in druge razne molitve za vse, kateri želé Boga v duhu in resnici moliti; v 2. pobožnosti o Mariinih praznikih za vse, kateri želé Mater Božjo vredno častiti; v 3. Duhovne vaje za vse, kateri želé prav živeti in srečno umreti itd.

Matija Smolej r. 9. febr. 1829 v Tržiču, maš. 1854, kaplanaril v Ajdovici, Šempetru pri Novomestu, na Brdu, v Kranju, Ribnici in Dobropoljih, kjer je u. 15. jul. 1871. Spisoval je slovenskemu ljudstvu jako koristne stvari p. v Drobtinica h l. 1861: Cerkevna postna zapoved (str. 225—251). Prava sreča (Basen); l. 1862: Velikonočna pravlica (str. 163—181); l. 1863: Da je le oporoka za čas, za večnost se ne mudí (239—245); l. 1864: Veselice postnega časa (237—248); l. 1869: Log (Pesem) itd. — Zg. Danica l. 1864: Pogovori od spovedi (str. 2—174) in l. 1865: Pogovori od posta (str. 51—264), kar se oboje nahaja tudi posebej natisnjeno. — Koledarček družbe sv. Mohora l. 1869 kaže povest: Škof in Savoječek (1—7). — Veselice postnega časa sklepa na pr.:

„Tako tedaj glejte se hočemo v tem postnem času veseliti in radovati, in naj se je tudi moj govor čudno zavertil, da zdaj k sklepu vender ravno to nasvetujem, kar se je zdelo, da v začetku zaveržem, namreč: Čujte in molite, postite in premagujte se; vender ostane gotova resnica, da si ravno po ti poti zamoremo preskerbeti prav vesel in zveličansk posten čas; toraj še enkrat: Jejte in pite in nikar ne molčite, bodite veseli in ponočujte; zapravljivosti se vdajte, bodite ponosni in imenitni in za drago obleko skerbite in zadnjič se tudi še razserdite. Storite in ravnajte kakor sem pokazal in nasvetoval in gotovo ne bode vam žal. Premislite, poskusite, storite in usmiljeni Oče nebeški naj da svoj blagoslov“. — In pesmico „Log“ dovršuje:

Priljubljen toraj mili log
Si bil mi že od mladih nog,

Zakaj nikjer ni tak lepó,
Nikjer tak milo in ljubó.

Sebastijan Žepič r. 18. jan. 1829 v Križih (Gozdu) pri Tržiču, učil se v latinskih šolah v Ljubljani, jezikoslovja na Dunaju, služboval na gimnaziji v Varaždinu, Zagrebu, Novomestu, naposled opet v Zagrebu, kjer je u. 9. jan. 1883. Čvrst jezikoslovec in narodnjak je pisati jel vže v srednjih šolah ter v Beču z drugimi vred pomagal A. Janežiču, da je izšel na pr. „Zgodovinski Katekizem, Slovenski Goffine“ itd. Posebej:

a) Čudodelni klobuk. Gluma v 3 dejanjih, po Klicperi iz česk. poslov. S. Ž.

b) Pozabljeni. Vesela igra v 1 dejanju, poleg Kotzebua posl. S. Ž. za Dramatično društvo.

c) Poraba predlogah u Gundulića i Palmotića. Prinesak za hrvatski rječnik. Spisao S. Žepić, in to v izveštju gimnazije Varaždinske l. 1860 i 1861. IV. str. 16—34 i 3—23 tako izvrstno, da so se čudili temu celó najbolj učeni Hrvatje. „Osvědočen o važnosti predlogah u svakom jeziku, i koliko temeljito njih znanje doprinosi k tomu, da se misao pisateljeva što bolje razumě, a videći, da se u tom do sada malo šta u nas radilo, koliko ja znam, to odlučih, koliko malahne mi sile moje dopuštaju, materinski bo jezik mi je narěče slověnsko, raztumačiti predloge u dvojice najodličnijih starih pěsnikah hrvatskih, t. j. Gundulića i Palmotića, te razuměnje njihovo koliko toliko olakšati itd.“

d) Novice l. 1867 str. 296—380: Izveštja ali programe nekterih slovenskih in hrvaških gimnazij, pa memogredé nekaj slovniških opazek. Tako tudi v Glasniku l. 1867: Slovnične drobtinice. Spisal prof. Žepić.

e) Latinsko-slovenske vaje za I. gimnazijski razred. Izdělal po Jul. Alb. Dünnebjergu S. Žepić. Novomesto. 1875. 8. str. 111. — Slovar k latinskim vajam za

I. razred, po paragrafih razvrščen I—XXXV. — Slovar k „Latinskim vajam“ za I. in II. razred. Del I. Lat.-slov. str. 1—174. Del II. Slov.-lat. 1—116. Založil Deželni odbor kranjski. Natis. Vinc. Boben.

„Za hrvatske gimnazije je Žepić sestavil „Lat.-hrv. vježbenico“ za II. razred (po Rožku); v rokopisu je dovršil iste vaje (po Rožku - Jurkoviću) za III. razred. Za „Lat.-hrv. rječnik za škole“ zdelal je črke C—H, pregledal ves rokopis, prisposobil ga z izvirnikom ter za tisk pripravil. Ravno tako je pripravil za tisk več knjig zbirke: „Stari hrvatski pisci“, ki jo izdaje jugoslavenska akademija ter je več let za veliki akademični „Rječnik“ zbiral gradivo kakor pridna čebelica“ (Vid. Zvon 1883 str. 128—131. Sp. dr. Fr. J. Celestin). — „S. Žepić zasluži, da ga stavimo marsikteremu Slovincu njegovega stanú v posnemovalen zgled; kajti le potém, da se ves učiteljski svet slovenski zanima za znanstveno delovanje in se ga udeležuje, dojde našemu, vzlasti znanstvenemu slovstvu boljša bodočnost. Zatorej slava Žepičevemu spominu! (Gl. S. v Kresu 1883 str. 119).“

Janez Božič r. 15. okt. 1829 v Lescah na Gorenjskem, sveč. 1854, kapelan v Krašnji, gimnazijski učitelj na Reki, nekaj let na Dunaju za jezikoslovje pripravnik, potem vrednik Slovincu v Celovcu, duhovni pastir v Kortah (Trögern) na Koroškem, u. 28. maja 1884. Krepko pisal slovenski vže

a) V „Slov. cerkv. časopis ali v Danico“ l. 1848: Dober pastir. Skrivna skopost. Krasen limbar nedolžnosti na kervavim bojišči; l. 1849: Kazen božjiga ropa itd.

b) Vedež 1848: Strah je v sredi votel, okoli ga pa nič ni itd.

c) Stric Tomaž ali življenje zamorcov v Ameriki od Henriete Stowe. Svobodno za Slovence zdelal J. B. V Celovcu 1853. XII 8. 155.

d) Vodilo grešnikov. Spisal čast. oče Ludovik Granaški, redovnik sv. Dominika. Nat. in zal. Milic. V Ljubljani 1854. Zvezek I. v 24 poglavjih 8. str. 312 poslovenil Janez Božič. Zvez. II. itd. gl. Jezičnik XIX. str. 27. J. Rogač.

e) Koledar za Slovence v povzdigo kat. duha za l. 1855. I. 8. 68. — Tečaj II. 1856. Sostavila B in F. t. j. Božič in Frelih.

f) Platonov Kriton in Apologija. Iz grščine poslovenil Ivan Božič. V Celovcu 1862. 16. str. 78. Nat. J. Leon. V Predgovoru pravi p.: „Ker s tem prevodom kaj novega podamo ljubim Slovincem, prosimo jih najpred, naj ga blagovoljno sprejmejo in sodijo, posebno ker ga ni bilo mogoče piliti devet let . . . Res je sicer, kar je uni dan nekdo naših učenih rojakov pisal, da bi bili za zdaj naj bolji in naj koristnejši prevodi za Slovence tisti iz drugih slavjanskih narečij — ali vsi izobraženi narodi so malo po malo začenjali s prelaganjem klasičnih del, grških namreč in rimskih . . . Stari so bili in bodo ali v izviru ali v prevodih vedno učitelji poznejim narodom. Gotovo niso bili popolnoma, posebno kar vero zadeva, izgledi nam za nasledovanje itd.“

g) Slovenec, političen list v Celovcu l. 1865—1867 št. 47. Tečaj I—III. V II. teč. 1866 do št. 96 lastnik A. Einspieler; sicer pa: Izdatelj in odgovorni vrednik J. E. Božič.

h) Besednik donašal je spiske njegove p. II. 1870: Sreča pa nesreča (Iz pučk. Prij. posl. J. B.). Skrivnostni lonec. Moder kmet. Društveni red pri starih Slovanih. Zvest prijatelj je boljši od srebra in zlata. T. IV. 1872: Nekaj zastran stelje. T. V. 1873: Slep berač pa nja otrok. Povest s kmetov posl. J. B. 1—34 itd.

„Koroški Slovinci in z njimi tudi vsi rodoljubi mile naše domovine žalujejo ob grobu umrlega pisatelja Janeza Božiča“, piše Kres 1884 str. 376. In Zvon str. 445: „Janez Božič . . . je prebil preskušnjo za gimnazijalnega učitelja. Pridno je z Dunaja pošiljal Novicam uvodne članke in politične dopise . . . Ker je oglušel, popustí jeziko-

slovje in se loti politike . . . Pokojnik je bil ljubezniv, vesel, pošten, omikan mož. Bog mu daj večni mir itd.!"

France Šrol r. 29. nov. 1829 pri sv. Lovrencu na Goričkem, sveč. 1852, kapelan pri sv. Lenartu, župnik v Svičini, naposled v Ljutomeru, u. 31. dec. 1885. Slovenec blage volje je dopisoval vže l. 1853 iz Gradca in pozneje v a) Novice p. Kratkočasna smešnica. Kaj je Vilčekov Drašek vidil po svetu. Baba je storila, kar satan ni mogel itd. — V b) Danico p. l. 1853: Venec na grob vč. g. J. Klajžera, Lazaristov priora v Celju (Pesem). Dopis o Schlöru, Gruberju in Klajžerju. L. 1857: Ne prešeštuj. Za sveto noč (Pes.). Novoletnica (Pes.) L. 1858: Ne odlagaj poboljšanja. Deklič, varite se grešnih plesov. Marija ljuba mati. L. 1859: Še nekaj za svate. L. 1864: Rožica na grobec Janeza Karba, kaplana pri sv. Rupertu (Pes.). Na primer:

Marija ljuba mati.

O Marija, naša mati!	Angeli v nebeški službi
Tebe ljubi celi svet;	Pozdrav Tebi pojejo,
Vse želi Ti čast dajati,	In svetniki v Tvoji družbi
Kar živi in zna vmét!	Noč in dan veseli so itd.

Največ je dopisoval v ljubljene c) Drobtinice na pr. l. 1859—60: Ana Lackova, poštena keršanska deklič. Boj z jarcom. Kaj je naj boljšega (Pesem). L. 1862: Mati in brezovica. Ali je dobro, da se šola loči od cerkve, ali ne? Pokopač (Pes.). L. 1863: Smreka in červ. Žaba in kača. Smert in bogatec. Z zerna zraste lat — z tatiča tat. Beseda očetova k sinu, ki gre na tuje (Pes.). L. 1864: Tonika Tretlerjeva, pridna deklica. Stara navada — železna srajca. Oroslan in lesica. Jupiter in kača. — Kaj je storiti mladeži na kmetih, kedar odraste vsakdenski šoli (1. Naj pridno obiskuje nedelsko šolo. 2. Naj rada posluša keršanske nauke. 3. Naj pogosto prejema sv. zakramente. 4. Naj marljivo prebira dobre knjige in časopise) str. 273—287. — L. 1865—66: O zapovedanih postnih dnevih zderži se mesenih jedí. Veselje in žalost. Lisica in miš. Zajec in oroslan. Lesnika in cepljena jablan. L. 1869: Sv. Trojica v slov. goricah (s sliko). Koga so v peklu postavili za glavarja. Dojka in koza. Osel kot kralj zverine. Medved in polh. Govnjač in marljivost. Hrast in želod. — Klic po lastovicah, Rožice, Solnce (Pesni) itd. — Izmed knjig in časopisov priporoča odrasli mladini Drobtinice, bukve družbe sv. Mohorja, v posvetnih zadevah Novice, in v dušnih potrebah Zg. Danico. Popisavši potrebo katoliškega lista pravi na pr.:

„Kakor prva straža, ki stoji na mejah sovražnika, urno neprijatelja naznani, ko se prikaže ali bliža, da dalje zadej stoječa truma se pripravi in dobro pripravljena sovražnika pričaka; tako Danica mnogoteremu sovražniku lepo šemo iz lica potegne, da v hinavsko lice pogledaš in spoznaš. Danica ti pokaže volka, če tudi ovčji kozuh nosi. Radostno prebiraje Danico boš lahko opazil, kaj vse malopridni svet počinja, da bi razširil kraljestvo hudičevo, zasledil boš vse skrivne zanjke umno nastavljene in lahko ti bo, se jih zogniti. Danica ti pokaže cvetje kristjanskih krepost, pa tudi ternja grehote ti ne zakriva, da se ga ogibaš. Danica ti naznanja vse veselje in vso žalost, ki jo ima naša mati, sv. katoliška cerkva po vesoljnem svetu. Ona popisuje stan sv. misijonov med divjimi narodi in nam kaže veselo rast sv. cerkve. Ona pa tudi popisuje britko preganjanje, ki ga po mnogih deželah terpijo kat. kristjani, zlasti pa njih naj viši pastir, naš sveti Oče v Rimu. S tem si prizadeva Slovence buditi iz sramotnega in pogublivega spanja gerde mlačnosti v veri, jih navdušiti za sv. cerkvo, in jih spodbuditi, da radi tečejo svojim revnim bratom na pomoč, pa tudi sami za sebe dar sv. vere vredno cenijo. Zares, ne vedil bi za ob nedeljah in praznikih odrašeni mladini priporočati bolj podučlivega in spodbudlivega branja. Zagotovim te: pri branji vsakega lista ti bo mila to-

lažba tekla v serce, in neka svetla zvezdica bo ti zasvetila v sercu in pameti, ktera ti bode prijazna spremljevalka po nevarnem potu življenja (Drobt. 1864 str. 285).“

d) Marljivo se je glasil tudi v Slov. Gospodarju na pr.: Potovanje v Žulcpah; Potovanje v Rim, Neapol in domú l. 1875 itd. Životopis njegov gl. 1886 št. 4. Kar poje dragemu prijatelju (Danic. 1864), velja tudi o njem:

Ko rožica v jesen' si nam ovenil:
Pa upam — duši rajska milost sije.

France Domicel r. 1. okt. 1832 v Zagorji, učil se v Ljubljani, u. bogoslovec III. l. 22. avg. 1855. Živ Slovenec Pivčan oglasil se je v Danici l. 1853, vesel pesmic J. Stritarjevih (Luna, Danica, Zora, Marii) str. 96:

Zastavica.

Štiri so stvari en'ga imena,
Vsaka pa je družiga plemena.

„Perve listi duh sladak duhtijo —	Tretja se rodi o zóri zlati —
Zalo ti cvete v domačem mestu;	Ali umerje ko solnce vzhaja;
Drugo sape v daljni jug podijo —	Zadnja je ljubezni sladke mati —
Ona spravlja skor ljudi iz svesti;	Ktera stare moč peklen'ga zmaja.“

P . . . é . . .

V naslednjem listu stavi se po njem zastavici vganjka: „Zgodnja danica“ t. j. 1. Naš cerkveni list; 2. Ladija v Afriki; 3. Zvezda; 4. Marija. — Kakor v Danico — pisal je v Novice na pr. l. 1855 iz Zagorja na Notranjskem o hudi koleri in o milosti deželnega poglavarja grofa Chorinskega. — Huda kolera pobere i njega, a Novice so iz zapuščine njegove priobčile l. 1856 na pr.: Znamenitosti Notranjskega in popis Pivke. Narodna pravlica. Pri koscu (Pesem). Zvestoba psa itd. — Znanci so čutili in obžalovali njegovo zgubo, in v njihovem smislu zloži mu Jož. Novak za obletnico v Novic. 1856 str. 274 lepo spomenčico. Na razgled bodi z ozirom na njegovo ljudomilo delovanje o koleri:

Pri koscu.

Nikar, nikar ne mahni sim,	Glej, glej; iz te bučelica	Po tleh leže in se suše,
Kjer cvetke rastejo;	Zletela ravno kar,	Kermilo so goved, —
Te prosim, prizanesi jim,	Napila meda sladkiga	Vonjava, žalost njih — kje je?
Saj dokler docveto!	Se je — o stoj! nikar!	In kje je njihov med?
Al mar ne čutiš nič vonjav,	Al ojstra kosa le verši,	Pri smertni postelji sem stal
Ki 'z perjiča puhté?	Sekáč ne čuje me;	Mladenčev in deklet,
Ne vidiš, kakšen kras so trav, —	Pod koso vse mu obleži,	Se kosca spomnil sem in trav,
Te nič ne veselé?	Osat in rožice.	Na rože in njih med.

Janez Valjavec r. 2. jan. 1832 v Šenčurju pri Kranju, sveč. 1857, kapelan v Vipavi in Tržiču, l. 1860 v red Jezusov, u. v Celovcu 9. maj. 1875. Slovenec ven in ven že v srednjih šolah je oglasil se najprej v:

a) Slov. Bčeli l. 1853, kjer se nahaja popisana „Slovenska slovstvena zgodovina“. Sostavljena posebno po prednašanju g. prof. Metelkota, po Šafařiku in Jungmanu. Kratke pregled našega slovstva do l. 1848. Str. 108—216. Starodavnost. Glagolitje. Cirilsko. Novoslovensko (Vid. Jezič. str. 7. Janežič). Ivan Valjavec. V b) Danici l. 1853 št. 4 čitati je njegova „Pesem mornarja“. — Iskren misijonar je deloval po vsej Sloveniji v duhovnih vajah in misijonih ter spisoval si o njih sporočila, ktera — namenjena v tisk — ostala so zarad preobilih troškov v rokopisu, a priobčevala se le po Zg. Danici l. 1876—1879: Misijonska sporočila P. Janeza Zlatousta Valjavca, prvega slovenskega misijonarja v 19. stoletji in mašnika iz družbe Jezusove, izdal P,

Fr. Sajovic. — O smrti misijonarjevi glej v Danici 1875 str. 229 iz Českega, str. 252 iz Zaliloga, str. 259 iz Celovca. Dasi so jako krepka njegova poročila po tvarini in po obliki, na primer bodi vendar le poezija njegova iz l. 1853:

Pesem mornarja.

Ko noč po morji plašč razvije	Ko zvezde se začno srebriiti,
In zvezdica pri zvezdi sije,	Nebo in morje rudečiti,
Ko v lučih sinja plan miglja:	Ko jasni dan se porodi:
Za té čisto	Z molitvico
Se mi vnamó	Te jutranjo
Marija, čutja v dnu sercá.	Marija, tvoj mornar sloví.
Ko samoč na korablji čujem	Ko mi pa zadnji dan zasveti,
In zoro božjo ogledujem,	Za vedno ko neham sopeti,
Ko vzdiga glavo nad morje:	Marija, ti me pelji v raj:
Tud' meni ž njo	Da bom s tabo
Dvigujejo	V sveto nebo
Marija, k tebi se želje.	Se šel radovat vekomaj!

Vojteh Kurnik (Adalbert Kurnig) r. 9. avg. 1826 v Tržiču, kolar, pozneje v Ljubljani stolar, u. 3. nov. 1886. Nabiral je narodne pesmi, slovenske pregovore ter priobčevati jel v

a) Slov. Bčeli l. 1852, t. III., l. 1853. t. IV., v Janežičevem „Cvetju slovanskega naroda“ l. 1852, v Glasniku l. 1854, Šolskem Prijatlu l. 1855, Slov. Koledi l. 1858, Glasniku l. 1859, kjer se nahajajo pregovori, kitice slov. pregovorov, prislovice, narodne pesmi na pr. Škandrova Mica itd., zapisal — nabral V. Kurnik. — Glej tudi Besednik l. 1875 — 1878, kjer se nahajajo nekatere pesmi njegove na pr.: Moja domovina. Denar. Roža deklet. Vračilo sveta itd.

b) Novice l. 1854: Prihod pomladi; Slovo planinarja. „Ta pesmica je preprosta cvetlica rodoljuba, ki se bolj z rokodelstvom kakor s pesništvo pečá; vendar ga žene serce včasih kako domačo zapeti (str. 312)“. — L. 1856: Novoletnica. Predpustna (po Vodnikovi meri). Mlinar na smertni postelji (Pravlica slovenskega naroda). Prebrisani kwet. Rokodelec popotnik (Dobrovoljka). Pod oknom. Lovska. — L. 1857: Predpustna. Beg pred plohom (Pravlica slov. naroda, v 40 razstavih). Terziška dolina, v 14 kiticah. Lan (po geslu Prešernovem). Železna cesta. Vinski brat. Vračilo sveta. — L. 1858: Predpustna. Veliki kovači. — L. 1859: Predpustna. — L. 1860: Rokodelska. Rotarski fant. Zadovoljni Teržičan. Predpustna. Pektivata krača (cf. Proklete grablje). Gomiljski zdravnik. V spomin Matiju Hribarju, kolarskemu mojstru in posestniku. Senožeška. Vesela novica (o vinu). — Prve tri je v katoliški družbi rokodelskih pomočnikov o božičnem kresu sam deklamiral. Kedar končá „Rokodelsko“, pravijo Novice, ni bilo ploskanja pred ne konca ne kraja, da se je pesnik vdrugič na odru prikazal in je v veselje poslušaycom začel drugo „Rotarski fant“, in spet je donel vesel ropot od vseh krajev verlemu pesniku v pohvalo, ki ni nehal pred, da ni postregel še z eno, ki jo je zapel od svojega lastnega doma pod naslovom:

Zadovoljni Teržičan.

Sem Teržičan,	Štruklje rad jem,	Vname se ples	Ko gnjezdo tič
Deleč poznan;	Vince pijem,	Jez sem vmes;	Ljubim Teržič,
Delam in pojem,	K mamki beržanki	Sučem dekleta	Kjer se zdeluje
Rad sem štemán.	Najrajši grem.	Bistrih očes.	Kosa, mešič.
Mi diši jed,	Kjer diši kljun,	Kdor me pozná,	Da sem le zdrav,
Kaša, podmet,	Purman, kapun,	Rad me ima	Vse mi gre prav,
Žganci in krape,	Serna, beržole,	Bodi drugodi	Bog daj, da srečno
Tudi trijet.	Nisem begun.	Ali domá.	Smert bi prestal.

„Bravci Novic že zdavnej vejo, kako bistra glavica je naš V. Kurnik, in danes smo imeli spet priložnost prepričati se, da ga smemo po pravici šteti v versto pravih narodnih pesnikov, kteremu ne stopa kurji pot na čelo, kadar Pegaza jezdari, ampak brez vsega truda in brez vsega napenjanja mu pesmi tekó tako preprosto in gladko, da je veselje (str. 7).“ — L. 1861: Godec pod lipo. L. 1867: Striček Dobersvet. L. 1868: Čast poštenim siromakom. L. 1870: Pesem za kratek čas skoval v 16 kiticah V. Kurnik. Kdo je mar? Na primer bodi:

V v o d.

Bilo je v viharni noči —
 Se še spomnite o toči,
 Ki je sula iz nebes —
 Ko me Vila obiskala,
 Zdajci vstati ukazala,
 Ter mi pravi: skleni vez
 Zopet z mano j zapuščeno,
 Pevcev slavskih kdaj cenjeno.
 „Kdo je mar?“
 Mi zapiši pesem eno
 In opevaj sami dnar.

Ko to slišim, se zavzamem,
 Hitro od počitka vstanem
 Ter zapišem: „Kdo je mar?“
 Od te dobe me ni Vila
 Ne trenutka zapustila;
 Jaz opeval ž njo sem dnar.
 Tu jo znaš, moj bralec, brati,
 Kedar češ in kolkorkrati:
 „Kdo je mar?“
 Skazkov, prosim, ne kazati,
 Saj ni pisano za — dnar!

c) Danica kaže l. 1856 št. 14 — 16 njegovo jako zanimljivo: Kralj Rastislav. L. 1863: Sedanji svet — s pristavkom: Nekoliko natorne poezije sine regula itd.

d) Vodnikov Spomenik l. 1859 str. 137 — 140: Poštengana kaša (Domača prigodba). Koprivnik o poletji (Dečve strezite — Rožicam, — Vode prilite — Nageljnam itd.).

„Vojtehov brat, kolar in hišni posestnik v Trziču, ima vso zapuščino rajnega pesnika. Z veliko marljivostjo si je iz posameznih papirčkov v lepo knjigo spisal vse pesmi Vojtehove, in spredaj je prilepil fotografijo njegovo. Pesmi je menda 120, pregovorov pa kdo vé koliko — cele 4 zvezke itd.“ — To bodi na znanje „Zvonu“, kteri nabira gradivo za životopis tega originalnega možá, ki je poleg Andrejaša, Vodovnika, Frankolskega in drugih zaslužil, da se ga spominjamo in mu priznavamo čast, katera mu gre itd. (1887 str. 632)“.

Dr. Etbin Henrik Costa r. 18. okt. 1832 v Novem Mestu, gimnazijo dovršil v Ljubljani, doktorstvo modroslovja in pravdoznanstva v Gradcu, odvetnik, deželni in državni poslanec, vitez Franc-Jožefovega reda, župan, predsednik Slov. Matici itd., u. 28. jan. 1875. — Oče mu je bil Henrik Costa, r. 1799 v Ljubljani, vodja c. kr. colstva, u. 21. apr. 1870. Pisaril je deloma v domoljubnem smislu, marljivo deloval zlasti v družbi kmetijski in zgodovinski (Vid. Mitth. des histor. Vereins, Illyr. Bl., Carniolia), in prikupil se je posebno s knjigo: „Reiseerinnerungen aus Krain“ von Heinrich Costa. Mit Ansichten von Laibach, Neustadtl, Veldes u. Lueg. Laibach, 1848. 8. 266. Druck Eger. — Sin Etbin bil je vzgojevan nemški; kot dijak poprijel se je slovenščine, in prvi nezreli sad dotičnega učenja njegovega je bil neki

a) Hitri Slovenc. Schneller Slovene. Ohne Lehrer in 24 Lectionen . . v. Janez Čbelarčki. 1851. Gratz. Ludewigh. — Pisaril je s prva nemški, vendar tudi na korist in slavo naši domovini n. pr.: Denkbuch der Anwesenheit All. Maj. Franz Josef u. Elisabeth in Krain. 1857. — „Mittheilungen des histor. Vereins für Krain“. Unter Dr. E. H. Costa's Redaction September 1856 bis März 1858. — Die Adelsberger Grotte, mit einem Situationsplane desselben. Laibach 1858. 8. 54. — Prvo slovstveno delo, s kterim se je Slovencem poslavil, pa je:

b) Vodnikov Spomenik. Vodnik-Album. Na svitlo dal Dr. E. H. Costa. V Ljubljani 1859. XI. str. 268. S spisi 86 pisateljev in štirimi na kamen tiskanimi

dokladami. Nat. Kleinmayr-Bamberg. — Sam je spisal „Predgovor“ (slov. in nemški) pa „Biographische Skizze Vodnik's (str. 3—8)“. Prvo njegovo povabilo zastran bukev v Vodnikov spomin se nahaja v Novicah l. 1857 str. 358, napoved in vabilo k naročevanju l. 1858 str. 34, in naznanilo dovršenja 1859 str. 195. Dotlej je po Novicah vrlo priobčeval znanstvene pomenke v zgodovinskem društvu Ljubljanskem in to slovenski.

c) L' stojnska jama. Popisal Dr. E. H. Costa. Tej knjižici je tudi priložen črtež postojnske jame. V Ljubljani 1863. 8. 48. Zal. Giontini. Nat. Blaznik.

d) V Novicah se nahaja na pr. l. 1863: Nekoliko besed o telovadstvu. Govoril Dr. E. Costa. L. 1864: Kaj je zgodovina? Kako se piše zgodovina? L. 1867: Načrt za izdajo naučnega slovnika. Še enkrat o naučnem slovníku. Sporočilo o kmetijskem shodu na Dunaji. — „Sporočilo o triletnem oskrbovanji mestnih opravil v Ljubljani od junija 1864 do maja 1867“ je tudi posebej natisnjeno slovenski in nemški. V Ljubljani 1867. 4. 21. — Razni govori v deželnem in državnem zboru. Zadnjikrat se je z ozirom na „Slov. Naroda“ članek: „Dr. Costa in njegove zasluge za slovenski narod“ (št. 231) oglasil sam v Novicah l. 1873 str. 337—339 s poslanico: „Svojim rojakom“, kjer proti koncu pravi: „Srce mora boleti vsacega rodoljuba, ako vidi, kakošen je stan slovenskega naroda v tem važnem trenutku. Namesti da bi složni delali za sijajno zmago o prvih neposrednih volitvah, rušimo vse, kar se je zidalo pod vodstvom Bleiweisovim skoz več desetletij. Na razvalinah narodne edinosti še le se bodo tožili tisti, ki so nesrečnega razpora krivi: tisti, ki so prvi enostranski volilni shod sklicali, in prvi svoje enostranske kandidate stavili. Le narod naš bode žalibog! trpel žalostne nasledke takega dejanja . . . Bolj, kakor puhlih fraz svobode in omike treba nam je složnosti, edinosti v hudi borbi sedanjega časa! Z veseljem sem delal in delam za svoj narod, rad pa tudi prepustim težavno bojišče vsakemu drugemu, ako mene narod naš več ne potrebuje. Svojega prepričanja pa ne bom nikdar in po nobeni ceni predrugačil, in zmirom zvest ostal našemu geslu, ki je resnično cel program: Vse za vero, dom, cesarja!“ (cf. Jezičnik XXV. Dr. Razlag).

e) Koledar Slovenske Matice l. 1865 kaže, da je Dr. E. H. Costa z dr. Bleiweisom in dr. Vončinom bil v prvem opravljenem oddelku, ž njima zlagal jej pravila, sestavil pozneje opravljeni red, bil jej ustanovnik in od 15. okt. 1868 tudi predsednik, ter je od l. 1870—1874 vredoval „Letopisa“ podučni in zabavni del. Sam je spisal v Letopis Slov. Mat. l. 1869. I. „O dvoboji“, članek iz zgodovine prava. L. 1869. II. ima „Bibliografija slovenska ali slovensko knjigoznanstvo“, ktero je Dr. Costa z veliko spretnostjo sestavljal od začetka l. 1868 do konca l. 1873. Razun tega je sestavil: Statistični spregled vseh slovenskih čitalnic l. 1869. II. in l. 1874: Prvo desetletje Matice Slovenske, pa vsaj večinoma: Anton Lesar, duhoven Ljubljanske škofije, profesor na c. kr. viši realki, tajnik in odbornik Mat. Slov. (str. 94—100).

f) V Slovencu l. 1874 je nasprot „Slov. Narodu“ spisal članek: Gregor VII. in grofinja Matilda (l. 67. 68). Kot ustanovnik in odbornik „Katoliške družbe“ je vže l. 1869 o velikem zboru čvrsto govoril o „nezmotljivosti papeževi“ itd. — O smrti skazal se mu je tudi „Narod“ nekoliko pravičnejši (1875 št. 25); žalostnice posebne imajo Novice št. 5; Slovenec št. 13 itd. Sicer pa glej: Dr. E. H. Costa. Spisal V. Urbas. Založila in izdala Matica Slovenska. V Ljubljani 1877. 8. 126. Nat. Blaznikovi dediči. — In tudi: „Spomini na dr. E. H. Costo“ v Novicah l. 1876, pa: „Svojemu plemenitemu prijatelju dr. E. H. Costi v hvaležen spomin“ v Novic. 1877, kjer po omenjenih bridkih borbah naposled poje pesnik Josip Cimperman:

Vendar tolažbo imam, slavili Te bodo zanamci
In spominjali zvestó Tebe se, Tvojih zaslug.

Josip Novak r. 25. dec. 1833 v Podbrezju na Gorenjskem, sveč. 1859, kapelanoval v Selcih, Žužemberku, od l. 1871 dekan v Kočevju, u. 11. nov 1883. Popevati jel v latinskih šolah učenec in prva pesmica njegova se bere a) v Vedežu III. l. 1850 „Zadovoljni“. — Jako krepke, dokaj slovanskega duha, b) po Novicah na pr. l. 1853: Sveti Matija (Legenda). Želja po domačiji; l. 1854 so: Prodani sin in spokorjeni razbojnik; l. 1855: Osoda; Izgled; l. 1856: Obletnica Francetu Domiceljnu bogoslovcu itd. Novi svet in stari; l. 1857: Novoletnica; l. 1858: Žalostinka g. Jurju Kobetu (Vid. Jezičnik XVII str. 16); o Vodnikovem spomeniku; l. 1863: Slovstvena drobtinica itd. — c) Vodnikov Spomenik l. 1859: O bitvi (Bratje krepki in Slovani — Složni na bojišču zbrani!); Spoznanje. — d) Glasnik l. 1858: Narodne pripovedke iz Podbrezja. I. Od bele kače; l. 1859: Od večnega čevljarja (šuštarja) itd. — e) Danica 1865: Solzica na grob svojega nepozabljivega prijatla, g. Janeza Voglarja, stolnega kaplana. — f) Narodni Koledar in Letopis Slov. Matice 1867: Družba sv. Mohora. Beseda vsem rodoljubom. — g) Koledarček družbe sv. Mohora 1868: Slovenska Matica. Njen namen in njena delavnost. — Gl. Zvon 1883 str. 801. — Na primer bodi le v Novicah 1855 str. 56 pa 1856 str. 298:

Osoda.

Dva golobčeka letela,
Skupaj se na hrast usela,
Skup na vejici gerlila,
Eđen družega ljubila.
Priletí z goščave strela —
U sercé obá zadela.

Novi svet in stari.

(Po ilirskem).

Svet sedanji pregizdavi	Je sledeča prislovica:
Hvali se večkrat in pravi:	„Svet sedanji v svojem znanji
„Naši dedje so še spali,	Je v ljubezni dokaj manji,
Malo so reč spoznali!“	In njegovo umovanje
Al morda da tuđ resnica	Prazne slame več našanje“.

Valentin Lah r. 9. febr. 1833 v Komendi, sveč. 1857, služboval v Metliki, Šmariji, Radolici, Šmartinem pri Kranju, od koder je šel k Trapistom, potem k redovnikom vstajenja Kristusovega (Resureksistom), mudil se nekaj časa v Drinopolju, Carigradu, v Rimu; zarad bolehnosti vrnil se je domu, pomagal v Dolu, služil v ženski kaznilnici v Bégunjah, potem v Naklem, odkoder je šel zopet v Bosno, pastirjeval v Dubici, kjer je bil silovito umorjen v noči od 24. na 25. majnika 1886. Ranjki je bil čvrst Slovenec; pisal je kratko pa krepko. Slovensko je spisoval vže l. 1851 v Daničici, v domačem časniku v Alojznici (Slovenec 1886 št. 123); kot bogoslovec pa je spisal šolski mladini prekoristno knjižico:

a) Sv. Alojzi, ali šestnedeljna pobožnost v čast sv. Alojzja poleg nemškiga. Pridal je molitve za službo božjo in življenje sv. Stanislava Kostka. Ljubljansk bogoslovec (Valentin Lah). V Ljubljani 1856 12. IV. 310. Zal. Gerber. Natis II. 1861. — III. 1867. — IV. 1874.

b) V Novicah l. 1860 je jedernat spis njegov: Beseda o petju sploh in o petju v šoli (št. 23. 24); l. 1874 iz Bosne dopis, vabeč Gorenjce v Bosno namesto v Ameriko itd.

c) Pobožni otrok ali podučne in molitvevne bukvice za mlade kristjane. V Ljubljani 1862. 16. 175. Zal. Gerber. — Nat. II. 1865. Spisal V. L., duhoven ljubljanske škofije.

d) Danica mu je bila jako priljubljena in pogostoma je dopisoval vanjo na pr. l. 1864: Dogodbe pri Marii Devici na Brezjah na Gorenskem. L. 1867: Bratje keršanskih šol. Čertice o njihovih šolah. L. 1870: A. Vojska laži - liberalizmu, razširjajmo pravo omiko. L. 1871: Misli v prevdank in poterjenje dušnim pastirjem. B. Bratovščine. C. Stanovitnost poboljšanja v misijonu. Stanovske družbe. L. 1874: Iz Bosne (Marija - Zvezda) do častivcev presv. R. Telesa. Vrednost in sreča mniškega stanú. Stopite v red oo. Trapistov v Bosni. L. 1876: Iz Rima, posebej o Talijanih in Slovenih. L. 1880 — 81: O naselbi v Bosno. Marija - Zvezda. Maglaj o Verbasu. Olikovanje Bosne itd. itd.

e) Keršanski posel ali bukvice za posle in njih gospodarje, pa koristne tudi drugim ljudém s podukom in vsimi potrebnimi molitvami. Spisal V. L., duhoven ljubljanske škofije. V Ljubljani 1872. 16. str. 384. Zal. Giontini. Nat. J. Feichtingerjevi nasledniki v Lincu.

f) Slovenec ima jako zanimljive dopise v verstvenem in narodoznanskem oziru iz Drinopolja, iz Carigrada, o Bolgarih itd. l. 1875 — 6.

g) Archiv für kath. Kirchenrecht . . v. Dr. Fr. Vering. Mainz 1878 . . ima učeno razpravo: „De Boriso seu Michaële L, primo rege christiano Bulgarorum a. 852 — 888“ (str. 274 — 293) in l. 1879: „De Borisi seu Michaëlis L regis Bulgarorum successoribus usque ad subjugationem Bulgariae ab anno 888 — 1019“ (str. 81 — 121). Auctore Valentino Lah, presbytero dioecesis Labacensis. V njej se ozira tudi na vire slovanske (Palacky, Jireček, Miklošić, Rački, Palauzov, Drinov, Hilferding, Golubinski, ktereга zlasti zavrača) priporočevaje to vsem bogoslovcem katoliškim, da se gledé pravoslavja prav spozná resnica.

„Kranjci ste pri vseh težavah vendar še srečni. Vidim, da ljudje po pre mnogih krajih na Ogerskem, Hrvatskem, Dalmatinskem, posebno pa na Turškem težko težko rijejo naprej s telesnim životom, ah, kako slabo pa z dušnim! piše iz Carigrada. Po sedanjí skušnji smem z dobro vestjo in popolnim prepričanjem reči, da toliko in tako vredjene dušne hrane, kakor je na Kranjskem, nima celi avstrijski iztok in jug, in kolikor zamorem sklepati iz dušnega pastirovanja tukajšnjih frančiškanov, ki vsi posnemajo italijansko šego, tudi sama Italija ne, toraj gotovo tudi ne francoska dežela, ter Španija, ki posnemate Italijo.

Naj toraj Slovenci Boga hvalé za tako obilno dušno hrano ter jo obračajo dušam v živež, sicer se jim zamore mesto pogače dati ovsenjak ali kamen. Prepričal pa sem se tudi, da duhovni menda nikjer ne vživajo tako splošne časti in veljave kakor po Kranjskem. Pod dobro drevo se rado hodi sadje pobirat . . . Za Bolgare, za Armene . . molite še po Slovenskem za-nje, saj je Slovenija v molitvi za zedinjenje razkolnikov prva in največ storila itd.“ (Slovenec 1875 št. 66). „Tolovajski napad na misijonarja Val. Laha in grozen umor“; „Govor na grobu“ itd. glej Zg. Danica 1886 l. 23. 24. itd. v dopisih iz bosanske Dubice!

Blaž Sušnik r, 29. jan. 1834 na Gojzdu nad Kamnikom, sveč. 1862, duhovni pomočnik v Knežaku, potem v pokoju, u. ondi 3. apr. 1866. Dijak je v IV. razredu gimnazijskem v imenu svojih součencev za slovó katehetu Jož. Globočniku l. 1854 zložil sonet, čegar zadnji razstavek se glasí (Danic. l. 29):

Po dolgim, trudapolnim delu, dragi!
Podaj se v zaželen pokoj počivat,
In enkrat v večni raj nebes prebivat!

Tako je zapel „Faránam sv. Ane na Gojzdu“ o priliki vpeljanja novega duh. pastirja pesem (l. 40), L. 1856 ima a) Danica pobožen spis „Dvanajst ur“. — b) Novice l. 1857: Jeršičeva prepada na Gojzdu itd. — c) Glasnik l. 1858 kaže nekaj

njegovih dopisov o gimnaziji Ljubljanski (str. 107); Narodni pregovori; l. 1859: Šem-bilja itd. — d) Vodnikov Spomenik čvrsto pesem: Valentinu Vodniku 3. febr. 1858 (str. 217). — „Dopisoval je rajni — Blaž Sušnik — rad slovenskim knjigam in čas-nikom, ki jih je bral koj od prvih let tako redno, da mu ne vem enacega učenca bravca tistih let. Kar pa je pisal ranjki, bilo je živ ogled notranjega njegovega: poštena be-seda poštenega serca, izgled sedanji mladini, ki zahaja tako rada na polzko ter nevarno polje (Danic. 1866 str. 93)“.

Ferdo Kočevar Žavčanin r. 1834 v Žavcu, gimnazijo zvršil v Celju, na Dunaju lotil se zdravilstva, zaradi siromaštva podal se v Zagreb, služboval pri državnem računarstvu, l. 1876 obolel na duhu, v blaznici 11. okt. 1878 u. v Gradcu (Vid. Slov. Narod. XI. št. 268. Sp. A. K. Cestnikov). Spiske svoje priobčeval je v

a) Novicah l. 1855: Vipota, kjer o koncu piše: „Resnično! krasen in bogat je naš slovenski dom, — toda žalibog! še malo poznan celó med rojaki, še manj od ptuj-cev. Nujmo tedaj po vsih okrajinah naše mile domovine nabirati zgodovinske čertice, da spravljamo na beli dan, kar je predolgo zanemarjeno bilo (str. 195)“ — L. 1856 iz Zagreba: Pesme in njih presoja. — L. 1857: Hrvatska in slovenska književnost. Franjo Jukić. O zadevah naše književnosti, naj se izdaje lepoznanek list, nekaj v latinici, nekaj v cirilici, in vmes pravi: „Kar se naši književnosti od mnogo strani, tako rekši v zlo (!) piše, je to, da se misli, da je skor vsa v rokah našega duhovstva. Res je, da več ko polovica tega, kar se pri nas v letu piše, je od naših domoljubnih duhovnov pisano, in zopet več ko tri četertinke tega je duhovnega, pobožnega obsežka. Al to je pri nas na Slovenskem potreba, silna potreba. Initium sapientiae est timor domini. Naš narod hoče bukve imeti, ki jih brati zna in brati hoče. In to je najbolja, najtemeljitiya podlaga za razvitek naše književnosti, za napredek naše narodne omike . . . Gledé omike prostega naroda je slovenski poleg českega gotovo drugo pleme slovansko. Če smo tedaj ravno najmanji, nismo zato tudi najzadnji; samo da bi naše duševne in materialne sile enako-merne bile naši volji za prosveto itd. (str. 146)!“ — L. 1858: O zadevi Vodnikovega spomenika. Za pokušnjo iz delca „Mlinarjev Janez“ itd. L. 1859: Naznanilo in ocena. L. 1860: Slovenske narodne potrebe: 1. zavednost narodnosti slovenske; 2. domoljubnost ali domorodstvo; 3. sloga; 4. bližanje književne slovenščine književni horvatosrbščini; 5. vpeljanje našega jezika v šole sploh, v urede ali kancelije, v cerkev in društveno življenje. L. 1861: O zadevi slovenskega političnega časopisja. Jugoslavenska akademija. O stenografii. L. 1868: Narodne pesmi iz St. Vrazove zbirke na pr. Bernekarjev grad (vid. Poženčan. Vodnikov Spom. 315), sv. Marjeta, sv. Jurij orožnik itd. (Jezičnik XVI.). Predlog Matici slovenskej na blagohotni prevdarek v nabiranje narodnega literarnega blaga itd. L. 1870: Medved in dren. Po narodnej basni sp. Ferdo Kočevar.

b) Mlinarjev Janez slovenski junak ali vplemitenje Teharčanov. Spisal po narodni pripovedki iz srede petnajstiga stoletja F. Kočevar. V Zagrebu 1859. 8. 129. Nat. K. Albrecht. Predgovor se pričinja: „V povabilu na naročbu toga mojega delca sãm spomenul, da kar sãm spisal, sam po svoji celi zmožnosti spisal . . . Kar se jezika tiče, bo svaki čestitih čitateljev koj na prvi pogled zapazil, da nisãm se držal ne železnih pravil ne izključive slovenščine, to je, jezika, kteri se dan današnji sploh v slovenskih knjigah rabi; ampak, da sãm se v slovstvenih odlikah, i sãm ter tje tudi v poedinih izrazih hrvatsko-srbskomu poreklu bližal, al to vendar tudi sãmo toliko, da razumljivost moje besede bo vsakomu Slovencu lahka, kter se je le malo čez prag svoje hiše po svetu ogledal. Ako bi se pa vendar kdo na čim spotikal, naj se v naših časo-pisih zoper mene oglasi, odgovor bo dobil, kolikor toliko zadostiven itd“ — To se je zgodilo, kajti v Glasniku l. 1859. II. str. 50 — 57 ga je M. Kračmanov obdelal bil tako, da je F. Kočevarju popolnoma bilo „zadostivno“!

c) V Glasnik jel je dopisovati l. 1859 iz Zagreba; večih razprav nekaj priobčil je še le l. 1866: Značaji iz življenja našega naroda. I. Butelj-Matevž; l. 1867 — 68: Pomenki o naših literarnih zadevah: 1. Slovstvo; 2. jezik; 3. pisava; 4. korenike. Narodna pesem v okolici Zagrebski. Kaj se po svetu godí. Iz St. Vrazovega rokopisa, največ po zbirki Poženčanovi itd.

d) Slov. Gospodar v Mariboru l. 1868: Stanko Vrazova literarna zapuščina. Poroča F. Kočevar (. 21. 22). Naše narodne pesmi (l. 28 — 50).

e) Slov. Narod l. 1869: Narodopisne slike iz življenja našega naroda. Razgovori. Hrvatski korteš. L. 1870: Jezikoslovna razmišljanja. 1. Vzhodna slovenščina. 2. Polvokal. III. Glas. Kupčija na Hrvaškem. Matica Ilirska v Zagrebu. Slovenci na Hrvaškem. L. 1873: Slovensk dolžni list iz l. 1613. L. 1875: Manifest cesarice Marije Terezije od l. 1766. Slovenska bibliografična rariteta (Vramecz).

f) Koledarček družbe sv. Mohora l. 1871: Slovenski kmečki koledar. Vremenski. O pridelkih in o letini. Koledar gospodarskih opravil. L. 1873: Narodno gospodarstvo na Hrvaškem.

g) Zora l. 1872: Slovenska zvezdna imena.

h) Kupčija in obrtnija. Denar in blago. Slovenskemu ljudstvu v poduk spisal Ferdo Kočevar. Slov. Večernice 1872. 8. 215. Nat. tiskarna družbe sv. Mohora. — „Nazadnje še eno besedo strokovnjakom, pravi pisatelj v predgovoru. Za nje ta knjiga ni pisana . . . Prvo, kar sem hotel doseči, bilo je to, da je ta knjiga tudi prostemu možu umljiva. Umljivosti sem tedaj moral stilistične žrtve prinašati, dasiravno ne rad. Splošno umljiv biti, to je zlasti v takih predmetih težavno, ki do sedaj še niso bili pod slovenskim peresom, ampak za ktere se je moralo, kakor za predmet te knjige po celini orati. Tisti, ki bo za menoj oral, bo našel saj nekaj razrahljano zemljišče, ter bo mogel marsiktero stvar bolj gladko, bolj jasno povedati in opisati, kakor sem to jaz mogel. Strokovnjaki! izvolite to v pošte v zeti, preden sodite“.

Janko P. (Pukmeister) **Vijanski** r. 20. jun. 1837 v Vinjah pri Novi Cerkvi, učil se v Celju, potem gozdarstva v Mariabrunnu pri Beču, služboval na Vrhniki, u. 23. maja 1862 na Laškem (Tüffer). Dopisoval je v

1. Novice na pr. l. 1857: Zmešnjava jezika. Smešna in žalostna. Zarotena močirnost. Etimologične drobtinice. Lakomni kmet. Gorica in nektare pravlice. Serca sile (Pesem iz Celjske Slovenije). Rebro v Gornjem gradu na Štirskem. Nekaj o Rojenicah. Kako se Turki kopajo. Kako se ljudje pozdravljajo. L. 1858: Kako Slovenci kruh čislajo. Čudna lipa (Povest). Še nekaj o Rojenicah. Skalska dolina na Štajerskem. Narodna pravlica. L. 1859: Solčavske planine na Štajarskem. O gojzdnem črvu. Najljubše godbe cara Petra Velikega. Gradišče. L. 1860: Terpežnost lesa, sp. Janko Vijanski, gojzdnarski akademikar. Kadaj derva največ gorkote dajo. L. 1861: Naročevanje na slov. zabavnik itd.

2. Slov. Prijatelj l. 1857: Slepí brat. 3. Glasnik l. 1858 — 1860: Dopisov mnogo iz Valenja na Štirskem in največ iz Mariabrunna, sploh o narodnih rečeh napr.: O Miklavževem večeru, Božiču, Otepnicí itd. Drobtinice: Carja katún. O Skuti. Bajeslovne črtice. O kačah. Nedolžna ljubezen. Narodne pripovedke. Slovenske narodne vganjke. Vitanjske razvaline na Štirskem itd.

4. Danica l. 1857 št. 30: Oče naš (Legenda za nemškím). 5. Vodnikov Spomenik l. 1859: Zgodovinski odlomek. Pesmi: Serdce vtolaženo. Moja uteha, ki bodi na primer:

Pod košatim drevjem hódim
Kamor tira me sprehod,

In še dalje v mislih blodim,
Dokler ne zapré se pot.

Moja lica so še mlade
Pa vže nosi mi obraz
Žalost, često v tugo pade
Serdec, zvene lica kras!

Dve le mislim si besede,
Kdar iz sveta sem iztert,
Kdar na tihem zla vrag prede,
Pride mi na misel: Smert.

Grenko zdí se mi življenje
Kadar premišlujem svet,
Nja veselje so le senje
In nja up le kratek cvet!

V tej pa up mi še ostane,
Zadnji, ki se nam podá;
Kdar mi sklé po sêrdcu rane,
Se obrnem na — Bogá! —

6) Nanos. Slovenski zabávník za l. 1862. Izdal Janko P. Vijanski. V Ljubljani 1862. 16. 294. Nat. J. R. Milic. Obseg: Janko in Minka. Povest sp. J. K. — Zadovoljnost; Stanovitnost. Pes. Hor. posl. T. L. — Slov. legende. Rodovitnost in urno razširjanje rastlin. Smert ajduka. Narodne zagonetke. Zap. L. M. (Molj) Podgoriški. — Kratki obris ženitvanskih šeg Laškega okrožja. Ančika. Noveleta. Pesem od hlač. Zap. J. J-k-č. — Pesmi. Prašanje. Zvezdice. Kralj Matjaš. Sonetna trojica. Zl. J. Pajk. — Govor gospé ničle do svojih hčer 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 pred polnočjo novega leta 1861. Sp. E. Nožarjev. — Čarovnik. Previdnost Božja. Mladeneč na razpotji. Sp. A. Okiški. — Gradišče. Zap. J. Ogradi. — Teihoskopija. Iz Ilijad. Posl. J. Ljubič. — Pesmi. Iz nekdanje celjske Slavije: Sladka misel. Prepozno. Na gori. Prošnja o slovesu. — Narodna pripoved o vranu. Nekaj o Žuber-Jožu. Basni. Zakaj je prav in koristno za omiko maternega jezika skerbeti. Kako moramo pisati, da bo to, kar pišemo, narodu kaj koristilo. J. P. V. — Taman. Iz rus. M. P. — Strast in krepost. Veselica v dveh djanjih. Sp. Anton Kos Cestnikov. — J. Vijanski kaže v predgovoru: Slovenci! „Za slovstvo ktereга koli národa so bili zabávníki od nekadaj velike cene in važnosti . . . Spisi v tej prvi knjigi so večjidel le od naših marljivih in nadepolnih mladih pisateljev, in torej, rekel bi, le poskušnje. Zató naj se ne tehtajo na tehtnici, na kateri se sicer dela naših starejih in izverstnejih pisateljev tehtajo in méríjo itd.“

Novice 1862 str. 191 naznanjajo prezgodnjo smrt nadepolnega Vijanskega. Pripravljaval se je vrli domoljub ravno na izdanje drugega tečaja „Nanosa“, ko ga je nemila smrt prehitela . . . In str. 215 je pesnik Š. zapel v imenu njegovih prijatlov

V spomin J. P. Vijanskemu.

Komu se je sodba razodela,
Ki odloči bitju čas?
Kdo pregleda čudne Božje dela,
In namen, ki vodi nas?
Tukaj smrt je sinka pokosila,
V tem, ko starček še živi,
Tam na grobu joka mati mila,
V katerem njena hčerka spi.

Tudi mi stojimo na gomili,
Solzno naše je okó,
Ker od nas rojak predragi, mili,
Vzel na veke je slovó.
V zlati dobi svojega življenja
Je usahnil žile vir.
Bratec! Tvoj'ga konc je hrepenenja,
Tvoj'mu srcu dan je mir.

Janko dragi! vsake od težave
V jami mirno se spočí,
Z raja blagoslovljaj sine Slave,
Ki te pozabila ni.
Kjer žaluje zdaj slovenska Vila,
Bode roso jutrnó
V kratkem roža na Tvoj grob cedila,
Kakti solzo žalostno!

Janez Parapat r. 9. dec. 1838 v Ljubljani, svečenik 1864, služboval pri Stari Cerkvi na Kočevskem, v Semiču, Podbrezju, na Vranji Peči, župnik u. 7. april. 1879 v Zagradcu na Dolenjskem. Pisariti jel je v

a) Glasnik p. l. 1862: Lokava. Listek iz potne torbice. Večer v Benetkah. L. 1863: Deček in cvetlica. Postiljonska (Pesem). L. 1864: Gospa Srčca in gospod Denar. Teta Holofernes in njen zet (Andaluška pravljica Caballerova). Na primer bodi:

Deček in cvetlica.

1. Deček veselo
Skače po trati,
Cvetko zagleda
Krasno tam stati.	2. „Kaj pa tu delaš,
Rožica bela?
Pojdi mar k meni,
Meni boš cvela.“	3. „Deček prezali,
Pust' me živeti;
Če me utrgaš,
Moram umreti.“
4. „Meni na praih
Bodeš ležala,
Z mojimi lasci
Nježno igrala.“	5. „Toliko rožic
Vidiš krog mene,
Drugo si zberi
S trate zelene.“	6. „Lepše nobene
Ni po livadi,
Ki mi cvetejo
V ljubi pomladi.“
	7. Prazne so prošnje
Rožice zale:
Dečkove roke
Smrt so ji dale.	

b) Cvetje ima posebej: Družina Alvaredova. Povest iz kmečkega življenja. Spisal Fernan Caballero. Iz španskega poslovenil Janez Parapat. V Celovcu 1864. 12. 163. Zal. vredn. Glasnik. Nat. Blaznik.

c) Večernice Mohorjeve družbe l. 1864: Cerkev sv. Križa pri Belaku. L. 1865: Cerkve prvih kristjanov. L. 1867: Poslednja tolažba. V spanščini sp. F. Caballero.

d) Letopis Slov. Matice l. 1868: Spominska svetinja kranjskih stanov iz l. 1600, in Ltps. 1869. I: Svetinja l. 1790. — Cesar Leopold I. v Ljubljani. — L. 1869. II. Svetinje škofov ljubljanskih. O kmečkih puntih sploh in o upor 1573. l. posebej. — L. 1870: Letopis mesta Kranjskega (788—1870). — L. 1871: Turški boji v XV. in XVI. veku s posebnim ozirom na Slovence (str. 1—159, tudi posebej, vid. Zora I. str. 13). — L. 1872—73: Doneski k zgodovini Kranjskih mest. Doneski k zgodovini samostana Velesovskega. — L. 1874: Doneski k zgod. Kranj. mest. Regeste iz doslej še ne natisnenih, Kranjsko zgodovino zadevajajočih rokopisov. — L. 1876: Doneski itd. — Numismatični spominki iz l. 1848. in 1849. Priobčil Janez Parapat.

e) Besednik največ iz španščine na pr. l. 1869: Janez soldat. Najboljše krščansko delo. Kasilda. Janez Vsegadost in smrt. Verne duše. L. 1870: Prilike o Bonaventure: 1. Gadji lovec. 2. Papežev izpovedanec. L. 1871: Prihod Turkov v Evropo in na slovensko zemljo. Razmišljeni Juri. O petelinčeku. Povabljeni gost. L. 1873: Ofero (Španjolska legenda).

f) Koledar družbe sv. Mohorja l. 1870: Bitva pri Sisku.

g) Slov. Narod l. 1870: O naučnem slovniku v mali obliki. L. 1873: Historično-geografično društvo itd.

h) Zora l. 1872: Na Dobraču. Žiga Herberstein v Moskvi. L. 1873: Dva umetnika. O španjolskem gledišču. — Vestnik I: Gospodje Višnjagorski. L. 1875 II: Slovenščina v Kočevskem narečju. L. 1875. III: Kritika. Opis jugoslavenskih novaca, Prof. Sime Ljubića . . u Zagrebu 1875. IV. D. Albrecht.

i) Slovenec l. 1873: Hohenwarti. L. 1874: Furlanski arhivi in naša zgodovina, Ahasver ali večni Jud.

k) Danica l. 1874: O staro-loški fari. Zgodovinska črtica, kjer proti koncu pravi: „Vender bi se našlo še to in uno v arhivih župnih, le preiskavati jih je treba in potem naznanjati, karkoli se najde zgodovinsko zanimivega v njih, da dobimo tedaj vsaj količinsko tolikošno cerkveno povestnico Kranjsko. Ali bode vsa naša vednost v cerkveni zgodovini vedno le to, kar nam daje v opombah na zadnjih stranéh „Catalogus Cleri!“ (str. 303). L. 1875: Sveto leto na svetinjah. — Razun tega je vravnal ali sestavil več molitvenih knjig na pr.: Molitvene bukvice za pobožno mladost. — Steza v sveti raj. — Zvonček nebeški. — Dušni vodnik v srečno večnost, mašne molitvene bukve za bogoljubne odraščene ljudi, kateri želé v duhu in v resnici Boga častiti, spisal J. Parapat, župnik (Vid. Priloga k Slovencu . . H. Ničman). — V „Matici Slov.“ hrani se rokopis njegov: Pregovori in reki. I. zv. različnih v abecednem redu, II. zv. vremenskih posebej. — Sicer glej „Slov. Narod“ (1879 št. 85).

Lavoslav Gorenjec Podgoričan (Leopold Gorenec, Deželanov, Podgoriški, Gojko) r. 12. nov. 1840 v Podgorici pri Šentrupertu na Dolenjskem, gimnazijo zvršil v Novem Mestu, bogoslovje v Ljubljani, sveč. 1865, služboval kapelan v Koprivniku na Kočevskem, v Šent-Lorencu na Temenici, Slavini, Šentjurju pod Kumom, l. 1876 župnik v Adlešičah, kjer je u. 19. febr. 1886. Javno pokazal se je v

1) Zg. Danici l. 1862: Iz zedinjenih držav. L. Podgoriški. — Dr. Ignacij Knobler. — L. 1863 str. 219—279: Nevera ne blaži. Česki spisal Václav Štulc, poslovenil Deželanov, kateri je zložil tudi pesem (str. 279):

Pogrebec.

1. Koplji, koplji mi lopata,
Groba temne odpri vrata,
Trudni da k pokoju leže vanj!
Ure so življenja štete,
Star'c, mladenec, malo dete
Zgrudi v grob se, ko ne misli nanj.	2. Prej, poznej, gotovo pride
Smert; nihče jej ne uide.
Kar rodi se, zopet mine vse
Solnce, zvezde, luna jasna,
Cesar, kralj al dvica krasna:
Istim vse zakonom vklanja se.
3. Koplji pridno mi lopata,
V svet nov odpri njemu vrata,
Ki zastoj iskal je tukaj mir.
Serce bo se ohladilo,
Ran skelečih ne čutilo:
Tam neha življenja divja tir.	4. Znancem svojim in tovaršem,
Otročičem, blagim staršem
Le za kratek čas je dal slovo.
Daleč ni več ura zadnja,
Kmali njih gomila hladna
V svoje krilo tud sprejela bo.
5. Koplji, koplji mi lopata,
Groba temne odpri vrata,
Trudni da k pokoju leže vanj!
K družim tukej brez števila
Mene boš tud položila,
Ko minul mi bo življenja sanj.	

L. 1864 str. 17—93: Mirijam. Česki V. Štulc. Str. 197—232: Skopuh. V. Štulc. — L. 1866 str. 59—134: Morivec pa spovednik. Štulc — Deželanov. — L. 1867 str. 60—110: Spominek živemu. Štulc — Gorenec. — L. 1868: Prava ljubezen. Iz poljskega časnika Gwiazdke, posl. L. Gorenec. — L. 1872: Profesor J. Greuter. Po Svétozoru L. Gorénjec. — L. 1872: *Vincenzij Borka*. Spisal Jan. Schiller — poročal je g. Lavoslav Gorenjec (Podgoričan), *kapelan v Slavini*.

2. Glasnik l. 1862: Narodsko blago. Izdana kraljičina. Pripovedka o smerti. Šaka narodnih drobtin in vraž. Mačeha in pasterka. Narodne vraže in navade. Zapisal in nabral L. Podgoriški t. j. Gorenjec (L. 1861: Narodne zagonetke. Narodna pripovedka o Šembilii. Nabral v Novomeški okolici L. M. Podgoriški t. j. Leopold

Molj, kateri je sodeloval tudi v Nanosu, gl. J. Vijanski, a je potem utihnil). L. 1863: Zlatoperi tič, konj zlatogrivec in volk. Kristus in Peter. — L. 1864 str. 8—94: Kosovo polje. Historiško-romantičen obraz, v češčini sp. P. Chocholoušek. Poslednji Orbita. Česk. sp. J. E. Vocel. — L. 1866 str. 131—336: Rudeča suknja. Poljski sp. M. Čajkovski. — L. 1867: Koprivnik. Lov s sovko. Domača perotnina. Po češkej „Živi“. — L. 1868: Brdičev. Poljski sp. Al. Jellowický, posl. L. Gorenc Podgoričan.

3) Novice l. 1862: Vojaški begun. Krajinska narodna pripovedka. Iz Leptira Podgoriški. Kako se razširjajo rastline in živali po svetu. Turško. Mnogovrstne mravlje v Afriki. Nočajski zmaj. Pripoved iz srbske vojske. P. Chocholoušek. — L. 1863: Opica gorila. Gnejzdijoča opica. Severni medved. — L. 1864: Nektare avstralijske živali. Tičetulenj. Mravljičar. Krilata léverica. L. 1869 str. 45—126: Krvina. Zgodrom. obraz. P. Chocholoušek — Podgoričan. — L. 1883 str. 238—402: Podoba. Povést. Ruski sp. N. V. Gogolj. — L. 1884 str. 151—305: Noč pred sv. dnevom. Maloruska povest. Gogolj. Nos. Gogolj. Str. 312—384. — L. 1884 str. 391—423 in l. 1885 str. 6—186: Zamet v stepah. Poljski sp. Mihal Grabowski (Eduvard Tarsca). — L. 1885 str. 354—378: Temi pod plaščem ali Rabljevo delo o polnoči. Po češkej „Narodne knjivni“.

4) Učit. Tovarš l. 1862 str. 280—296: Lastnosti narodovega učitelja a) Pobožnost in čudorednost. b) Plemenito serce in breziporočno življenje. c) Ljubi naj svoj stan in mladež. d) Zdravje. e) Dobrovoljnost. f) Zadostna omikanost. g) Domoljubnost. Sp. Podgoriški.

5) a) Koledar družbe sv. Mohora l. 1862: Vganjke. — L. 1863: Varšavski jermenar. Poljska povest. — L. 1874: Deveterih enega! Božična pripovedka. b) Večernice l. 1862: Izlandija. — L. 1864 str. 1—39: Oče in sin. V. Štalc. — L. 1880: Požar v prajiriji. Resnica ima svojo moč. — L. 1882: 67. številka, 2. nadstropje, 3. vrata. Črtica iz življenja nekega duhovna.

6) Cvetje iz domačih in tujih logov. — A. Janežič šestka III: a) Agapija. Obraz iz jugoslovenske zgodovine. V češčini sp. Pr. Chocholoušek — Podgoričan. V Celovcu 1864. 12. str. 80. — Šest. IV: b) Kirdžali. Podonavska povest. Poljski sp. M. Čajkovski. V Celovcu 1865. 12. 318.

7) Slov. Narod l. 1869: Poslednji bosanski kralj. Zgodrom. obraz, česk. sp. P. Chocholoušek. Petušкова ljubezen. Ruski sp. J. S. Turgenjev. Ovrčanije 1794. leta. Poljski sp. M. Czajkowski. — L. 1870: Nenadno! Poljski sp. E. Dulski. Harambaša. Česk. Chochol. M. P. Pogodin po Svetozoru. — L. 1871: Junaci v rudečih čapkah 1848. leta obraz. Po Jokai-u. Bilježnikova hči. Novela iz srbskega življenja. Sp. Damjan Pavlovič. Dubenske pogodbe. Poljski sp. J. Kraszewski. Josip Juraj Strossmayer. Po Svetozoru. Olovnica pri Majciejvcih. Po Josipu Zelenki. Izkušnjavstvo. Basen. Po Krasinskem. — L. 1872: Dr. Rieger. Po Svetozoru. — L. 1873: Plašč. Ruski Sp. Gogol. (Vid. Listki IV. str. 30—95). — L. 1876: Zaljubljeni hudič. Ukrajinska povest. Plemenitaš stare Poljske. Po Jaroši Bejti.

8) Letopis Matice Slovenske l. 1869. I: Ilija. Zg. rom. obraz iz bolgarskega života. Chochol. II. Tundza. Obraz valaškega života. Po Odeškem almanahi. — L. 1870: V torek i petek. Poljski J. Korzeniowski. Termolama. Ukrajinska povest. Polj. M. Czajkowski. — L. 1871: Ciganije v Angleškej. Po češčini. Adamante. Po M. Jokai-u. — L. 1872—73: Taras Bulba. Davnega Ukrajinskega života obraz. Ruski Gogolj. — L. 1874: Mihael Čarnišenko, ali Mala Ruska pred osemdesetimi leti. Ruski sp. P. Kuleš. — L. 1875: Povest, kako se je Ivan Ivanovič razprl z Ivan Nikiforovičem. Rus. Gogolj. — L. 1877: Družinski život v Jugoslovanskej. Po B. Bogišiči. — L. 1878:

Obrazci iz prirode in života na Tatrah. Po poljsk. pesniku Vinc. Polu. — L. 1881: Nekibe. Zg. rom. obraz po česk. „Jihu“.

9) Besednik l. 1870: Faktor (prim. Brdičev v Glasnik.). Dopisi. Polj. J. Korzeniowski. L. 1871: Kočevske vraže. Sinovska ljubezen, iz Poljskega. — L. 1872: Potovanje v poštnem vozu. Ruski sp. Pogorelski. Serbske narodne basni. Vzvišujoča ljubav. Poljske vojske obraz. Noveleta. Po Wojcickem. Domači prihranek. Po ruščini. Pravljica o klobuci. Zeló žalostna resnica vsem klobukom in njih prijateljem. Humoreska. Česki sp. V. Hálek. Kijeovski školaci. Rus. Gogolj. Begler-bega sin. Slovaška povest. Sp. Csáki Ferencz. — L. 1873: Pogrebni običaji v Poljskej. Lhov. Lovski prizor. Rus. Turgenjev. Tamuli in Santali. Hvaležnost, sp. J. Korzeniowski. Popеваča, sp. Turgenjev. Skrivnostno trpenje, po M. Jokai-u. Jurij iz szent — Tamása. 1848. leta obraz. Po M. Jokai-u. Mihael Vasiljevič Lomonosov. Po obširnem Čiçagovem spisi. Turški pogreb. Gubernij Jenizaj. Po Stepanovu. — L. 1874: Osoden kraj. Dogodek 1848. in 49. leta. Ogerski sp. M. Jókai. Prodaji. Kavkažk obraz. Po Vojt. Potockem. Povest o pečenej glavi. Nadškof grof Ledóhovski. Zaljubljeni hudič. Ukrajinska povest (cf. Narod 1876). Cigarje v Srbskej. Dvoboj v pustinj. Taškend. — L. 1875: Kako v severnej Afriki divje koze lové. Srbske kneževine bivalstvo. Zajetje v Čerkesih. Kavkažk obraz. — L. 1876: Kratkočasnice str. 155—203. — L. 1877: Učenaška nezmotljivost. Kratkočasnice. Slovenski pregovori itd.

10) Soča l. 1872: Anica, prevod iz Poljskega itd.

11) Zora l. 1872: Berači in beračice v Poljskej. Po Kraszewskem. Aleksander Fedorovič Hilferding. Plemenitaš stare Poljske. Po Jaroši Bejti (cf. Nar. 1876). Nikolaj Vasiljevič Gogol. Po raznih slov. vestih. — L. 1873: O Huculih in Horálih na Karpatih. Krošnjarij v Ogrskej.

12) Slovenec l. 1873: Kavkaz. — L. 1875: Zajetje mej Čerkesi (cf. Besednik l. 1875). — L. 1876 št. 143 in l. 1877 št. 1 do 21: Nekoliko dni pri Horvatoviču. Obrazci iz bojnega tabora. Po Svetozoru. — L. 1878: Jaroslava Čermaka smrt in pogreb v Parizi pa zopet pogreb v Pragi. Podgoriški.

13) Kres l. 1881: Pregovori. Vraže. — L. 1882: Škratelj. Narodna pripovedka belokranjska. Kako Indi svatujó. — L. 1886: Kako Kočevarji snubijo in ženitujejo. Kovač. Narodna pripovedka dolensjska. Zapisal Leopold Gorenjec Podgoričan. Vid. opazko str. 177: L. Gojko.

14) Ljudska knjižnica l. 1885: Mati in sin. Skopuh, sp. V. Štule (cf. Danica l. 1864). Beneška nevesta, zgod. povest po česk. Jihu. Očeta Blaža otlina, po dr. V. Baubergerju.

15) Koča za vasjó. Povest. Poljski spisal Josip Ignacij Kraševski. Preložil L. Podgoriški. V Ljubljani 1886. 8. 323. Zabavne Knjižnice I. Zvezek. Zal. Slov. Matica. Tiskarna Katoliška.

16) Mrtve Duše. Poema. Ruski spisal N. V. Gogol. Preložil L. Podgoriški. V Ljubljani 1887. 8. 248. Zabavne knjižnice II. Zvezek. Zal. Slov. Matica. Kat. Tiskarna.

Poema „Mrtve Duše“ jel je bil ranjki prelagati vže l. 1872 (Vid. Besednik 1872 str. 95), povést „Koča za vasjó“ pa je prestavljal v svojem največem trpljenju, kedar bolan za vodenico celih šest tednov ni mogel ne ležati ne sedeti, ter se je po noči in po dnevu stoječ pri mizi nekoliko motil ž njo v prevelikih bolečinah. Prav res čuditi se mora človek ogromnemu številu umotvorov, kterih mnogi bi dali nam cele knjige, iz tako različnih pisateljev, in tako raznih jezikov slovanskih. Ne drznem si reči, da sem

popisal vse spiske njegove. Sicer glej „Zvon“ 1886 str. 187—8; „Kres“ 1886: Lavoslav Gorenjec-Podgoričan, spisal Andrej Fekonja (str. 82—85); „Slovan“ (1886 št. 12. 13), spisal Janez Šašelj, ranjkemu vrli pomočnik v Adlešičah.

Ivan Vrban Zdravski r. 4. apr. 1841 v Vukreti za Dravo blizo meje Koroške, gimnazijski dijak v Mariboru, u. 15. apr. 1864. Po njem prišla je na svetlo:

Lada. Almanah za leto 1864. Vredil in izdal J. V. Zdravski. V Mariboru. 8. 128. Nat. E. Janžič. — Spiski njegovi so menda: Životopis Elizabete Kulmanove (s sliko); Blisk (Pes.); Ljubezen in domovina. Novela, po nemšk. posl.; Odlomek iz „Romeo in Julija“ II, 2. Angelj mirú. Novela. — Drugih so na pr.: J. G. Plevrat, starozgod. povest. T. P: Spomin na Bled. S. Pohorski: Žerjavi, Lastovka, Vtopljeni zvon. Podgorjanski: Slovenka, Savingrad, hist. novela. Rogački: Lahko noč. K Ločki: Bratom, Moj dom, Na gori. Krajnc (dijak sedmošolec u. 1864 v Mariboru): V mraku, Serenada. M. Flegerič: Potočnice, V spomin J. Vrbana. P. t. j. J. Pajk: Ladi (Pes.), Spominek (str. 125), kjer piše: . . „Ni še bila njegova Lada čez polovico tiskana, ko so otrpnile nja roke, ko se je povzdignil od zemlje duh mladega pesnika, ki je z gorečim veseljem vredil malo delce svoje. . . Dovršil je gimnazijo v Mariboru z izvrstno maturo, čeravno ga je zadnje leto bolezen (sušica) že hudo stiskala. Bogate zmožnosti so mu bile dane. Razun jezikov, ki se v šolah rabijo in učijo, je govoril lepo laški, in francoski, in prestavljal umno Šekspirove igrokaze. Ednajst jezikov mu je bilo znanih. Prebiral je radostno časnike slovenske, poezije St. Vraza, in srbske narodne pesmi so ga posebno navduševale. Nja pisava, nemška kakor slovenska je bila gladka, posebno krasno so donele nja milonežne pesmice itd.“ — In M. Flegerič mu v spomin poje na pr.:

1. Komaj je rožica cvesti začela,
Cvela je kratke, prekratke le dni,
Širila duh svoj po vrtu, — al vela
V prah se razsula, — glej več je že ni . . .

7. Mislil med nas pripeljati si Lado, —
Lada zagledala beli je svet,
V kateri poslavlil si pevkino mlado,
Ki je povenila — mladi še cvet.

8. Ljubil si umno Šekspirjevo Vilo,
Večih jezikov sladkost si poznal,
Cenil naj bolj si slovenščino milo,
Mlado življenje si Slavi podal.

France Kosmač r. 1. 1845 v Cirknem, latinske šole obiskoval v Gorici, na Reci, v Zagrebu, kjer je osmošolec u. 31. jan. 1864. Po smrti njegovi so bile tiskane:

Pesmice Franceta Kosmača. V Zagrebu 1864. 12. 47. Nat. K. Albrecht. Predgovor jim je spisal Matevž Trnovec, kateri v njem tudi pravi: „Rajni je bil visoke, čvrste postave, pravi korenjak na telesu in duši. . . V peti šoli že loti se predstavljanja greške Ilijade, ktere je prvi dve knjižici poslovenil v izvirnej meri in ju potem v šestej in sedmej šoli pilil in popravljal. Kakor pridna bučelica znal je tudi šolske počitnice obračati v svojo in splošno korist nabiraje v tem času narodne pravlice, vraže, vganjke, prislovice in pesni (gl. Torbica, Drobotinice itd.), katerih je mnogo nabral in izročil slavnemu profesorju v goriškem semenišči g. Kocijančič Stepanu. Učil se je pridno posebno slovanskih jezikov. Hrovaški je prav dobro govoril in pisal, česki je dobro razumel, kaj rado pa je rusovske bukve prebiral. Bil je v resnici pravi domoljub in ne le Slovenec, ampak Slovan, ter nikakoršen strašivec itd.“ — Zložil je pesmi p. Očevini, Sloveniji, Zavičaju . . Slovanska zarja, Prešernu, Vodniku, Lambergar, Mladenič na mogli itd. Na primer bodi:

Sloveniji.

<p>1. Prelepa si slovenska domovina!
V planjavah tvojih snegovi kopné,
V dolinah tvojih reke se valé,
Prežlahna loza krije ti brdina.</p> <p>3. In zemlja ti se pišéš Slovenija,
Oj kako radost mi srce prešine,
Ker morem šteti se med tvoje sine.</p> | <p>2. Bogata si slovenska domovina!
Sreberne kaplje tebi se cedé,
Koristne rude tebi se talé,
Redi te voda, gora in dolina.</p> <p>4. Al zraven míla žalost, domačija,
Osréje za te vneto mi zalíva,
Ker zmír še tuja moč na tebi biva.</p> |
|---|---|

Franjo Ser. Cimperman r. 3. sept. 1852 v Ljubljani, učil se izvrstno v mestni glavni šoli pri sv. Jakobu, potem v gimnaziji, u. v osmi šoli 30. maj. 1873. Pevati in pesmice svoje priobčevati jel je hkrati po treh časnikih:

a) Po Danici l. 1869: Naša prava domovina. Spoštuj starost. Jutranja molitev. V Te zaupam, o Gospod! — L. 1870: Razodenje v natori. Prepozne solze. O novem slovesnem posvečevanju Marijnega spominka pri sv. Jakobu v Ljubljani (14 osmerovrstičnih kitic). Pij IX jetnik. — L. 1871: Duhovne pesmi: 1. Sveta maša. 2. Pred svetim obhajilom. 3. Po svetem obhajilu. 4. Sveto Rešnje Telo I. 5. Sveto Rešnje Telo II. 6. Pomagaj nam, Marija ti! 7. Sklep.

b) Po Učit. Tovaršu l. 1869: Zastavica I. Kriva jablana. Solnčnica in germ. Sonet — Ko jezno pribučí vihar nemili. Kranjska dežela. — L. 1870: Nravno računstvo, poslovenil Fr. Cimperman. Mladini. Tožeča tica. Sonet — Pobeli s cvetjem se drevó spomladi. Sonet — Zgodí se, da oblačen dan napoči. Zastavica II. Starec pod drevesom. Na gori. — L. 1871: Tovaršem o novem letu. Mati in sin. Lastni prid. Kaplja.

c) Po Besedniku l. 1869: Razvaline. Na polji. V žalosti. Zima. — L. 1870: Opomin k petju. Gorska cvetica. Slavec in vrabec. Na sprehodu 1: Škerjanec, kaj bežiš iz trave. 2: Le ziblji metulj se od cveta na cvet. Kuri. Zajec. Moč domovinske ljubezni. Pesnikova molitev. Povelje. Po nesreči. Jezna sreča. Za goro. — L. 1871: Najđena sreča. Sonet — Pozdravljen serčno bodi hrib zeleni. Pomladni dan. Cesar Franc Jožef rešitelj. Veverici. Nebó oblačno se razjasní. Ščuka. V spomin Antona Umeka. Slovo od jeseni. — L. 1872 z lastnim znamenjem * * *: Venec domačih rož: Na poti 1. Le čez ramo torbo spet. 2. Z Bogom oče, z Bogom mati. 3. Kedaj pa verneš se moj sin. 4. Na pot prijazno solnce sije. 5. Po poti hodim tih in sam. 6. Moj prijatelj! lepo hvalo. 7. Srečna, lepa ti dolina. 8. Roža, roža mlada ti. 9. Bog vam verni, dragi moj. 10. Bog sprimi te, studenec živi. 11. Pozdravljam serčno te jezero. 12. Oj dete, dete kam bežiš. 13. Oj mlinar, mladi mlinar ti. — Slike: 1. Življenje naše je kakor nebó. 2. Kakó si krasno ti nebó. 3. Gledi, cvet derži se cveta. — Majnikova pesem. Sinoči in denes (cf. Mati in sin. Uč. Tov. 1871). — O basni 1—8. — O volku 1—3. Medved in volk. Kos. Ščinkovec in slavec. Sternad. Penici. 1. 2. — L. 1873: Noč in dan. Sorodnost.

d) Novice l. 1871: Ljubav do doma. — To so pesmi, ktere je France Ser. Cimperman, kolikor jaz vem, sam priobčil in o katerih smem reči to, kar sem pisal o poezijah A. Umeka Okiškega, ki je bil ranjkemu vzor. Kar je Umek storil Janežiču, to je Fr. Cimperman storil Okiškemu, poklonivši mu pesem „V spomin Antona Umeka“ (Besednik 1871 l. 15; cf. Jezičnik XIII. 1875 str. 45), ktera popolnoma kaže njegovo preblogo srcé. — Po smrti njegovi so prišle na svetlo:

e) Pesni. Zložil Franjo Ser. Cimperman, urédil in izdal Jos. Cimperman. V Ljubljani 1874. 8. 274. Nat. Nar. tiskarna. Zal. Jos. Cimperman. — Kaj o tej izdaji mislim jaz, povedal sem v „Slovenca“ 1874 št. 68; povedal je sodbo svojo tudi J. Pajk dokaj umevno v „Zori“ 1874 str. 273—279. Glej Danic. 1873 str. 190.—196. — Ker so v omenjeni izdaji izpuščene vse njegove duhovne pesmi, kar jih je priobčil po Danici, naj se tukaj pokažejo vsaj nekatere na primer :

Naša prava domovina.

1. Kjer sveti čeda solac se brez števila
In širi neizmerna se višina;
Tam našla lék bo vsaka bolečina,
Tam žalost bude v slast se spremenila.	2. Tam bude naša sreča se rodila,
Kjer zlost nobena ne kali spomina;
Sej tam kraljestvo Božjega je Sina,
Ki milost je njegova svet rešila.
3. Kakó po domu tem sercé zdihuje!
„Ta kraj je naša domovina prava“,
Kjer s čedo zvoljenih sam Bog kraljuje.	4. Tam bomo greha in skušnjave prosti,
Terpina čaka tamkaj večna slava,
Ki tû voljno prenaša vse britkosti.

(Danica 1869 I. 19.)

Razodenje v natori.

Ver sit hominí magister.

1. Serce se dviguje mi v persih tesnih,
Novo se življenje mu spet odpira,
Pod nebó zdaj vabi me rajska pómlad
Vživat veselje.	2. Rad pustím zidove in temne misli,
Grem na prosto, gledam, poslušam, čutim,
Kaj godí nad mano se in krog mene
In premišljujem.
3. Zemlja ni več zemlja ko prej je bila,
Spremenila v raj se je pozemeljski;
Veličastne so pred menoj natore
Bukve odperte.	4. Iz njih berem večno modrost, mogočnost,
Njega, ki je neobsegljiv in večén;
Zemlja in nebó so mi priče glasne
Slave Njegove.
5. Čerke vse stvari so mi in prizori,
Ki beró očí jih pazljive moje,
Ves zavzet stermím nad modrostjo sveto,
Ki je v stvarjenji.	6. In iz njih učím za življenje kratko
Zlatih se vodil in naukov modrih,
Ktere je zapisal neskončni Stvarnik
Vsemu človeštvu.
7. Tû spoznavam, kaj je modrost človeška,
Kaj umetnost, ki jo imá vsa zemlja,
Vidím, da vse proti modrosti večni
Dim je v višavi.	8. Ako bilko v travi pogledam skrito,
Ali zrém drevó tam najviše v gozdu,
Vse mi kaže: Človek hrepéni kvišku
Kakor rastlina.
9. Kar rastlina je brez dežjà in rose
In brez žarkov solnénih, gorkote, luči,
To si človek, ak' ti pomoč ne pride
Iznad višave.	10. Gledam mravljo, ki se ves dan ukvarja,
Ali na cvet od cveta letečo čbelo,
Spet mi pravi: Človek delaj marljivo
V svojem življenji.
11. Kdor se kot čebela in mravlja trudi,
Ne obupa, če se potí mu čelo,
Vse izveršil z vspehom bo dobrim, srečno
Našel zaklade.	12. Ako gledam v sinje vodé zercalo,
Ki je čista kakor kristal in svitla,
Spet učí me: Človek ohrani čisto
Serce in dušo.
13. Blagor mu, ki hrani si čisto serce,
Večí to zaklad je ko kupi zlata,
Brez primere je srečen, ker njegova
Last so nebesa.	14. Krog sebe poslušam krilatih pevcev
Zbor glasan, njegovo me vnema petje,
Harmonija sladka mi vliva v serce
Rajsko veselje.

15. To budí me, da iz sercá povzdignem
Glas svoj in pridružim se pevcem drobnim
Ž njimi združen Večnemu pejem hvalo
V pesmi doneti.

16. Nabe vám besede so, v ktore slivam
Sveta čustva, ki jih goji mi serce,
Vendar, Vašni! sprejmi kahvalo moje
V pesmi ponikni.

17. Hvalo in čast pejem v stvarni Ti vsini
Ka nauke, ki radodal si jih mi
V vsem stvarjarji, molim: čudim se v pachu;
Ovri se na-me!
(Danica 1870 l. 21.)

Yx. Suhovnik pesmi.

7. Sklep.

1. Življenje jaz naj zaigrál bi svoje
In večno srečo dal za pest prahu?
O svét, ne maram za sladkosti tvoje,
Ki smertni strup v podobi so medú!

3. Posvetni hrup nikakor me ne moti,
Zastonj mi meče ladijo vihár!
Obup in strah se nikdar me ne loti,
Doklér mi sije svete vere žar.

2. Moj duh visoko k nebu se dviguje
Taj praano mi je slepih želj serce,
Po sreči kármeljsh' na verdi hujé,
Ki nič ni kakor skuto la gorjé.

4. Naj svet ves volji se obrog potresa,
Naj ik oteraja zemlje vro' moce,
Naj svoje lice katonne vobesa:
Udan Gospodu bodam žive dni.

(Danica 1871 l. 26.)

